

Socialnämnden

Kallelse

Nämnd	Socialnämnden
Datum och tid	2022-09-07 kl.08.30
Plats	SR Gräsö, kommunhuset, stångörsgatan 10, Östhammar
Sekreterare	Josefin Larsson
Ordförande	Lisa Norén (S)

Ärendelista

Alla ärenden: Lina Edlund

1. Val av justerare	3
2. Fastställande av föredragningslista	3
Personärenden	4
Alla personärenden kl.08.40-09.10 Yvonne Wahlbeck, Hatim Abu Rweileh	
3. Faderskapsutredning	4
4. Faderskapsutredning	4
5. Övervägande enligt 14 § 3 st. LVU	4
6. Övervägande enligt 14 § 3 st. LVU	4
7. Beslut om umgängesbegränsning enligt LVU	4
8. Beslut om umgängesbegränsning enligt LVU	4
Övriga ärenden	5
9. Yttrande angående granskning av kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga kl.09.10-09.30 Yvonne Wahlbeck, Hatim Abu Rweileh	5
10. Yttrande angående granskning av missbruksvården och det förebyggande arbetet mot hemlöshet kl.09.30-09.50 Yvonne Wahlbeck, Birgitta Engvall	6
11. Redovisning av ej verkställda gynnande beslut kvartal 2 kl.09.50-10.10 Yvonne Wahlbeck, Lina Häggström	7
12. Förtydligande i dokumenthanteringsplan angående gallring kl.10.10-10.20 Yvonne Wahlbeck, Eva A. Lindholm	8
13. Uppdrag alternativa lokaler för gruppbostäderna Abborren och Klackskär kl.10.20-10.55 Marie Berggren, Talat Gundogan, Ida Eklöf, Lina Edlund	10
14. Ekonomisk uppföljning per juni och juli 2022 kl.10.55-11.15 Mohammad Gharagozlou	12

Socialnämnden

15. Redovisning av åtgärder för ekonomi i balans kl.11.15-12.00 Lina Edlund, Mohammad Gharagozlou	13
16. Genomlysning av barn och ungas hälsa i Östhammars kommun kl.13.00-13.20 Caroline Henning	15
17. Yttrande angående internremiss för avfallsplan för Östhammars kommun kl.13.20-13.35 Ida Eklöf	16
18. Yttrande angående internremiss för biblioteksplan för Östhammars kommun 2023-2026 kl.13.35-13.45 Ida Eklöf	18
19. Yttrande angående internremiss för friluftspolitiskplan för Östhammars kommun 2023-2024 kl.13.45-13.55 Ida Eklöf	21
20. Förslag till ny Äldreplan 2023-2026 kl.14.00-15.20 Johan Steinbrecher, Monika Eriksson, Carola Bertolino, Siv Liedholm	23
21. Information från förvaltningen kl.15.20-15.40 Lina Edlund	25
22. Rapporter	26
23. Redovisning av delegationsbeslut för juni-augusti 2022	27
24. Anmälningsärenden	28

Socialnämnden

1. Val av justerare

2. Fastställande av föredragningslista

Socialnämnden

Personärenden

Handlingar tillhörande personärenden skickas till ordinarie ledamöter via säker e-post.

3. Faderskapsutredning

4. Faderskapsutredning

5. Övervägande enligt 14 § 3 st. LVU

6. Övervägande enligt 14 § 3 st. LVU

7. Beslut om umgängesbegränsning enligt LVU

8. Beslut om umgängesbegränsning enligt LVU

Socialnämnden

Övriga ärenden

Dnr SN-2022-35

9. Yttrande angående granskning av kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att anta yttrandet som sitt eget (bilaga).

Ärendebeskrivning

KPMG har fått i uppdrag av kommunens revisorer att granska kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga.

Kommunrevisionen har översänt granskningsrapporten till Socialnämnden för yttrande. Svar ska lämnas senast 30 september 2022.

Förslag till yttrande bilagt.

Beslutsunderlag

Svar HVB

Granskningsrapport Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

Beslutet skickas till

Kommunrevisionen, Mats Sjöborg

Sektor Omsorg: Yvonne Wahlbeck

Socialnämnden

Dnr SN-2022-74

10. Yttrande angående granskning av missbruksvården och det förebyggande arbetet mot hemlöshet

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att anta yttrandet som sitt eget (bilaga).

Ärendebeskrivning

KPMG har fått i uppdrag av kommunens revisorer att granska styrning och uppföljning av missbruksvården samt kommunens förebyggande arbete mot hemlöshet.

Kommunrevisionen har översänt granskningsrapporten till Socialnämnden för yttrande. Svar ska lämnas senast 30 september 2022.

Yttrande bilagt ärendet.

Beslutsunderlag

Svar missbruk

Granskning av missbruksvården och det förebyggande arbetet mot hemlöshet

Beslutet skickas till

Kommunrevisionen, Mats Sjöborg

Sektor Omsorg: Yvonne Wahlbeck

Socialnämnden

Dnr SN-2022-36

11. Redovisning av ej verkställda gynnande beslut kvartal 2

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av redovisningen och överlämnar statistikrapporten till kommunfullmäktige (bilaga).

Ärendebeskrivning

Enligt 16 kap § 6 h Socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden kvartalsvis lämna en statistikrapport till fullmäktige över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden ska vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller och hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut. Samma rapporteringsskyldighet gäller för beslut som inte verkställs på nytt efter avbrott i verkställigheten. Det ska också framgå hur stor del av de ej verkställda besluten som gäller bistånd till kvinnor respektive män. Enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) § 28h gäller en motsvarande rapporteringsskyldighet för beslut om insatser enligt 9 § LSS.

Beslutsunderlag

Statistikrapport av ej verkställda gynnande beslut kvartal 2

Beslut skickas till

Kommunfullmäktige

Kommunens revisorer

Socialnämnden

Dnr SN-2022-75**12. Förtydligande i dokumenthanteringsplan angående gallring****Förslag till beslut**

Socialnämnden beslutar att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd anses inte ingå i personakt, även om ett barn är fött dag 5, 15 eller 25.

Denna text läggs till i dokumenthanteringsplanen efter nedanstående stycke som finns under rubriken gallring och rensning på sid 5(42)

”Födda 5, 15, 25 bevaras” innebär att handlingar i ärenden om personer födda 5, 15 eller 25 varje månad ska bevaras i forskningssyfte. Dessa handlingar lämnas till kommunarkivet när övriga akter gallras”

Ärendebeskrivning

En fråga som då och då uppstår är om personakt där barn ingår i hushåll som får ekonomiskt bistånd ska anses ingå i personakt samt om akten ska bevaras eller gallras om något av barnen är födda dag 5, 15 el. 25.

I socialnämndens gallringsplan anges under rubriken gallring och rensning på sid 5(42):
”Födda 5, 15, 25 bevaras” innebär att handlingar i ärenden om personer födda 5, 15 eller 25 varje månad ska bevaras i forskningssyfte. Dessa handlingar lämnas till kommunarkivet när övriga akter gallras”

Detta har över tid gett utrymme till olika tolkningar:

ALT 1: att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd inte tillhör personakten, vilket innebär att en sådan akt inte skall bevaras p.g.a. att ett barn är född dag 5, 15 el 25.

ALT 2: att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd inte tillhör personakten men om något av barnen är född dag 5, 15 el 25 så skall den bevaras.

ALT 3: att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd tillhör personakten, vilket t.ex. innebär att om ett barn ingår i ett hushåll med ekonomiskt bistånd och barnet 3 år senare utreds och får en egen akt så ska ekonomiakten gallras 5 år efter sista anteckning i barnets akt.

Kontakt har tagits med näraliggande kommuner och ingen av dessa tillämpar alternativ 3 och därmed inte anser att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd tillhör personakten. Några kommuner tillämpar alternativ 2 och några tillämpar alternativ 1 såsom Stockholm och Uppsala.

Om vi söker i socialregistret på personer som enbart har ekonomiskt bistånd så finns de sökande med men inte deras barn, vilket också talar för att barnen inte tillhör personakten.

Diskussioner har förts med kommunens arkivarie som anser att det finns goda skäl till att socialnämnden ska tillämpa alternativ 1. Dels argumentet att barn i hushåll som får ekonomiskt bistånd inte tillhör personakten och att det därför ur gallringssynpunkt inte ska spela någon roll när de är födda, dels argumentet att många kommuner, däribland Uppsala och Stockholm, går på alternativ 1. Dessutom kräver alternativ 1 mindre administration.

Socialnämnden

Beslutet skickas till

Sektor Omsorg: Yvonne Wahlbeck

Sektor Verksamhetsstöd: Carina Bäckström

Socialnämnden

Dnr SN-2022-9**13. Uppdrag alternativa lokaler för gruppbostäderna Abborren och Klackskär****Förslag till beslut**

Socialnämnden har tagit del av materialet och förordar XXXX.

Ärendebeskrivning

Socialnämnden hyr av privat hyresvärd gruppbostäder på fastigheten Östhammar 13:17. Gruppbostäderna är i två plan och består av 5 + 6 lägenheter samt övriga utrymmen. Under en lång period har boende behövt ha evakueringsboende med utgångspunkt i att arbetsmiljöproblematik har gjort att lokalerna inte kunnat användas som varit tänkt.

Med utgångspunkt i att åtgärder nu är vidtagna och ett aktivt lokalförsörjningsarbete så vill Socialnämnden försäkra sig om vilka alternativ som står till buds innan en återflytt. Då hyrestiden löper tom 30 juni 2023 med 9 månaders uppsägningstid och en förlängning annars sker med 4 år är det också ett skäl till översyn om detta är den lösning som möter framtidens behov.

Socialnämnden har för detta tagit hjälp av sektor samhälle för att se vilka alternativ som kan finnas att tillgå. Parallellt har dialog förts med Östhammarshem om förutsättningarna för ett samarbete.

Sektor samhälle har gått igenom lokalerna (verksamhetschef och lokalstrateg) tillsammans med fastighetsförvaltaren och även haft dialog med fastighetsägaren. Vi kan konstatera att samtliga brandskyddsåtgärder är åtgärdade, även ventilation och köksdel som varit vattenskadat är åtgärdade. Samtliga rum har fått nya persienner, samtliga gemensamhetsytor har fått nya ytskikt, vissa av rummen för de boende har fått nya ytskikt och dörrar försetts med plåtar för att bättre kunna stå emot törnar från ex rullstolar. Några lägenheter återstår dock att renovera men bedöms vara möjligt att göra om lägenhet töms av hyresgäst. Det är rimligt att tro att det går att renovera upp även dem inom en relativt kort tidsperiod.

Fastigheten har även nya avtal och överenskommelser om fastighetsskötsel och vaktmästeri.

Det är sektor samhälles bedömning att boendet är möjligt att göra återflytt i, på båda våningar under senhösten.

Ärendets behandling

Socialnämnden 2022-02-09 § 20, gav förvaltningen i uppdrag att ta fram underlag för alternativa lösningar för gruppbostäderna Abborren och Klackskär,

Socialnämnden 2022-04-06 § 44 fick lägesrapport och gav förvaltningen i uppdrag att komplettera underlaget.

Socialnämndens arbetsutskott 2022-05-18 § 119, tog del av information och återremitterade ärendet för vidare handläggning. Ärendet återupptas 2022-06-08.

Socialnämnden

Beslutsunderlag

Redovisas muntligt på sammanträdet

Beslutet skickas till

Sektor samhälle: Marie Berggren, Talat Gundogan

Sektor omsorg: Lina Edlund, Ida Eklöf

Socialnämnden

Dnr SN-2022-21

14. Ekonomisk uppföljning per juni och juli 2022

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av redovisningen.

Ärendebeskrivning

Ekonomisk uppföljning för socialnämndens verksamhetsområde.

Ärendets behandling

Socialnämnden har fått redovisning av ekonomin: 2022-03-09 § 35 och 2022-04-06 § 45 och 2022-05-04 § 64 och 2022-06-01 § 78. 2022-05-04 § 64 och 2022-06-01 § 78 och 2022-06-22 § 94.

Beslutsunderlag

Driftbudgetutfall juni 2022

Investeringsbudgetrapport juni 2022

Driftbudgetutfall juli 2022

Investeringsbudgetrapport juli 2022

Driftrapport jan-jul 2022 detaljerad

Driftrapport jan-jul 2022

Beslutet skickas till

Sektor Omsorg: Lina Edlund

Sektor Verksamhetsstöd: Mohammad Gharagozlou

Socialnämnden

Dnr SN-2022-21**15. Redovisning av åtgärder för ekonomi i balans****Förslag till beslut**

Socialnämnden tar del av de föreslagna åtgärderna för ekonomi i balans och konstaterar att nämnden redan påbörjat de föreslagna åtgärderna. Socialnämnden godkänner planen och lägger den till handlingarna.

Ärendebeskrivning

Med anledning av det för socialnämndens prognosticerade underskott i tertial 1 om -13,6 mnkr fick förvaltningen i uppdrag att ta fram en åtgärdsplan för att minska underskottet. Genomförda åtgärder skulle rapporteras till socialnämndens sammanträde under september. Åtgärdsplanen redogör för genomförda, pågående och planerade åtgärder för budget i balans.

Det bör observeras att avvikelserna i prognosen härstammar från första tertialen och att förutsättningarna sedan dess har förändrats. I den kommande tertialrapporten per augusti kommer en aktuell prognos att tas med i beräkningen och baserat på nya antaganden för en mer aktuell prognos så kan det finnas skäl att bredda åtgärderna för att nå en budget i balans. Betydande återhållsamhet råder dock generellt.

Socialnämndens befarade underskott per tertial 1 beror till största del på produktions prognos om -19,2 mnkr.

Sektor omsorgs verksamheter arbetar ständigt vidare med att minimera de förutsagda underskotten. Den fortlöpande processen med att förbättra processerna kring uppföljning av både ekonomi och kvalitet syftar till en resultatrikare upptäckt av avvikelser, tidigare åtgärder och tillförlitligare prognoser. Det är därför angeläget att redan under budgetprocessen inför det kommande verksamhetsåret fortsätta arbetet för en högre kvalitet i budgetberäkningarna. De prognosticerade avvikelserna inom produktionen är generellt av sådan art och inom sådana verksamheter att åtgärder för att minska avvikelserna i just dessa verksamheter blir en utmaning i ett kortare perspektiv. De handlar främst om schemaläggning, förändring av upptagningsområde, samt det fortsatta arbetet med sjuktalen. Arbetet med åtgärdsplanen har därför även haft ett bredare perspektiv ur ekonomistyrningssynpunkt. De enheter som har presenterat underskott har inkommit med individuella handlingsplaner för sin verksamhet, med förslag på olika åtgärder. Bedömningen är att majoriteten av förslagen skulle ha en kraftigt negativ påverkan på kvaliteten i verksamheten då det handlar om bemanning, varför de inte listas med som förslag på åtgärder.

Åtgärder som påbörjas omgående

- Genomgång av tillsynsärenden för att överväga digitala alternativ.
Detta skulle kunna utmynnas till färre besök främst nattetid men även dagtid vilket ger minskade kostnader. Det frigör även personal samt minskar på restid och reskostnad.
- En översyn av lokalkostnader.
En översyn av lokaler kan utmynnas i en effektivisering gällande hur lokalerna används, samt vilka lokaler som sektorn kan frigöra.

Socialnämnden

- En generell genomlysning av avtal genomförs.

En genomlysning av befintliga avtal ger oss möjlighet att se vilka avtal som är fördelaktiga, bör omförhandlas, sägas upp eller förlängas

Åtgärder som sträcker sig över 2022-2023

- Ekonomisk genomlysning av extern konsult.
Att anlita en extern konsult som gör en total genomlysning av vår ekonomi assisterar oss i vårt kontinuerliga förbättringsarbete och våra möjligheter till effektivisering.
- Riktade utbildningsinsatser till enhetschefer.
Detta skulle stärka våra chefer i det ekonomiska arbetet samt försäkra att vi arbetar likvärdigt på alla enheter
- Studiebesök i kommuner för lärande av goda exempel.
- Två nya verksamhetschefer med uppdrag att granska ekonomi med bibehållen kvalitet.
- En översyn över hemtjänstområdet genomförs för att se om upptagningsområden bör ändras för att öka effektiviteten.
- Översyn av organisation och tjänster
Flera förändringar har gjorts inom sektorn under året men med en översyn över pensionsavgångar, projektanställningar och eventuella enhetssammanslagningar finns eventuellt effektiviseringar att göra
- Arbetet med medarbetarskap och friskfaktorer (lägre sjuktal och personalomsättning)

Produktions åtgärder 2022

Neddragning av en enhetschefstjänst 888 tkr

Administrativa lokaler på brygghuset sägs upp 400 tkr

Inköp över 50 tkr och tillsvidare anställningar hanteras enligt den s.k. farfars-principen (godkännas av närmsta chefs chef.)

Ärendets behandling

Socialnämnden 2022-06-01 § 79, gav förvaltningen i uppdrag att redovisa åtgärder för att nå en budget i balans. Uppdraget ska redovisas på nämndens sammanträde 2022-09-07.

Socialnämnden

Dnr SN-2022-76

16. Genomlysning av barn och ungas hälsa i Östhammars kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att ge förvaltningen i uppdrag att göra en genomlysning av barn och ungas (<20år) hälsa, levnadsvanor och livsvillkor i Östhammars kommun. Uppdraget ska redovisas inom året, 2022.

Ärendebeskrivning

Folkhälsans utveckling i Sverige är god men det finns skillnader i hälsa mellan olika grupper. Sveriges Kommuner och Regioner ser att ett sätt att minska ojämlikhet i hälsa är att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inom kommunernas välfärdstjänster inom exempelvis utbildning, fritid och socialtjänst. Barn- och utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden och Socialnämnden inom Östhammars Kommun ser vinster av att samverka i tidigt skede för barn och ungas hälsa och välbefinnande. Och önskar därför undersöka om och på vilket sätt arbetet med goda och jämlika uppväxtvillkor kan stärkas upp inom kommunen.

Genom en genomlysning av barn och ungas hälsa, levnadsvanor och livsvillkor är syftet att få en nulägesbild av barn och ungas hälsa och dess bestämningsfaktorer, men också att upptäcka ”luckor” och gemensamma beröringspunkter där nämnderna tillsammans kan förstärka arbetet.

Beslutet skickas till

Sektor Bildning: Christina Stenhammar

Sektor Samhälle: Ulf Andersson, Elin Dahm, Caroline Henning

Sektor Omsorg: Lina Edlund

Kommunförvaltningens ledningsgrupp för kännedom, via Peter Nyberg.

Socialnämnden

Dnr SN-2022-34

17. Yttrande angående internremiss för avfallsplan för Östhammars kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden antar förslag till yttrande som sitt eget.

Ärendebeskrivning

Östhammars kommun har tagit fram en ny avfallsplan där samråd har skett med olika aktörer vid bland annat workshoppar.

Avfallsplanens mål är:

1. Cirkulera mera
2. Sortera mera
3. Minska miljöpåverkan

Till målen hör åtgärder som ska genomföras för att målen ska kunna nås. Avfallsplanen kommer följas upp varje år. Uppföljningen kommer att samordnas av Avfallsenheten.

Planen sänds nu ut till berörda nämnder för att på så sätt samla in och omhänderta synpunkter.

Samrådstid 7 juni – 15 september 2022.

I yttrandet fokuserar nämnden på huvuddokumentet och den bilagda handlingsplanen, utifrån Socialnämndens perspektiv.

Yttrandet omfattar inte synpunkter av detaljerad, redaktionell karaktär.

Yttrande/synpunkter

Dokumentet ”Avfallsplan för Östhammars kommun” är trots omfånget lättillgängligt, då det delats upp i ett huvuddokument och flertalet bilagor. Men det skulle med fördel kunna kortas ner.

Under rubriken ”Utvecklingsområden och lokala förutsättningar” i huvuddokumentet har, bland andra, följande utvecklingsområde identifierats och bedömts vara särskilt prioriterat:

- Göra det ännu lättare för kommunens invånare att sortera och kunna lämna förpackningar och returpapper fastighetsnära.

Här vill socialnämnden lyfta de särskilda behov av tillgänglighet som finns i gruppen personer med olika typer av funktionsnedsättning. Det omfattar både äldre personer där somatiska sjukdomar och demens är förekommande och funktionsnedsättningar förekommande inom alla åldersgrupper.

Handlingsplanen tydliggör på ett överskådligt sätt åtgärder, ansvarsfördelning och resursbehov.

Av de få åtgärder i handlingsplanen där Socialnämnden är angiven som ansvarig nämnd (tillsammans med andra nämnder) vill nämnden kommentera följande:

Socialnämnden

Mål 1: Cirkulera mera

j) Genomföra hållbara och cirkulära upphandlingar med fokus på resurshushållning. Ställda krav följs upp.

Som en nämnd med omfattande verksamhet och hög förbrukning av engångsmaterial, i form av bland annat skyddsutrustning, är detta en viktig åtgärd. Här krävs ett gott samarbete inom förvaltningen för att genomföra utvecklande insatser inom ramen för upphandling.

Mål 2: Sortera mera

m) Säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns, och används, i samtliga kommunala verksamheter

Detta är en insats som efterfrågats och här behöver hyresvärdar för kommunens befintliga verksamhetslokaler få i uppdrag att utrusta dem. Krav på sorteringsmöjligheter bör också ställas när nya hyresavtal tecknas.

n) Samordna insamling av utsorterat avfall från kommunala verksamheter (förpackningar, FA, elavfall etc.)

Här ser sig inte nämnden som en av de drivande nämnderna i samordningen, utan som en av flera parter beroende av kommungemensam, normerande struktur för insamling.

Beslutsunderlag

Remissversion avseende ”Avfallsplan för Östhammars kommun”, inklusive bilagor enligt nedan, bifogas ärendet.

Bilaga 1 Handlingsplan

Bilaga 2 Nulägesbeskrivning

Bilaga 3 Nedlagda deponier

Bilaga 4 Uppföljning av tidigare avfallsplan

Bilaga 5 MKB avfallsplan Östhammar

Beslutet skickas till

██████████ märk e-posten med ”Dnr KS 2022-35”

Socialnämnden

Dnr SN-2022-70

18. Yttrande angående internremiss för biblioteksplan för Östhammars kommun 2023-2026

Förslag till beslut

Socialnämnden antar förslag till yttrande som sitt eget.

Ärendebeskrivning

Enligt bibliotekslagen ska kommuner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Biblioteksplanen för Östhammars kommun 2023-2026 omfattar folkbiblioteken och skolbiblioteken. Det är ett styrdokument som ger vägledning för bibliotekens verksamheter under perioden 2023-2026.

Planen sänds nu ut på remiss till berörda nämnder för att på så sätt samla in och omhänderta synpunkter.

Remisstiden är 7 juni – 12 september 2022.

Nedan följer ett antal synpunkter, utgående från rubrikerna i dokumentet.

Yttrandet omfattar inte synpunkter av detaljerad, redaktionell karaktär.

Yttrande/synpunkter

”Biblioteksplanen för Östhammars kommun 2023-2026” är ett lättillgängligt och informerande dokument om folkbibliotekens och skolbibliotekens uppdrag.

Biblioteken och kommunens strategiska inriktningsområden s 4

Då planen avser gälla från 2023 behöver den förhålla sig till de nya kommunfullmäktigemål som antagits i mål- och budgethandling inför 2023.

Skrivningen *”Kommunens flerårsplan 2022-2026 specificerar fyra strategiska inriktningsområden: hållbar, lärande, öppen och en attraktiv och växande kommun”* och de underliggande rubrikerna/stycken, som utgår från de gamla målformuleringarna, behöver därför korrigeras.

Folkbibliotekens fokusområden s 6

Under denna rubrik kan det tydliggöras om *”Barn och unga med fokus på språkutveckling samt läsfrämjande arbete”* är ett av kommunen prioriterat fokusområde, bland flera nationella fokusområden, eller om detta är det enda fokusområdet för folkbiblioteken nationellt. Om det finns fler nationellt, tydliggör vad som ligger till grund för just denna prioritering i kommunen.

Otydligt om rubrikerna *”Funktionsnedsättning”* och *”Digitalisering”* också är att betrakta som fokusområden eller inte och vilken särställning (prioritet) aktiviteter utifrån ett fokusområde får, i relation till aktiviteter utifrån ej utsedda fokusområden.

Socialnämnden

Funktionsnedsättning s 7

Socialnämndens synpunkter från förgående versions remissrunda (Biblioteksplan för Östhammars kommun, 2019 – 2022) hörsammades då avseende formuleringar och tydliggörande, enligt nedan:

- tillgänglighet för alla medborgare ska säkras i de lokaler och miljöer där kommunen bedriver biblioteksverksamhet
- bibliotekens utbud ska finnas tillgängliga även för individer som har begränsad möjlighet att ta sig till ett bibliotek. Det råder stort behov av uppsökande verksamhet varför biblioteket kommer arbeta med förslag på lösningar.

I denna nya version vore det önskvärt med ett tydliggörande kring hur detta ska genomföras.

Socialnämnden föreslår att lägga till ett tydliggörande kring behovet av utökad sektorövergripande samverkan för större förståelse avseende behov som rör tillgänglighet och delaktighet. Här avses personer i alla åldrar, vilket innebär fokus på både funktionsnedsättningar som främst förekommer hos äldre och funktionsnedsättningar som kan finnas inom andra åldersgrupper.

Socialnämnden vill även lyfta vikten av att brukare- och intresseorganisationer bereds deltagande i inventeringar, utveckling, utformning och anpassningar avseende tillgänglighet, kopplat till såväl utbud som lokaler och miljöer, och att detta synliggörs bland planerade insatser.

Generella synpunkter

Det finns behov av att tydliggöra om ett stycke eller mening avser ren faktaförmedling, en faktisk nulägesbeskrivning, hur det borde vara, önskat/målsatt läge, föreslagna insatser eller beslutade insatser.

Rubriknivåerna behöver tydliggöras för att öka förståelsen för hur olika stycken förhåller sig till varandra. Det skulle öka läsbarheten och förståelsen för handlingen som helhet.

Redan genomförda insatser eller generella skrivningar kan tas bort.

Exempel från s 7:

- bibliotekarie med tillgänglighetsansvar har anställts
- bibliotekspersonalen har genomgått fortbildning avseende bemötande av personer med funktionsnedsättning

Något ytterligare kan beskrivas om utmaningar, planerade insatser och eventuella behov av beslut och/eller prioriteringar kopplat till:

- tätortsstrukturen och antalet bibliotek
- samlokalisering av folk- och skolbibliotek
- låne- och besöksstatistik för i olika målgrupper
- bibliotekens roll i en tid av digitalisering och minskat läsande

Beslutsunderlag

Remissversionen av ”Biblioteksplanen för Östhammars kommun 2023-2026” bifogas ärendet.

Socialnämnden

Beslutet skickas till

[REDACTED] ange "Dnr KFN-2022-72 Remiss – biblioteksplan
för Östhammars kommun 2023-2026

Socialnämnden

Dnr SN-2022-69

19. Yttrande angående internremiss för friluftspolitiskplan för Östhammars kommun 2023-2024

Förslag till beslut

Socialnämnden antar förslag till yttrande som sitt eget.

Ärendebeskrivning

Friluftslivet berör fler av kommunens nämnder och verksamheter och därför finns ett behov av en gemensam plan för arbetet. Kultur- och fritidsnämnden tar därför fram en Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun. Planen tas fram för de nämnder, sektorer och verksamheter inom Östhammars kommun som arbetar för ett attraktivt och tillgängligt friluftsliv.

Fokusområden för planperioden 2023-2024

Tillgänglig natur för alla

Tillgänglighet handlar om människors kunskap om att friluftsområden existerar och deras föreställningar om hur tillgängliga områdena är. Det handlar också om att bevara och sköta om naturen och friluftsområden på ett långsiktigt och hållbar sätt.

Ett rikt friluftsliv i skolan

Sveriges barn och unga ska inom skolans verksamhet ha möjlighet att ta del av olika natur- och kulturmiljöer för upplevelser och rekreation. För att skapa goda förutsättningar för friluftsliv i skolan behövs att natur finns i närheten av skolan.

Arbetet med friluftslivet genomförs i stor utsträckning av och tillsammans med lokala och regionala organisationer.

Planen sänds nu ut på remiss till berörda nämnder för att på så sätt samla in och omhänderta synpunkter.

Remisstiden är 7 juni till 12 september 2022.

Yttrande enligt nedan.

Yttrandet omfattar inte synpunkter av detaljerad, redaktionell karaktär.

Yttrande/synpunkter

Ett arbetat, lättillgängligt, tydligt och föredömligt kort styrdokument. Det omfattar såväl nuläge som önskat läge, genom utpekade fokusområden och tydlig åtgärdsplan för genomförande.

- Socialnämnden vill särskilt lyfta fram fokusområdet ”*Tillgänglig natur för alla*” och poängterar här vikten av att brukare- och intresseorganisationer bereds deltagande i inventeringar, utveckling, utformning och anpassningar (se punkterna 4,6 och 7 i åtgärdsplanen).

Socialnämnden

- Skrivningen ”Friluftsplnen tar utgångspunkt i kommunfullmäktiges strategiska inriktningsområden en lärande kommun och en hållbar kommun” (s 5) behöver korrigeras. Då planen avser gälla från 2023 behöver den förhålla sig till de nya kommunfullmäktigemål som antagits i mål- och budgethandling inför 2023.
- Dokumentet behöver en noggrann korrekturläsning. Exempel från s 3: *”Inom kommunen finns 10 kilometer kommunala elljusspår...”* Det finns även mindre språkliga brister som enkelt kan korrigeras, för ökad läsbarhet och upplevd kvalitet.

Beslutsunderlag

Remissversionen av ”Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun 2023-2024” bifogas ärendet.

Följebrev ”Remiss - förslag till Friluftspolitiskplan för Östhammars kommun 2023-2024” bifogas ärendet.

Beslutet skickas till

██ ange ”Dnr KFN-2022-69 Remiss –
Friluftspolitiskplan för Östhammars kommun 2023-2024

Socialnämnden

Dnr SN-2022-105**20. Förslag till ny Äldreplan 2023-2026****Förslag till beslut**

Socialnämnden beslutar att sända ut framtaget förslag på ny Äldreplan för 2023-2026 på remiss.

Ärendebeskrivning

Den nuvarande äldreplanen är giltig till och med år 2022. Äldreplanen behöver därför revideras och aktualiseras inför perioden 2023-2026. Syftet med planen är att beskriva förändringar i samhället utifrån olika perspektiv och ge insikter om behovet av förnyelse under de kommande åren för att påverka utvecklingen av de äldres livssituation i kommunen.

Arbetet med äldreplanen inleddes i januari 2022 på initiativ av socialnämnden. Beslutet var att revidera befintlig plan och att dialogen med de äldre framför allt skulle ske via det kommunala pensionärsrådet (KPR). En arbetsgrupp i kommunen har reviderat äldreplanen med stöd av en styrgrupp.

En extern projektledare upphandlades för uppdraget.

Arbetsgruppen har vid flera tillfällen träffat KPR och även haft kontakt via telefon och e-post.

Under våren 2022 har en enkät om hur det är att vara äldre i kommunen funnits tillgänglig på kommunens hemsida samt delats ut i pappersform via pensionärsföreningar och genom att en grupp medarbetare från kommunen delat ut enkäter på de fem serviceorterna. Samtliga kommuninvånare oavsett ålder har haft möjlighet att svara på enkäten och totalt har 327 fullständiga enkätsvar registrerats.

Förslag på ny Äldreplan ska skickas till följande interna och externa instanser på remiss:

- Politiska partier i kommunfullmäktige
- Kommunstyrelsen med önskemål om remissvar från:
 - o Kommunledningsförvaltningen
 - o Kommunala pensionärsrådet och kommunala rådet för funktionsnedsatta
- Barn- och utbildningsnämnden
- Bygg- och miljönämnden
- Kultur- och fritidsnämnden
- Socialnämnden
- Regionen
- PRO, föreningar inom kommunen
- SPF, föreningar inom kommunen
- HSO
- Anhörigföreningen Östhammar

Socialnämnden

Utsickket görs enligt separat sändlista. Remissperioden sträcker sig fram till och med den 4 november 2022.

Beslutsunderlag

Remissversion Det goda livet som äldre (äldreplan)

Följebrev remiss Det goda livet som äldre (äldreplan)

Beslutet skickas till

Sektor Omsorg: Lina Edlund, Yvonne Wahlbeck, Cecilia Wadestig, Monika Eriksson, Carola Bertolino

Sektor Verksamhetsstöd: Johan Steinbrecher

Siv Liedholm, Effektivstyrning, [REDACTED]

Socialnämnden

Dnr SN-2022-5

21. Information från förvaltningen

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Information från förvaltningen, främst sektor omsorg. På arbetsutskottet lämnades information om coronaläget, personalsituationen under sommaren, artiklar i UNT, förändringar inom chefsledet och organisationsförändringar.

Socialnämnden

Dnr SN-2022-17

22. Rapporter

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av rapporterna.

Ärendebeskrivning

Rapporter och information från socialnämndens ledamöter.

Socialnämnden

Dnr SN-2022-16**23. Redovisning av delegationsbeslut för juni-augusti 2022****Förslag till beslut**

Socialnämnden godkänner redovisning av delegationsbeslut.

Ärendebeskrivning

Föreligger delegationslistor:

- A. Arbetsutskottets protokoll 2022-06-22, 2022-07-13 och 2022-08-24. Beslut i personärenden framgår i lista C och D.
- B. Ordförandebeslut fr.o.m. 2022-06-15 t.o.m. 2022-08-31. Inga beslut för perioden.
- C. Delegationsbeslut barn och unga samt vuxen inkl. beslut av förordnade ledamöter med kompletterande beslutanderätt fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31 samt reviderad lista för maj.
- D. Delegationsbeslut äldre och LSS fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31.
- E. Delegationsbeslut avgifter fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31.
- F. Delegationsbeslut färdtjänst och riksfärdtjänst fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31.
- G. Delegationsbeslut bostadsanpassning fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31.
- H. Delegationsbeslut parkeringstillstånd fr.o.m. 2022-06-01 t.o.m. 2022-08-31.
- I. Övriga delegationsbeslut inom sektor omsorg fr.o.m. 2022-06-15 t.o.m. 2022-08-31.

Beslutsunderlag

Delegationslistor i arbetsrummet under rubrik 4. Delegationsbeslut. Listor för augusti publiceras i arbetsrummet 2 september.

Socialnämnden

Dnr SN-2022-05

24. Anmälningssärenden

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av informationen.

Ärendebeskrivning

Anmälningssärenden i arbetsrummet:

1. Kommunfullmäktiges beslut om fastställande av budget 2023 och flerårsplan 2024 – 2026, drift- och investeringsbudget med bilaga, 2022-06-14 § 71 (KS-2022-139)
2. Kommunfullmäktiges beslut om inrättande av visselblåsningsfunktion enligt Lag om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden SFS2021:890, 2022-06-14 § 79 med bilaga (KS-2022-353)
3. Kommunfullmäktiges beslut om statistikrapport av ej verkställda gynnande beslut första kvartalet 2022, 2022-06-14 § 89 (KS-2022-419, SN-2022-36)
4. Kommunfullmäktiges beslut om valärende, val av ersättare i socialnämnden, 2022-06-14 § 91 (KS-2022-376)
5. Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut om statens servicecenter – information och tidsplan, 2022-06-21 § 135 (KS-2022-51)
6. Protokoll sektorsamverkan 2022-08-25
7. Synpunkt och svar på skrivelse angående brister i information till omsorgstagare och anhöriga (SN-2022-2:22)

Anmälningssärenden som omfattas av sekretess och skickas på begäran:

1. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-06-09 gällande beslut enligt socialtjänstlagen; fråga om avskrivning. Förvaltningsrätten skriver av målet från fortsatt handläggning.
2. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-06-21 gällande ekonomiskt bistånd. Förvaltningsrätten avslår överklagandet.
3. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-06-21 gällande fortsatt familjehemsplacering. Förvaltningsrätten prövar inte yrkandet om inhibition. Förvaltningsrätten avslår överklagandet.
4. Dom från kammarrätten i Stockholm, 2022-06-28 gällande bistånd enligt socialtjänstlagen; fråga om prövningstillstånd. Kammarrätten meddelar inte prövningstillstånd. Förvaltningsrättens avgörande står därför fast.
5. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-07-01 gällande ekonomiskt bistånd. Förvaltningsrätten avslår överklagandet.
6. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-07-01 gällande ekonomiskt bistånd. Förvaltningsrätten avslår överklagandet.
7. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-07-07 gällande bostad med särskild service för vuxna eller annan anpassad bostad för vuxna enligt LSS; nu fråga om interimistiskt beslut. Förvaltningsrätten förordnar att enskild, i avvaktan på

Socialnämnden

förvaltningsrättens slutliga avgörande i målet eller till dess något annat förordnas, har rätt till bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt LSS.

8. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-07-19 gällande särskild avgift enligt LSS. Förvaltningsrätten bifaller IVO:s ansökan på så sätt att Östhammars kommun åläggs att till staten betala en särskild avgift.
9. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-07-27 gällande beredande av vård enligt LVU. Förvaltningsrätten bifaller Socialnämnden i Östhammars kommuns ansökan om beslutar att enskild ska beredas vård med stöd av 1 och 2 §§ LVU. Beslutet om vård gäller omedelbart.
10. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-08-10 gällande ekonomiskt bistånd. Förvaltningsrätten avslår överklagandet.
11. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-08-12 gällande personlig assistans enligt LSS; nu fråga om interimistiskt yrkande. Förvaltningsrätten, som senare kommer att pröva målet slutligt, avslår yrkandet om att rätt till personlig assistans ska fastställas interimistiskt.
12. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-08-24 gällande särskilt boende. Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och förklarar att enskild är berättigad till särskilt boende.
13. Dom från förvaltningsrätten i Uppsala, 2022-08-25 gällande ledsagarservice enligt LSS. Förvaltningsrätten avvisar överklagandet.

Beslutsunderlag

Handlingarna publiceras i arbetsrummet under rubrik 3. Information, för dagens sammanträdesdatum.

Anmälningssärenden som omfattas av sekretess publiceras inte utan skickas på begäran.

Nedan följer nämndens yttrande utifrån rekommendationerna i rapporten
”Granskning av kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga”.

Nämnden tackar för granskningsrapport, rekommendationer och möjligheten att kommentera utfallet.

Sektor Omsorg hänskjuter åt upphandlingsenheten att, med stöd från sakkunniga inom sektorns verksamhetsområde, ansvara för upphandling och uppföljning av ramavtal.

När det gäller ramavtal så ingår vi i Adda inköpscentral, vilket samtliga handläggare är medvetna om. Här kan dock behövas utökat stöd från Upphandlingsenheten för att genomföra kvalitetssäkrade avrop, i enlighet med granskningsrapporten.

För att säkerställa kvalitén och kontroll vid placering utanför ramavtal så inhämtas den senaste tillsynsrapporten från Ivo för kontroll av tillståndet inför lämplighetsprövning.

När det gäller säkerställda metoder kring placeringar så finns väl kända och etablerade arbetssätt, även om dessa inte alltid är dokumenterade i form av skriftlig rutin.

En översyn av arbetssätten är inledd för att utvärdera om det finns behov av skriftlig rutin/rutiner. Information kring de gemensamma arbetssätten och eventuella rutiner planeras ingå som en del i introduktionen för nya medarbetare samt lyftas kontinuerligt vid arbetsplatsträffar (APT).

Det är viktigt att vi uppmärksammar kvalitetsbrister i upphandlade verksamheter och att denna information vidarebefordras till avtalsansvarig. Här finns behov av att upprätta en gemensam rutin med upphandlande enhet, då en sådan rutin saknas i dagsläget.

Kvalitetssäkring vid varje placering ingår som en naturlig del i det ordinarie, dagliga arbetet. När det gäller systematiska egenkontroller så genomförs de, men arbetet kan behöva förtydligas och dokumenteras.

Kommunrevisionen

Datum
2022-06-01

Dnr

Sid
1 (2)

ÖSTHAMMARS KOMMUN	
2022-06-03	
Dnr:	Dpl:

Socialnämnden

För kännedom:
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktiges presidium

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

KPMG har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens kvalitetssäkring av HVB-hem för placerade barn. Revisorerna har i revisionsplaneringen för 2022 bedömt att det finns risker kopplade till kommunens uppföljning och säkerställande av kvalitet inom HVB-hem för barn och ungdomar.

Östhammars kommun har placerade barn och unga i familjehem, hem för vård och boende (HVB) och vid Statens institutionsstyrelse (SIS). Då Östhammar inte har något HVB i egen regi sker placeringar i privata HVB. Upphandling av HVB sker i form av ramavtal. Enstaka placering har skett utanför ramavtal i form av direktupphandling med hänsyn till platsbrist och den enskildes behov.

I jämförelse med likvärdiga kommuner har Östhammar något högre kostnader för HVB-placeringar per invånare 0-20 år. Det noteras dock en tydlig minskning av kostnader för HVB mellan 2018 och 2019. Vidare noteras en kraftig minskning av antalet placerade i såväl HVB som familjehem mellan 2021 och 2022.

Mot bakgrund av vad som framkommit vid dokumentstudier, intervjuer och kostnadsanalyser görs följande bedömningar.

- Nämnden bedöms inte ha en fullt ut ändamålsenlig organisation för upphandling, uppföljning och kvalitetssäkring av HVB.
- Nämnden bedöms inte ha en fullt ut tillfredställande systematisk egenkontroll, uppföljning och kvalitetssäkring av arbetet med placerade barn och unga. Detta då skriftliga rutiner saknas.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Tillse att fördelningsnyckel och urvalsdata i nuvarande och framtida ramavtal används och är kända på enheten bland beställare.
- Kvalitetssäkra processen med upphandling utanför ramavtal. Särskilt i frågan om kravställning och upprättande av avtal.
- Utforma rutin och arbetssätt för att säkerställa kvalitetssäkring vid varje enskild placering genom referenstagning och förnyade tillståndskontroller.
- Utforma rutin och arbetssätt för att överföra och sammanställa information om kvalitetsbrister till avtalsansvarig.
- Utforma skriftliga rutiner för systematisk egenkontroll av uppföljning och kvalitetssäkring av placeringar.

Kommunrevisionen översänder härmed granskningsrapport och missiv till socialnämnden för yttrande. Svar önskas senast den 30 september 2022. Rapporten skickas även till kommunstyrelsen och till kommunfullmäktiges presidium för kännedom.

Enligt uppdrag

Mats Sjöborg
Ordförande

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

Revisionsrapport

Östhammars kommun

KPMG AB

2022-06-01

Antal sidor 20

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning/bakgrund	3
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	3
2.2	Avgränsning	4
2.3	Revisionskriterier	4
2.4	Ansvarig nämnd/styrelse	4
2.5	Metod	4
2.6	Lagar som styr kvalitetssäkring av HVB-hem och familjehem	5
3	Resultat av granskningen	8
3.1	Organisering	8
3.2	Placerade barn och unga	9
3.3	Systematiskt arbete	11
3.4	Upphandling och kvalitetssäkring av HVB	12
3.5	Jämförelse kostnadsutveckling	15
4	Slutsats och rekommendationer	19

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

1 Sammanfattning

Vi har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens kvalitetssäkring av HVB-hem för placerade barn. Revisorerna har i revisionsplaneringen för 2022 bedömt att det finns risker kopplade till kommunens uppföljning och säkerställande av kvalitet inom HVB-hem för barn och ungdomar.

Östhammars kommun har placerade barn och unga i familjehem, hem för vård och boende (HVB) och vid Statens institutionsstyrelse (SIS). Då Östhammar inte har något HVB i egen regi sker placeringar i privata HVB. Upphandling av HVB sker i form av ramavtal. Enstaka placering har skett utanför ramavtal i form av direktupphandling med hänsyn till platsbrist och den enskildes behov.

I jämförelse med likvärdiga kommuner har Östhammar något högre kostnader för HVB-placeringar per invånare 0-20 år. Det noteras dock en tydlig minskning av kostnader för HVB mellan 2018 och 2019. Vidare noteras en kraftig minskning av antalet placerade i såväl HVB som familjehem mellan 2021 och 2022.

Mot bakgrund av vad som framkommit vid dokumentstudier, intervjuer och kostnadsanalyser görs följande bedömningar.

- Nämnden bedöms inte ha en fullt ut ändamålsenlig organisation för upphandling, uppföljning och kvalitetssäkring av HVB.
- Nämnden bedöms inte ha en fullt ut tillfredställande systematisk egenkontroll, uppföljning och kvalitetssäkring av arbetet med placerade barn och unga. Detta då skriftliga rutiner saknas.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- Tillse att fördelningsnyckel och urvalsdata i nuvarande och framtida ramavtal används och är kända på enheten bland beställare.
- Kvalitetssäkra processen med upphandling utanför ramavtal. Särskilt i frågan om kravställning och upprättande av avtal.
- Utforma rutin och arbetssätt för att säkerställa kvalitetssäkring vid varje enskild placering genom referenstagning och förnyade tillståndskontroller.
- Utforma rutin och arbetssätt för att överföra och sammanställa information om kvalitetsbrister till avtalsansvarig.
- Utforma skriftliga rutiner för systematisk egenkontroll av uppföljning och kvalitetssäkring av placeringar.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

2 Inledning/bakgrund

Vi har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att granska socialnämndens kvalitetssäkring av HVB-hem för placerade barn. Revisorerna har i revisionsplaneringen för 2022 bedömt att det finns risker kopplade till kommunens uppföljning och säkerställande av kvalitet inom HVB-hem för barn och ungdomar.

Enligt Socialtjänstlagen ska kommunen sörja för att barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt, får det skydd och stöd som de behöver. Där så är möjligt ska detta ske i samförstånd med den unge och dennes föräldrar, men i vissa fall kan tvångsåtgärder vara nödvändiga, där lagen om vård av unga, LVU, blir tillämplig.

På senare tid har institutionsvården börjat ifrågasättas. Forskning visar på att institutionsvårdens effekter i genomsnitt är begränsade och att många placeringar måste avbrytas i förtid. I dag ses institutionsplacering av många som en sista utväg när inga andra insatser hjälper. Härigenom är det av stor vikt att kommunen har underbyggda rutiner och arbetsmetoder som säkerställer samt garanterar en god kvalitet i de institutioner som nyttjas för placeringar.

De flesta av de barn och ungdomar som placeras på hem för vård eller boende (HVB) idag placeras hos privata, enskilda utförare. Kommunerna som gör placeringarna, ansvarar för att kvaliteten i den verksamheten man beställer är god. De medel som kommunerna har för att ställa krav på verksamhetens kvalitet är främst upphandling och uppföljning. Det är vid upphandlingstillfället kommunen formulerar de krav som ställs på HVB-hemmet både rörande innehållet i verksamheten och i kraven på utförarens företag och genom uppföljning av avtalsefterlevnad. En fungerande uppföljning på individnivå är också av stor vikt i detta hänseende.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningen har syftat till att belysa och bedöma huruvida socialnämnden har ändamålsenliga arbetsformer för att säkerställa god kvalitet i de HVB-hem som nyttjas för placering av barn och ungdomar. Granskningen har belyst och besvarat följande:

- Har socialnämnden en ändamålsenlig organisation för upphandling av HVB-hem? (Vilka krav ställs? Är dessa tillräckliga?)
- I vilken utsträckning är beställaren, (socialnämnden) delaktig i utformningen av kravbilden i förfrågningsunderlaget vid gemensamma ramavtalsupphandlingar?
- Finns en tillräcklig beställarkompetens i organisationen?
- Sker någon avtalsuppföljning?
- I de fall det finns ramavtal tecknade för HVB-hem, i vilken utsträckning utnyttjas dessa?
- Vilka aktiviteter genomförs och vilka krav ställs för att säkerställa en tillräcklig kvalitet hos uppdragstagarna?
- Genomförs egenkontroller avseende uppföljning av individuella insatser för den placerade?

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

- Hur säkerställer nämnden att barnet/den unge regelbundet får besök från socialtjänsten och att placeringen hålls under uppsikt?
- Har överväganden av fortsatt vård genomförts var 6:e månad för samtliga placeringar?
- Vad anser nämnden om det underlag som socialförvaltningen upprättar inför överväganden av fortsatt vård? (Är informationen underbyggd samt tillräcklig för att nämnden ska kunna ta ett beslut?)
- Hur stora kostnader har Östhammars kommun för placeringar av barn och unga?

2.2 Avgränsning

Granskningen avser placeringar aktuella under år 2021-2022.

2.3 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller:

- Socialtjänstlagen, SFS 2001:453
- Socialtjänstförordningen, SFS 2001:937
- Socialstyrelsens föreskrift *Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende*, HSLF-FS 2019:25
- Socialstyrelsens föreskrift *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*, SOSFS 2011:9
- Socialstyrelsens föreskrift *Hem för vård eller boende*, HSLF-FS 2016:55
- Kommunala mål och riktlinjer
- Träffade avtal

2.4 Ansvarig nämnd/styrelse

Granskningen avser socialnämnden.

2.5 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och erforderliga intervjuer/avstämningar med berörda tjänstepersoner och politiker.

Därutöver har en jämförelse av data från Rådet för kommunala analyser (RKA) genomförts.

Rapporten är faktakontrollerad av verksamhetschef myndighet, enhetschef barn och ungdom samt upphandlingschef.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

2.6 Lagar som styr kvalitetssäkring av HVB-hem och familjehem

Socialtjänstlagen

De insatser som erbjuds inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Socialnämnden ska se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga. (3 kap 3 § SoL)

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem, hem för vård eller boende, eller stödboende. (6 kap. 1 § SoL)

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. När ett barn placeras ska det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska alltid beaktas. (6 kap. 2 § SoL)

Ett barn får inte tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av vårdnadshavarna utan medgivande från socialnämnden.

Förhållandena i det tilltänkta familjehemmet ska utredas och socialnämnden ska tillhandahålla utbildning för familjehemmet. (6 kap. 6 § SoL)

Socialnämnden ska medverka till att placerade barn får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att de får lämplig utbildning, verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver samt lämna vårdnadshavarna råd och stöd. Familjehemmet har också rätt till stöd från socialnämnden. (6 kap. 7 § SoL)

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende. Det ska ske genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och genom samtal med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. (6 kap. 7b § SoL)

Socialnämnden ska utse en särskild socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. (6 kap. 7c § SoL)

Minst en gång var sjätte månad ska övervägas om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. När barnet har varit placerat i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden. (6 kap. 8 § SoL)

Barnrättsperspektiv

När en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter,

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. (11 kap. 10 § SoL)

Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska kartlägga och analysera behovet av familjehem och hem för vård eller boende för placeringar av barn och unga på kort och lång sikt.

Nämnden ska, med kartläggningen och analysen som utgångspunkt, planera för och vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet.

Socialnämnden ska samverka med andra samhällsorgan för att barn och unga i familjehem eller hem för vård eller boende ska få lämplig utbildning och sina behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosedda.

Enligt ett allmänt råd från Socialstyrelsen bör barnet eller den unge besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende kan behöva tätare kontakt. (SOSFS 2012:11)

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Den som bedriver socialtjänst ska fortlöpande bedöma om det finns risker som kan medföra brister i verksamhetens kvalitet. Riskanalys är därmed en obligatorisk del av det systematiska förbättringsarbetet. Vidare ska socialnämnden utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. (SOSFS 2011:9)

Hem för vård eller boende, HVB

Med hem för vård eller boende avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende. Om ett sådant hem drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ krävs dessutom att verksamheten bedrivs yrkesmässigt.

Verksamheten vid hem för vård eller boende ska bygga på förtroende för och samarbete med den enskilde och utformas så att vistelsen i hemmet eller boendet upplevs som meningsfull. Den enskildes integritet ska respekteras. De insatser som görs ska anpassas till den enskildes individuella behov och förutsättningar.

Verksamheten ska bedrivas i fortlöpande samarbete med den socialnämnd som har det sammanhållande ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.

Vid varje hem för vård eller boende och vid varje stödboende ska det finnas en person med lämplig utbildning som förestår verksamheten. Det ska också finnas sådan personal som i övrigt behövs för en ändamålsenlig verksamhet.

Den som vårdas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende och vars skolplikt har upphört bör vid behov ges möjlighet till kompletterande undervisning och lämplig yrkesutbildning. I varje fall bör han eller hon ges möjlighet till sådan

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

arbetsträning eller annan grundläggande yrkesträning som underlättar för honom eller henne att få anställning eller fortsatt yrkesutbildning. (3 kap.§§ 3, 4, 5, 5 a, och 7 Sof)

SIS-hem

Staten ansvarar för de särskilda ungdomshem som avser vård av unga (enligt 3 § LVU) som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn, så kallade SIS-hem. Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett sådant hem ska Statens institutionsstyrelse anvisa den unge en plats. För vård i dessa hem får staten ta ut avgift av den kommun som begärt placeringen. (Förordning med instruktion för Statens institutionsstyrelse § 3)

I samband med inskrivningsbeslutet ska det särskilt kontrolleras att hemmet eller boendet är lämpligt med hänsyn till den enskildes behov, ålder, utveckling, utbildning och personliga förhållanden i övrigt.

När behovet av vård i hemmet eller boendet har upphört ska den som vårdas skrivas ut. Om den enskilde vårdas med stöd av LVU får han eller hon inte skrivas ut om inte socialnämnden har begärt eller medgett det. Statens institutionsstyrelse ska omgående underrätta socialnämnden när det finns anledning till utskrivning. Nämnden ska underrättas i sådan tid att det finns möjlighet att vidta eller förbereda andra behövliga insatser. (Socialtjänstförordningen kap. 3 §§ 10, 11, 14)

LOU, Lagen om offentlig upphandling

Lagen om LOU gäller för myndigheter och annan verksamhet som finansieras med allmänna medel. Dessa myndigheter är enligt lagen skyldiga att annonsera alla inköp som kommer att göras över direktupphandlingsgränsen för att intresserade företag ska beredas möjlighet att lämna anbud. De krav som ställs ska tillkännages i ett upphandlingsdokument. Myndigheter måste lämna ut upphandlingsunderlagen och utvärdera alla anbud. Utvärderingen ska ske på sakliga grunder, och får inte avvika från den utvärderingsmetod som tillkännagivits i upphandlingsdokumenten. Under 2021 var direktupphandlingsgränsen 615 312 kronor, för välfärdstjänster var gränsen 2 156 469 kronor. Från och med 1 februari 2022 ingår välfärdstjänsterna i sociala tjänster som är 7 802 550 kronor (för 2022).

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

3 Resultat av granskningen

3.1 Organisering

Av reglemente antaget av kommunfullmäktige framgår att socialnämnden är den nämnd som fullgör kommunens uppgifter enligt socialtjänstlagen samt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Socialnämndens arbetsutskott har av nämnden delegerats beslut i frågor rörande placerade barn och unga i den utsträckning lagen inte begränsar en delegering från nämnd.

Det framgår även av reglemente att kommunstyrelsen har till uppgift att svara för kommunens upphandlingspolicy med regler och anvisningar.

3.1.1 Handläggning barn och unga

Inom kommunförvaltningen ligger arbetsområdet placerade barn och unga inom sektorn Omsorg. Inom sektorn finns enheten Barn- och ungdom myndighet som består av nio socialsekreterare (samt tre timanställda), två familjerättssekreterare, fem administratörer, två familjehemssekreterare, en kontaktpersonssekreterare. Enheten leds av en enhetschef samt en biträdande enhetschef.

Enheten har under april 2022 omorganiserats och en överlämningsperiod pågår till september 2022 då omorganiseringen skall vara implementerad fullt ut. Innan omorganiseringen var familjerättssekreterare, familjehemssekreterare och kontaktsekreterare organiserade inom enheten Barn- och ungdom öppenvård.

Inom enheten Barn- och ungdom myndighet arbetar två socialsekreterare med mottagning i form av exempelvis handläggning av förhandsbedömningar. Övriga socialsekreterare arbetar med utredning och insats där såväl utredning, verkställande och uppföljning av placerade barn och unga ingår.

3.1.2 Upphandling

Inom kommunförvaltningen ligger arbetsområdet upphandling inom sektorn Verksamhetsstöd. Inom sektorn finns verksamhetsområde Upphandling.

Inom Verksamhet upphandling finns en upphandlingschef och tre upphandlare. Det framkommer vid intervjuer att det fram till augusti 2021 funnits fyra upphandlare men med anledning av beslutade besparingar har verksamheten dragit ner med en tjänst i samband med att en upphandlare valde att avsluta sin tjänst efter föräldraledighet. Det framkommer även att de två återstående mer seniora upphandlarna har avslutat sina tjänster på grund av arbetssituationen och att bemanningen under april 2022 är en nyanställd som saknar utbildning på området samt en praktikant som kommer fortsätta som vikarie efter praktikperioden. Det framhålls vidare att det visat sig svårt att rekrytera personer med relevant erfarenhet.

Upphandlarna ansvarar för att arbeta med upphandlingar och upphandlingschef arbetar med stöd till upphandlare, planering, överprövningar, sekretessprövningar och mer strategiskt arbete inom verksamhetsområdet. Arbetet utgår från en fastställd

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

inköpspolicy samt riktlinjer och en årsrutin. Utifrån årsrutinen planeras arbetet för året i dialog med sektorcheferna.

Ansvarsfördelningen mellan sektorer och verksamheter gällande arbetet med upphandling framgår av riktlinje för upphandling och direktupphandling antagen av kommunstyrelsen.

Det framgår att upphandlingar och avrop genom förnyade konkurrensutsättningar (FKU) över 100 tkr utförs av Verksamhet upphandling. Direktupphandlingar under 100 tkr utförs av personer som genomgått kommunens internutbildning i direktupphandling.

Det framgår av intervjuer att det är sektorchefer, verksamhetschefer och enhetschefer som i huvudsak beslutar om vilka som ska gå utbildningen i direktupphandling och utgångspunkten är att Verksamhet upphandling genomför denna sex gånger per år. Vidare finns även certifierade beställare i kommunen, dessa får en särskild utbildning och får då avropa från befintliga ramavtal.

Det framkommer av intervjuer att Verksamhet upphandling kan bemyndiga att verksamheterna på egen hand upphandlar i upphandlingar över 100 tkr om det är inom direktupphandlingsgränsen. Detta beroende på kompetens hos beställaren i verksamheten. Med hänsyn till personalomsättning inom Verksamhet upphandling finns inga uppgifter om bemyndiganden tidigare än september 2021. Sedan september 2021 har bemyndiganden dokumenterats av nuvarande upphandlingschef.

Vid intervjuer med representanter inom sektor Omsorg lyfts att beställarorganisationen skulle kunna förbättras med bättre stöd från Verksamhet upphandling. Det kan idag upplevas att det är svårt att få stöd från Verksamhet upphandling i akuta lägen då enheten blivit mindre och omorganiserats.

3.1.3 Bedömning

När det gäller beställarorganisationen noteras att det finns tydliga riktlinjer och policydokument gällande ansvarsfördelning och befogenheter. Dock framkommer att sektorn Omsorg upplever att stödet från Verksamhet upphandling skulle kunna förbättras och från Verksamhet upphandling att de har svårigheter med uppdraget med hänsyn till personalneddragning och personalomsättning. Vidare framkommer att Verksamhet upphandling inte tidigare dokumenterat bemyndiganden och därför inte kan redogöra för om direktupphandlingar skett enligt riktlinje.

3.2 Placerade barn och unga

3.2.1 Volymer och utveckling

Enligt uppgifter från förvaltningen ser fördelningen av placerade barn och unga under granskad period ut som följer. De flesta placeringar avser placeringar i familjehem. När det gäller HVB är det tydligt att antalet placerade minskat drastiskt från 2021, då det under första kvartalet 2022 enbart var en placerad i HVB.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

Placeringsform	2021	2022 kvartal 1
HVB	8	1
SIS	1	2
Familjehem	35	17

Av årsredovisningen för socialnämnden 2021 framgår att antalet externa insatser har minskat med anledning av arbete med hemmaplanslösningar samt genomgång av samtliga externa placeringar. Vidare framgår att samverkan med öppenvården och den planerade gemensamma öppenvården inom myndighet har lett till färre placeringar och köpta externa insatser. Insatserna har på ett bättre sätt kunnat anpassas till individerna.

3.2.2 Uppföljning

Det framgår av intervjuer att uppföljningar genomförs i olika uträkning beroende på den unges behov. Under placeringstiden kan också intensiteten på uppföljningarna variera beroende på om det är i början av placering eller i ett senare skede. I vissa ärenden planeras veckovisa avstämningar, i andra ett par uppföljningar per år.

Alla barn och unga har en ansvarig socialsekreterare som tillser att uppföljningar och överväganden eller omprövningar genomförs. Vid intervjuer framhålls att praxis på enheten är att minst två samtal och träffar per år ska genomföras med den unge. Det framhålls dock att det är individens behov som styr.

Vid uppföljningar träffar handläggaren den unge oftast genom hembesök. Under pandemin har stundtals detta inte gått att genomföra fullt ut men som regel har hembesök genomförts i de flesta fall. Hembesöken genomförs i regel av ansvarig socialsekreterare och ofta tillsammans med en annan socialsekreterare eller utredningsadministratör.

Vid uppföljningar stäms vård- och genomförandeplan av och en bedömning genomförs med fokus på hur väl placeringen fungerar. Den unges erfarenheter och upplevelser tas även i beaktande.

Förvaltningen upprättar övervägande eller omprövning beroende på ärendetyp med stöd av dokumentationsstöd från Socialstyrelsen (Barns behov i centrum). Verksamhetschef deltar vid socialnämndens arbetsutskott tillsammans med enhetschef eller biträdande enhetschef som föredrar ärenden i utskottet.

Vid intervju med representant för socialnämndens arbetsutskott framkommer att de ställer höga krav på underlagen i handläggningen. Såväl vid placering som vid överväganden och omprövningar. Det resoneras kring förebyggande insatser, genomföranden av barnsamtal, kontakt med vårdnadshavare och kring hembesök vid uppföljning. Underlagen upplevs ha blivit bättre och är tillräckliga för att utskottet ska kunna fatta beslut. Vid behov av förtydliganden får utskottet det av föredragande från förvaltningen.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

3.2.3 Bedömning

Det är tydligt att nämnden arbetat med åtgärder för att minska antalet placeringar då volymerna för första kvartalet gör gällande att antalet placerade barn är drygt 55 % lägre än under helåret 2021.

Gällande uppföljningar framkommer att nämnden genomfört uppföljningar utifrån gällande lagstiftning och den unges behov. Överväganden eller omprövningar har genomförts minst var sjätte månad. Det framkommer även att arbetsutskottet anser att underlagen från förvaltning är underbyggda och tillräckliga för att utskottet ska kunna fatta beslut.

3.3 Systematiskt arbete

3.3.1 Egenkontroll

Av intervjuer framgår att enhetschef och biträdande enhetschef (tidigare samordnare) har ett ansvar i arbetet med egenkontroller. Dels genom att biträdande enhetschef har regelbundna uppföljningar med alla socialsekreterare var tredje vecka eller beroende på behovet (dock minst en gång per månad). Dels genom att enhetschef eller biträdande enhetschef läser igenom alla överväganden och omprövningar innan de lämnas till utskott. Detta för att säkerställa att överväganden och omprövningar genomförs inom bestämda tidsramar samt att arbetet håller en kvalitet som motsvarar gällande lagar och föreskrifter.

Det framgår även att enheten har en veckovis beredning där en av punkterna avser uppföljning av placeringar.

Vid intervju med representant för arbetsutskottet framkommer att alla ärenden övervägs eller omprövas minst var sjätte månad och att det inte framkommit i något ärende under året att detta inte genomförts i tid.

Alla överväganden och omprövningar har genomförts inom 6 månader under granskad period.

3.3.2 Internkontroll

Socialnämnden har en upprättad internkontrollplan som redogör för hur arbetet med internkontroll genomförs. Det framgår av planen att den interna kontrollen handlar om att på en rimlig nivå säkerställa:

- att verksamheten lever upp till målen och är kostnadseffektiv, det vill säga god ekonomisk hushållning,
- att informationen om verksamheten och om den finansiella rapporteringen är ändamålsenlig, tillförlitlig och tillräcklig,
- att de regler och riktlinjer som finns följs,
- att möjliga risker inringas, bedöms och förebyggs.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

Det är varje nämnd som ansvarar för att den interna kontrollen är tillräcklig, men det är i verksamheten som kontrollen utvecklas och genomförs som en del i det löpande arbetet.

Socialnämnden fastslår områden samt tidsintervaller för internkontroll årligen i januari månad, det år som planen avser. Verksamheten bereder ärendet. Urvalsarbetet ska enligt planen utgå från variablerna sannolikhet (risk) och konsekvens samt socialnämndens mål och befintliga nyckeltal. Kommunfullmäktiges reglemente för internkontroll utgör styrdokument vilket innebär att principen "rimlig grad av säkerhet" ska vara rådande liksom nedan övergripande mål för internkontrollarbete inom kommunen.

Vid internkontrollen 2021 valdes följande sex processer ut: att genomförandeplan upprättas inom 14 dagar, digital läkemedelssignering, representation, hänsyn till biologisk mångfald vid inköp och upphandlingar, återinskrivning vid utskrivning inom äldreomsorgen samt bristande användning av SIP (samordnad individuell plan).

Av dessa sex områden kan två områden tänkas härröra området placerade barn och unga. När det gäller genomförandeplaner skulle området kunna handla om barn och unga men där har fokus lagts på äldreomsorg. När det gäller bristande användning av SIP kan området avse placerade barn och unga men det har identifierats svårigheter att samla in data från Regionens verksamhetssystem och därmed har ingen bedömning kring detta kunnat genomföras, mer än att de generellt konstateras att det tycks saknas SIP i många ärenden.

Internkontrollplanen för 2022 omfattar fyra utvalda processer, där samtliga fyra ingått i plan för 2021: att genomförandeplan upprättas inom 14 dagar, digital läkemedelssignering, representation samt hänsyn till biologisk mångfald vid inköp och upphandlingar. Den del som under 2022 kan härröra området placerade barn och unga avser precis som tidigare år genomförandeplaner och där framgår att stickprov planeras.

3.3.3 Bedömning

Det genomförs egenkontroller avseende uppföljning av individuella insatser för den placerade, även om detta inte dokumenteras särskilt eller regleras av någon särskild rutin. Det framkommer att en särskild utsedd person inom förvaltningen har som ansvar för att följa upp handläggningen regelbundet genom ärendehandledning och beredning. Det framkommer även att arbetet kvalitetssäkras genom att chefer läser igenom de underlag som upprättas vid överväganden och omprövningar.

Det framkommer att alla överväganden och omprövningar har genomförts enligt gällande lagstiftning (minst var sjätte månad) för samtliga placeringar under granskad period. Detta har följts upp systematiskt vid veckovisa beredningar inom förvaltningen och av utskott.

3.4 Upphandling och kvalitetssäkring av HVB

Östhammars kommun har inga HVB i egen regi, varför fokus på arbetet med kvalitetssäkring ligger i arbetet med upphandling. Vidare kvalitetssäkras även HVB

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

genom de individuella uppföljningar som sker med fokus på den unges utveckling och tillgodogivandet av den unges behov av stöd (se 3.2.2).

3.4.1 Ramavtal

Upphandlingen av HVB sker i form av ramavtal som avropas via Adda inköpscentral (tidigare SKL kommentus). Nuvarande ramavtal gällande HVB har en avtalstid på två år med option att förlänga ett år vid två tillfällen. Avtalet sträcker sig från 15 februari 2019 och är således inne på sitt sista år av förlängning. Avtalet kommer därför löpa ut 14 februari 2023.

Ramavtalet är uppdelat på nio delområden:

- HVB akutplacering barn 0-17 år
- HVB akutplacering barn 0-17 år med förälder
- HVB utredning barn 0-17 år
- HVB utredning barn 0-17 år med förälder
- HVB behandling barn 0-17 år
- HVB behandling barn 0-17 år med förälder
- HVB akutplacering unga 18-20 år
- HVB utredning unga 18-20 år
- HVB behandling unga 18-20 år

Av upphandlingsdokument framgår att det finns en gedigen kravspecifikation avseende flertal områden såsom arbetssätt, metoder, modeller, etik, värdegrund, resultatmätning, uppföljning av insatsers resultat, brukarundersökning, den placerades inflytande och delaktighet, evidensbaserad praktik, tillsynsrapport och inskrivningar. I ramavtalet har även tydliggjorts ansvar och krav gällande hälso- och sjukvård, läkemedel, drogtest, samordnade individuella planer, trygghet och säkerhet, anmälningsskyldigheter, kontaktpersoner, uppdrag och genomförandeplaner samt skolgång. I ramavtalet finns krav på verksamhetens kunskap och beprövade erfarenhet samt personalens utbildningsnivå, handledning och kompetensutveckling.

Avrop sker enligt en särskild fördelningsnyckel. Fördelningsnyckeln utgår från Socialtjänstlagen vilket innebär att det är individens specifika behov samt vårdnadshavarens och/eller individens önskemål som styr vilken utförare som är bäst lämpad. Om de är flera utförare som uppfyller behov och önskemål lika bra, så är det pris som avgör. För avtalet finns en urvalsdatabas med urvalskriterier.

Det framgår av anvisningar vid avrop att det är viktigt att kommunen ansvarar för att placeringsavtal skrivs samt att aktuella tillstånd kontrolleras vid varje enskild placering.

Vid intervjuer framkommer att ansvariga handläggare söker efter HVB på en särskild digital lista, där framgår namn och kontaktuppgifter. På den lista som lyfts i intervjuer finns ingen inriktning eller ytterligare info om HVB utan de söker handläggare på egen hand (det framkommer dock att inloggningsuppgifter till urvalsdatabas ska ha skickats till placerande handläggare). Utvald leverantör kontaktas och de får beskriva sin

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

verksamhet djupare för att säkerställa att utvalt HVB matchar behovet. När leverantör valts ut skrivs placeringsavtal. Det framgår av intervjuer att det inte genomförs någon ytterligare kvalitetssäkring i form av utdrag på tillstånd eller referenstagning. Däremot framkommer att det i fall där leverantören använts vid tidigare tillfälle av nämnden att samtal inom enheten genomförs.

3.4.2 Direktupphandling utanför befintliga ramavtal

I ett fall under granskad period har nämnden verkställt placering utanför ramavtal. Av intervjuer framgår att orsaken varit att leverantörerna inom ramavtal inte haft plats och/eller inte kunnat tillmötesgå den unges behov.

Av det specifika uppdragsavtalet framgår att plats tillhandahålls på ett HVB samt att uppdraget ska utföras med den skicklighet och omsorg som nämnden har anledning att förvänta sig. Det framgår att den unge ska beredas skolgång, vård, omsorg och omvårdnad. Vidare också att leverantören ska dokumentera händelser samt fortlöpande rapportera väsentliga händelser till nämnden. I händelser av hot och våld eller rymning ska leverantören skyndsamt underrätta nämnden.

3.4.3 Avtalsuppföljning

Ramavtal som avropas via Addas inköpscentral följs upp av inköpscentralen. Inköpscentralen skriver att de genomför uppföljning på tre olika sätt.

- Löpande uppföljning och avtalsförvaltning för att säkerställa ekonomisk stabilitet.
- Årlig enkät som skickas till alla verksamheter på ramavtalet, för att kontrollera att kraven i ramavtalen uppfylls.
- Uppföljning genom besök på plats eller via digitalt möte för alla verksamheter som är anslutna till ramavtalet. Vid uppföljning kontrolleras att kraven på bemanning, kompetens, rutiner och processer i ramavtalet efterlevs. Varje uppföljning genererar en slutrapport som finns tillgänglig i urvalsdatan.

Inköpscentralen skriver även att i fall där de får information om att det finns brister hos en verksamhet, kan verksamheten döljas för avrop i urvalsdatan. Vidare kan ett uppföljningsmöte genomföras eller revision initieras. I riktigt allvarliga fall kan avtalet med verksamheten hävas.

Av intervjuer framgår att det inte finns några rutiner kopplat till avtalsuppföljningen inom kommunen. Det framkommer att det är en självklarhet att brister anmäls till IVO men det finns ingen planering för hur uppgifter ska samlas in och översändas till inköpscentralen. Gällande uppföljning framgår av upphandlingsdokument att kommunen har ett särskilt ansvar för att meddela inköpscentralen vid kännedom om brister i en verksamhet som omfattas av ramavtalet.

Gällande de avtal som direktupphandlats framgår inget gällande tidigare eller planerade avtalsuppföljningar, utöver uppföljningen som sker i individärendet.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

3.4.4 Bedömning

De ramavtal som tecknats har en gedigen och tillfredställande kravspecifikation med relevanta områden. Det avtal som tecknats utanför ramavtal bedöms inte vara tillfredställande fullt ut då det saknas viktiga delar gällande exempelvis metoder, personalens utbildningsnivå, uppföljning av insatsers resultat, brukarundersökning, trygghet och säkerhet, anmälningsskyldigheter och liknande.

Vid nyttjande av ramavtal framkommer att urvalsdatas inte används fullt ut vilket bedöms vara ett utvecklingsområde, då urvalsdatabasen innehåller senaste uppdaterade informationen efter eventuella avtalsuppföljningar samt mer detaljerad information om upphandlade HVB.

Vid varje enskild placering ska nämnden genomföra en kvalitetssäkring, oaktat om en kvalitetssäkring har genomförts vid en upphandling av ramavtal. Detta genom att exempelvis kontrollera tillstånd för berört HVB. Detta då ett ramavtal inte ger några garantier för att tillståndet inte kan ha dragits in under perioden från upphandling till placering. Det framkommer att varken tillstånd eller någon form av ytterligare kvalitetssäkring i form av referenstagning genomförs av nämnden vid placering.

Gällande avtalsuppföljning är det tydligt att verksamheten har utformade arbetssätt i frågor rörande hantering av iakttaga missförhållanden och brister, där det står klart för samtliga intervjuade att anmälan ska göras till IVO vid brister på ett HVB. Dock framkommer att det inte står klart gällande hur rapportering ska ske till avtalsansvarig, vilket bedöms vara en brist.

3.5 Jämförelse kostnadsutveckling

I uppdraget ingick att göra en översiktlig jämförelse av kostnadsutvecklingen för placerade barn och unga i Östhammars kommun i jämförelse med andra kommuner. Jämförelsen är gjord av data via Rådet för kommunala analyser (RKA).

Jämförelser har gjorts gentemot tre jämförelsetal. Dels medeltal på samtliga kommuner och i kommungruppen, dels gentemot liknande kommuner för specifik verksamhet.

Medeltal i kommungruppen avser kommunerna som enligt SKR:s kommungruppsindelning definieras som *lågpendlingskommun nära större stad*. Östhammar ingår i kommungruppen tillsammans med 34 andra kommuner. Kommunerna i gruppen har sin huvudsakliga utpendling till någon av de större städerna. För att räknas till en lågpendlingskommun ska mindre än 40 % av den sysselsatta nattbefolkningen anses pendla. Avståndet till den större staden är i de flesta fall längre i denna grupp jämfört med gruppen Pendlingskommun nära större stad.

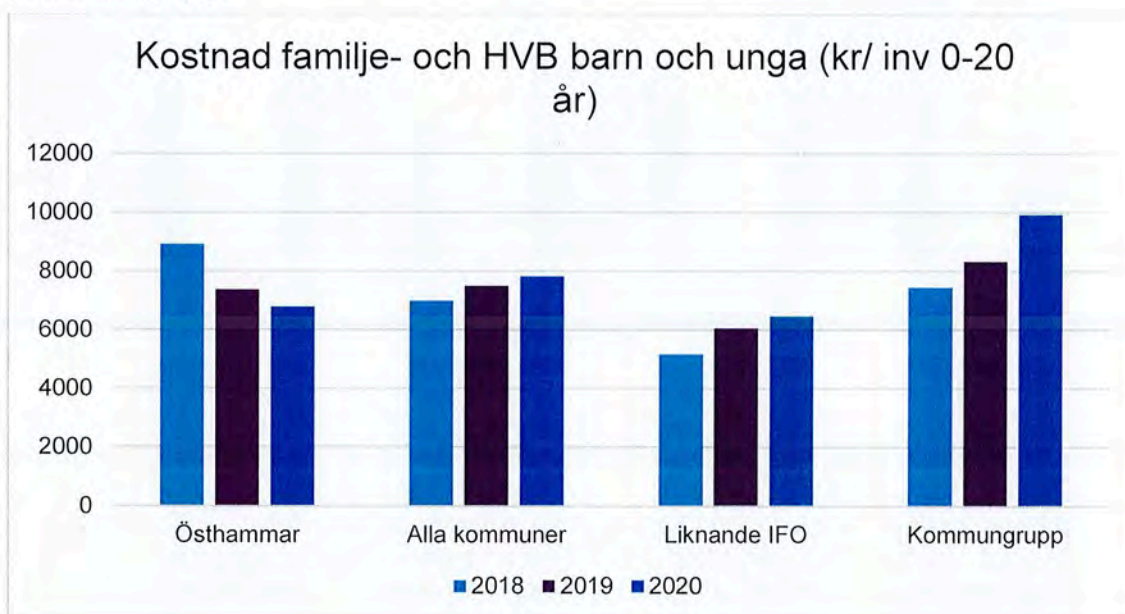
Liknande kommuner för specifik verksamhet (IFO) har använts som en jämförelsegrupp där sju kommuner som strukturellt liknar Östhammar utifrån verksamheten IFO år (2020) har ingått. De sju kommuner som ingår i jämförelsegruppen är Gällivare, Håbo, Höör, Kiruna, Rättvik, Stenungssund och Ulricehamn.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

Vilka som väljs ut som liknande kommuner baseras enligt RKA till största del på referenskostnaden, men också på invånarantal. Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnningen och indikerar vad respektive verksamhet borde kosta, enligt kostnadsutjämnningssystemet, om kommunen bedriver verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet. De kommuner som ligger närmast varandra vad gäller förväntad kostnad för en verksamhet samt invånarantal bildar en jämförelsegrupp.

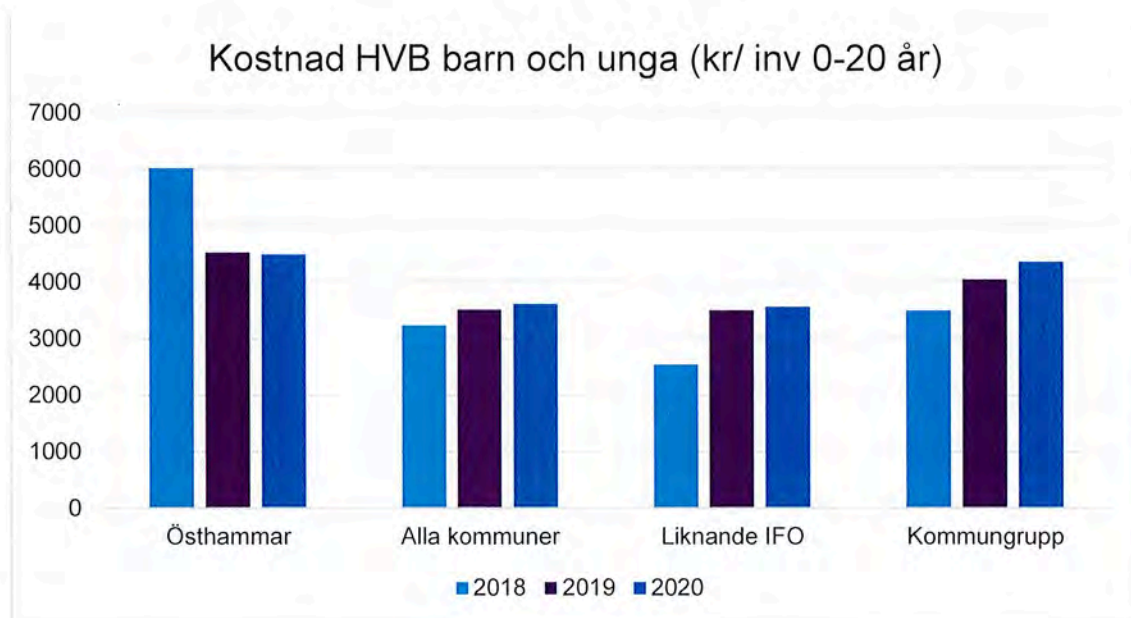
När det gäller de övergripande kostnaderna för placerade barn och unga syns en tydlig nedgång från 2018 till 2020. Siffrorna för 2021 är ännu inte inrapporterade och en jämförelse kan inte genomföras för perioden. Dock bör tilläggas att förvaltningen påvisar en minskning av antalet placeringar, vilket bör innebära ytterligare sjunkande kostnader (se 3.2.1). I jämförelse med andra noteras att samtliga jämförelsegrupper går i motsatt riktning med ökade kostnader. I jämförelse med medelkommunen i Sverige samt i kommungruppen ligger Östhammar lägre dock inte i jämförelse med medeltalet bland för verksamhetsområdet liknande kommuner.

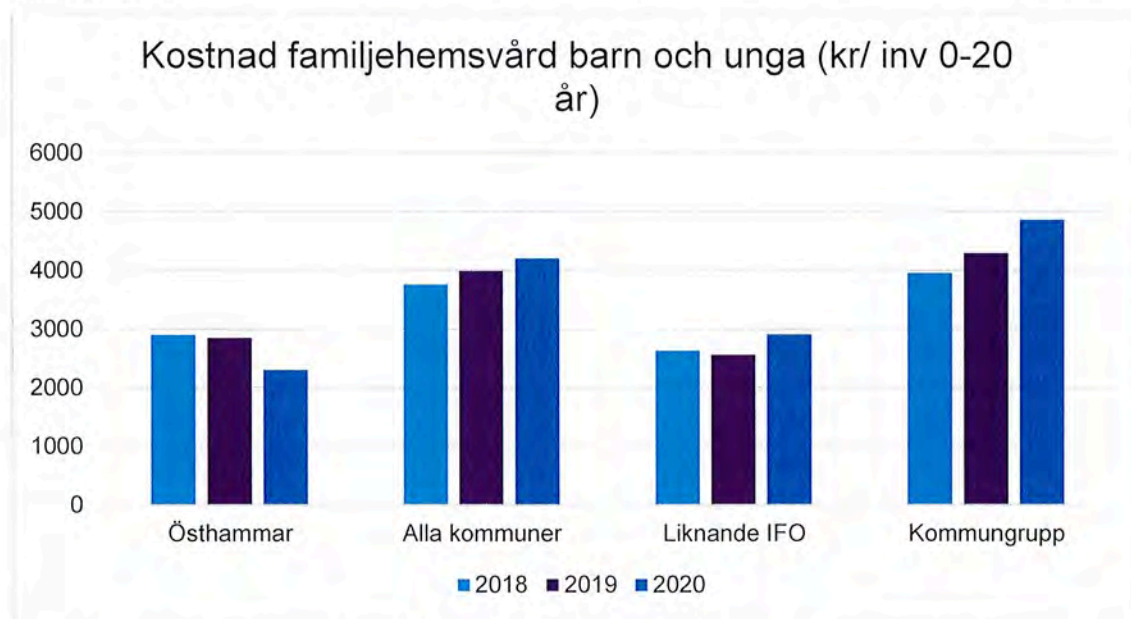
Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

När enbart kostnader för HVB analyseras är det tydligt att det är kostnader för HVB som är höga i Östhammars kommun. Samtliga jämförelsetal är lägre vid senast aktuella data för 2020. Då det framkommer att antalet placerade i HVB minskat drastiskt mellan 2021 och 2022 (se 3.2.1) bör kostnaderna ha sjunkit drastiskt. Det bör även beaktas att Östhammar gjort en markant minskning av kostnader mellan 2018 och 2019.

När enbart kostnader för familjehemsvård analyseras kan även gällande detta område ses en minskning över åren i Östhammar. Vid analys av antalet placeringar framgår att

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

51 barn och unga någon gång under 2020 var placerade i familjehem. Av statistiken från förvaltningen var antalet under 2021 enbart 35 (se 3.2.1). Detta talar för att kostnaderna har minskat ytterligare.

I jämförelse med andra kan precis som vid analys av övergripande kostnaderna noteras att kommungruppen ligger betydligt högre än övriga jämförelsetal. Det bör tilläggas att kommunens socioekonomiska förutsättningar kopplat till verksamhetsområdet inte är avgörande för tillhörigheten i kommungruppen, varför fokus bör läggas på jämförelsetalet "liknande IFO". Där noteras att Östhammar senaste jämförelseåret ligger något lägre.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

4 Slutsats och rekommendationer

Det framkommer inga uppgifter i denna granskning som gör gällande att några kvalitetsbrister uppdagats i de HVB som nämnden anlitat. Det framkommer att nämnden har arbetssätt för att nära följa de ungas utveckling för att tillse att de får sina behov tillgodosedda. När det dock gäller det mer proaktiva och systematiska arbetssättet gällande kvalitetssäkring av HVB görs följande bedömningar.

Nämnden bedöms inte ha en fullt ut ändamålsenlig organisation för upphandling, uppföljning och kvalitetssäkring av HVB.

Nämnden har ramavtal via Adda inköpscentral som på ett tillfredställande sätt kvalitetssäkrar leverantörer av HVB. Dock framkommer att nämnden inte använder fastställd fördelningsnyckel och urvalsdata i alla fall och inte heller gör kontroller av tillstånd vid varje enskild placering.

När det gäller avtalsuppföljning sker detta av Adda inköpscentral, dock har nämnden ett ansvar att rapportera in iakttagna kvalitetsbrister till avtalsansvarig. Det framkommer att nämnden inte har utformade arbetssätt och/ eller rutiner för sammanställning och överföring av denna typ av information till avtalsansvarig.

När det gäller avtal som tecknats utanför ramavtal framgår att de tas fram av leverantören och inte motsvarar kraven på leverantörerna med ramavtal.

Nämnden bedöms inte ha en fullt ut tillfredställande systematisk egenkontroll, uppföljning och kvalitetssäkring av arbetet med placerade barn och unga. Detta då skriftliga rutiner saknas.

Det framkommer att det genomförs uppföljning av placeringsinsatser enligt ett utarbetat arbetssätt där biträdande enhetschef har som ansvar att följa upp handläggningen regelbundet vid handledningar och beredningar.

Det är positivt att verksamheten har utvecklat goda arbetssätt för systematiskt arbete och uppföljning. Vi anser dock att arbetssättet inte fullt ut fångar behovet av att säkerställa ett systematiskt förbättringsarbete och en uppföljning av kvaliteten i insatsen. Därmed ser vi ett behov av att utveckla ett sådant systematiskt arbetssätt med skriftliga rutiner som inkluderar egenkontroller och uppföljning för att följa upp att god kvalitet i placeringsinsatsen säkerställs i fortsättningen.

Utifrån vår bedömning och slutsats rekommenderar vi socialnämnden att:

- Tillse att fördelningsnyckel och urvalsdata i nuvarande och framtida ramavtal används och är kända på enheten bland beställare.
- Kvalitetssäkra processen med upphandling utanför ramavtal. Särskilt i frågan om kravställning och upprättande av avtal.
- Utforma rutin och arbetssätt för att säkerställa kvalitetssäkring vid varje enskild placering genom referenstagning och förnyade tillståndskontroller.
- Utforma rutin och arbetssätt för att överföra och sammanställa information om kvalitetsbrister till avtalsansvarig.

Östhammars kommun

Granskning av Kvalitetssäkring av HVB för placerade barn och unga

2022-06-01

- Utforma skriftliga rutiner för systematisk egenkontroll av uppföljning och kvalitetssäkring av placeringar.

Datum som ovan

KPMG AB

Anders Petersson
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Joakim Hackström Larsson
Kommunal revisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

Nedan följer nämndens yttrande utifrån rekommendationerna i rapporten
**”Granskning av missbruksvården och det förebyggande arbetet mot
hemlöshet ”.**

Nämnden tackar för granskningsrapport, rekommendationer och möjligheten att kommentera utfallet.

Avseende riktlinjer för missbruksvården så finns upprättade rutiner. Arbetet genomförs i linje med nationella riktlinjer och gällande lagstiftning. En lokal riktlinje, utifrån den nationella, är under framtagande. Den lokala riktlinjen kommer att hanteras av Socialnämnden under hösten 2022.

Alla insatser riktade till enskilda med missbruks och beroendeproblem följs upp.

När det gäller samverkan med Region Uppsala så är det ett ständigt pågående arbete där vi behöver arbeta såväl politisk och övergripande som på individnivå. Inför regionens återtagande av öppenvårdspsykiatri har informationsutbyte och samverkan intensifierats. Det finns dock farhågor kring att mer och mer ansvar för missbruks- och beroendevården åläggs kommunen, varför strukturerat samarbete och prestigelös samverkan, på flera olika nivåer, är mycket viktig.

Vi har i nuläget goda rutiner kring arbetet mot hemlöshet. Detta arbete omfattar även rutiner för el- och hyresskulder.

Nämnden har sedan många år en viljeyttring kring att minimera förekomsten av hemlöshet i vår kommun.

Socialnämnden

För kännedom:
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktiges presidium

Granskning av Missbruksvården och det förebyggande arbetet mot hemlöshet

KPMG har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att granska styrning och uppföljning av missbruksvården samt kommunens förebyggande arbete mot hemlöshet. Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden bedriver ett ändamålsenligt och effektivt arbete avseende missbruk- och beroendeproblematik samt ett förebyggande arbete mot hemlöshet. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Vår sammanfattande bedömning är att socialnämnden kan stärka sin styrning avseende missbruks- och beroendevården samt det förebyggande arbetet mot hemlöshet. Vår bedömning grundar sig i att nämnden saknar styrande riktlinjer som tydligt visar nämndens prioriteringar för respektive verksamhetsområde.

Utifrån granskningen framgår att bedömningsinstrumentet ASI används standardmässigt i ärenden, vilket följer nationella riktlinjer och enligt vår bedömning utgör en god grund för bland annat att säkerställa att relevanta insatser ges utifrån den enskildes behov.

Vi bedömer att det finns ett relativt brett utbud av insatser och de behandlingsmetoder som används följer nationella riktlinjer. Uppföljning av genomförandeplaner görs enligt vår bedömning i enlighet med de nationella riktlinjer som finns på området. Samtidigt framgår i intervjuer att enheten inte haft möjlighet att kunna genomföra ASI Uppföljning i den utsträckning som önskat. Vi bedömer det som positivt att enheten kompletterats med ytterligare en handläggare. Samtidigt bedömer vi att nämnden bör följa upp så att de ökade personalresurserna möjliggör en ASI Uppföljning i enlighet med den ambition som finns.

Vi uppfattar att den interna samverkan i allt väsentligt fungerar tillfredställande. Samverkan med regionen avseende personer med samsjuklighet uppges kunna utvecklas. Vid granskningstillfället finns ingen lokal överenskommelse avseende missbruks- och beroendevården. Enligt intervjuade har samverkan legat på is sedan 2019. Mot bakgrund av detta bedömer vi att det är väsentligt att socialnämnden tillser att kommunen säkerställer en lokal överenskommelse som kan utgöra en grund för fortsatt utveckling av samverkan med regionens verksamheter. Framför allt nu när regionen avslutat sitt avtal med den externa utföraren och från hösten 2022 styr specialistpsykiatri i egen regi.

Vi kan avslutningsvis konstatera att kommunens organisation avseende det vräkningsförebyggande arbetet och/eller hemlöshet är liten. Vi vill understryka den inbyggda sårbarheten detta medför avseende att bl.a. säkerställa en kontinuitet i processen vid eventuella personalbortfall.

Socialstyrelsen ska genomföra en nationell kartläggning avseende hemlöshet under 2023. Vi bedömer att socialnämnden noga följer denna kartläggning och tar hänsyn till denna när fortsatta mål och riktlinjer arbetas fram avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet i Östhammars kommun.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- besluta om riktlinjer för missbruksvården som tydliggör nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.
- säkerställa en ändamålsenlig uppföljning av insatser riktade till enskilda med ett missbruks- och beroendeproblem.
- säkerställa en ändamålsenlig samverkan med Region Uppsala. Framför allt mot bakgrund av att regionen sagt upp avtalet avseende specialistpsykiatri med extern utförare och från hösten 2022 har denna verksamhet i egen regi.
- stärka styrningen avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet och tydliggöra nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.

Kommunrevisionen översänder härmed granskningsrapport och missiv till socialnämnden för yttrande. Svar önskas senast den 30 september 2022. Rapporten skickas även till kommunstyrelsen och till kommunfullmäktiges presidium för kännedom.

Enligt uppdrag

Mats Sjöborg
Ordförande

Granskning av missbruksvår- den och det förebyggande arbetet mot hemlöshet

Revisionsrapport
Östhammars kommun

KPMG AB

2022-06-01

Antal sidor 20

Östhammars kommun

Granskning av missbruksvården och det förebyggande arbetet mot hemlöshet

2022-06-01

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	6
3.1	Övergripande kostnadsjämförelse	6
3.2	Organisation och styrning av missbruksvården	7
3.3	Utredning av den enskildes situation	9
3.4	Insatser för personer med missbruk och beroendeproblematik	10
3.5	Uppföljning och kvalitetssäkring	12
3.6	Samverkan	13
3.7	Kommunens förebyggande insatser mot hemlöshet	16
4	Slutsats och rekommendationer	19
4.1	Sammanfattande bedömning	19
4.2	Rekommendationer	19

1

Sammanfattning

KPMG har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att granska styrning och uppföljning av missbruksvården samt kommunens förebyggande arbete mot hemlöshet. Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden bedriver ett ändamålsenligt och effektivt arbete avseende missbruk- och beroendeproblematik samt ett förebyggande arbete mot hemlöshet. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

Vår sammanfattande bedömning är att socialnämnden kan stärka sin styrning avseende missbruks- och beroendevården samt det förebyggande arbetet mot hemlöshet. Vår bedömning grundar sig i att nämnden saknar styrande riktlinjer som tydligt visar nämndens prioriteringar för respektive verksamhetsområde.

Utifrån granskningen framgår att bedömningsinstrumentet ASI används standardmässigt i ärenden, vilket följer nationella riktlinjer och enligt vår bedömning utgör en god grund för bland annat att säkerställa att relevanta insatser ges utifrån den enskildes behov.

Vi bedömer att det finns ett relativt brett utbud av insatser och de behandlingsmetoder som används följer nationella riktlinjer. Uppföljning av genomförandeplaner görs enligt vår bedömning i enlighet med de nationella riktlinjer som finns på området. Samtidigt framgår i intervjuer att enheten inte haft möjlighet att kunna genomföra ASI Uppföljning i den utsträckning som önskat. Vi bedömer det som positivt att enheten kompletterats med ytterligare en handläggare. Samtidigt bedömer vi att nämnden bör följa upp så att de ökade personalresurserna möjliggör en ASI Uppföljning i enlighet med den ambition som finns.

Vi uppfattar att den interna samverkan i allt väsentligt fungerar tillfredställande. Samverkan med regionen avseende personer med samsjuklighet uppges kunna utvecklas. Vid granskningstillfället finns ingen lokal överenskommelse avseende missbruks- och beroendevården. Enligt intervjuade har samverkan legat på is sedan 2019. Mot bakgrund av detta bedömer vi att det är väsentligt att socialnämnden tillser att kommunen säkerställer en lokal överenskommelse som kan utgöra en grund för fortsatt utveckling av samverkan med regionens verksamheter. Framför allt nu när regionen avslutat sitt avtal med den externa utföraren och från hösten 2022 styr specialistpsykiatri i egen regi.

Vi kan avslutningsvis konstatera att kommunens organisation avseende det vräkningsförebyggande arbetet och/eller hemlöshet är liten. Vi vill understryka den inbyggda sårbarheten detta medför avseende att bl.a. säkerställa en kontinuitet i processen vid eventuella personalbortfall.

Socialstyrelsen ska genomföra en nationell kartläggning avseende hemlöshet under 2023. Vi bedömer att socialnämnden noga ska följa denna kartläggning och tar hänsyn till denna när fortsatta mål och riktlinjer arbetas fram avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet i Östhammars kommun.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- besluta om riktlinjer för missbruksvården som tydliggör nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.

- säkerställa en ändamålsenlig uppföljning av insatser riktade till enskilda med ett missbruks- och beroendeproblem.
- säkerställa en ändamålsenlig samverkan med Region Uppsala. Framför allt mot bakgrund av att regionen sagt upp avtalet avseende specialistpsykiatri med extern utförare och från hösten 2022 har denna verksamhet i egen regi.
- stärka styrningen avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet och tydliggöra nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.

2 Bakgrund

KPMG har av Östhammars kommuns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska kommunens arbete avseende missbruksvård och det förebyggande arbetet mot hemlöshet. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2022.

I socialtjänstlagen (SoL) finns särskilda bestämmelser om socialtjänstens ansvar för behandling vid missbruk. Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Nämnden ska även aktivt sörja för att den enskilde med missbruk får den hjälp och vård som hen behöver för att komma ifrån missbruket.

Socialtjänsten har ett generellt ansvar för stödinsatser. Den som inte själv kan tillgoda sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. När det finns skäl att tvångsvårda någon på grund av missbruk, ansvarar socialnämnden för att ansöka om tvångsvård hos förvaltningsrätten enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM.

Socialtjänsten har även till uppgift att förebygga hemlöshet, både på strukturell och på individuell nivå. Det kan till exempel innebära att kartlägga hemlösheten i kommunen för att få underlag för ett strategiskt hemlöshetsarbete och att erbjuda olika insatser till enskilda individer.

Revisorerna i Östhammars kommun bedömer utifrån sin riskanalys att kommunens arbete med missbruksvård samt det förebyggande arbetet mot hemlöshet behöver granskas.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen har varit att bedöma om socialnämnden bedriver ett ändamålsenligt och effektivt arbete avseende missbruk och beroendeproblematik samt ett förebyggande arbete mot hemlöshet.

Granskningen besvarar följande revisionsfrågor:

- Finns ändamålsenliga riktlinjer och rutiner?
- Sker utredningen av den enskildes situation? Används bedömningsinstrument?
- Vilken typ av insatser erbjuds?
- Hur sker uppföljning av insatser?
- Finns samverkan med regionen för en sammanhållen vård?
- Upprättas samordnad individuell plan i de fall det finns samverkan med regionen?
- Vilket arbete bedrivs för att förebygga hemlöshet?

Ansvaret för vården av människor med missbruksproblematik är delat mellan kommunen och regionen. Granskningen omfattar de delar som kommunens socialtjänst ansvarar för. Granskningen avser vuxna.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om arbetet uppfyller:

- Kommunallagen 6 kap. 6 §
- Socialtjänstlagen (2001:453), tillämpliga delar
- Lagen om vård av missbrukare i vissa fall, (1988:870), LVM
- Föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS (2014:5)
- Tillämplbara interna regelverk och beslut

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer med berörda tjänstepersoner.

Samtliga intervjuade har givits möjlighet att faktakontrollera granskningen.

3 Resultat av granskningen

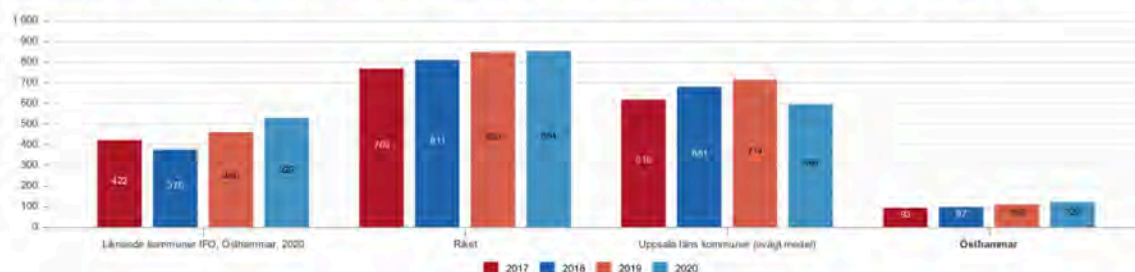
3.1 Övergripande kostnadsjämförelse

Tabell 1 - Nettokostnad missbruksvård totalt för vuxna, kr/inv.

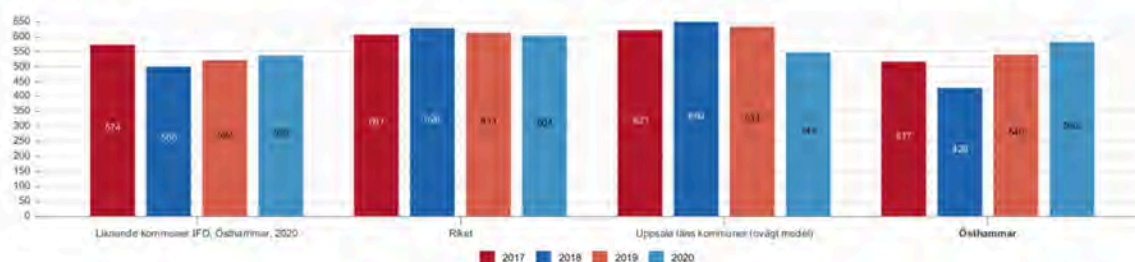
Statistik från Kolada visar att nettokostnaderna för missbruksvården i Östhammars kommun (tabell 1) ökade något 2020¹ i jämförelse med 2017, även om en minskning skedde 2018. Kostnaden var lägre i jämförelse med liknande kommuner (Gällivare, Håbo, Höör, Kiruna, Rättvik, Stenungssund, Ulricehamn), regionen (ovägt medel) samt riket under perioden 2017–2020.

Tabell 2 - Kostnad öppna insatser för vuxna missbrukare, kr/inv. 21–64 år

Kostnaderna för öppna insatser för vuxna missbrukare (tabell 2) ökade något i kommunen under samma period. Kostnaderna var lägre i jämförelse med liknande kommuner, regionen (ovägt medel) och riket under 2017–2020.

Tabell 3 - Kostnad heldygnsvård vuxna med missbruksproblem kr/inv. 21–64 år

¹ Uppgifter från 2021 var inte publicerade på www.kolada.se vid granskningstillfället.

Kostnaden för heldygnsvård (tabell 3) ökade i kommunen under 2017–2020 och låg i nivå med liknande kommuner, och något lägre än riket. Kostnaden för perioden var högre än regionen (ovägt medel) under år 2020.

Sammantaget indikerar jämförelsen att kostnaderna för missbruksvården i Östhammars kommun var lägre än liknande kommuner och riket (ovägt medel) under perioden 2017–2020, med undantag för kostnaden för heldygnsvård som var högre i jämförelse med regionen (ovägt medel) under år 2020.

3.2 Organisation och styrning av missbruksvården

3.2.1 Organisation

Kommunens missbruksvård för vuxna är organiserad inom Enheten Vuxen, Myndighet. Verksamheten kan vid granskningstillfället beskrivas som att den består av dels en myndighetsfunktion, dels funktioner för genomförande av öppenvårdsinsatser. Från den 1 september 2022 flyttas funktionen för genomförande av öppenvårdsinsatser till en ny enhet, inom sektor Omsorg, för gemensam öppenvård efter att socialnämnden beslutat att samla alla genomförandeinsatser (vuxenenheten, missbruk, och barn och unga) inom en och samma enhet.

Myndighetsfunktionen består vid granskningstillfället av en enhetschef, en biträdande enhetschef och tre handläggare. Funktionen har även tillgång till en utredningsadministratör.

Genomförandefunktionen består av två behandlare, som arbetar 100% respektive 80%. Vid granskningstillfället uppskattas genomförandeenheten arbeta aktivt med omkring 40–45 klienter.

3.2.2 Styrning av missbruksvården

Enligt socialnämndens reglemente² ska nämnden hålla sig informerad om människors levnadsvillkor och vidta åtgärder för att främja;

- människor ekonomiska och sociala trygghet
- en god hälsa och en vård på lika villkor
- jämlikhet i levnadsvillkor
- ett aktivt deltagande i samhällslivet

Socialnämnden har inte beslutat om några nämndspecifika riktlinjer avseende missbruks-/och beroendeområdet för vuxna i Östhammars kommun.

Enligt de intervjuade styrs nämndens arbete med i huvudsak av Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Riktlinjerna innehåller rekommendationer om åtgärder inom följande områden:

- bedömningsinstrument,
- medicinska tester,
- läkemedelsbehandling,

² Kf 2021-12-14 § 184

- psykologisk och psykosocial behandling,
- sociala stödinsatser,
- behandling vid samsjuklighet³, samt
- psykologisk och psykosocial behandling för ungdomar.

Syftet med rekommendationerna är att ge socialtjänsten vägledning för beslut på gruppnivå samt vägledning avseende behandling och stöd utifrån individanpassade förutsättningar och önskemål.

De nationella riktlinjerna innehåller även bedömningar av de centrala rekommendationernas ekonomiska och organisatoriska konsekvenser samt nationella indikatorer. Indikatorerna syftar till att följa upp tillämpningen av riktlinjerna samt möjliggöra kvalitetsjämförelser av vården av personer med missbruk och beroende.

Delegationsordning

Enhetschef har enligt nämndens delegationsordning⁴ delegation att i enlighet med 8 kap. 1 § SoL besluta om familjehem för vuxna.

Beslut om att inleda utredning, enligt 7 § LVM, har av nämnden delegerats till enhetschefen inom den enhet där ärendet handläggs.

Beslut om omedelbart omhändertagande av missbrukare, 13 § LVM, är av nämnden delegerat till socialnämndens arbetsutskott.

Rutinbeskrivningar

Sektor omsorg har arbetat fram ett stort antal rutinbeskrivningar/checklistor som vi tagit del av inom ramen för granskningen. I beskrivningen/checklistan framgår rutin, ansvar, tid och anvisning för rutinen. Exempel på framtagna rutiner som vi tagit del av är:

- 13 § LVM
- SoL-utredning, vux
- Rutin för förhandsbedömning
- Avhysning, Kronofogdemyndigheten
- Rutin för beslut att ej inleda utredning Vuxenenheten
- El- och hyresskulder
- Rutin för förebyggande arbete med el- och hyresskuld
- Hantering avseende anmälningar m.m.
- Rutin inför nybesök, missbruk, vuxen
- Öppenvård

Enligt de intervjuade genomförs en årlig översyn av befintliga rutiner inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet och framtaget årshjul. Vid intervjuer framgår att det pågår en översyn av befintliga rutiner.

³ Samsjuklighet - Med **samsjuklighet** menas att en person uppfyller diagnostiska kriterier för flera sjukdomar. Det är sedan länge välkänt att personer med beroende har en förhöjd risk för olika former av psykisk ohälsa.

⁴ SN 2021-12-15 §183

Verksamhetssystem

Under 2021 införde Sektor omsorg ett nytt verksamhetssystem, Stratsys. Enligt intervjuade stödjer det nya systemet inte handlägningsprocessen fullt ut. Stratsys kompletteras därför med ett annat system, INES, där alla rutinbeskrivningar finns tillgängliga.

3.2.3 Bedömning

Av granskningen framgår att socialnämnden inte beslutat om några nämndspecifika riktlinjer för missbruks- och beroendevården. Det praktiska arbetet följer enligt de intervjuade Socialstyrelsens riktlinjer på området samt framtagna rutinbeskrivningar som arbetats fram på verksamhetsnivå.

Socialnämnden ska enligt SoL aktivt sörja för att den enskilde med missbruk får den hjälp och vård som hen behöver för att komma ifrån missbruket. Vår bedömning är att socialnämnden kan stärka sin styrning genom att besluta om riktlinjer avseende missbruks- och beroendevården som tydligt visar nämndens prioriteringar inom verksamhetsområdet, som exempelvis hur insatser ska samordnas internt och externt samt hur behovet av en insats ska prioriteras.

3.3 Utredning av den enskildes situation

3.3.1 Utredning av missbruksproblem

Socialtjänstens insatser till personer med missbruksproblem ska, enligt SoL, utgå från den enskildes individuella behov och utformas och genomföras i samråd med den enskilde. Brukarinflytandet ska betonas, vilket innebär att det är viktigt att den enskilde ges möjlighet att framföra sina synpunkter på de insatser som erbjuds och genomförs. Den enskilde har dock inte någon ovillkorlig rätt att erhålla en viss bestämd insats och socialnämnden har rätt väga in exempelvis ekonomiska faktorer vid val av verkställighet.

Vid behov av råd och vägledning eller om en person vill ansöka om stöd och behandling ska socialsekreterare på socialtjänstens vuxenenhets kontakts. Ett ärende uppkommer antingen genom en *ansökan*, en *begäran*, en *anmälan* eller på *annat sätt*, till exempel genom en begäran från en annan myndighet om ett yttrande.

Alla insatser i Östhammars kommun är biståndsbedömda, vilket innebär att det görs en utredning som inleds med en ASI⁵ intervju. ASI är en standardiserad bedömningsmetod som sker med intervju för kartläggning och bedömning av resurser och problem för personer med missbruks- och beroendeproblem. Intervjun är uppdelad på sju livsområden; fysisk hälsa, arbete och försörjning, alkohol, narkotika, rättsliga problem, familj och umgänge samt psykisk hälsa. Det som framgår i intervjun omfattas av socialtjänstens sekretess.

Enligt de intervjuade görs därefter en gemensam bedömning mellan den enskilde och handläggaren, som tillsammans kommer fram till vilken eller vilka insatser som, utifrån den enskildes situation, passar bäst. Av vad som framgår i granskningen ska insatser genom socialtjänstens egna verksamheter alltid provas och erbjudas i första hand.

⁵ ASI – Addiction Severity Index

Enligt de intervjuade sker all utredning utifrån Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende.

Efter genomförd utredning upprättar handläggaren, tillsammans med den enskilde och utföraren av insatsen, en genomförandeplan som beskriver hur insatser ska genomföras för att uppnå målet med insatsen.

3.3.2 Bedömningsinstrument

Enligt Socialstyrelsen kan bedömningsinstrument underlätta beslut om behandling och kan användas för att följa utfall av åtgärder. Det är ett snabbt sätt att samla in information, göra den jämförbar och förvissa sig om att viktig information inte glöms bort.

Socialstyrelsen rekommenderar bl.a. bedömningsinstrumenten AUDIT⁶ och DUDIT⁷ för identifiering av alkohol- och narkotikaproblem, och ADDIS, SCID I och MINI som underlag för diagnostik av skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol och narkotika. För att bedöma hjälpbehov rekommenderas ASI för vuxna.

Utöver ASI Intervjun, som nämns ovan, används enligt de intervjuade AUDIT och DUDIT i Östhammar. Även Alkohol-E och DUDIT-E kan användas i enskilda ärenden.

3.3.3 Bedömning

Vår övergripande bedömning, utifrån genomförda intervjuer och granskade underlag, är att utredningar i den mån det är möjligt görs utifrån den enskildes situation.

Utifrån granskningen framgår att bedömningsinstrumentet ASI används standardmässigt i ärenden, vilket följer nationella riktlinjer och enligt vår bedömning utgör en god grund för bland annat att säkerställa att relevanta insatser ges utifrån den enskildes behov. Därtill används även AUDIT, DUDIT och i vissa fall Alkohol-E och DUDIT-E.

3.4 Insatser för personer med missbruk och beroendeproblematik

3.4.1 Förebyggande arbete

Hembesök

I samband med att en orosanmälan inkommit kan socialtjänsten besluta om hembesök. Detta görs i samråd med klienten. Beslut görs utifrån det enskilda fallet. Enligt de intervjuade är det alltid minst två tjänstepersoner som gör hembesök. Besöket syftar till att skapa kontakt med den enskilde och fånga upp ett eventuellt hjälpbehov där socialtjänsten kan bistå med hjälp.

Boendestöd

Vanligtvis söker den enskilde boendestöd hos socialpsykiatri i kommunen. Av granskningen framgår att enheten Vuxen Myndighet, vid granskningstillfället, påbörjat ett försök att erbjuda boendestöd för missbrukare under vissa förutsättningar. Insatsen syftar till att ge den enskilde stöd i hemmet i form av en vuxenpedagog. Insatsen är under uppbyggnad och enligt uppgift är det två personer som hittills fått boendestöd utifrån sitt missbruk.

⁶ AUDIT - Alcohol Use Disorders Identification Test

⁷ DUDIT – Drug Use Disorder Identification Test

3.4.2 Öppenvårdsbehandling

Socialnämnden erbjuder i första hand öppenvårdsbehandling i kommunen. Behandlingen är ett individuellt öppenvårdsprogram med regelbundna träffar och innehållet bestäms utifrån det individuella behovet, mellan den enskilde och handläggaren.

Östhammars kommun erbjuder behandlingar som exempelvis råd- och stödsamtal, återfallsprevention och tolvstegsbehandling. Behandlingen kan bestå av en insats eller flera i kombination.

Råd- och stödsamtal

Råd- och stödsamtalen är individuella samtal där den enskilde får stöd i att hitta nya rutiner och strategier med målet att klara av vardagen bättre. Vid samtalen diskuteras även styrkor och motivation.

Råd- och stödsamtal kan även genomföras efter avslutat behandlingsprogram för att minska risken för återfall.

Återfallsprevention

Insatsen är ett individuellt öppenvårdsprogram i lektionsform och undervisar den enskilde om postakut abstinens och hjärnans belöningssystem. Lektionerna genomförs en gång/vecka (1–1,5 tim) och är KBT-inriktat. Insatsen syftar till att hjälpa den enskilde att;

- kartlägga risksituationer för återfall,
- öka och vidmakthålla motivation till nykterhet, drogfrihet och spelfrihet,
- kartlägga tidiga varningssignaler för ökad återfallsrisk, samt
- lära ut färdigheter för att hantera risksituationer för återfall (och bryta inlett återfall).

I programmet kan den enskilde även välja till avslappning och ekonomisk rådgivning.

Tolvstegsbehandling

Målet med programmet är att hjälpa den enskilde att i ett tidigt stadium utveckla strategier mot ökad nykterhet, drogfrihet och spelfrihet, samt minska alkohol- och droganvändandet. Personer över 20 år med ett riskbruk eller ett beroende av alkohol, droger eller spel kan ansöka om insatsen. Den enskilde måste ha ett *uttalat önskemål* om förändring och får inte lida av allvarlig psykisk ohälsa.

I tolvstegsprogrammet ingår eftervård under 12 månader. Programmet kan även innehålla avslappning, ekonomisk rådgivning och utandningsprov.

3.4.3 Slutenvårdsbehandling

När öppenvårdsinsatser inte räcker till kan den enskilde ansöka om slutenvårdsbehandling på ett behandlingshem eller ett stödboende. I regel krävs emellertid att den enskilde, som ansöker om slutenvården, redan har försökt med vård i öppenvårdsregi.

Enligt intervjuade är socialnämnden restriktiva med att besluta om slutenvårdsbehandling. Enligt uppgift genomförs omkring 3–6 slutenvårdsplaceringar per år på uppdrag av socialnämnden.

3.4.4 Bedömning

Vår bedömning är att det finns ett relativt brett utbud av insatser och de behandlingsmetoder som används följer nationella riktlinjer.

Vi bedömer det som positivt att enheten initierat flera stödinsatser som boendestöd till missbrukare. Genom att erbjuda boendestöd så finns möjligheter till alternativ till placeringar.

3.5 Uppföljning och kvalitetssäkring

3.5.1 Uppföljning av insatser

På individnivå genomförs en löpande uppföljning utifrån beslutade genomförandeplaner av ansvarig handläggare. Uppföljningens frekvens är individuellt anpassad samt beslutad i samråd mellan den enskilde och handläggaren.

Kontroll av att det finns genomförandeplaner görs löpande utifrån det systematiska kvalitetsarbetet och framtaget årshjul. Uppföljning av kontrollen görs enligt de intervjuade vid varje arbetsplatsträff, APT. Vid den senaste APT:n fanns enligt de intervjuade inga avvikelser kopplade till genomförandeplaner.

Vid tillsättning av kontaktperson är det uppföljning var tredje månad. I övriga fall sker uppföljning efter sex månader. Uppföljningssamtal sker mellan den enskilde och handläggaren. Avser ärendet öppenvården så sitter behandlaren, som är kopplad till ärendet, med under samtalet. Alla uppföljningssamtal dokumenteras.

Behandlarna har en uppföljning med den enskilde i samband med den löpande insatsen och kontaktar handläggare vid eventuella avvikelser.

3.5.2 Kvalitetssäkring och uppföljande samtal

Som ett led i att kvalitetssäkra processen och genomförandet sker bland annat ärendegenomgångar i grupp med en extern handledare, dels för ärendehandledning, dels för gruppsamtal. Därtill sker interna uppföljningsmöten, en gång i veckan, mellan handläggarna och ansvarig chef avseende feedback och stöttning i enskilda ärenden.

Eftersom socialtjänsten valt att använda sig av ASI Intervjuer som metod, så kan även en s.k. ASI Uppföljning genomföras. En ASI Uppföljning är en standardintervju för uppföljning av personer i missbruks- och beroendevård. Den används för att stämma av personens situation och hjälpbehov, samt för uppföljning av insatser. Intervjun innehåller frågor inom samma sju livsområden som ASI Intervjun. Enligt de intervjuade görs detta i mån av tid, då en brist på tid och resurser spelat in. Enheten anställde i januari 2022 en ny handläggare (nu totalt tre handläggare) med syfte att stärka uppföljningen och ambitionen med tätare ASI Uppföljningar.

Vid uppföljning av enskilda ärenden vid behandlingshem genomförs en uppföljning av vårdplanen som är kopplad till behandlingshemmet.

3.5.3 Bedömning

Utifrån vad som framgår i granskningen är det vår övergripande bedömning att uppföljning av genomförandeplaner görs i enlighet med de nationella riktlinjer som finns på

området. Enheten kontrollerar att det finns genomförandeplaner löpande samt att de är utformade i enlighet med gällande nationella riktlinjer.

Samtidigt framgår i intervjuer att enheten inte haft möjlighet att kunna genomföra ASI Uppföljning i den utsträckning som önskat. Förklaringen har varit att det inte funnits resurser, dvs. tid eller personal, för att hinna med uppföljningsarbetet.

Vi bedömer det som positivt att enheten kompletterats med ytterligare en handläggare. Samtidigt bedömer vi att nämnden bör följa upp så att de ökade personalresurserna möjliggör en ASI Uppföljning i enlighet med den ambition som finns.

3.6 Samverkan

Kommuner och regioner har en lagstadgad skyldighet att ingå samarbete kring personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar (5 kap. 9 a § SoL respektive 16 kap. 3 § första stycket 2 HSL).

3.6.1 Intern samverkan i kommunen

Enligt de intervjuade fungerar samverkan internt i kommunen bra. Denna bild delas av samtliga intervjuade. Samverkan internt uppges underlättas av att chefer och myndighetsutövande personal finns i samma lokaler.

Samverkan med kommunpolis sker löpande och uppges fungera bra. Bland annat träffas kommunen och polisen i en samverkansgrupp en gång i månaden.

3.6.2 Samverkan med Region Uppsala

Styrning av samverkan med regionen

Ansvar för vård, stöd och behandling av personer med missbruk delas mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Kommuner och regioner har därmed ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla stöd och behandling till personer med missbruk eller beroende utifrån sina respektive ansvarsområden.

Vid behandling av missbruk och beroende har både socialtjänsten och sjukvården viktiga uppgifter som ska värderas likvärdigt. Kommunen och regionen ska ingå en överenskommelse om ett samarbete om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar. Kommunen har sedan november 2018 en överenskommelse gällande riskbruk, missbruk och beroende som fastställts av Region Uppsala och länets samtliga kommuner. Syftet med överenskommelsen ska tydliggöra ansvarsfördelning och stärka samverkan mellan kommunerna och Region Uppsala, samt utgöra grund för lokala rutiner.

Vid granskningstillfället finns ingen lokal överenskommelse avseende missbruks- och beroendevården. Enligt intervjuade har samverkan legat på is sedan 2019, och den tidigare lokala överenskommelsen är i behov av revidering.

Organisation och verksamhet

Enligt de intervjuade sker samverkan avseende gemensamma klienter med en beroendesköterska på regionen som är fysiskt på plats på den integrerade mottagningen i Tierp och Gimo varje månad. Kommunikationen sker mestadels via telefon och epost. Denna samverkan uppges fungera mycket bra.

En stor utmaning som lyfts fram generellt i granskningen avser personer med samsjuklighet. Samsjuklighet innebär att en person har två eller flera sjukdomsdiagnoser samtidigt, i detta fall missbruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos. Personerna kan då behöva få stöd, vård och behandling för båda tillstånden samtidigt och insatserna behöver då samordnas. Det innebär att det kan vara flera enheter inom kommunen som är engagerade i ett enskilt ärende, men även regionen.

Ett flertal av de intervjuade lyfter särskilt fram den icke fungerande samverkan med specialistpsykiatrimottagningen i Gimo. Enligt uppgift har klienter med en dubbel diagnos ett flertal gånger blivit skickade fram och tillbaka mellan regionen och kommunen eftersom mottagningen inte alltid haft läkare på plats.

Därtill uppges att kommunen inte samplacerat någon klient tillsammans med regionen på flera år. Utmaningen blir att kunna erbjuda personer rätt vård när de blir placerade för missbruk, samtidigt som de har ett behov av läkarvård och specialistpsykiatri på grund av en samsjuklighet.

Enligt de intervjuade har regionen sagt upp sitt avtal med den externa utföraren i Gimo och avser att från hösten 2022 ta över specialistpsykiatri i egen regi.

3.6.2.1 Samordnad individuell plan

Missbruks- och beroendevården omfattar ett brett spektrum av vård- och stödinsatser, vilka faller inom både det sociala och medicinska området. Det är därför ofta nödvändigt att upprätta en individuell plan när en person har ett missbruk.

I det enskilda ärendet har kommunen och regionen en lagstadgad skyldighet att upprätta en samordnad individuell plan, SIP, när de bedömer att insatser behöver samordnas kring den enskilde. Planen ska tydliggöra vem som gör vad och när. SIP är även ett viktigt verktyg för samverkan vid utskrivning av patienter från slutna hälso- och sjukvård.

Enligt de intervjuade samordnas SIP av handläggarna inom socialtjänsten. Östhammar har en SIP-koordinator, en handläggare från socialpsykiatri, som även sitter med i ett SIP-nätverk som träffas 4–6 ggr per år. I nätverket finns regionen representerade i form av BUP⁸, barnsjukhuset, produktionsavdelningen vid Uppsala Akademiska Sjukhus samt habilitering. Kommunen representeras, i nätverket, av representanter från Tierps-, Uppsala- och Östhammars kommuner genom fyra tjänstepersoner från ekonomiskt bistånd, äldreomsorgen samt barn och unga.

Arbetet med SIP uppges av flera intervjuade följa nämndens systematiska kvalitetsarbete och fungera bra.

3.6.3 Bedömning

Vi uppfattar att den interna samverkan i allt väsentligt fungerar tillfredställande. Enligt de intervjuade sker samverkan med regionen bl.a. genom SIP.

Samverkan med regionen avseende personer med samsjuklighet uppges kunna utvecklas. Vid granskningstillfället finns ingen lokal överenskommelse avseende missbruks- och beroendevården. Enligt intervjuade har samverkan legat på is sedan 2019. Mot bakgrund av detta bedömer vi att det är väsentligt att socialnämnden tillser att

⁸ BUP – Barn- och ungdomspsykiatri

kommunen säkerställer en lokal överenskommelse som kan utgöra en grund för fortsatt utveckling av samverkan med regionens verksamheter. Framför allt nu när regionen avslutat sitt avtal med den externa utföraren och från hösten 2022 styr specialistpsykiatri i egen regi.

3.7 Kommunens förebyggande insatser mot hemlöshet

Socialnämnden ska enligt 3 kap. 2 § SoL, i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. I 2 kap. § 1 SoL anges att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Enligt statistik från Kolada visar att kommunen har ett underskott av bostäder i bostadsmarknadsläget 2018–2021. En bild som Östhammar delar med många andra kommuner.

Samtidigt visar statistik (Kolada) att kommunen hade omkring dubbelt så många fritidshus i jämförelse med genomsnittligt antal i en svensk kommun (ovägt medel) under 2019–2021. Eftersom många fritidshus står tomma under stora delar av året har det, enligt intervjuade, förekommit att personer som lever utan egen bostad har tagit sig in i tomma fritidsboenden. Denna händelse är emellertid likställt med inbrott vilket gör det till ett polisärende och inte något som socialtjänsten hanterar.

Socialstyrelsen presenterade hösten 2021 en ny rapport avseende hur hemlöshet kan förebyggas och motverkas genom olika åtgärder. Bland annat framgår rekommendationer för hur socialtjänsten kan arbeta mer uppsökande, hur de kan motverka hemlöshet bland äldre, hur personer på skyddat boende (inklusive barn) kan få en långsiktig boendelösning och hur kommunerna kan arbeta för att förebygga att personer blir avhysta.

Socialstyrelsens samlade bild är att kommunerna i stor utsträckning arbetar aktivt för att motverka hemlöshet på individnivå. Samtidigt finns det flera försvårande omständigheter för det övergripande arbetet mot hemlöshet, som begränsad tillgång på hyreslägenheter med lägre hyresnivå och hyresvärdars krav på hyresgäster för att få förstahandskontrakt.

3.7.1 Organisation

Östhammars förbyggande insatser mot hemlöshet är organiserad inom vuxenheten, där två handläggare valt att arbeta med det vräkningsförebyggande arbetet.

3.7.2 Styrning av de förebyggande insatserna mot hemlöshet

Det har inte gjorts någon övergripande kartläggning av personer som befinner sig i en hemlöshetssituation lokalt i kommunen. Enligt intervjuade känner socialtjänsten till omkring fem personer som inte äger eller hyr ett eget boende.

I kommunens Bostadsförsörjningsprogram, Kf §93/2019, framgår att det inte finns någon egentlig hemlöshet i termer av uteliggare bland kommunens kommuninvånare. Däremot finns ett antal individer i avsaknad av egen bostad med olika typer av tillfälliga boendelösningar genom kompisar, bekanta, familj och släktingar eller genom kommunens försorg. Bland dessa ingår även missbrukare och personer med sådan ekonomi eller livssituation att köp av bostad eller förstahandskontrakt inte är en möjlighet.

Socialnämnden har inte beslutat om några riktlinjer avseende det vräkningsförebyggande arbetet eller de förebyggande insatserna mot hemlöshet. Det finns inte heller någon överenskommelse om samverkan mellan socialtjänsten och frivillighetsorganisationer avseende de förebyggande insatserna mot hemlöshet.

De förebyggande insatserna genomförs enligt de intervjuade utifrån enhetens framtagna rutinbeskrivningar inom området.

3.7.3 Samverkan

Enligt de intervjuade sker de förebyggande insatserna utifrån de prioriterade grupperna; barnfamiljer, äldre och psykisk ohälsa.

Granskningen visar att det finns en nära samverkan med den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem. Parterna träffas en gång i månaden för kontroll av obetalda hyror samt eventuella skulder som stiftelsen planerar att skicka till inkasso. Samverkan med Östhammarshem beskrivs av flera intervjuade fungera bra.

De månatliga mötena med Östhammarshem följs upp av möten med polisen, skadeservice och störningsjouren. Syftet med dessa möten är att följa upp hur klimatet i kommunen sett ut den senaste månaden. Därutöver sker viss samverkan med kyrkan i Uppsala.

3.7.4 Förebyggande insatser

Uppföljning av skulder

Ekonomigruppen⁹ inom sektor omsorg följer månatligen upp aktuella skulder som inkommit från elbolagen. Syftet med uppföljningen är att fånga upp enskilda som eventuellt har en långvarig skuld eller tidigare varit i kontakt med socialtjänsten i Östhammar. Vård- och omsorg hanterar ärenden som avser äldre och Barn och unga hanterar de ärenden som berör familjer. Sektor omsorg hanterar övriga ärenden för vuxna.

Uppsökande verksamhet

Kontrollen av el- och/eller hyresskulder (med Östhammarshem, se ovan) resulterar primärt i att socialtjänsten skickar information avseende ekonomiskt bistånd via brev till aktuell adress.

En el- och/eller hyresskuld som inte regleras kan resultera i beslut om hembesök. Beslutet tas av ekonomigruppen och sker löpande vid behov som ett resultat av den månatliga uppföljningen. Hembesök genomförs alltid av minst två tjänstepersoner och syftar till att, utifrån den enskilda situationen, försöka förhindra vräkning.

Bostadssocial kontakt

I Östhammars kommun förekommer det att socialnämnden ordnar med s.k. bostadssocialt kontrakt, även om det avser relativt få fall. Enligt Bostadsförsörjningsprogrammet utgör socialnämnden inte hyresvärd, utan förmedlar endast bostäder när det sker i form av en del av en vårdinsats, samt ett fåtal andra specialfall.

Enligt intervjuade kan socialtjänsten även i vissa fall erbjuda en plats på vandrarhem till hemlösa.

Avhysning

Innan en avhysning skickar Kronofogdemyndigheten information till socialtjänsten i Östhammar om att detta ska ske. Socialtjänsten gör då ett försök att nå individen/individerna som ska avhysas för att följa upp planer framåt, samt informera om vilket stöd de

⁹ Ekonomigruppen består av enhetschef, handläggare från ekonomiskt bistånd och budget- och skuldrådgivning samt administratörer. Totalt består ekonomigruppen av 10 personer.

kan erbjuda. Socialtjänsten kan även finnas med vid mötet med Kronofogdemyndigheten. Enligt de intervjuade är det inte vanligt med avhysning i kommunen, utan ett fåtal ärenden om året.

3.7.5 Intern uppföljning och stöd

Enligt de intervjuade genomförs individuella handledarträffar under två timmar, en gång i månaden, med extern handledare.

Två gånger per månad genomförs även gruppsamtal. Samtalen genomförs dels för att säkerställa en jämlik bedömning av ekonomiskt bistånd, men även dels för att möjliggöra feedback kring enskilda situationer och bedömningar.

3.7.6 Bedömning

Av granskningen framgår att socialnämnden inte beslutat om några riktlinjer avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet. Det finns rutinbeskrivningar som arbetats fram på verksamhetsnivå.

Vi uppfattar att det förebyggande arbetet mot hemlöshet ligger i linje med Socialstyrelsens riktlinjer. Socialstyrelsen har, på uppdrag av regeringen, kartlagt hemlösheten i Sverige vart sjätte år sedan 1993. Den senaste nationella kartläggningen av hemlöshet gjordes 2017, vilket innebär att nästa kartläggning kommer genomföras under 2023. Vår bedömning och rekommendation är att socialnämnden noga följer denna kartläggning och tar hänsyn till denna när fortsatta mål och riktlinjer skapas avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet.

Vidare framgår att kommunens organisation avseende det vräkningsförebyggande arbetet och/eller hemlöshet är liten, där ett stort ansvar vilar på två handläggare som frivilligt arbetar med insatserna. Mot bakgrund av att det genomförs ett löpande förebyggande arbete så riskerar detta att bidra till en hög arbetsbelastning. Det medför även en inbyggd sårbarhet, såväl avseende resurser för att genomföra uppföljningar i tillräcklig utsträckning som att säkerställa en kontinuitet i processen vid eventuella personalbortfall.

4 Slutsats och rekommendationer

4.1 Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att socialnämnden kan stärka sin styrning avseende missbruks- och beroendevården samt det förebyggande arbetet mot hemlöshet. Vår bedömning grundar sig i att nämnden saknar styrande riktlinjer som tydligt visar nämndens prioriteringar för respektive verksamhetsområde.

Utifrån granskningen framgår att bedömningsinstrumentet ASI används standardmässigt i ärenden, vilket följer nationella riktlinjer och enligt vår bedömning utgör en god grund för bland annat att säkerställa att relevanta insatser ges utifrån den enskildes behov.

Vi bedömer att det finns ett relativt brett utbud av insatser och de behandlingsmetoder som används följer nationella riktlinjer. Uppföljning av genomförandeplaner görs enligt vår bedömning i enlighet med de nationella riktlinjer som finns på området. Samtidigt framgår i intervjuer att enheten inte haft möjlighet att kunna genomföra ASI Uppföljning i den utsträckning som önskat. Vi bedömer det som positivt att enheten kompletterats med ytterligare en handläggare. Samtidigt bedömer vi att nämnden bör följa upp så att de ökade personalresurserna möjliggör en ASI Uppföljning i enlighet med den ambition som finns.

Vi uppfattar att den interna samverkan i allt väsentligt fungerar tillfredställande. Samverkan med regionen avseende personer med samsjuklighet uppges kunna utvecklas. Vid granskningstillfället finns ingen lokal överenskommelse avseende missbruks- och beroendevården. Enligt intervjuade har samverkan legat på is sedan 2019. Mot bakgrund av detta bedömer vi att det är väsentligt att socialnämnden tillser att kommunen säkerställer en lokal överenskommelse som kan utgöra en grund för fortsatt utveckling av samverkan med regionens verksamheter. Framför allt nu när regionen avslutat sitt avtal med den externa utföraren och från hösten 2022 styr specialistpsykiatri i egen regi.

Vi kan avslutningsvis konstatera att kommunens organisation avseende det vräkningsförebyggande arbetet och/eller hemlöshet är liten. Vi vill understryka den inbyggda sårbarheten detta medför avseende att bl.a. säkerställa en kontinuitet i processen vid eventuella personalbortfall.

Socialstyrelsen ska genomföra en nationell kartläggning avseende hemlöshet under 2023. Vi bedömer att socialnämnden noga ska följa denna kartläggning och tar hänsyn till denna när fortsatta mål och riktlinjer arbetas fram avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet i Östhammars kommun.

4.2 Rekommendationer

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi socialnämnden att:

- besluta om riktlinjer för missbruksvården som tydliggör nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.
- säkerställa en ändamålsenlig uppföljning av insatser riktade till enskilda med ett missbruk- och beroendeproblem.

- säkerställa en ändamålsenlig samverkan med Region Uppsala. Framför allt mot bakgrund av att regionen sagt upp avtalet avseende specialistpsykiatri med extern utförare och från hösten 2022 har denna verksamhet i egen regi.
- stärka styrningen avseende det förebyggande arbetet mot hemlöshet och tydliggöra nämndens prioriteringar och viljeriktning avseende verksamhetsområdet.

Datum som ovan
KPMG AB

Anders Petersson
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Anna Hammarsten
Verksamhetsrevisor

Naod Daniel Habte
Verksamhetsrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

Statistikrapport av ej verkställda beslut

Omsorg, Kvartal 2 2022

ÖSTHAMMARS
KOMMUN
- EN DEL AV ROSLAGEN

Innehållsförteckning

1 Statistikrapport av ej verkställda beslut	3
---	---

1 Statistikrapport av ej verkställda beslut

Socialförvaltningens förslag till beslut

Arbetsutskottet föreslår socialnämnden besluta att överlämna redovisningen till fullmäktige

Beslutsfattare/delegat: Socialnämnden

Bakgrund

Enligt 16 kap § 6 h Socialtjänstlagen (SoL) skall socialnämnden kvartalsvis lämna en statistikrapport till fullmäktige över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 4 kap 1 § SoL som inte har verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut. Nämnden skall vidare ange vilka typer av bistånd dessa beslut gäller samt hur lång tid som har förflutit från dagen för respektive beslut. Samma rapporteringsskyldighet gäller för beslut som inte verkställs på nytt efter avbrott i verkställigheten. Det skall också framgå hur stor del av de ej verkställda besluten som gäller bistånd till kvinnor respektive män.

Enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) § 28h gäller en motsvarande rapporteringsskyldighet för beslut om insatser enligt 9 § LSS.

Beslutet skickas till

Kommunfullmäktige

LSS Beslut

Beslutsdatum Avbrott	Beslut	Orsak till att beslutet inte verkstälts	Vidtagna åtgärder	Kön	Dagar räknat från beslutsdatum
2021-05-05	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna 9§9 LSS	Resursbrist, saknar ledig bostad.	Verkställd 2022-05-31.	Kvinna	421
2021-05-05	Daglig verksamhet 9§10 LSS	Förhandsbesked.	Förhandsbesked. Den enskilde flyttar till kommunen 2022-05-31. Kontakt med utförare har påbörjats, samt gjort studiebesök på tilltänkt enhet.	Kvinna	421
2021-06-07	Biträde av kontaktperson 9§4 LSS	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdrags tagare.	KP är tillfrågad om uppdraget 2021-09-23 2021-11-09 2022-01-24 2022-02-14 2022-03-18 2022-04-04 2022-04-28 Samtliga KP har tackat nej	Man	388
2021-06-08	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna 9§9 LSS	Resursbrist, saknar ledig bostad.	Verkställd 2022-04-01.	Kvinna	297
2021-06-14	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna 9§9 LSS	Resursbrist, saknar ledig bostad.	Beviljad daglig verksamhet LSS.	Kvinna	381

2021-06-22	Biträde av kontaktperson 9§4 LSS	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdrags tagare.	KP tillfrågad 2021-09-23 2021-10-27 2021-11-12 2022-02-09 2022-04-22 2022-06-02 2022-06-17 Samtliga KP har tackat nej.	Man	373
2022-02-15	Kontaktperson enl 7 o 9 § 4 p LSS	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdrags tagare.	KP tillfrågad 2022-04-22 samt 2022-06-02 och tackat nej. Erbjudande om KP 2022-06-10, matchning planerad i augusti.	Man	135
2022-02-15	Bostad vuxna enl 7 o 9 § 9p LSS	Resursbrist, saknar ledig bostad.	Påbörjade planering av flytt till externt- boende under permitteringstid från Säter. Planeringen avbröts då Rätt psykiatri i Region Uppsala inte betalar för merkostnaden kopplat till villkoren. Står nu i kö till lämpligt boende i kommunens egen regi.	Man	135
2022-02-24	Biträde av kontaktperson 9§4 LSS	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdrags tagare.	KP tillfrågad 2022-03-17 samt 2022-06-16 och tackat nej.	Man	126

SoL Beslut

Beslutsdatum Avbrott	Beslut	Orsak till att beslutet inte verkställts	Vidtagna åtgärder	Kön	Dagar räknat från beslutsdatum
2021-08-20	Avlösning i hemmet (ÄO)	Annat skäl	Verkställd 2022-04-11.	Kvinna	234
2021-11-01	Kontaktperson (OF)	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstag are.	Verkställd 2022-05-16.	Man	197
2021-11-11	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstag are.	Erbjuden kontaktperson 2022-04-01.	Man	182
2021-12-02	Korttidsboende alt. Växelvård	Den enskilde har tackat nej till erbjudandet.	Erbjuder vistelseperiod 2022-07-18 till 2022-07-25. Den enskilde tackar nej till perioden pga sjukdom. Möjligheten att kunna erbjuda annan period ses över.	Man	211
2022-01-01	Kontaktperson (IFO)	Resursbrist, saknar lämplig personal/uppdragstag are.	verkställd 2022-05-10.	Kvinna	130
2022-02-08	Hemtjänst	Den enskilde har tackat nej till erbjudandet.	Anhörig sköter omvårdnaden tills det öppnas upp en plats på Aktivt stöd.	Kvinna	143

Period 2022-06

ANSV 7*

OMRÅDE	FUNKT	ENHET	Årsbudget	Periodbud	Periodutf	Periodresu	Periodres %	Årsprogn	Progn Avvik	Årsprogn %
70 SEKTOR OMSORG SN	700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	33 594,0	16 768,7	9 139,4	7 629,3	54,5	26 594,0	7 000,0	20,8
	Summa 700		33 594,0	16 768,7	9 139,4	7 629,3	54,5	26 594,0	7 000,0	20,8
	711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET STAB	4 169,0	2 060,0	366,1	1 693,9	17,8	3 669,0	500,0	12,0
		7112 BARN- OCH UNGDOM, ÖPPENVÅRD	9 056,0	4 372,3	4 009,2	363,1	91,7	9 256,0	-200,0	-2,2
		7113 BARN- OCH UNGDOM, MYNDIGHET	29 455,0	14 675,8	15 493,3	-817,5	105,6	29 455,0	0,0	0,0
		7114 VUXEN, MYNDIGHET	23 601,0	11 769,8	10 656,3	1 113,5	90,5	22 701,0	900,0	3,8
		7115 SJÄLVSTÄN- BOENDE OCH LIV	5 855,0	2 892,0	2 422,4	469,7	83,8	5 455,0	400,0	6,8
		7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	331 926,0	165 882,5	156 643,3	9 239,2	94,4	333 726,0	-1 800,0	-0,5
	Summa 711		404 062,0	201 652,4	189 590,6	12 061,8	94,0	404 262,0	-200,0	0,0
	721 PRODUKTIO OMSORG	7210 PRODUKTIO STAB	16 018,0	7 977,0	5 690,8	2 286,2	71,3	15 218,0	800,0	5,0
		7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	727,0	-2 432,0	752,8	-3 184,7	-31,0	4 127,0	-3 400,0	-467,7
		7213 ORDINÄRT BOENDE	33 491,0	13 764,2	22 483,5	-8 719,2	163,3	47 591,0	-14 100,0	-42,1
		7214 HSL	25 329,0	12 479,4	14 393,4	-1 914,0	115,3	31 429,0	-6 100,0	-24,1
		7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	11 648,0	5 801,3	4 853,0	948,3	83,7	10 648,0	1 000,0	8,6
		7216 FUNKTIONSV	7 713,0	2 382,5	3 396,5	-1 014,0	142,6	8 713,0	-1 000,0	-13,0
	Summa 721		94 926,0	39 972,6	51 569,9	-11 597,3	129,0	117 726,0	-22 800,0	-24,0
Summa 70			532 582,0	258 393,7	250 299,9	8 093,8	96,9	548 582,0	-16 000,0	-3,0
			532 582,0	258 393,7	250 299,9	8 093,8	96,9	548 582,0	-16 000,0	-3,0

Period 2022-06

ANSV 7* KTO #49990

ANSV	PROJ	Budget År	Budget Ack	UTFALL Ack	UTFALL Per	Avvikelse	Avvikelse %
700000 Nämnd och politik	9000 Möbler o inventarier vhtlokal	100 000,00	49 999,99	0,00	0,00	49 999,99	0,0
	9001 Hjälpmedel	200 000,00	100 000,01	0,00	0,00	100 000,01	0,0
	9003 Digitalisering	400 000,00	199 999,99	0,00	0,00	199 999,99	0,0
	9068 Inv nya boenden	289 000,00	144 499,99	0,00	0,00	144 499,99	0,0
700100 Stab	9001 Hjälpmedel	0,00	0,00	314 482,50	0,00	-314 482,50	0,0
	9011 Olandsgården	250 000,00	124 999,99	26 207,94	0,00	98 792,05	21,0
	9012 Parkvägen	350 000,00	175 000,01	0,00	0,00	175 000,01	0,0
	9013 Edsvägen	125 000,00	62 500,01	0,00	0,00	62 500,01	0,0
	9021 Tallparksgården	125 000,00	62 500,01	63 690,50	0,00	-1 190,49	101,9
	9022 Lärkbacken	125 000,00	62 500,01	0,00	0,00	62 500,01	0,0
	9023 Albrektsgatan	125 000,00	62 500,01	0,00	0,00	62 500,01	0,0
	9068 Inv nya boenden	0,00	0,00	35 940,75	0,00	-35 940,75	0,0
	9072 Parkvägen, demensboende anpass	954 000,00	477 000,00	63 293,60	0,00	413 706,40	13,3
		3 043 000.00	1 521 500.02	503 615.29	0.00	1 017 884.73	33.1

Period 2022-07

ANSV 7*

OMRÅDE	FUNKT	ENHET	Årsbudget	Periodbud	Periodutf	Periodresu	Periodres %	Årsprogn	Progn Avvik	Årsprogn %
70 SEKTOR OMSORG SN	700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	33 594,0	19 580,0	993,3	18 586,8	5,1	26 594,0	7 000,0	20,8
	Summa 700		33 594,0	19 580,0	993,3	18 586,8	5,1	26 594,0	7 000,0	20,8
	711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET STAB	4 169,0	2 417,7	681,6	1 736,0	28,2	3 669,0	500,0	12,0
		7112 BARN- OCH UNGDOM, ÖPPENVÅRD	9 056,0	5 170,4	4 835,6	334,8	93,5	9 256,0	-200,0	-2,2
		7113 BARN- OCH UNGDOM, MYNDIGHET	29 455,0	17 159,4	18 031,4	-872,1	105,1	29 455,0	0,0	0,0
		7114 VUXEN, MYNDIGHET	23 601,0	13 777,7	12 366,0	1 411,7	89,8	22 701,0	900,0	3,8
		7115 SJÄLVSTÄN- BOENDE OCH LIV	5 855,0	3 394,8	2 850,1	544,7	84,0	5 455,0	400,0	6,8
		7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	331 926,0	193 576,7	192 255,0	1 321,7	99,3	333 626,0	-1 700,0	-0,5
	Summa 711		404 062,0	235 496,7	231 019,8	4 476,9	98,1	404 162,0	-100,0	0,0
	721 PRODUKTIO OMSORG	7210 PRODUKTIO STAB	16 018,0	9 325,6	6 347,9	2 977,8	68,1	15 218,0	800,0	5,0
		7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	727,0	-1 549,4	1 655,4	-3 204,9	-106,8	4 227,0	-3 500,0	-481,4
		7213 ORDINÄRT BOENDE	33 491,0	17 418,0	26 178,1	-8 760,0	150,3	49 591,0	-16 100,0	-48,1
		7214 HSL	25 329,0	14 671,4	17 504,8	-2 833,4	119,3	31 429,0	-6 100,0	-24,1
		7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	11 648,0	6 781,5	5 923,0	858,5	87,3	10 648,0	1 000,0	8,6
		7216 FUNKTIONSV	7 713,0	3 486,6	4 463,5	-976,8	128,0	8 813,0	-1 100,0	-14,3
	Summa 721		94 926,0	50 133,8	62 072,7	-11 938,9	123,8	119 926,0	-25 000,0	-26,3
Summa 70			532 582,0	305 210,5	294 085,8	11 124,7	96,4	550 682,0	-18 100,0	-3,4
			532 582,0	305 210,5	294 085,8	11 124,7	96,4	550 682,0	-18 100,0	-3,4

Period 2022-07
NÄMND 7*

FUNKT	ENHET	ANSV	KTYP	BUDGET År	Budget Ack	UTFALL Ack	Avvikelse	PROGNOS	ÖVERSKOTT (+)/ UNDERSKOTT (-)
700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	700000 Nämnd och politik	K Kostnader/Utgifter	2 505,0	1 461,3	1 168,7	292,6	2 505,0	0,0
		Summa 700000		2 505,0	1 461,3	1 168,7	292,6	2 505,0	0,0
700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	700100 Stab	I Intäkter/Inkomster	-40 413,0	-23 574,3	-39 248,4	15 674,1	-47 413,0	7 000,0
700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	700100 Stab	K Kostnader/Utgifter	71 502,0	41 693,0	38 953,4	2 739,7	71 502,0	0,0
		Summa 700100		31 089,0	18 118,8	-295,0	18 413,8	24 089,0	7 000,0
700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	700300 Administrativ chef	K Kostnader/Utgifter	0,0	0,0	119,6	-119,6	0,0	0,0
		Summa 700300		0,0	0,0	119,6	-119,6	0,0	0,0
	Summa 7000			33 594,0	19 580,0	993,3	18 586,7	26 594,0	7 000,0
Summa 700				33 594,0	19 580,0	993,3	18 586,7	26 594,0	7 000,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET, STAB	780101 Gemensam verksamhet IFO	I Intäkter/Inkomster	-1 300,0	-758,3	-1 245,8	487,4	-1 300,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET, STAB	780101 Gemensam verksamhet IFO	K Kostnader/Utgifter	5 969,0	3 467,7	2 707,1	760,6	5 569,0	400,0
		Summa 780101		4 669,0	2 709,3	1 461,3	1 248,0	4 269,0	400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET, STAB	783101 Intäkter MIV	I Intäkter/Inkomster	-500,0	-291,7	-780,5	488,8	-600,0	100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET, STAB	783101 Intäkter MIV	K Kostnader/Utgifter	0,0	0,0	0,8	-0,8	0,0	0,0
		Summa 783101		-500,0	-291,7	-779,7	488,0	-600,0	100,0
	Summa 7110			4 169,0	2 417,7	681,6	1 736,1	3 669,0	500,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7112 BARN- OCH UNGDOM, ÖPPENVÅRD	781002 BOU Öppenvård	I Intäkter/Inkomster	-686,0	-400,2	-539,6	139,5	-686,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7112 BARN- OCH UNGDOM, ÖPPENVÅRD	781002 BOU Öppenvård	K Kostnader/Utgifter	9 742,0	5 570,6	5 375,2	195,3	9 942,0	-200,0
		Summa 781002		9 056,0	5 170,4	4 835,6	334,8	9 256,0	-200,0
	Summa 7112			9 056,0	5 170,4	4 835,6	334,8	9 256,0	-200,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7113 BARN- OCH UNGDOM, MYNDIGHET	781001 BoU myndighet	I Intäkter/Inkomster	-220,0	-128,3	-390,5	262,2	-220,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7113 BARN- OCH UNGDOM, MYNDIGHET	781001 BoU myndighet	K Kostnader/Utgifter	29 675,0	17 287,7	18 422,0	-1 134,3	29 675,0	0,0
		Summa 781001		29 455,0	17 159,4	18 031,4	-872,0	29 455,0	0,0
	Summa 7113			29 455,0	17 159,4	18 031,4	-872,0	29 455,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782101 Biståndsenheten	I Intäkter/Inkomster	-100,0	-58,3	-183,9	125,6	-100,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782101 Biståndsenheten	K Kostnader/Utgifter	14 290,0	8 364,6	7 647,5	717,1	13 790,0	500,0
		Summa 782101		14 190,0	8 306,3	7 463,5	842,8	13 690,0	500,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782102 Missbruksnheten	I Intäkter/Inkomster	-30,0	-17,5	-95,9	78,4	-30,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782102 Missbruksnheten	K Kostnader/Utgifter	5 800,0	3 368,9	3 368,9	0,0	5 800,0	0,0
		Summa 782102		5 770,0	3 351,4	3 273,0	78,4	5 770,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782103 Social psykiatri	I Intäkter/Inkomster	-150,0	-87,5	-83,7	-3,8	-150,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	782103 Social psykiatri	K Kostnader/Utgifter	3 791,0	2 207,6	1 713,2	494,4	3 391,0	400,0
		Summa 782103		3 641,0	2 120,1	1 629,5	490,6	3 241,0	400,0
	Summa 7114			23 601,0	13 777,7	12 366,0	1 411,7	22 701,0	900,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7115 SJÄLVSTÄNDIGT BOENDE OCH LIV	780103 Boendestöd	K Kostnader/Utgifter	4 855,0	2 814,8	2 153,3	661,5	4 455,0	400,0
		Summa 780103		4 855,0	2 814,8	2 153,3	661,5	4 455,0	400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7115 SJÄLVSTÄNDIGT BOENDE OCH LIV	783108 18 + Gimo	K Kostnader/Utgifter	1 000,0	580,0	696,8	-116,8	1 000,0	0,0
		Summa 783108		1 000,0	580,0	696,8	-116,8	1 000,0	0,0
	Summa 7115			5 855,0	3 394,8	2 850,1	544,7	5 455,0	400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740002 Administration	K Kostnader/Utgifter	0,0	0,0	0,8	-0,8	0,0	0,0
		Summa 740002		0,0	0,0	0,8	-0,8	0,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740004 Omsorgsavgifter	I Intäkter/Inkomster	-12 777,0	-7 453,3	-7 914,4	461,1	-13 377,0	600,0
		Summa 740004		-12 777,0	-7 453,3	-7 914,4	461,1	-13 377,0	600,0

711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740005 Ofördelade medel VoO	K Kostnader/Utgifter	4 399,0	2 566,1	2 586,2	-20,1	4 599,0	-200,0
Summa 740005				4 399,0	2 566,1	2 586,2	-20,1	4 599,0	-200,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740006 Buffert Hemtjänst	I Intäkter/Inkomster	-920,0	-536,7	-451,0	-85,7	-820,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740006 Buffert Hemtjänst	K Kostnader/Utgifter	106 842,0	62 324,5	60 364,4	1 960,1	104 342,0	2 500,0
Summa 740006				105 922,0	61 787,8	59 913,5	1 874,3	103 522,0	2 400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740011 Kök Olandsgården	I Intäkter/Inkomster	-2 306,0	-1 345,2	-1 261,2	-84,0	-2 206,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740011 Kök Olandsgården	K Kostnader/Utgifter	3 295,0	1 922,1	1 931,2	-9,1	3 295,0	0,0
Summa 740011				989,0	576,9	670,1	-93,2	1 089,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740012 Kök Parkvägen	I Intäkter/Inkomster	-2 387,0	-1 392,4	-1 309,5	-82,9	-2 287,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740012 Kök Parkvägen	K Kostnader/Utgifter	3 411,0	1 989,8	2 003,5	-13,8	3 411,0	0,0
Summa 740012				1 024,0	597,3	694,0	-96,7	1 124,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740013 Kök Edsvägen 16	I Intäkter/Inkomster	-2 759,0	-1 609,4	-1 558,0	-51,5	-2 659,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740013 Kök Edsvägen 16	K Kostnader/Utgifter	3 943,0	2 300,1	2 313,3	-13,2	3 943,0	0,0
Summa 740013				1 184,0	690,7	755,4	-64,7	1 284,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740014 Kök Tallparksgården	I Intäkter/Inkomster	-1 136,0	-662,7	-588,1	-74,6	-1 136,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740014 Kök Tallparksgården	K Kostnader/Utgifter	1 623,0	946,8	950,1	-3,4	1 623,0	0,0
Summa 740014				487,0	284,1	362,0	-77,9	487,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740015 Kök Lärkbacken	I Intäkter/Inkomster	-2 031,0	-1 184,8	-1 093,6	-91,2	-1 831,0	-200,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740015 Kök Lärkbacken	K Kostnader/Utgifter	2 903,0	1 693,4	1 693,7	-0,3	2 903,0	0,0
Summa 740015				872,0	508,7	600,1	-91,4	1 072,0	-200,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740016 Matdistribution LOV	I Intäkter/Inkomster	-1 169,0	-681,9	-622,0	-59,9	-1 169,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	740016 Matdistribution LOV	K Kostnader/Utgifter	1 671,0	974,8	981,1	-6,3	1 671,0	0,0
Summa 740016				502,0	292,8	359,1	-66,3	502,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746000 Gemensam VHT - Myndighet	I Intäkter/Inkomster	0,0	0,0	-140,2	140,2	0,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746000 Gemensam VHT - Myndighet	K Kostnader/Utgifter	0,0	0,0	146,1	-146,1	0,0	0,0
Summa 746000				0,0	0,0	5,9	-5,9	0,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746001 Myndighetsutövning personal	K Kostnader/Utgifter	11 405,0	6 606,1	7 059,9	-453,7	12 005,0	-600,0
Summa 746001				11 405,0	6 606,1	7 059,9	-453,8	12 005,0	-600,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746002 Myndighetsutövning verksamhet	I Intäkter/Inkomster	-3 088,0	-1 801,3	-477,1	-1 324,3	-2 988,0	-100,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746002 Myndighetsutövning verksamhet	K Kostnader/Utgifter	214 263,0	124 986,8	123 522,8	1 464,0	217 563,0	-3 300,0
Summa 746002				211 175,0	123 185,4	123 045,7	139,7	214 575,0	-3 400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	746007 Pers.ass 20 tim F-kassan	K Kostnader/Utgifter	6 744,0	3 934,0	4 116,8	-182,8	6 744,0	0,0
Summa 746007				6 744,0	3 934,0	4 116,8	-182,8	6 744,0	0,0
Summa 7116				331 926,0	193 576,7	192 255,0	1 321,7	333 626,0	-1 700,0
Summa 711				404 062,0	235 496,7	231 019,8	4 476,9	404 162,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7210 PRODUKTION, STAB	742000 Gemensam VHT - Produktion	K Kostnader/Utgifter	14 618,0	8 515,0	5 103,5	3 411,5	13 818,0	800,0
Summa 742000				14 618,0	8 515,0	5 103,5	3 411,5	13 818,0	800,0
721 PRODUKTION OMSORG	7210 PRODUKTION, STAB	742010 Resurspool	K Kostnader/Utgifter	1 400,0	810,6	1 244,3	-433,7	1 400,0	0,0
Summa 742010				1 400,0	810,6	1 244,3	-433,7	1 400,0	0,0
Summa 7210				16 018,0	9 325,6	6 347,9	2 977,7	15 218,0	800,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741110 SÄBO Alunda	I Intäkter/Inkomster	-23 119,0	-13 486,1	-13 429,0	-57,1	-23 119,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741110 SÄBO Alunda	K Kostnader/Utgifter	23 119,0	13 172,5	13 061,5	111,0	22 619,0	500,0
Summa 741110				0,0	-313,6	-367,5	53,9	-500,0	500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741210 Chef 1 SÄBO - Österbybruk	I Intäkter/Inkomster	-25 112,0	-14 648,7	-14 586,7	-62,0	-25 112,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741210 Chef 1 SÄBO - Österbybruk	K Kostnader/Utgifter	25 112,0	14 266,5	16 321,1	-2 054,6	27 112,0	-2 000,0
Summa 741210				0,0	-382,2	1 734,4	-2 116,6	2 000,0	-2 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741220 Chef 2 SÄBO - Österbybruk	I Intäkter/Inkomster	-3 449,0	-2 011,9	-2 002,9	-9,0	-3 549,0	100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741220 Chef 2 SÄBO - Österbybruk	K Kostnader/Utgifter	3 449,0	1 962,5	1 978,3	-15,8	3 549,0	-100,0
Summa 741220				0,0	-49,4	-24,6	-24,8	0,0	0,0

721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741310 Chef 1 SÄBO - Östhammar	I Intäkter/Inkomster	-15 887,0	-9 267,4	-9 228,3	-39,1	-15 887,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741310 Chef 1 SÄBO - Östhammar	K Kostnader/Utgifter	16 614,0	9 421,6	10 385,1	-963,4	18 014,0	-1 400,0
Summa 741310				727,0	154,2	1 156,8	-1 002,6	2 127,0	-1 400,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741320 Chef 2 SÄBO - Östhammar	I Intäkter/Inkomster	-15 887,0	-9 267,4	-9 228,3	-39,1	-15 887,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	741320 Chef 2 SÄBO - Östhammar	K Kostnader/Utgifter	15 887,0	8 999,7	10 306,1	-1 306,4	17 887,0	-2 000,0
Summa 741320				0,0	-267,7	1 077,8	-1 345,5	2 000,0	-2 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742110 Chef 1 SÄBO - Öregrund	I Intäkter/Inkomster	-11 300,0	-6 591,7	-6 563,8	-27,9	-11 600,0	300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742110 Chef 1 SÄBO - Öregrund	K Kostnader/Utgifter	11 300,0	6 290,2	6 115,3	174,9	11 300,0	0,0
Summa 742110				0,0	-301,5	-448,5	147,0	-300,0	300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742210 Chef 1 SÄBO - Gimo	I Intäkter/Inkomster	-14 830,0	-8 650,8	-8 615,9	-34,9	-14 830,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742210 Chef 1 SÄBO - Gimo	K Kostnader/Utgifter	14 830,0	8 326,2	7 693,4	632,8	14 330,0	500,0
Summa 742210				0,0	-324,6	-922,6	598,0	-500,0	500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742220 Chef 2 SÄBO - Gimo	I Intäkter/Inkomster	-3 214,0	-1 874,8	-1 873,3	-1,5	-3 214,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	742220 Chef 2 SÄBO - Gimo	K Kostnader/Utgifter	3 214,0	1 810,2	1 323,0	487,2	2 614,0	600,0
Summa 742220				0,0	-64,7	-550,4	485,7	-600,0	600,0
Summa 7212				727,0	-1 549,4	1 655,4	-3 204,8	4 227,0	-3 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741130 Chef 1 Hemtjänst - Alunda	I Intäkter/Inkomster	-13 193,0	-7 695,9	-7 661,9	-34,1	-14 493,0	1 300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741130 Chef 1 Hemtjänst - Alunda	K Kostnader/Utgifter	13 193,0	7 355,6	9 345,2	-1 989,6	17 993,0	-4 800,0
Summa 741130				0,0	-340,3	1 683,3	-2 023,6	3 500,0	-3 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741230 Chef 1 Hemtjänst - Österbybruk	I Intäkter/Inkomster	-16 061,0	-9 368,9	-9 441,9	73,0	-16 461,0	400,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741230 Chef 1 Hemtjänst - Österbybruk	K Kostnader/Utgifter	16 061,0	9 019,6	10 862,9	-1 843,3	18 461,0	-2 400,0
Summa 741230				0,0	-349,3	1 420,9	-1 770,2	2 000,0	-2 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741330 Chef 1 Hemtjänst - Östhammar	I Intäkter/Inkomster	-26 959,0	-15 726,1	-16 005,8	279,7	-27 959,0	1 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741330 Chef 1 Hemtjänst - Östhammar	K Kostnader/Utgifter	26 959,0	15 278,4	16 708,8	-1 430,4	30 459,0	-3 500,0
Summa 741330				0,0	-447,7	702,9	-1 150,6	2 500,0	-2 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741400 Korttidsenheten	I Intäkter/Inkomster	-4 286,0	-2 500,2	-2 489,8	-10,4	-4 286,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741400 Korttidsenheten	K Kostnader/Utgifter	4 286,0	2 393,3	2 417,0	-23,7	4 286,0	0,0
Summa 741400				0,0	-106,9	-72,8	-34,1	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741510 Närvården	I Intäkter/Inkomster	-14 989,0	-8 743,6	-9 702,4	958,8	-14 989,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741510 Närvården	K Kostnader/Utgifter	24 100,0	13 920,9	13 664,3	256,5	24 100,0	0,0
Summa 741510				9 111,0	5 177,3	3 961,9	1 215,4	9 111,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741610 Chef Rehab	K Kostnader/Utgifter	8 463,0	4 904,9	4 655,0	249,9	8 363,0	100,0
Summa 741610				8 463,0	4 904,9	4 655,0	249,9	8 363,0	100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	741630 Demensstöd	K Kostnader/Utgifter	2 000,0	1 158,0	0,0	1 158,0	0,0	2 000,0
Summa 741630				2 000,0	1 158,0	0,0	1 158,0	0,0	2 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742030 Central planering - Hemtjänst	K Kostnader/Utgifter	0,0	0,0	0,6	-0,6	0,0	0,0
Summa 742030				0,0	0,0	0,6	-0,6	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742130 Chef 1 Hemtjänst - Öregrund	I Intäkter/Inkomster	-18 470,0	-10 774,2	-9 472,6	-1 301,6	-16 970,0	-1 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742130 Chef 1 Hemtjänst - Öregrund	K Kostnader/Utgifter	18 470,0	10 560,2	12 542,6	-1 982,5	21 470,0	-3 000,0
Summa 742130				0,0	-214,0	3 070,1	-3 284,1	4 500,0	-4 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742230 Chef 1 Hemtjänst - Gimo	I Intäkter/Inkomster	-15 831,0	-9 234,8	-9 219,2	-15,5	-15 531,0	-300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742230 Chef 1 Hemtjänst - Gimo	K Kostnader/Utgifter	15 831,0	8 997,3	8 744,6	252,8	15 531,0	300,0
Summa 742230				0,0	-237,4	-474,6	237,2	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742620 Nattpatruller SoL	I Intäkter/Inkomster	-8 325,0	-4 856,2	-4 781,0	-75,3	-8 225,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	742620 Nattpatruller SoL	K Kostnader/Utgifter	17 970,0	10 240,8	13 748,8	-3 508,0	23 870,0	-5 900,0
Summa 742620				9 645,0	5 384,6	8 967,8	-3 583,2	15 645,0	-6 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	747200 Larmenheten	K Kostnader/Utgifter	4 272,0	2 488,9	2 262,8	226,1	3 972,0	300,0
Summa 747200				4 272,0	2 488,9	2 262,8	226,1	3 972,0	300,0
Summa 7213				33 491,0	17 418,0	26 178,1	-8 760,1	49 591,0	-16 100,0

721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741150 Chef SSK - Alunda	I Intäkter/Inkomster	0,0	0,0	-16,3	16,3	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741150 Chef SSK - Alunda	K Kostnader/Utgifter	3 513,0	2 036,2	2 768,4	-732,1	4 713,0	-1 200,0
		Summa 741150		3 513,0	2 036,2	2 752,1	-715,9	4 713,0	-1 200,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741250 Chef SSK - Österbybruk	K Kostnader/Utgifter	4 007,0	2 310,2	3 196,8	-886,6	5 807,0	-1 800,0
		Summa 741250		4 007,0	2 310,2	3 196,8	-886,6	5 807,0	-1 800,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741350 Chef SSK - Östhammar	I Intäkter/Inkomster	0,0	0,0	-18,9	18,9	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741350 Chef SSK - Östhammar	K Kostnader/Utgifter	8 205,0	4 760,6	5 097,6	-336,9	8 905,0	-700,0
		Summa 741350		8 205,0	4 760,6	5 078,7	-318,1	8 905,0	-700,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	741520 Natthemsjukvård	K Kostnader/Utgifter	2 260,0	1 312,8	1 554,3	-241,5	3 260,0	-1 000,0
		Summa 741520		2 260,0	1 312,8	1 554,3	-241,5	3 260,0	-1 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	742150 Chef SSK - Öregrund	K Kostnader/Utgifter	3 775,0	2 189,6	2 682,2	-492,6	4 475,0	-700,0
		Summa 742150		3 775,0	2 189,6	2 682,2	-492,6	4 475,0	-700,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	742250 Chef SSK - Gimo	I Intäkter/Inkomster	0,0	0,0	-16,3	16,3	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	742250 Chef SSK - Gimo	K Kostnader/Utgifter	3 569,0	2 061,9	2 257,1	-195,2	4 269,0	-700,0
		Summa 742250		3 569,0	2 061,9	2 240,8	-178,9	4 269,0	-700,0
	Summa 7214			25 329,0	14 671,4	17 504,8	-2 833,4	31 429,0	-6 100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746100 Hjälpmedelsenheten	I Intäkter/Inkomster	-1 904,0	-1 110,7	-1 111,7	1,0	-1 904,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746100 Hjälpmedelsenheten	K Kostnader/Utgifter	8 944,0	5 213,4	5 009,3	204,1	8 544,0	400,0
		Summa 746100		7 040,0	4 102,7	3 897,6	205,1	6 640,0	400,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746110 Syn och hörselinstruktör	K Kostnader/Utgifter	291,0	168,5	164,1	4,4	291,0	0,0
		Summa 746110		291,0	168,5	164,1	4,4	291,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746120 Uppsökande verksamhet	K Kostnader/Utgifter	690,0	399,8	340,0	59,8	590,0	100,0
		Summa 746120		690,0	399,8	340,0	59,8	590,0	100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746130 Anhörigkonsulent	K Kostnader/Utgifter	661,0	383,0	308,2	74,8	561,0	100,0
		Summa 746130		661,0	383,0	308,2	74,8	561,0	100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	746140 Bostadsanpassning	K Kostnader/Utgifter	2 966,0	1 727,5	1 213,1	514,4	2 566,0	400,0
		Summa 746140		2 966,0	1 727,5	1 213,1	514,4	2 566,0	400,0
	Summa 7215			11 648,0	6 781,5	5 923,0	858,5	10 648,0	1 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141110 Kontoret dagl. verksamhet	I Intäkter/Inkomster	-167,0	-97,4	-203,7	106,3	-167,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141110 Kontoret dagl. verksamhet	K Kostnader/Utgifter	167,0	90,8	-131,4	222,2	167,0	0,0
		Summa 141110		0,0	-6,7	-335,1	328,4	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141120 Gläntans Oas	I Intäkter/Inkomster	-1 811,0	-1 056,4	-1 082,0	25,6	-1 811,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141120 Gläntans Oas	K Kostnader/Utgifter	1 811,0	1 038,3	1 158,2	-119,9	1 811,0	0,0
		Summa 141120		0,0	-18,1	76,2	-94,3	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141130 Ugglan	I Intäkter/Inkomster	-2 179,0	-1 271,1	-1 289,1	18,1	-2 179,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141130 Ugglan	K Kostnader/Utgifter	2 179,0	1 262,0	1 312,6	-50,6	2 179,0	0,0
		Summa 141130		0,0	-9,1	23,4	-32,5	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141140 Café Östhammar	I Intäkter/Inkomster	-656,0	-382,7	-417,0	34,3	-656,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141140 Café Östhammar	K Kostnader/Utgifter	656,0	378,2	309,5	68,8	656,0	0,0
		Summa 141140		0,0	-4,4	-107,5	103,1	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141141 Café Gläntan	I Intäkter/Inkomster	-250,0	-145,8	-112,7	-33,1	-250,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141141 Café Gläntan	K Kostnader/Utgifter	250,0	145,8	130,7	15,1	250,0	0,0
		Summa 141141		0,0	0,0	18,0	-18,0	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141142 Kommunkafeterian	I Intäkter/Inkomster	-304,0	-177,3	-52,2	-125,2	-304,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141142 Kommunkafeterian	K Kostnader/Utgifter	304,0	177,3	186,9	-9,6	304,0	0,0
		Summa 141142		0,0	0,0	134,7	-134,7	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141150 Måsen	I Intäkter/Inkomster	-1 729,0	-1 008,6	-949,8	-58,8	-1 729,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141150 Måsen	K Kostnader/Utgifter	1 729,0	1 020,4	1 033,6	-13,2	1 729,0	0,0
		Summa 141150		0,0	11,9	83,8	-71,9	0,0	0,0

721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141151 Drama&Musik	I Intäkter/Inkomster	-1 193,0	-695,9	-740,1	44,2	-1 193,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141151 Drama&Musik	K Kostnader/Utgifter	1 193,0	690,3	691,8	-1,5	1 193,0	0,0
Summa 141151				0,0	-5,6	-48,3	42,7	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141160 Konst och media	I Intäkter/Inkomster	-2 706,0	-1 578,5	-1 529,2	-49,3	-2 706,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141160 Konst och media	K Kostnader/Utgifter	2 706,0	1 570,4	1 543,1	27,3	2 706,0	0,0
Summa 141160				0,0	-8,1	13,9	-22,0	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141161 Focus i Centrum	I Intäkter/Inkomster	-50,0	-29,2	-4,3	-24,9	-50,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141161 Focus i Centrum	K Kostnader/Utgifter	50,0	29,2	25,9	3,3	50,0	0,0
Summa 141161				0,0	0,0	21,6	-21,6	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141170 Framsteg	I Intäkter/Inkomster	-2 905,0	-1 694,6	-1 829,6	135,0	-2 905,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141170 Framsteg	K Kostnader/Utgifter	2 905,0	1 688,9	1 670,8	18,2	2 905,0	0,0
Summa 141170				0,0	-5,6	-158,8	153,2	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141180 Service&Butik	I Intäkter/Inkomster	-1 144,0	-667,3	-641,4	-26,0	-1 144,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141180 Service&Butik	K Kostnader/Utgifter	1 144,0	663,5	664,4	-1,0	1 144,0	0,0
Summa 141180				0,0	-3,9	23,1	-27,0	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141190 Natur och kultur - Gammelhus	I Intäkter/Inkomster	-866,0	-505,2	-509,2	4,1	-866,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	141190 Natur och kultur - Gammelhus	K Kostnader/Utgifter	866,0	498,7	461,5	37,2	866,0	0,0
Summa 141190				0,0	-6,4	-47,7	41,3	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742310 Edsvägen	I Intäkter/Inkomster	-6 354,0	-3 706,5	-3 706,5	0,0	-6 354,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742310 Edsvägen	K Kostnader/Utgifter	6 354,0	3 587,4	3 652,6	-65,2	6 354,0	0,0
Summa 742310				0,0	-119,1	-53,9	-65,2	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742320 Dannemoravägen	I Intäkter/Inkomster	-5 526,0	-3 223,5	-3 223,5	0,0	-5 526,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742320 Dannemoravägen	K Kostnader/Utgifter	5 526,0	3 103,4	3 278,8	-175,4	5 726,0	-200,0
Summa 742320				0,0	-120,1	55,3	-175,4	200,0	-200,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742410 Abborren	I Intäkter/Inkomster	-5 566,0	-3 246,8	-3 267,9	21,1	-5 566,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742410 Abborren	K Kostnader/Utgifter	5 566,0	3 147,1	3 424,5	-277,4	6 066,0	-500,0
Summa 742410				0,0	-99,7	156,6	-256,3	500,0	-500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742420 Klackskärsgatan	I Intäkter/Inkomster	-5 071,0	-2 958,1	-2 965,5	7,4	-5 071,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742420 Klackskärsgatan	K Kostnader/Utgifter	5 071,0	2 861,7	2 929,7	-67,9	5 171,0	-100,0
Summa 742420				0,0	-96,4	-35,8	-60,6	100,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742430 Rådhuset	I Intäkter/Inkomster	-5 059,0	-2 951,1	-2 951,2	0,1	-5 059,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742430 Rådhuset	K Kostnader/Utgifter	5 059,0	2 877,2	2 850,8	26,4	5 059,0	0,0
Summa 742430				0,0	-73,9	-100,4	26,5	0,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742510 Kanickebolsvägen	I Intäkter/Inkomster	-5 087,0	-2 967,4	-2 969,3	1,9	-5 087,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742510 Kanickebolsvägen	K Kostnader/Utgifter	5 087,0	2 875,4	2 872,0	3,4	5 187,0	-100,0
Summa 742510				0,0	-92,0	-97,3	5,3	100,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742520 Bojen	I Intäkter/Inkomster	-1 354,0	-789,8	-649,4	-140,5	-1 354,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742520 Bojen	K Kostnader/Utgifter	6 886,0	3 935,8	3 575,8	360,0	6 386,0	500,0
Summa 742520				5 532,0	3 146,0	2 926,4	219,6	5 032,0	500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742610 Pers. ass arbetsledning	I Intäkter/Inkomster	-1 736,0	-1 012,7	-827,4	-185,3	-1 436,0	-300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742610 Pers. ass arbetsledning	K Kostnader/Utgifter	1 443,0	835,7	854,6	-18,8	1 443,0	0,0
Summa 742610				-293,0	-176,9	27,1	-204,0	7,0	-300,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742611 Pers .ass ärenden	I Intäkter/Inkomster	-27 546,0	-16 068,5	-13 193,8	-2 874,7	-21 846,0	-5 700,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742611 Pers .ass ärenden	K Kostnader/Utgifter	27 839,0	16 020,4	14 564,5	1 455,8	23 739,0	4 100,0
Summa 742611				293,0	-48,1	1 370,7	-1 418,8	1 893,0	-1 600,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742640 Repslagaregatan	I Intäkter/Inkomster	-3 275,0	-1 910,4	-1 910,2	-0,2	-3 275,0	0,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742640 Repslagaregatan	K Kostnader/Utgifter	3 275,0	1 878,7	1 695,3	183,4	3 175,0	100,0
Summa 742640				0,0	-31,8	-214,9	183,1	-100,0	100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSVARIATION	742650 Albrektsgatan	I Intäkter/Inkomster	-4 150,0	-2 420,8	-2 432,0	11,2	-4 150,0	0,0

721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSvariation	742650 Albrektsgatan	K Kostnader/Utgifter	4 150,0	2 383,9	2 447,2	-63,4	4 250,0	-100,0
		Summa 742650		0,0	-37,0	15,2	-52,2	100,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSvariation	747100 Objektsanställningar VoO	K Kostnader/Utgifter	2 181,0	1 235,7	414,5	821,2	981,0	1 200,0
		Summa 747100		2 181,0	1 235,7	414,5	821,2	981,0	1 200,0
	Summa 7216			7 713,0	3 430,5	4 160,6	-730,1	8 813,0	-1 100,0
Summa 721				94 926,0	50 077,6	61 769,9	-11 692,3	119 926,0	-25 000,0
				532 582,0	305 154,4	293 782,9	11 371,4	550 682,0	-18 100,0

Period 2022-07

ANSV 7* KTO #49990

ANSV	PROJ	Budget År	Budget Ack	UTFALL Ack	UTFALL Per	Avvikelse	Avvikelse %
700000 Nämnd och politik	9000 Möbler o inventarier vhtlokal	100 000,00	58 333,32	0,00	0,00	58 333,32	0,0
	9001 Hjälpmedel	200 000,00	116 666,68	0,00	0,00	116 666,68	0,0
	9003 Digitalisering	400 000,00	233 333,33	0,00	0,00	233 333,33	0,0
	9068 Inv nya boenden	289 000,00	168 583,33	0,00	0,00	168 583,33	0,0
700100 Stab	9000 Möbler o inventarier vhtlokal	0,00	0,00	24 816,00	24 816,00	-24 816,00	0,0
	9001 Hjälpmedel	0,00	0,00	445 982,50	131 500,00	-445 982,50	0,0
	9011 Olandsgården	250 000,00	145 833,33	26 207,94	0,00	119 625,39	18,0
	9012 Parkvägen	350 000,00	204 166,68	0,00	0,00	204 166,68	0,0
	9013 Edsvägen	125 000,00	72 916,68	0,00	0,00	72 916,68	0,0
	9021 Tallparksgården	125 000,00	72 916,68	63 690,50	0,00	9 226,18	87,3
	9022 Lärkbacken	125 000,00	72 916,68	0,00	0,00	72 916,68	0,0
	9023 Albrektsgatan	125 000,00	72 916,68	0,00	0,00	72 916,68	0,0
	9068 Inv nya boenden	0,00	0,00	35 940,75	0,00	-35 940,75	0,0
	9072 Parkvägen, demensboende anpass	954 000,00	556 500,00	63 293,60	0,00	493 206,40	11,4
		3 043 000.00	1 775 083.39	659 931.29	156 316.00	1 115 152.10	37.2

Period 2022-07
NÄMND 7*

FUNKT	ENHET	BUDGET År	Budget Ack	UTFALL Ack	UTFALL Per	Avvikelse	Avvikelse %	PROGNOS	ÖVERSKOTT (+)/ UNDERSKOTT (-)
700 OMSORG, STAB	7000 OMSORG, STAB	33 594,0	19 580,0	993,3	-8 146,1	18 586,8	5,1%	26 594,0	7 000,0
Summa 700		33 594,0	19 580,0	993,3	-8 146,1	18 586,8	5,1%	26 594,0	7 000,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7110 MYNDIGHET, STAB	4 169,0	2 417,7	681,6	315,5	1 736,0	28,2%	3 669,0	500,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7112 BARN- OCH UNGDOM, ÖPPENVÅRD	9 056,0	5 170,4	4 835,6	826,4	334,8	93,5%	9 256,0	-200,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7113 BARN- OCH UNGDOM, MYNDIGHET	29 455,0	17 159,4	18 031,4	2 538,1	-872,1	105,1%	29 455,0	0,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7114 VUXEN, MYNDIGHET	23 601,0	13 777,7	12 366,0	1 709,7	1 411,7	89,8%	22 701,0	900,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7115 SJÄLVSTÄNDIGT BOENDE OCH LIV	5 855,0	3 394,8	2 850,1	427,7	544,7	84,0%	5 455,0	400,0
711 MYNDIGHET OMSORG	7116 ÄLDRE OCH LSS, MYNDIGHET	331 926,0	193 576,7	192 255,0	35 611,7	1 321,7	99,3%	333 626,0	-1 700,0
Summa 711		404 062,0	235 496,7	231 019,8	41 429,2	4 476,9	98,1%	404 162,0	-100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7210 PRODUKTION, STAB	16 018,0	9 325,6	6 347,9	657,1	2 977,8	68,1%	15 218,0	800,0
721 PRODUKTION OMSORG	7212 SÄRSKILT BOENDE, ÄLDRE	727,0	-1 549,4	1 655,4	902,6	-3 204,9	-106,8%	4 227,0	-3 500,0
721 PRODUKTION OMSORG	7213 ORDINÄRT BOENDE	33 491,0	17 418,0	26 178,1	3 694,6	-8 760,0	150,3%	49 591,0	-16 100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7214 HSL	25 329,0	14 671,4	17 504,8	3 111,4	-2 833,4	119,3%	31 429,0	-6 100,0
721 PRODUKTION OMSORG	7215 ENH FÖR HJÄLPM O FÖREBY.INS	11 648,0	6 781,5	5 923,0	1 070,0	858,5	87,3%	10 648,0	1 000,0
721 PRODUKTION OMSORG	7216 FUNKTIONSvariation	7 713,0	3 430,5	4 160,6	1 133,6	-730,1	121,3%	8 813,0	-1 100,0
Summa 721		94 926,0	50 077,6	61 769,9	10 569,4	-11 692,2	123,3%	119 926,0	-25 000,0
		532 582,0	305 154,4	293 782,9	43 852,5	11 371,4	96,3%	550 682,0	-18 100,0

Avfallsplan för Östhammars kommun

Antaget av	Kommunfullmäktige
Antaget	Datum XXX och § XXX
Ersätter tidigare version	Instansförkortning, datum och § XXX
Gäller för	KS, nämnder, bolag/koncernen
Dokumentansvarig	Myran Olsson, avfallschef

ÖSTHAMMARS
KOMMUN
- EN DEL AV ROSLAGEN

Utställningshandling

Förord

Avfallsplanen för Östhammars kommun har tagits fram under år 2021-2022. Arbetet har genomförts av en projektgrupp med stöd av Miljö & Avfallsbyrån.

Projektgruppen har utgjorts av följande personer:

Myran Olsson, chef Avfallsenheten

Camilla Andersson, miljöstrateg Växande kommun, Östhammars kommun

Eleonor Zeidlitz, handläggare, Miljö & Avfallsbyrån

Jörgen Leander, projektledare, Miljö & Avfallsbyrån

Styrgrupp för projektet har utgjorts av följande personer:

Ulf Andersson, chef Sektor samhälle, Östhammars kommun

Marie Berggren, chef Verksamhet Växande kommun, Östhammars kommun

Johan Nilsson, chef Miljöenheten Sektor samhälle, Östhammars kommun

Myran Olsson, chef Avfallsenheten (projektägare)

Östhammars kommun, 2022-05-16

Sammanfattning

Östhammars kommun har tagit fram en ny avfallsplan där samråd har skett med olika aktörer vid bland annat workshoppar. Arbetet har skett i samarbete med Miljö & Avfallsbyrån.

Genom mål och åtgärder i avfallsplanen vill kommunen förebygga avfall, öka återanvändning och återvinning samt minska miljöpåverkan från avfallet. Avfallsplanen lägger grunden för en inriktning mot ett mer hållbart samhälle där användning av resurser och hantering av avfall bygger på principer om resurshushållning och cirkulär ekonomi. Alla som lever och verkar i Östhammars kommun omfattas av avfallsplanen.

Planen innehåller tre mål. Målen utgår från bland annat de nationella miljö kvalitetsmålen, de globala hållbarhetsmålen, den nationella avfallsplanen och aktuell lagstiftning, kommunens övriga mål och strategier samt diskussioner i avfallsplaneringsprocessen. Avfallsplanens mål är:

1. Cirkulera mera
2. Sortera mera
3. Minska miljöpåverkan

Till varje mål hör styrtal med målvärden. Styrtal, där önskad trend eller målvärden anges, visar på en mer konkret nivå vad som ska uppnås inom de tre målen. Styrtalen avser i första hand de avfallsslag som kommunen har rådighet över. Avfallsplanen innehåller styrtal och målvärden om bland annat minskade avfallsmängder, minskat matsvinn, ökad återanvändning, ökad återvinning, nöjdhet med tillgänglighet och tömning av papperskorgar, minskad mängd farligt avfall i hushållens restavfall och fossilfria transporter.

Till målen hör åtgärder som ska genomföras för att målen ska kunna nås. Flera åtgärder i avfallsplanen handlar om att förbättra förutsättningarna för att förebygga och återvinna avfall genom att exempelvis undersöka möjligheten att starta konceptet "Fritidsbanken" samt förbättra källsorteringen i kommunala verksamheter. Andra åtgärder i avfallsplanen handlar om kommunikation och att höja kunskapsnivån och motivationen för allmänheten men också åtgärder för kommunens interna organisation gällande att förebygga och återvinna avfall. I avfallsplanen finns även åtgärder som syftar till att minska nedskräpningen.

Avfallsplanen kommer följas upp varje år. Uppföljningen kommer att samordnas av avfallsenheten.

Läsanvisning

Avfallsplanen består av ett huvuddokument med tillhörande bilagor. Huvuddokumentet innefattar bland annat avfallsplanens syfte, mål för avfallshanteringen inom kommunen, styrmedel för att uppnå målen, konsekvenser av genomförande av planen samt en beskrivning av hur planen ska följas upp.

I bilagor till planen presenteras 1) handlingsplan med åtgärder inkl ansvarsfördelning och resursbehov, 2) nulägesbeskrivning, 3) nedlagda deponier, 4) uppföljning av tidigare avfallsplan och 5) miljöbedömning.

Innehåll

1	INLEDNING	8
1.1	Bakgrund och syfte	8
1.2	Innehåll i en kommunal avfallsplan	8
1.3	Organisation för framtagande av avfallsplanen	9
1.4	Genomfört samråd	9
2	MÅL OCH ÅTGÄRDER	10
2.1	Bakgrund till mål och åtgärder	10
2.2	Utvecklingsområden och lokala förutsättningar	12
2.3	Målstruktur	13
2.4	Mål 1: Cirkulera mera	14
2.5	Mål 2: Sortera mera	15
2.6	Mål 3: Minska miljöpåverkan	16
3	STYRMEDEL	17
3.1	Kommunikation	17
3.2	Avfallsföreskrifter	17
3.3	Avfallstaxa	18
3.4	Upphandling	18
3.5	Fysisk planering	18
3.6	Tillsyn	19
3.7	Kommunens egen verksamhet som gott exempel	19
4	FORTSATT PLANERINGSPROCESS OCH UPPFÖLJNING	21
5	FRAMTIDA AVFALLSHANTERING OCH AVFALLSFLÖDEN	22
5.1	Utvecklingstendenser	22
5.1.1	Befolkningsprognos	22
5.1.2	Avfall som omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar	22
5.1.3	Övrigt avfall från verksamheter	23
5.2	Prognos över avfallsmängder	23
5.3	Behov av insamlingssystem och anläggningar	24
5.3.1	Avfall som omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar	24
5.3.2	Övrigt avfall från verksamheter	25
5.4	Koppling till fysisk planering	25
5.5	Investeringar kopplade till nya insamlingssystem och anläggningar	26
6	KONSEKVENSER AV AVFALLSPPLANEN	27
6.1	Miljö	27
6.2	Ekonomi	27
6.2.1	Personella resurser	28
6.2.2	Avfallstaxa	28
6.2.3	Ekonomiska konsekvenser på längre sikt	29
6.3	Service	29
6.4	Barnperspektiv	29

Bilagor

Bilaga 1 Handlingsplan med åtgärder

Bilaga 2 Nulägesbeskrivning

Bilaga 3 *Nedlagda deponier*

Bilaga 4 *Uppföljning av tidigare avfallsplan*

Bilaga 5 *Miljöbedömning (MKB) av avfallsplan för Östhammars kommun*

Utställningshandling

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Enligt 15 kap 41 § Miljöbalken ska varje kommun ha en renhållningsordning som innehåller de föreskrifter om hantering av avfall som gäller för kommunen samt en avfallsplan. Avfallsplanen ska enligt Miljöbalken innefatta allt avfall som uppstår i kommunen. Enligt 9 kap 8 § Avfallsförordningen (2020:614) ska avfallsplanen ses över minst vart fjärde år och revideras vid behov.

Denna avfallsplan har tagits fram av Östhammars kommun.

Syftet med avfallsplanen är att:

- vara ett aktivt verktyg för att förebygga att avfall uppstår och att det avfall som uppstår ses som en möjlig resurs
- bidra till kunskap och engagemang om förebyggande och hantering av avfall och därigenom inspirera till handlingar som leder till att avfallsplanens mål uppnås
- bidra till inriktningen i andra styrdokument och planer och skapa förutsättningar för att kommunala planer och styrmedel strävar i samma riktning mot en hållbar och attraktiv kommun

Fokus i denna avfallsplan ligger på avfall som ingår inom kommunalt ansvar. Uppgifter avseende övriga avfallsslag och anläggningar redovisas översiktligt, i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter. Avfallsplanens mål bör alla som lever och verkar i Östhammars kommun arbeta efter, medan styrtalet och åtgärder i första hand avser de avfallsslag kommunen har rådighet över. Innehåll i en kommunal avfallsplan

Naturvårdsverkets föreskrifter om kommunala avfallsplaner för förebyggande och hantering av avfall (NFS 2020:6) reglerar innehållet i en kommunal avfallsplan. Till föreskrifterna finns även en vägledning (Naturvårdsverket rapport 6760).

I arbetet med att ta fram avfallsplanen ska fokus ligga på att ta fram mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfall. Mål och åtgärder ska utgå från de nationella miljökvalitetsmålen, etappmålen samt andra relevanta mål, strategier och planer. Mål och åtgärder för minskad nedskräpning ska finnas.

För det avfall som kommunen ansvarar för ska planen innehålla mål och åtgärder för att förebygga och hantera avfallet. Det omfattar kommunalt avfall, vilket innebär avfall från hushåll och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll, slam från enskilda avlopp, latrin och bygg- och rivningsavfall som inte uppkommer i yrkesmässig verksamhet samt avfall som uppkommer i kommunens egna verksamheter. Planen ska även innehålla mål och åtgärder för avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar, i den utsträckning som kommunen kan påverka detta.

Planen ska beskriva de åtgärder som planeras för att uppnå de uppsatta målen samt hur målen kommer att följas upp. Planen ska även beskriva vilka styrmedel kommunen planerar att använda för att genomföra åtgärderna och uppnå målen.

1.2 Organisation för framtagande av avfallsplanen

Denna avfallsplan har tagits fram av en brett sammansatt projektorganisation med projektgrupp och styrgrupp. Projektgruppen har utgjorts av chefen för Avfallsenheten, miljöstrategen inom sektor Samhälle och projektledare från Miljö & Avfallsbyrån. Projektgruppen har tagit fram förslag till mål och åtgärder samt avfallsplanens olika delar. Miljö & Avfallsbyrån har utgjort stöd i arbetet med avfallsplanen. Avstämningar med styrgruppen har genomförts löpande. I styrgruppen har ingått chefer för Sektor Samhälle. Under arbetets gång har även avstämningar gjorts i specifika frågor med berörda funktioner inom kommunen.

1.3 Genomfört samråd

En viktig del i arbetet med framtagande av avfallsplanen har varit att samråda om mål och åtgärder med berörda aktörer och att fånga upp önskemål och erfarenheter utifrån olika perspektiv. Interna diskussioner har skett löpande i projektgruppen och avstämningar har skett med styrgruppen. Ett brett samråd har skett genom bland annat politisk förankring i kommunen och workshoppar för interna och externa aktörer där olika kommunala funktioner samt fastighetsägare, företag och organisationer varit inbjudna. Vid workshopparna har mål och utvecklingsområden och tänkbara åtgärder diskuterats ur olika perspektiv.

Samråden omfattar även lagstadgad utställning enligt Miljöbalken. Utställningen genomfördes under sommaren 2022. Utställningen annonserades på kommunens digitala hemsida där också handlingarna fanns tillgängliga. Planen ställdes även ut i entrén till kommunhuset och på kommunens fem bibliotek. Annons om samrådet har gått ut i AnnonsNytt, en gratistidning som delas ut till kommunens alla hushåll.

Samråd har även skett genom utskick till alla berörda politiska nämnder och berörda styrelser, berörda kommunala verksamheter och bolag, Länsstyrelsen, insamlingsentreprenör och mottagare av avfall från kommunen, större fastighetsägare och bostadsbolag, företag och organisationer/föreningar.

Inkomna synpunkter har beaktats och i relevanta delar har dessa lett till justeringar i framtagna handlingar. Inkomna synpunkter och kommunens bemötande av dessa, har dokumenterats i en samrådsredogörelse.

2 Mål och åtgärder

2.1 Bakgrund till mål och åtgärder

Grundläggande vid framtagande av mål och åtgärder i avfallsplanen för Östhammars kommun är att mål och åtgärder ska bidra till ett mer hållbart samhälle där användning av resurser och hantering av avfall bygger på principer om cirkulär ekonomi. Dessa principer innebär att avfall förebyggs, att resurser som har tagits i anspråk används på ett så effektivt och hållbart sätt som möjligt och att avfall som uppstår så långt möjligt återvinns i form av råvaror vid framställning av nya produkter.

Cirkulär ekonomi handlar om att samhället, för att hindra allvarlig resursbrist, måste använda fysiska resurser smartare. Miljöproblemen med dagens linjära resursförbrukning är väl kända men i en cirkulär ekonomi lyfts även ekonomiska aspekter in. Cirkulär ekonomi är grundläggande för FN:s hållbarhetsmål (Agenda 2030) om att väsentligt minska mängden avfall. EU arbetar också aktivt för en mer cirkulär ekonomi enligt en särskild handlingsplan.

Mål och åtgärder i denna avfallsplan utgår från:

- **Lokala och regionala mål och strategier**, såsom exempelvis ny översiktsplan (framtagande sker parallellt), kommunens antagna hållbarhetslöften inom delprogrammen klimat/energi, vatten och biologisk mångfald (ingår i Färdplan för ett hållbart län), samt policys avseende hållbarhet, inköp, upphandling och kost.
- **Mål enligt tidigare avfallsplan**. Den tidigare avfallsplanen innehåller mål om utsortering av farligt avfall vid Vaddika avfallsanläggning, minskad mängd hushållsavfall till Vaddika avfallsanläggning, insamling av matavfall, nyttiggörande av fosfor i avloppsslam och minskad latrinhämtning. Flera av målen kan i praktiken betraktas som åtgärder, vilka sammantaget anger en inriktning som i huvudsak fortfarande är relevant.
- **Utvecklingsområden och lokala förutsättningar**, enligt kapitel 2.2 nedan.
- **Avfallshierarkin**. Avfallsplanen bygger på prioriteringar som anges i EU:s avfallshierarki och Miljöbalken, det vill säga att man i första hand bör förebygga uppkomsten av avfall, i andra hand återanvända produkter, i tredje hand återvinna material, i fjärde hand utvinna energi och bara som sista utväg deponera.
- **De nationella miljökvalitetsmålen, etappmålen och den nationella avfallsplanen 2018-2023**. Riksdagen har beslutat om 16 nationella miljökvalitetsmål. Av dessa berörs avfallshanteringen främst av målen:
 - God bebyggd miljö
 - Giftfri miljö
 - Begränsad klimatpåverkan

Till de nationella miljökvalitetsmålen hör 20 etappmål som har beslutats av regeringen. Av dessa berörs avfallshantering och förebyggande av avfall främst av följande etappmål (fritt återgivet):

- Senast 2023¹ sorteras 75 % av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ut och behandlas biologiskt så att växtnäring och biogas tas tillvara
- Senast 2025 förbereds för återanvändning eller materialåtervinns 70 % av bygg- och rivningsavfallet
- Senast 2025 förbereds för återanvändning eller materialåtervinns minst 55 % av kommunalt avfall, senast 2030 minst 60 % och senast 2035 minst 65 %
- Senast 2025 har livsmedelsavfallet minskat med 20 % per capita jämfört med 2020
- Andelen av livsmedelsproduktionen som når butik och konsument ska öka

I den nationella avfallsplanen lyfts mat, textil, elektronik, bygg- och rivningsavfall, plast och nedskräpning fram som viktiga strömmar att arbeta med.

- **Nationella åtgärdsprogrammet för havsmiljön.** I det nationella åtgärdsprogrammet för havsmiljö ingår åtgärder mot marint skräp. Åtgärd 23 handlar om att vid revidering av de kommunala avfallsplanerna ska belysas hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt att mål ska sättas upp för ett sådant arbete.
- **Mål och bestämmelser enligt EU:s direktiv om avfallshantering och cirkulär ekonomi, exempelvis:**
 - Mål om förberedelse för återanvändning eller återvinning av kommunalt avfall (implementerat i det svenska miljömalssystemet genom ovan nämnda etappmål).
 - Mängden matsvinn ska minska med 30 % till 2025 och 50 % till 2030.
 - Krav på separat insamling av textilavfall och farligt avfall till 2025 och matavfall till 2023.
- **EU:s klimatmål** om minskade växthusgasutsläpp, minskad energiförbrukning och mer förnybara bränslen.
- **FN:s globala hållbarhetsmål enligt Agenda 2030.** Agenda 2030 för hållbar utveckling antogs i september 2015 av FN:s generalförsamling och består av 17 mål och 196 delmål. I december 2020 antog riksdagen en inriktning för arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för en hållbar utveckling. Följande utvalda delmål (med numrering enligt FN:s lista över mål) är särskilt väsentliga för denna avfallsplan:
 - **11.6 Minska städers miljöpåverkan:** Till 2030 minska städernas negativa miljöpåverkan per person, bland annat genom att ägna särskild uppmärksamhet åt luftkvalitet samt hantering av kommunalt och annat avfall.

¹ Det nationella etappmålet kan förväntas revideras med en fortsatt inriktning i linje med målet för 2023 gällande utsortering och behandling av matavfall.

- **12.3 Minska matsvinnet:** Till 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd.
- **12.5 Minska avfallsmängden:** Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

Målen i avfallsplanen avser främst förebyggande och hantering av avfall som kommunen ansvarar för, innefattande både avfall inom kommunalt ansvar för avfallshantering och avfall som uppstår i kommunal verksamhet. Vissa mål kan även vara tillämpliga för annat avfall i den utsträckning kommunen kan påverka detta genom olika kommunala styrmedel, såsom tillsyn och fysisk planering. Kommunen kan även genom exempelvis dialog med olika aktörer påverka hanteringen av avfallsslag som inte ingår i det kommunala ansvaret – såsom industriavfall och producentansvarsmaterial – vilket kan bidra till att avfallsplanens mål och övriga samhällseliga miljö mål nås.

2.2 Utvecklingsområden och lokala förutsättningar

I arbetet med framtagande av den nya avfallsplanen för Östhammars kommun har utvecklingsområden identifierats utifrån bland annat svensk lagstiftning, nationella mål, lokala och regionala mål och strategier, erfarenheter från nuvarande avfallshantering i kommunen och diskussioner under arbetet med planen. Lokala förutsättningar av särskild betydelse för utvecklingen av avfallshantering har också identifierats.

Följande utvecklingsområden har identifierats, där behovet av mål och åtgärder bedömts vara särskilt prioriterat:

- Resurshushållning inom kommunens egna verksamheter, hos företag och bland befolkningen i stort behöver öka. Återanvändning behöver möjliggöras för att minska avfallsmängderna.
- Avfallshantering behöver bli ännu mer effektiv. Behov finns av att öka källsorteringen av matavfall, förpackningar och returpapper. Återvinningcentralerna behöver vara kostnadseffektiva men också kunna erbjuda sortering som möjliggör ökad materialåtervinning. Materialhanteringen på Väddika avfallsanläggning behöver förbättras och sorteringen behöver öka. Behov finns vidare av att säkra en långsiktigt hållbar avsättning för slam från avloppsreningsverk och från enskilda avlopp.
- Göra det ännu lättare för kommunens invånare att sortera och kunna lämna förpackningar och returpapper fastighetsnära.
- Sortering av kommunens eget verksamhetsavfall behöver möjliggöras och ske i samtliga kommunala verksamheter. Insamlingen av förpackningar, grovavfall och farligt avfall från de kommunala verksamheterna behöver samordnas.
- Behov finns att synliggöra och tydliggöra hur avfallshantering fungerar samt kommunicera vad som förväntas av enskilda invånare.

- Möjligheterna för besökare att lämna och sortera avfall på offentliga platser behöver förbättras. Kommunen behöver också kunna hantera ett ojämnt flöde av avfall under året kopplat till besöksnäringen. Utmaningar finns idag exempelvis vid hamnar, gästhamnar och på öar.
- Nedskräpningen behöver minska och förebyggas.

Exempel på lokala förutsättningar av särskild betydelse för utvecklingen av avfallshanteringen i kommunen är:

- Befolkningen ökar i kommunen och det är attraktivt att bygga men nybyggnation begränsas av begränsningar i VA-kapaciteten, vilket generellt gäller både kapaciteten för avloppsvattenrening och vattenproduktion.
- Kommunen har fem större tätorter – Östhammar, Gimo, Alunda, Österbybruk och Öregrund. Utveckling i tätorterna sker efter orternas respektive förutsättningar och styrkor, vilket även gäller avfallshanteringen.
- I kommunen finns stor landsbygd och nästan hälften av småhusen finns på landsbygden. Insamling av avfall på landsbygd är mer krävande p.g.a. exempelvis transportavstånd och hämtningsförhållanden.
- Stora säsongsvariationer av avfall förekommer i kommunen vilket beror på ett stort antal fritidsboende och många besökare framförallt sommartid. Detta påverkar avfallshanteringen exempelvis genom ökad administration, fler hämtställen sommartid och att återvinningscentralerna behöver ha kapacitet och bemanning för fler besökare sommartid. Det finns också flera gästhamnar i kommunen, där det finns behov av utvecklad avfallshantering.
- Kommunen har en lång kust och skärgård. För boende på öar sker avfallshämtning med båt, vilket innebär särskilda utmaningar.
- Stor förekomst av enskilda avloppsanläggningar i form av slutna tankar, slamavskiljare och minireningsverk. Behovet av slamtömning uppvisar stora säsongsvariationer.
- I kommunen finns stora industrier (Sandvik Coromant AB och Forsmarks kärnkraftverk samt Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB)) som genererar specifika avfallsslag. Härutöver finns några medelstora företag men framför allt många mindre företag.

2.3 Målstruktur

Avfallsplanen innefattar tre mål. Till varje mål hör styrtal med målvärden samt åtgärder. Styrtal, målvärden och åtgärder beskriver tillsammans vad Östhammars kommun avser att uppnå och vad som behöver göras. Målen och styrtalen för uppföljning av målen presenteras i kap **Fel! Hittar inte referenskälla..** Åtgärderna för att uppnå målen presenteras i bilaga 1.

Målstrukturen kan beskrivas enligt följande:

- *Mål.* Anger inriktningen på längre sikt (10-15 år) och omfattar alla som ger upphov till avfall, såväl kommunala verksamheter (förvaltningar och bolag) som medborgare och företag.
- *Styrtal.* Anger på en mer konkret nivå vad som ska uppnås. Till styrtalen hör mätbara och tidsatta målvärden. Kommunstyrelsen och ansvariga nämnder i kommunen ska arbeta in styrtal med målvärden i sina budgetar och verksamhetsplaner.
- *Åtgärder.* Anger hur målen och styrtalens målvärden ska uppnås. Åtgärderna som är formulerade på ett övergripande sätt, arbetas in och konkretiseras i plan och budget för respektive ansvarig förvaltning eller bolag.

För att uppnå samtliga mål krävs emellertid genomgripande förändringar av samhällets produktions- och konsumtionsmönster, vilket naturligtvis inte fullt ut kan ske under de år som denna avfallsplan gäller. Avfallsplanen är dock ett viktigt verktyg för att på lång sikt bidra till en hållbar utveckling. Alla som lever och verkar i Östhammars kommun omfattas av avfallsplanen, vilket ger ytterligare skjuts till de förändringar som krävs.

2.4 Mål 1: Cirkulera mera

I Sverige har vi en livsstil som slukar stora mängder fysiska resurser. Om alla människor på jorden konsumerade på det sättet vi gör i Sverige skulle det behövas fyra jordklot. Detta får givetvis en negativ påverkan på både miljö och klimat och därför behöver vi se till att skapa mindre avfall och konsumera på ett mer cirkulärt sätt.

Vi kan minska vår förbrukning på olika sätt. Till exempel genom att minska vårt matsvinn och fundera på ifall allt det vi köper verkligen är sådant som vi har behov av. Vi kan också förlänga livslängden på sådant vi redan har istället för att slänga och köpa nytt. Många saker går att laga när de gått sönder. Produkter som man inte använder så ofta kan vi låna av varandra, i stället för att var och en ska skaffa egna exemplar. En stor del av sådant som slängs skulle kunna återanvändas av någon annan i stället för att bli avfall.

Styrtal:

- Total mängd kommunalt avfall², kg/person³
Målvärde: Nedåtgående trend
- Mängd matsvinn från kommunala storkök, g/portion
Målvärde: Mindre än 10 g/portion år 2030, vilket innebär en kontinuerlig minskning per år med ca 15 %

² Med kommunalt avfall menas det som anges i 15 kap. 3 § miljöbalken.

³ Avfall Web: Mängd insamlat kommunalt avfall, totalt inkl. trädgårdsavfall (kg/person). Summan av mängd utsorterat avfall och restavfall som samlas in från hushåll och verksamheter inom kommunalt avfallsansvar eller producentansvar, exklusive bygg- och rivningsavfall, latrin och avloppsfraktioner. Mängden inkluderar avfall som hämtas vid fastigheten eller lämnas vid återvinningscentraler och återvinningsstationer. Antal personer inkluderar permanentboende invånare, gästnätter, fritidshusboende och arbetsplatsnetto.

- Antal krav i upphandlingar eller aktiviteter som initieras i upphandlingsprocessen och som leder till resurshushållning och bidrar till en cirkulär ekonomi, antalet krav/aktiviteter
Målvärde: Minst 7 st krav eller åtgärder som initierats i upphandlingsprocessen per år
- Andel av medborgarna som uppger att de regelbundet lämnar kläder, möbler och andra föremål till återbruk⁴, %
Målvärde: Uppåtgående trend
- Andel av medborgarna som uppger att de regelbundet köper begagnade kläder, möbler och andra föremål⁵, %
Målvärde: Uppåtgående trend

Utgångsvärden:

Total mängd kommunalt avfall, kg/person (2020): 411

Mängd matsvinn från kommunala storkök (2021): 45 g/portion

Utgångsvärden för övriga styrtal tas fram baserat på resultat från kommande medborgarundersökning.

2.5 Mål 2: Sortera mera

En del material kan inte återanvändas och då behöver det kunna återvinnas i annan form så att det kan bli råvara vid tillverkning av nya produkter. På det sättet kan materialet slutas i ett kretslopp och materialåtervinnas i stället för att förbrännas eller deponeras.

Om vi sorterar vårt avfall och ser till att inte blanda olika typer av material blir förutsättningarna för återvinning mycket större. För att vi ska kunna göra det på ett enkelt sätt behöver avfallssystemen vara utformade så att de underlättar för människor att sortera rätt. Det ligger också ett ansvar hos var och en av oss att vara med och bidra och sortera det vi kan.

Styrtal:

- Andel matavfall som behandlas biologiskt, %⁶
Målvärde: 75 % till år 2023 som bibehålls eller ökar under kommande år
- Andel kommunalt avfall⁷ till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, %⁸
Målvärde: 55 % till år 2025, 60 % till år 2030

⁴ Baserat på svar på fråga i återkommande medborgarundersökning. I återbruk ingår t ex second-hand eller liknande samt inlämning på återvinningscentral.

⁵ Baserat på svar på fråga i återkommande medborgarundersökning.

⁶ Andelen utsorterat matavfall till biologisk återvinning så att växtnäring och biogas tas tillvara av den totala mängden uppkommet matavfall från hushåll, storkök, butiker och restauranger och som samlas in separat eller som en del av restavfallet från hushåll och verksamheter eller som hemkomposteras. Nationellt mål. Mäts genom plockanalyser av restavfall och analys av uppgifter om uppkomna avfallsmängder.

⁷ Inklusive förberedelse för återanvändning. Med kommunalt avfall menas det som anges i 15 kap. 3 § miljöbalken.

⁸ Avfall Web: Andelen avfall insamlat till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, av det mat- och restavfall som samlas in från hushåll och verksamheter inom kommunalt avfallsansvar, avfall som tas emot vid

- Andel avfall i fraktionerna energiåtervinning och deponirest av avfallet från ÅVC, %
Målvärde: 15 % till år 2026
- Andel avfall på Vaddika avfallsanläggning till energiåtervinning eller deponering, %
Målvärde: Nedåtgående trend
- Andel rätt sorterat avfall i kärl för restavfall, %⁹
Målvärde: Uppåtgående trend
- Andel av kunder som är nöjda med kommunen som leverantör av avfallstjänster¹⁰, %
Målvärde: 80 % till år 2025

Utgångsvärden:

Andel kommunalt avfall till materialåtervinning, inklusive biologisk behandling, % (2020): 26,4

Andel avfall i fraktionerna energiåtervinning och deponirest av avfallet från ÅVC, %: tas fram för 2022 eftersom vägning inte skett för samtliga ÅVC:er för hela år 2021

Andel avfall på Vaddika avfallsanläggning till energiåtervinning eller deponering, % (2021): 40

Utgångsvärden för övriga styrtal tas fram baserat på resultat från kommande plockanalyser och medborgarundersökningar.

2.6 Mål 3: Minimera miljöpåverkan

När vi förebygger och sorterar vårt avfall så minskar vår miljöpåverkan men själva hanteringen i form av insamling, återvinning och behandling av avfallet behöver också vara så smart och resurseffektiv som möjligt. Särskilt viktigt är att farligt avfall tas omhand på ett miljöriktigt sätt där det fasas ut ur kretsloppet och att utsläpp till luft, mark och vatten från anläggningar för hantering av avfall minimeras.

Det avfall som hamnar utanför insamlingssystemen är ett stort problem och leder till nedskräpning. Nedskräpningen får negativ påverkan på såväl människor och djur som natur. För att förhindra nedskräpning behövs strategier och relevanta åtgärder för att se till att avfallet inte hamnar i naturen utan återvinns och tas om hand på rätt sätt.

Styrtal:

- Andel av medborgarna som anser att tömning och tillgänglighet av papperskorgar, sopkärl och latrin fungerar bra eller mycket bra i parker, gästhamnar och på allmänna platser i kommunen.
Målvärde: Uppåtgående trend
- Andel av medborgarna som anser att tömning och tillgänglighet av papperskorgar, sopkärl och latrin fungerar bra eller mycket bra på allmänna platser i skärgården där sådan service finns
Målvärde: Uppåtgående trend

återvinningscentraler samt avfall som omfattas av producentansvar. Mäts genom analys av uppgifter om uppkomna avfallsmängder

⁹ Allt avfall i kärlen utom förpackningar, returpapper och farligt avfall enligt sorteringsanvisningar.

Mäts genom plockanalyser av matavfall från villa- resp. lägenhetshushåll.

¹⁰ Baserat på svar på fråga i återkommande kundenkät till fast boende och fritidsboende.

- Mängd farligt avfall i hushållens restavfall¹¹
Målvärde: Inget farligt avfall i restavfallet år 2030
- Andel av kommunens insamling och landtransport av avfall som sker med fossilfria drivmedel, %¹²
Målvärde: 100 % till år 2030

Utgångsvärden:

Andel av kommunens insamling och transport av avfall som sker med fossilfria drivmedel, % (2020): 0 %

Utgångsvärden för övriga styrta tas fram baserat på resultat från kommande plockanalyser och medborgarundersökning.

3 Styrmedel

I följande kapitel beskrivs de styrmedel som kommer att användas för att uppnå målen och genomföra åtgärderna i avfallsplanen.

3.1 Kommunikation

Kommunikation och information är ett viktigt styrmedel. Avfallshanteringens utformning tillsammans med enskilda individers deltagande är viktiga faktorer för att uppnå goda resultat. Det innebär att en förståelse behövs hos människor om varför det är viktigt att sortera men lika viktigt är att veta rent praktiskt hur det ska gå till och vad som förväntas av enskilda individer.

Löpande information och kommunikation behöver ske genom olika kanaler. Ett varierat fokus behövs för att kontinuerligt fånga upp de som inte redan har kunskap eller vet hur avfallshantering i kommunen fungerar.

Kommunikation gällande avfallshantering och sortering i kommunen sker idag exempelvis genom AnnonsNytt, på hemsidan, genom sociala media och i tryckt material.

Flera åtgärder i avfallsplanen handlar direkt om kommunikation, exempelvis att informera allmänheten om fördelar och möjligheter med att förebygga avfall, att informera företag om avfallsförebyggande arbete och att utbilda skolelever i avfallshantering och resursbesparing. Det finns också flera åtgärder där kommunikation behöver användas tillsammans med andra styrmedel för att nå målet, exempelvis gällande att öka insamlingen av matavfall och att säkerställa att källsorteringsmöjligheter används i samtliga kommunala verksamheter.

3.2 Avfallsföreskrifter

I de kommunala avfallsföreskrifterna sätts ramarna för avfallshantering, där det framgår exempelvis vad som gäller för det praktiska utförandet, vilket ansvar olika parter har och hur sorteringen ska gå till. Tydliga bestämmelser i föreskrifterna

¹¹ Avser farligt avfall inkl batterier och elavfall. Mäts genom plockanalyser av restavfall.

¹² Avser insamling och transport av mat- och restavfall, avfall från återvinningscentraler och slam

underlättar det praktiska arbetet när situationer eller frågeställningar inom avfallshanteringen uppstår. Tydliga bestämmelser gör vidare att ett godtyckligt arbetssätt kan undvikas, vilket gör arbetet mer rättssäkert.

Avfallsföreskrifterna för Östhammars kommun har reviderats och nya föreskrifter gäller från 1 januari 2021. Exempel på åtgärder där föreskrifterna användas som styrmedel är att öka insamlingen av det matavfall som uppstår och att det i föreskrifterna ställs krav på källsortering.

3.3 Avfallstaxa

Den kommunala avfallstaxan finansierar avfallshanteringen och kan utformas på ett sätt så att den styr invånarna till att välja det bästa alternativet ur resurs- och miljöhänseende genom exempelvis differentierade avgifter. I Östhammars kommun vägleds abonnenterna till vad de förväntas göra exempelvis genom att matavfallsinsamlingen är obligatorisk för abonnenter på fastlandet och att ett tätare tömningsintervall (vilket gör att du kan slänga mer restavfall) innebär en proportionellt högre avgift.

En väl genomtänkt taxa i kombination med tydliga bestämmelser i föreskrifterna ger önskvärd styrning gällande exempelvis sortering. Exempel på åtgärder är att utveckla taxan för att premiera sorteringen och att använda avfallstaxan som styrmedel för att öka insamlingen av det matavfall som uppstår. Vanligtvis revideras taxan årligen.

3.4 Upphandling

Offentlig upphandling och inköp är ett strategiskt verktyg för att förebygga onödig användning av fysiska resurser, utveckla återanvändning och återvinning samt få bort ohållbara produkter och farliga ämnen ur kretsloppet.

Idag finns en rutin för de kommunala upphandlingar som planeras under året en bedömning görs av vilken miljöeffekt det får att ställa relevanta krav. Bedömningen utgår från tre huvudområden: kemikalier, påverkan på vattenmiljöer och biologisk mångfald samt energi/klimatpåverkan. De upphandlingar där effekten inom något av de tre huvudområdena bedöms kunna bli stor väljs ut och vid upphandling sker sedan kravställning inom valt område. Det finns redan idag exempel på upphandlingar där krav som ställts lett till minskad användning av fysiska resurser samtidigt som kemikalieanvändningen minskat men hushållning av resurser och krav som gynnar cirkulär ekonomi har potential att utvecklas.

Exempel på åtgärder där upphandling kommer användas som styrmedel är att genomföra upphandlingar med fokus på resurshushållning och att ställa krav på fossilfria bränslen i kommunala upphandlingar för insamling och transport av avfall.

3.5 Fysisk planering

Kommunen har i sitt arbete med fysisk planering möjlighet att skapa goda förutsättningar för avfallshanteringen. Det handlar exempelvis om att se till att tillräckligt med mark finns för anläggningar för avfallshantering, att möjliggöra för återvinningscentraler i bra lägen och att behovet av platser för återbruk tillgodoses. Det handlar också om att bevaka avfallsfrågorna i bygglov, förhandsbesked och

detaljplaner så att platser finns för avfallskärl och källsortering med god tillgänglighet för såväl boende som insamlingsfordon.

I plan- och byggprocesser bör avfallshandläggare involveras tidigt för att frågor rörande avfallsutrymmens placering, utformning och transportvägar ska utformas för att skapa fungerande och långsiktig avfallshantering. En beskrivning av hur behovet av platser för avfallshantering har tillgodosetts i kommunens översiktsplan och i kommunens övriga arbete med fysisk planering finns i kapitel 5.4.

Fysisk planering som styrmedel lyfts exempelvis i åtgärder som handlar om att säkerställa att avfallsenheten medverkar i plan- och bygglovsprocesser. Fysisk planering som styrmedel kan också bli aktuellt för och påverka möjligheterna för utveckling av återvinningscentraler och fastighetsnära insamling av fler fraktioner.

3.6 Tillsyn

Vid tillsynsbesök kan möjligheten att påverka utvecklingen av en hållbar avfallshantering, exempelvis genom ökad sortering, ske genom att ställa frågor om företags avfallslösningar och anmärka på bristfällig avfallshantering exempelvis avseende farligt avfall och risker för spridning av miljöfarliga ämnen. Dialog kan också ske avseende ett företags möjligheter att arbeta avfallsförebyggande.

Tillsyn kan användas som styrmedel i den mån det bedöms befogat och bör alltid användas om misstanke föreligger om att avfallshanteringen är bristfällig.

Tillsyn görs av kommunens återvinningscentraler och återvinningsstationer samt övriga icke-kommunala verksamheter som tar emot eller behandlar avfall.

Avfallshantering ingår i tillsynen av de flesta verksamheter som omfattas av tillsyn enligt miljöbalken. Nivån och frekvensen av tillsynen bestäms av bland annat verksamhetens art, en bedömning av verksamhetens miljöpåverkan och verksamhetsutövarens kunskap. Tillsynsmyndigheten kontrollerar vilket avfall som uppkommer, hantering och förvaring samt transportdokument och mottagningskvitton.

Avfallstillsyn bedrivs även på en del verksamheter som inte klassas som miljöfarliga, till exempel restauranger.

Exempel på åtgärder där tillsyn kommer att användas som styrmedel är att informera företag om avfallsförebyggande arbete och källsortering i samband med tillsynsbesök och att kontrollera att avfall från bygg- och anläggningsprojekt sorteras enligt gällande lagstiftning.

3.7 Kommunens egen verksamhet som gott exempel

Kommunens egen organisation med varierade verksamheter är en stor arbetsgivare i kommunen och verksamheten ger också service till många människor, inte minst barn och ungdomar. Genom detta kan det som görs inom kommunens egna verksamheter utgöra en inspirations- och kunskapskälla. Arbete med att förebygga att avfall uppstår och att källsortera avfallet för ökad återvinning ger en direkt positiv påverkan på miljön men kan också ge ringar på vattnet när människor tar med sig beteendet hem. Det är därför viktigt att kommunen som offentlig organisation föregår med gott exempel i alla delar av avfallskedjan.

Exempel på åtgärder där kommunens egen verksamhet dels kan bidra till en direkt positiv effekt på miljön men även kan bidra till inspiration och kunskap är att källsortera, minska matsvinnet, minimera användning av engångsprodukter och skapa förutsättningar för återbruk av kontorsmöbler och IT-utrustning.

Utställningshandling

4 Fortsatt planeringsprocess och uppföljning

Denna avfallsplan är ett verktyg för Östhammars kommun i arbetet med att förebygga avfall och att utveckla avfallshanteringen i kommunen i en hållbar riktning. För genomförande av planen är det viktigt att det finns både ekonomiska och personella resurser, kompetens och att information om planen ges till berörda samt att löpande uppföljning sker.

Planering av genomförande av åtgärderna i avfallsplanen och kontinuerligt erfarenhetsutbyte mellan förvaltningar och bolag gällande förebyggande av avfall och avfallshantering sker i ett bredare forum, som sätts ihop utifrån ansvariga funktioner enligt handlingsplanen. Varje kommunal verksamhet måste också planera och budgetera för genomförande av åtgärder inom sitt ansvarsområde och vid behov genomföra konsekvensanalyser. Sammankallande för det bredare forumet är kommunens avfallschef. Med ett sådant forum, som bör träffas två gånger per år i samband med tertialuppföljning, blir det lättare att göra rätt även för kommunens egna verksamheter.

Avfallsplaner ska enligt gällande lagstiftning ses över minst vart fjärde år och vid behov revideras. I Östhammars kommun ska uppföljning och utvärdering av avfallsplanens mål och åtgärder ske årligen och översyn av hela avfallsplanen behöver påbörjas senast år 2025. Kommunstyrelsen ansvarar för att initiera en årlig uppföljning av mål och åtgärder. Det innebär att samtliga ansvariga inom kommunen kontaktas och redovisar sina resultat till Avfallsenheten inom Sektor Samhälle, som sammanställer resultaten i en lägesrapport. Rapporten skickas till Kommunstyrelsen och ansvariga nämnder samt ansvariga för olika åtgärder enligt avfallsplanens handlingsplan. Uppföljningen görs inför nämndernas årliga budgetprocesser och kan därmed bidra till att mål och åtgärder genomförs och att avfallsplanen blir ett levande dokument. Grundläggande uppgifter som sammanställts, till exempelvis miljörapporter, kan även användas som underlag till uppföljningen av avfallsplanen. Uppföljningen underlättas också av att avfallsplanens åtgärder läggs in i verksamhetsuppföljningssystemet Stratsys. Styrtal som kommer att användas vid uppföljningen presenteras tillsammans med målen. Avfallsenheten samordnar en arbetsgrupp som arbetar med uppföljningen.

Avfallsplanen kommer att finnas tillgänglig för företag och allmänheten på kommunens hemsida. Uppdaterade faktaunderlag, såsom uppgifter om avfallsmängder inom kommunalt ansvar för avfallshantering och producentansvar samt eventuella förändringar av avfallshanteringen i kommunen, kommer att sammanställas årligen i samband med uppföljning av mål och åtgärder.

5 Framtida avfallshantering och avfallsflöden

I följande kapitel presenteras utvecklingstendenser som är viktiga för avfallshanteringen, en prognos för omhändertagande av avfall, samt en bedömning av framtida behov av insamlingssystem och behandlingskapacitet för avfall. Bedömningen baseras i huvudsak på avfallsplanens mål, styrtal och åtgärder. Prognosen fokuserar på avfall som omfattas av kommunalt ansvar samt i relevanta delar även avfall som omfattas av producentansvar.

5.1 Utvecklingstendenser

5.1.1 Befolkningsprognos

Trenden för befolkningsutvecklingen i kommunen är stigande. De senaste 5 åren¹³ har det skett en ökning med totalt ca 700 invånare. Befolkningsökningen förklaras framförallt av ett inflyttningsnetto. Sedan millennieskiftet har det varit ett födelseunderskott i kommunen. Befolkningsökningen i kommunen begränsas dock av begränsningar i VA-kapaciteten.

Planer på bostadsbyggande finns idag i centrala Alunda där detaljplan har antagits för Prästgårdshöjden och flera detaljplaner i området är på gång. Ytterligare planer på bostadsbyggande finns i Österbybruk.

I en befolkningsframskrivning som har gjorts av SCB uppskattas att antalet invånare i kommunen kommer att vara ca 23 900 personer år 2040 (jämfört med 22 250 år 2020).

5.1.2 Avfall som omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar

En generell trend i det svenska samhället har varit att avfallsmängderna har ökat. Glädjande nog ses 2019-2020 en minskning av avfallsmängderna per person med 1 kg (mängden avfall under kommunalt ansvar i Sverige var 466 kg under 2020). Materialåtervinning och biologisk behandling har ökat medan mängden restavfall har minskat med 5 %.

Flödena av förpackningar och returpapper från hushåll förändras. Framförallt ökar mängden plast- och pappersförpackningar till följd av ökad internetförsäljning, medan mängden returpapper minskar i takt med att hushållen i mindre utsträckning läser papperstidningar. Den minskade restavfallsmängden i samhället indikerar att mer förpackningar och returpapper av det som uppstår lämnas till återvinning. Nettoeffekten är att mängden förpackningar och returpapper per invånare ökat något.

Starka ekonomiska intressen på marknaden och fokus på konsumtion av varor och tillväxt i ekonomin kan leda till att den mångåriga trenden av ökade avfallsmängderna inte bryts utan den minskning som skett de senaste åren blir en parentes. Dock finns motkrafter gällande konsumtion av varor; via avfallsbranschen, genom andra samhällsaktörer och genom en generellt ökad medvetenhet hos allmänheten om vikten av ett hållbart leverne. Cirkulära affärsmodeller som underlättar för hushållen att konsumera hållbart kan bidra till att minska sambandet mellan konsumtion och avfallsproduktion. Det kan därför vara rimligt att anta att avfallsmängderna kan hållas

¹³ Statistik från SCB för åren 2017-2021.

relativt konstanta per invånare. Genomförande av avfallsplanens åtgärder om förebyggande och ökad återanvändning, både inom kommunens verksamhet och i samhället, är viktiga i detta sammanhang.

På senare år har mycket åstadkommit beträffande hur avfall behandlas i Sverige tack vare det fokus som har legat på att flytta avfallet uppåt i avfallstrappan. Denna utveckling kan antas fortsätta, bland annat genom att bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper väntas ge en bättre källsortering. På nationell nivå behandlades avfall under kommunalt ansvar i enlighet med följande fördelning under år 2020:

- materialåtervinning på ca 37 %
- biologisk behandling på cirka 16 %
- energiåtervinning på ca 46 %
- deponering på mindre än 1 % (exkl. aska från avfallsförbränning)

Genomförande av avfallsplanens åtgärder med förväntas bidra till minskade mängder till energiåtervinning och deponering till förmån för materialåtervinning.

5.1.3 Övrigt avfall från verksamheter

Näringslivet i Östhammar domineras av verksamheter inom branscherna industri och tillverkning och energiförsörjning, men även av många mindre företag inom byggbranschen, företagstjänster, hotell och restaurang och jordbruk, skogsbruk och fiske, se Bilaga 2.

Det kan konstateras att mängden industriavfall, bygg- och rivningsavfall etc. i hög grad är beroende av konjunkturen. Till följd av ökad sortering av såväl industriavfall som bygg- och rivningsavfall kan andelen utsorterat avfall från dessa kategorier förväntas öka. De avfallsflöden som i dagsläget omhändertas på annat sätt än genom kommunens hantering eller på kommunens anläggningar förutsätts även fortsättningsvis hanteras vid sidan av de kommunala systemen, då det för dessa flöden bedöms finnas ett etablerat omhändertagande.

Mängden farligt avfall från industrier och bygg- och anläggningsverksamhet samt angränsande verksamheter kan komma att öka. Skälen till detta är främst att trenden är att allt mer avfall definieras som farligt avfall och att byggnation kan kräva sanering av förorenade områden som genererar förorenade massor som måste behandlas. Ökningen av mängden farligt avfall från industri och annan verksamhet kan motverkas av företagens interna miljöarbete som bidrar till miljöanpassning av produktionen.

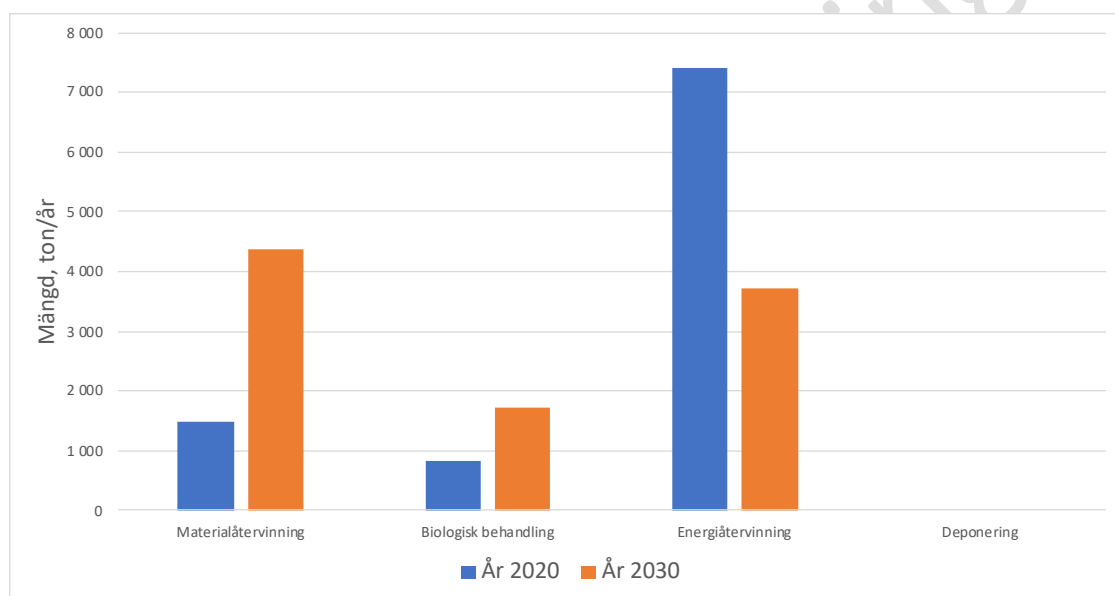
På senare år har cirkulär ekonomi och cirkulära affärsmodeller blivit allt viktigare för både myndigheter och privata företag, vilket kan bidra till att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och avfallsproduktion och leda till att mängden verksamhetsavfall minskar.

5.2 Prognos över avfallsmängder

Från och med 2022 har kommunerna ansvaret för insamling och materialåtervinning av returpapper. Ansvaret för förpackningar är under översyn och enligt förslaget i den utredning som regeringen genomfört ska kommunalt insamlingsansvar införas även

för förpackningar där insamlingen ska ske fastighetsnära. Under framtagandet av denna avfallsplan har ännu inte beslut fattats i frågan. Det förändrade ansvaret för returpapper och eventuellt även för förpackningar kan komma att påverka källsorteringen och återvinningen. Viljeinriktningen från regeringens sida är att servicen för hushållen ska öka.

De beräkningar och prognoser som presenteras i denna avfallsplan innefattar mat- och restavfall, förpackningar och returpapper, grovavfall, trädgårdsavfall och latrinavfall. Prognosen bygger på att åtgärder för ökad utsortering av matavfall, förpackningar, returpapper och grovavfall lyckas och att målvärden enligt de styrtal som anges uppnås. Prognosen bygger också på en nedåtgående trend gällande mängden grovavfall med en antagen minskning på 5 % till år 2030. Potentialen bedöms dock vara mycket större. Prognosen tar också hänsyn till befolkningsförändringar med ett antagande om att ca 23 000 personer bor i kommunen 2030 (jämfört med 22 251 år 2020).

Figur 1 Avfallsmängder idag och prognos över avfallsmängder 2030.

I Figur 1 blir det tydligt att åtgärder i avfallsplanen kan få stor effekt, att det avfall som uppstår i större omfattning kan nyttiggöras genom biologisk behandling och materialåtervinning och att andelen avfall som energiåtervinns minskar. Det avfallsförebyggande arbetet får effekt genom att motverka totalt ökade avfallsmängder men med befolkningsökningen som antagits i denna prognos kan denna trend vara svår att urskilja i figuren.

5.3 Behov av insamlingssystem och anläggningar

5.3.1 Avfall som omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar

Baserat på de trender och prognoser som beskrivits ovan kan konstateras ett minskat behov av kapacitet för behandling av brännbart avfall genom energiåtervinning och ett ökat behov av kapacitet för biologisk behandling av matavfall. Behandlingskapacitet finns i andra kommuner även för de tillkommande matavfallsmängderna.

Ökad utsortering av vissa avfallsslag för materialåtervinning kan medföra behov av ökad kapacitet för mottagning, omlastning och mellanlagring av dessa avfallsslag. Ett annat behov som bedöms öka är kapacitet för att vidareförädla utsorterade fraktioner till materialåtervinning. Omlastning och mellanlagring av utsorterade fraktioner antas för de flesta materialslag ske inom Östhammars kommun medan återvinningen i många fall antas ske i anläggningar utanför kommunen.

Behov av infrastruktur¹⁴ för återanvändning och recirkulering av produkter påverkar inte per automatik infrastrukturen för avfallshantering. Däremot är det en förutsättning för att kunna begränsa avfallsmängderna.

Det finns också i kommunen ett akut behov av att hitta en lösning för behandling av slam, både slam från enskilda avloppsanläggningar och slam från reningsverken.¹⁵

5.3.2 Övrigt avfall från verksamheter

För verksamhetsavfall som inte omfattas av kommunalt ansvar för avfallshantering, finns begränsat med information om mängder som uppkommer inom kommunen. Även information om kapaciteten i befintliga anläggningar för behandling av verksamhetsavfall är begränsad. Det finns inga uppgifter om att mängden verksamhetsavfall skulle ändras drastiskt under planperioden och därmed förändra behovet av behandlingsanläggningar.

5.4 Koppling till fysisk planering

I Östhammars kommuns översiktsplan planeras grunddragen för mark- och vattenanvändningen, i huvudsak utifrån allmänna intressen. Under arbetet med framtagande av denna avfallsplan pågår framtagande av en ny översiktsplan. I förslaget till översiktsplan beskrivs en hållbar samhällsutveckling där den fysiska planeringen ska stödja återanvändning och avfallshantering.

Den nya översiktsplan som är under utarbetande skapar goda förutsättningar för att tillgodose behov av plats för återanvändning och behov av plats för avfallshantering. I översiktsplanen berörs bland annat behovet av fysisk plats för väl fungerande avfallshantering exempelvis genom att möjligheter till källsortering ska tillgodoses vid nybyggnation, värna väl fungerande återvinningscentraler för insamling av grovavfall och farligt avfall och genom att peka ut Vaddika avfallsanläggning som en viktig plats för att möjliggöra en effektiv infrastruktur för avfallshantering. I översiktsplanen framgår vidare att ett prioriterat område att arbeta med är att återföra slam, som inte innehåller skadliga ämnen, till produktiv mark.

I översiktsplanen framgår också vikten av miljövänligt batliv, där servicefunktioner behöver finnas för exempelvis avfallshantering.

I arbete med detaljplaner finns idag ett gott samarbete mellan planhandläggare och avfallsenheten, som ges möjlighet att lämna synpunkter. I planbeskrivningen för detaljplaner beskrivs hantering av avfall. I bygglovsskedet sker dock idag ingen

¹⁴ Infrastruktur för återanvändning kan avse exempelvis plats för mottagning av begagnade produkter, verkstäder för rengöring och reparation, plats för förvaring och plats för försäljning av återanvändbara produkter. Infrastrukturen innefattar även transporter som kan behövas.

¹⁵ Åtgärder för slam ingår också i kommunens VA-handlingsplan antagen 14 december 2021 i Kommunfullmäktige.

avstämning med avfallsheten och ett utvecklat samarbete mellan enheterna kan säkerställa en väl fungerande avfallshantering i bebyggelsen.

5.5 Investeringar kopplade till nya insamlingssystem och anläggningar

Under kommande år bedöms vissa investeringar på Vaddika avfallsanläggning behöva göras för att utveckla och möta nya behov för hantering av avfall. Investeringar kan också behöva göras gällande nya insamlingssystem för insamling av förpackningar, beroende på vilka beslut som fattas på nationell nivå.

I avfallsplanens handlingsplan med åtgärder, bilaga 1, har resursbehovet för respektive åtgärd bedömts. En del av åtgärderna berör anläggningar för att hantera avfall eller insamlingssystem, där resursbehovet kan uppstå direkt till följd av en åtgärd eller indirekt utifrån resultatet av en utredning eller undersökning. Dessa åtgärder är:

- Utveckla eftersortering och behandlingsmetoder vid kommunens avfallsanläggning
- Utredda fastighetsnära insamlingssystem av förpackningar och returpapper. Genomföra åtgärder enligt utredning om insamlingssystem.
- Utredda utveckling av återvinningscentraler, inkl. lokalisering, utformning, sorteringsmöjligheter, öppettider, bemanning, ”grönt kort¹⁶”, skyltning och komplementtjänster. Genomföra åtgärder enligt utredning om återvinningscentraler.
- Undersöka möjligheten att nyttja slam från avloppsreningsverk och slam från enskilda avlopp som en resurs

Investeringarna kommer kostnadsberäknas först då det är aktuellt att starta ett förändringsarbete eller projekt utifrån dessa åtgärder.

¹⁶ Tillträde till AVC utanför bemannade öppettider efter utbildning

6 Konsekvenser av avfallsplanen

6.1 Miljö

Avfallsplanens mål, styrtal och åtgärder bidrar till att uppfylla nationella miljö kvalitetsmål, EU:s miljö-, avfalls- och klimatmål, Havsmiljödirektivet samt FN:s globala hållbarhetsmål. De nationella miljö kvalitetsmål som berörs i störst utsträckning är "God bebyggd miljö", "Giftfri miljö" och "Begränsad klimatpåverkan" som alla bedöms påverkas i positiv riktning till följd av planens genomförande.

Flera åtgärder i avfallsplanens handlingsplan handlar om att förbättra förutsättningarna för att förebygga avfall, återanvända och öka materialåtervinningen av avfall. Andra åtgärder i handlingsplanen syftar till att förändra beteenden genom information och erfarenhetsutbyte. Det tar lång tid att förändra beteenden men om insatserna följs av förändrat beteende hos många invånare kan åtgärderna på längre sikt ge stor positiv påverkan genom bättre resurshushållning och minskade diffusa utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen.

Åtgärderna syftar till positiv miljöpåverkan men kan även medföra vissa negativa effekter. Exempelvis kan en förbättrad service där sortering sker i flera fraktioner leda till ökade transporter för insamling av avfall. Den negativa miljöpåverkan kan motverkas genom att ställa krav på fossilfria bränslen i kommunala upphandlingar av insamling och transport av avfall.

Sammantaget bedöms genomförandet av avfallsplanen medföra positiv miljöpåverkan. I Bilaga 5 presenteras en miljökonsekvensbeskrivning av avfallsplanens genomförande.

6.2 Ekonomi

Genomförandet av avfallsplanens åtgärder medför ökade kostnader, där den del som avser avfallshantering inom det kommunala avfallsansvaret finansieras av avfallstaxan.

Till de större kostnaderna som kan förväntas under de närmaste åren hör följande åtgärder:

- Utveckla möjligheterna och stödja initiativ gällande avfallsförebyggande och återbruk
- Höja kunskapsnivån om möjligheter att förebygga avfall genom utbildning i cirkulär ekonomi, delningsekonomi och avfallshantering för kommunanställda
- Säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns, och används, i samtliga kommunala verksamheter
- Underlätta för besökare att lämna avfall, i syfte att minska nedskräpningen och förbättra sorteringen, genom information och god service som är strategiskt placerad och med möjlighet till källsortering
- Utveckla sorteringsmöjligheterna för farligt avfall genom t.ex. mobila lösningar

- Utveckla eftersortering och behandlingsmetoderna vid kommunens avfallsanläggning

Att utveckla sorteringsmöjligheterna gällande förpackningar och returpapper samt åtgärder på återvinningscentralerna kan också förväntas under närmaste åren och kan förväntas ge upphov till större kostnader, se beskrivningar i kapitel 0. Kostnaderna för det blir dock en realitet först efter genomförda utredningar.

Det finns också åtgärder som kan innebära mindre kostnadsökningar eller ett ekonomiskt nollsummespel eftersom åtgärden i sig också leder till besparingar. Exempel på detta är minimering av engångsprodukter, minska matsvinnet, öka insamlingen av det matavfall som uppstår, ökad återanvändning av möbler och annat materiel i kommunal verksamhet och informationsinsatser.

Genomförandet av åtgärderna förutsätter engagemang från flera olika delar av kommunens organisation. Avfallsenheten är en nyckelaktör i arbetet med utveckling av den kommunala avfallsansvaret men många viktiga åtgärder avseende exempelvis förebyggande av avfall bygger till stor del på engagemang från andra kommunala verksamheter och enheter. Åtgärderna kan medföra kostnader till följd av behov av ökade personella resurser eller andra driftkostnader men det kan även bli aktuellt med investeringar.

6.2.1 Personella resurser

För att klara nuvarande och kommande krav gällande avfallshanteringen samt för att kunna genomföra de åtgärder som presenteras i denna plan behövs en förstärkning av de personella resurserna inom avfallsenheten. Flertalet åtgärder som avfallsenheten ansvarar för bedöms var för sig kunna rymmas inom befintliga tjänster men sammantaget innebär det ändå ett behov av utökade personella resurser.

Behov av utökade personella resurser kan också bli aktuellt för andra delar i kommunens organisation för att genomföra åtgärder som berör exempelvis arbete med förebyggande av avfall och källsortering i kommunala verksamheter samt hållbar och cirkulär upphandling.

6.2.2 Avfallstaxa

Genomförandet av åtgärderna i avfallsplanens handlingsplan kan komma att innebära behov av höjning av kommunens avfallstaxa, bl.a. till följd av den personalförstärkning som kommer att krävas för genomförandet. Flera åtgärder handlar dessutom om att göra utredningar som kan leda till förändringar av avfallshanteringen, inklusive ökade kostnader till följd av investeringar och ändrad drift.

En del av avfallsplanens åtgärder med avfallsförebyggande och/eller kvalitetshöjande karaktär kan påverka taxan positivt. Till exempel kan en framgångsrik satsning på återanvändning ge kostnadsbesparingar, då avfall till förbränning och deponering minskar. På samma sätt kan ökad sortering leda till minskade kostnader för behandling.

Åtgärder som inte genomförs inom ramen för det kommunala ansvaret för avfallshanteringen, utan inom andra verksamheter, ger upphov till kostnader som inte påverkar avfallstaxan.

6.2.3 Ekonomiska konsekvenser på längre sikt

Utover ovanstående kända åtgärder som kräver ekonomiska insatser kan ytterligare drift- eller investeringskostnader tillkomma till följd av genomförande av förändringar baserat på olika strategier och utredningar, exempelvis strategi för minskad nedskräpning och utredningar om utveckling av olika delar av insamlingssystemet.

Genomförande av vissa åtgärder kan även leda till lägre kostnader däribland åtgärder för minskat matsvinn inom kommunala verksamheter. Andra exempel är åtgärder som kan resultera i förbättrad utsortering av avfall till materialåtervinning, vilket innebär större mängder material av god kvalitet. Dessa material har ofta ett ekonomiskt värde.

Åtgärder som på kort sikt innebär ökade kostnader kan, i ett hållbarhetsperspektiv, på längre sikt innebära besparingar. Det gäller att hushålla med jordens ändliga resurser genom att så långt det är möjligt förebygga avfall, återvinna material i kretsloppet och minska beroendet av fossila bränslen. Att ta kostnader för minskad föroreningsbelastning i miljön och inte bygga upp en allt större miljöskuld, är en investering för framtiden. De långsiktiga ekonomiska konsekvenserna efter att olika åtgärder har genomförts beskrivs inte närmare i denna avfallsplan.

6.3 Service

En acceptabel servicenivå är en av förutsättningarna för en fungerande källsortering. För att avfallsplanens mål om ökad återvinning ska kunna nås krävs därför en förbättrad service. I avfallsplanens handlingsplan finns åtgärder med koppling till servicenivån för avfallslämnare. Till de viktigaste av dessa åtgärder hör att utreda fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper, utreda utveckling av återvinningscentralerna inklusive öppettider och ”grönt kort” och undersöka möjligheten att utveckla insamlingstjänster för textil och farligt avfall.

I utformningen av servicen är det viktigt att inkludera de sociala aspekterna i avfallsplaneringen och skapa de förutsättningar som olika grupper av människor behöver för en hållbar och tillgänglig avfallshantering. Insatserna måste bygga på en social konsekvensanalys där kommuninvånares olika behov och förutsättningar identifieras på ett sätt som möjliggör en målgruppsanpassning av åtgärderna. En viktig analys är exempelvis hur olika människor rör sig, vilka som har tillgång till insamlingsplatser och under vilka förutsättningar och så vidare. På samma sätt har de kommunikationsåtgärder som genomförs större möjlighet att få genomslag när de utgår från kunskaper om olika gruppers förutsättningar och behov. På detta sätt kan avfallsplanens åtgärder bidra till att skapa förutsättningar för en socialt hållbar avfallshantering och i förlängningen ett socialt hållbart samhälle.

6.4 Barnperspektiv

Sedan den 1 januari 2020 är Förenta nationernas konvention om barns rättigheter (2018:1197) svensk lag. Detta innebär att barns rättigheter ska beaktas vid beslutsprocesser och ärenden som rör barn. En avfallsplan påverkar barns uppväxt i viss grad och därför beskrivs nedan hur barn kan komma att påverkas av avfallsplanens genomförande. Syftet med avfallsplanen är att minska avfallsmängderna, öka återanvändningen och materialåtervinningen samt minska avfallets miljö- och klimatpåverkan. Avfallsplanens genomförande bedöms därför i sin

helhet vara positiv för barnens bästa då barn är en del av både dagens och framtidens samhälle.

Genom bland annat information till medborgare om hur avfall ska tas om hand, och om avfalls koppling till klimat och miljö, kan medborgare göra medvetna, hållbara val i vardagen. Om vuxna tar ansvar för denna typ av frågor, sänds positiva signaler till barn och unga. Det kan till exempel bidra till att barn känner mer framtidstro och mindre framtidsoro. Barn kan också få större kunskap genom att lära sig av hur deras föräldrar gör. Kunskaper om resurser och kretslopp – grunderna i den cirkulära ekonomin – behöver barnen också få med sig genom skolan. Ett exempel på åtgärd med direkt koppling till barn och unga är att utbilda elever i avfallshantering och resursbesparing.

Barn vistas generellt mycket i sin närmiljö, till exempel i bostaden, på lekplatser och andra fritidsmiljöer samt i förskolor, skolor och på skolgårdar. Nedskräpning ökar risken för att barn gör sig illa på skräp, exempelvis genom skärsår och kvävningsrisk. Nedskräpning bidrar också till otrygga miljöer genom att nedskräpning ökar risken för klotter och skadegörelse. I avfallsplanens handlingsplan finns åtgärder för minskad nedskräpning genom att en handlingsplan för att förebygga och minska nedskräpning ska tas fram och att underlätta för besökare att lämna avfall i den offentliga miljön.

Avfallsinsamlingen kan utgöra en fara för barn, både i samband med tömningen av behållare och vid de tunga transporter som följer. Det är viktigt att ha god trafiksäkerhet kring avfallsbehållare och i närheten där barn vistas. Att belysa risker kopplade till avfallshantering i ett tidigt skede av bygg- och planeringsprocesser är viktigt så att insamlingen av avfall kan ske på ett så säkert och effektivt sätt som möjligt vid nya anläggningar. I avfallsplanens handlingsplan finns åtgärder för att skapa en god infrastruktur vid tömning genom att säkerställa att avfallsenheten medverkar i plan- och bygglovsprocesser.

Barn och unga är också känsligare för påverkan från farliga ämnen som finns i exempelvis kemiska produkter och varor. Hantering av farligt avfall är en viktig del i arbetet för att skapa en giftfri uppväxt för barn och unga. En åtgärd i handlingsplanen handlar om att förbättra sorteringsmöjligheterna för farligt avfall genom exempelvis mobila insamlingslösningar.

Bilaga 1 Handlingsplan med åtgärder

I denna bilaga presenteras åtgärder för att uppnå målen i avfallsplanen.

Åtgärderna presenteras i anslutning till det mål som de närmast kan anses höra, även om samma åtgärd ibland bidrar till att flera mål kan nås. De rubriker som åtgärdstabellerna finns under, överensstämmer med rubrikerna i huvuddokumentet.

Tidsramen för genomförande av respektive åtgärd anges med *årtal* för åtgärder som genomförs vid något eller några enstaka tillfällen, eller *årligen* för åtgärder som genomförs en eller flera gånger per år alternativt kontinuerligt. För att tidplanen ska kunna hållas kan åtgärder behöva påbörjas tidigare än angivet årtal. De allra flesta åtgärder har slutdatum senast 2026, då avfallsplanen ska uppdateras och nya åtgärder läggas till för att nå målen till 2030.

För varje åtgärd anges vilken del av den kommunala organisationen som ansvarar för genomförandet av åtgärden med följande förkortningar:

Nämnd

KS	Kommunstyrelsen
KFN	Kultur- och Fritidsnämnden
BUN	Barn- och utbildningsnämnden
SN	Socialnämnden
BMN	Bygg- och miljönämnden
IT-n	IT-nämnden

Tjänstemannaorganisation

A	Avfallsenheten
AM	Arbetsmarknadsenheten
B	Byggenheten
Bi	Sektor Bildning
F	Verksamhet Fastighetsdrift
IT	IT-centrum
Mi	Miljöenheten
Må	Måltidsenheten
Om	Sektor Omsorg
P	Planenheten
Sam	Sektor Samhälle
U	Upphandlingsenheten
Fr	Fritidsenheten

VA	Gästrike Vatten
Verk	Sektor verksamhetsstöd
Väx	Verksamhet Växande kommun
Alla	Samtliga kommunala verksamheter (förvaltningar och bolag)

Resursbehovet för genomförande av åtgärder har bedömts på följande skala:

- Låg kostnad som kan rymmas inom ordinarie budgetnivå.
- Måttlig kostnad som inte säkert kan rymmas inom ordinarie budgetnivå.
- Hög kostnad som innebär behov av personalförstärkningar eller större investeringar.

Resursbehovet för genomförande gäller både ekonomiska och personella resurser. Observera att flera åtgärder som berör samma kommunala funktion tillsammans kan kräva personalförstärkningar, även om de var för sig kan rymmas inom ordinarie budgetnivå för respektive funktion.

Mål 1: Cirkulera mera

Åtgärder	Tid	Ansvar (nämnd)	Ansvar (tjänste- mannaoorg)	Resurser
a) Informera allmänheten om kopplingen mellan konsumtion, resursförbrukning och vikten av samt fördelar och möjligheter med att förebygga avfall	Årligen	KS	A	●
b) Informera företag om avfallsförebyggande arbete i samband med miljöenhetens tillsynsbesök och kontakter med företag	Årligen	BMN	Mi	●
c) Utveckla möjligheterna och stödja initiativ gällande avfallsförebyggande och återbruk (t.ex. genom upplåtande av ytor för t.ex. insamling, reparation och försäljning samarbete med föreningar, kommunal second-hand-försäljning etc)	2026	KS	A, Väx	●
d) Undersöka möjligheten att starta konceptet Fritidsbanken i kommunen	2023	KFN	Fr	●
e) Höja kunskapsnivån om möjligheter att förebygga avfall genom utbildning i cirkulär ekonomi, delningsekonomi och avfallshantering för kommunanställda	2023- 2025	KS/BMN	A, Mi	●
f) Utbilda skolelever i avfallshantering och resursbesparing med skolbesök från avfallsenheten i t.ex. årskurs 3 och 7	Årligen	KS/BUN	A, Bi	●
g) Skapa förutsättningar för återbruk av kontorsmöbler och IT-utrusning etc från kommunens egna verksamheter	2024	KS/IT-n	Verk, It	●
h) Minimera användningen av engångsprodukter i kommunal verksamhet	2025	KS	Verk	●
i) Revidera och komplettera Östhammarsmodellen "Minska Matsvinnet" utifrån angivna mål och styrta i denna plan. Utföra de åtgärder som är angivna i Östhammarsmodellen ¹ .	Årligen	KS	Må	●

¹ Östhammarsmodellen "Minska matsvinnet" innefattar att genomföra och analysera mätningar av olika typer av matsvinn samt utifrån dessa resultat genomföra de önskvärda och möjliga förändringar som analyserna påvisar.

Åtgärder	Tid	Ansvar (nämnd)	Ansvar (tjänstemannaorg)	Resurser
j) Genomföra hållbara och cirkulära upphandlingar med fokus på resurshushållning. Ställda krav följs upp.	Årligen	KS, KFN, BUN, SN, BMN, IT-n?	Alla	
k) Utbyta erfarenhet i länet avseende hållbarhet i exempelvis upphandlingsfrågor och avfallshantering	Årligen	KS	A, U	

Mål 2: Sortera mera

Åtgärder	Tid	Ansvar (nämnd)	Ansvar (tjänstemannaorg)	Resurser
a) Informera allmänheten om nyttan med källsortering och återvinning av avfall, vilka tjänster som erbjuds och resultat från sortering och återvinning	Årligen	KS	A	
b) Utveckla taxan för att premiera sortering. Se över tjänsteutbudet för hushåll beträffande avfallshämtning för att uppmuntra till mindre mängder mat- och restavfall	2024	KS	A	
c) Öka insamlingen av det matavfall som uppstår	Årligen	KS	A	
d) Utredda fastighetsnära insamlingssystem av förpackningar och returpapper	2023	KS	A	
e) Genomföra åtgärder enligt utredning om insamlingssystem (punkt d ovan)	2026	KS	A	
f) Undersöka möjligheten att utveckla insamlingstjänster för textil	2024	KS	A	
g) Upprätthålla och utveckla samarbete mellan kommunen och större fastighetsägare (t.ex. erfarenhetsutbyte mellan bovärdar, gemensamt informations-material). Ge vägledning till fastighetsägare avseende märkning av avfallskärl enligt nya nationella skyltsystemet	2023	KS	A (med hjälp av Väx)	
h) I samband med tillsynsbesök hos företag uppmärksamma källsorteringsmöjligheter för återvinningsmaterial och hantering av farligt avfall	Årligen	BMN	Mi	

Åtgärder	Tid	Ansvar (nämnd)	Ansvar (tjänste- mannaorg)	Resurser
i) Kontrollera att avfall från bygg- och anläggningsprojekt sorteras enligt gällande lagstiftning	Årligen	BMN, KS	Mi, Sam	
j) Säkerställa att avfallsenheten medverkar i plan- och bygglovsprocesser och därmed bidrar till att källsorteringsmöjligheter skapas vid ny- och ombyggnationer	Årligen	BMN (KS för ÖP)	P, B	
k) Utredda utveckling av återvinningscentraler, inkl. lokalisering, utformning, sorteringsmöjligheter, öppettider, bemanning, ”grönt kort ² ”, skyltning och komplementtjänster.	2026	KS	A	
l) Genomföra åtgärder enligt utredning om återvinningscentraler (punkt k ovan)	2030	KS	A	
m) Säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns, och används, i samtliga kommunala verksamheter ³	2024	KS, BUN, SN, KFN	F, Bi, Om, Sam	
n) Samordna insamling av utsorterat avfall från kommunala verksamheter (förpackningar, FA, elavfall etc)	2023	KS, BUN, SN, KFN	F, Bi, Om, Sam	

² Tillträde till ÅVC utanför bemannade öppettider efter utbildning

³ Avser kommunala förvaltningar och bolag. Åtgärden innefattar planering för införande och att införandet ska ske stegvis och på ett samordnat sätt. Omfattningen av källsorteringsmöjligheterna anpassas efter resp. verksamhet.

Mål 3: Minska miljöpåverkan

Åtgärder	Tid	Ansvar (nämnd)	Ansvar (tjänste- mannaorg)	Resurser
a) Ta fram en övergripande plan ⁴ för minskad nedskräpning	2023	KS	F	●
b) Underlätta för besökare att lämna avfall, i syfte att minska nedskräpningen och förbättra sorteringen, genom information och god service som är strategiskt placerad och med möjlighet till källsortering. Ett särskilt ansvar ligger på kommunen gällande minskning av marint skräp ⁵ .	2024	KFN, KS	Fr, F	●
c) Vid samråd med producentorganisationer diskutera hur nedskräpning vid återvinningsstationer kan minska	Årligen vid behov	KS	A	●
d) Utveckla sorteringsmöjligheterna för farligt avfall genom t.ex. mobila lösningar	2024	KS	A	●
e) Informera om hantering av skrotbilar och uttjänta båtar	Årligen	BMN	Mi	●
f) Ställa krav på fossilfria bränslen i kommunala upphandlingar av insamling och transport av avfall	2024	KS	A, U	●
g) Ta fram en handlingsplan för nedlagda deponier	2025	KS	Sam	●
h) Utveckla eftersortering och behandlingsmetoder vid kommunens avfallsanläggning	2026	KS	A	●
i) Undersöka möjligheten att nyttja slam från avloppsreningsverk som en resurs (samordnas med j)	2023	KS	VA	●
j) Undersöka möjligheten att nyttja slam från enskilda avlopp som en resurs (samordnas med i)	2023	KS	A	●
k) Samverka och nätverka med andra kommuner i länet	Årligen	KS	A, F	●

⁴ Behöver innehålla åtgärder enligt åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen, APH 23

⁵ Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen, APH 23.

Bilaga 2 Nulägesbeskrivning

Innehåll

1	INLEDNING	3
2	BESKRIVNING AV KOMMUNEN	4
2.1	Geografiskt läge och infrastruktur	4
2.2	Befolkning och bebyggelse	4
2.3	Näringslivsstruktur	4
2.4	Ansvar för avfallsfrågor	5
3	AVFALL SOM OMFATTAS AV KOMMUNALT ANSVAR	7
3.1	Förebyggande och återbruk	7
3.2	Avfallsslag och mängder	7
3.3	Insamling och behandling	8
3.3.1	Mat- och restavfall	8
3.3.2	Returpapper	9
3.3.3	Grovavfall och trädgårdsavfall	9
3.3.4	Latrinavfall	10
3.3.5	Slam från enskilda avloppsanläggningar	10
3.3.6	Fett och matolja	10
3.3.7	Fettavskiljarslam	10
3.3.8	Textilavfall	10
3.3.9	Farligt avfall	10
3.4	Kundnöjdhet	11
4	AVFALL FRÅN KOMMUNAL VERKSAMHET	12
4.1	Förebyggande och återbruk	12
4.2	Skolor, förskolor och storkök	12
4.3	Äldreomsorg och hälso- och sjukvård	13
4.4	Fastighet, kontor och lokalvård	13
4.5	Vatten- och avloppsreningsverk	14
4.6	Energiproduktion	14
4.7	Gata, park och hamnar	14
5	AVFALL SOM OMFATTAS AV PRODUCENTANSVAR	16
5.1	Avfallsslag och mängder	16
5.2	Förpackningar	17
5.3	Däck 18	
5.4	Batterier	18
5.5	Bilar 19	
5.6	Avfall från elektriska och elektroniska produkter	19
5.7	Läkemedel	20
6	ÖVRIGT AVFALL	21
6.1	Avfallsslag och mängder	21
6.1.1	Radioaktivt avfall	21
6.1.2	Avfall från företag och andra verksamheter	22
6.2	Hantering av avfall från företag och andra verksamheter	22
7	ANLÄGGNINGAR FÖR ÅTERVINNING OCH BORTSKAFFANDE AV AVFALL	23
7.1	Avfallsanläggningar i kommunen	23

7.1.1	Återvinningscentraler	23
7.1.2	Väddika avfallsanläggning	24
7.1.3	Reningsverk	24
7.1.4	Övriga anläggningar	24
7.2	Anläggningar utanför kommunen	26
7.2.1	Uppsala Vattens biogasanläggning i Uppsala	26
7.2.2	Stockholm Exergis förbränningsanläggning Bristaverket i Sigtuna	26
7.2.3	Övriga anläggningar	26

Utställningshandling

1 Inledning

I denna bilaga till Östhammars kommuns avfallsplan beskrivs förhållanden som påverkar avfallens mängd och sammansättning, såsom antal invånare, antal hushåll fördelat på olika boendeformer och näringslivets struktur. Därefter beskrivs nuvarande avfallsmängder samt hantering av dessa i form av insamlingssystem och avfallsbehandling. Beskrivningen är uppdelad på:

- Avfall som omfattas av kommunalt ansvar för;
 - Hushållens mat-, rest-, grovavfall, returpapper, latrin, slam, fosforfilter och farligt avfall
 - Och sådant avfall från andra källor som till sin art och sammansättning liknar avfall från hushåll
- Avfall som omfattas av producentansvar; förpackningar, däck, bilar, elektriska och elektroniska produkter, batterier samt läkemedel.
- Övrigt avfall; industriavfall, bygg- och rivningsavfall med mera.

För avfall som omfattas av kommunalt ansvar anges mängder samt hur avfallet samlas in och behandlas. För avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar anges översiktliga uppgifter.

2 Beskrivning av kommunen

2.1 Geografiskt läge och infrastruktur

Östhammars kommun är belägen i Uppsala län vid Östersjöns kust, nordost om Uppsala. Kommunen har en landareal på ca 1 470 km². Markanvändningen i kommunen domineras av skog men också en hel del jordbruksmark. Hälften av kommunens yta består av hav och sjöar. I kommunen ingår en skärgård med över 1 000 öar. Gräsö är den största och den enda ö dit det går bilfärja. I kommunen finns en rik kulturbygd med flera välbevarade vallonbruk och herrgårdar.

Huvuddelen av alla transporter inom, till och från Östhammars kommun går på riksväg 76 och länsvägarna 288, 290 och 292. I kommunen finns även en större hamn i Hargshamn. Spårbunden persontrafik saknas, varför bussar svarar för huvuddelen av de kollektiva persontransporterna inom, till och från kommunen.

2.2 Befolkning och bebyggelse

Östhammars kommun har ca 22 000 invånare. De största tätorterna är Östhammar, Gimo, Alunda, Österbybruk och Öregrund. Totalt bor ca 70 % av invånarna i tätort. Fördelning av antalet hushåll i olika boendeformer framgår av Tabell 1.

Tabell 1 Antal invånare i kommunen år 2020 och antal hushåll fördelat på olika boendeformer samt antal fritidshus. Källa: SCB.

	Invånare	Hushåll i villa	Hushåll i flerbostadshus	Fritidshus
Antal, st	22 251	6 926	3 886	5 909

Kommunen är en utpräglad turistkommun och antalet fritidshus är nästan lika stort som antalet villor. Längs kustområdet finns ett stort antal områden med fritidsbebyggelse som till viss del börjar omvandlas till fastboende. Antalet övernattande ökar kraftigt sommartid och befolkningen nästan fördubblas, vilket leder till säsongvariationer när det gäller avfallsmängderna. Bebyggelse på öar i skärgården innebär att avfall behöver hämtas med båt.

2.3 Näringslivsstruktur

I Östhammars kommun finns ca 2 500 företag där majoriteten utgörs av mikroföretag. Näringslivet i kommunen domineras av verksamheter inom branscherna industri och tillverkning samt energiförsörjning där de två största arbetsgivarna är Sandvik Coromant som tillverkar skärare och hållare

till skärarna för tillverkningsindustrier och Forsmark kärnkraftverk, som ägs av Vattenfall. Kommunen och Region Uppsala är också stora arbetsgivare i kommunen. Utöver dessa stora arbetsgivare finns många mindre företag. Andra branscher är byggbranschen, företagstjänster, hotell och restaurang, jordbruk och skogsbruk.

2.4 Ansvar för avfallsfrågor

Kommunen har ett stort ansvar för hanteringen av avfall men det är flera aktörer som har ansvar för olika delar av avfallshanteringen. Kommunen är både beslutsfattare, utförare och tillstånds-/tillsynsmyndighet i avfallshanteringen.

Avfallslämnaren har ett grundläggande ansvar enligt Miljöbalkens 15 kap 5 § att se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt. Det innebär även ett ansvar för att avfallet sorteras och lämnas till de insamlingssystem som tillhandahålls. Ansvaret innefattar också till exempel att som verksamhetsutövare försäkra sig om att den som transporterar bort avfallet har erforderliga tillstånd för det.

Kommunen har en central roll i avfallshanteringssystemet och ska se till att avfall från hushåll och liknande avfall tas om hand. Detta har sin grund i Miljöbalken där det framgår av 15 kap 20 § att kommunen har ansvar för avfall från hushåll och liknande avfall (kommunalt avfall), avfallsfraktioner från enskilda avloppsanläggningar samt bygg- och rivningsavfall som inte uppkommit i kommersiell verksamhet. Enkelt uttryckt ansvarar kommunen för allt avfall som uppkommer på ställen där människor uppehåller sig, såsom bostäder, arbetsplatser, skolor och vårdinrättningar.

Kommunen har även ansvar för det verksamhetsavfall som uppstår i kommunala verksamheter, exempelvis gatudrift, reningsverk, energianläggningar, fastighetsförvaltning och parkförvaltning.

Kommunen ansvarar också för att tömma papperskorgar och andra typer av behållare för avfall på allmänna platser, samt gaturenhållning. Undantag i ansvar gäller för platser längs statliga vägar, vilka faller under Trafikverkets ansvar.

Producenter av vissa produkter ansvarar för att samla in, bortforsla, materialåtervinna och/eller energiutnyttja det avfall som uppstår då produkten kasseras. Syftet med producentansvaret är att stimulera till framtagande av produkter som är mer resurssnåla och lättare att återvinna och som inte innehåller farliga ämnen. Producentansvar finns för närvarande för; förpackningar (av papper, plast, metall och glas), batterier, glödlampor, el-produkter, bilar och däck. Producentansvaret för returpapper upphörde 1 januari 2022 och innefattas numer i det kommunala ansvaret. Producentansvaret förutsätter att förbrukare och konsumenter sorterar ut

förpackningar, batterier med mera och lämnar dessa avfallsslag till de insamlingssystem som erbjuds. Den som driver ett insamlingssystem ska inneha tillstånd för detta. En kommun kan också bedriva insamling av förpackningar inom kommunen utan särskilt tillstånd, förutsatt att det insamlade materialet lämnas till ett insamlingssystem som har tillstånd.

Entreprenörer är de som samlar in avfall som omfattas av kommunalt ansvar och som hämtas vid fastigheterna.

Verksamhetsutövare som ger upphov till avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar väljer själva sin entreprenör. Avfall från verksamheter och som omfattas av producentansvar hämtas av entreprenör och lämnas till producenternas anläggningar.

Avfallsbehandlare kan vara både offentliga och privata aktörer.

3 Avfall som omfattas av kommunalt ansvar

3.1 Förebyggande och återbruk

På kommunens återvinningscentraler (med undantag för återvinningscentralen i Öregrund) finns möjlighet för privatpersoner att lämna och hämta produkter för återbruk i så kallade bytesbodas.

Utöver det finns i kommunen secondhandverksamheter och loppisar som drivs av exempelvis frivilligorganisationer och andra som tar emot och säljer kläder, möbler och andra prylar. I flera tätorter arrangerar föreningar exempelvis barnklädesloppisar och bakluckelloppisar. Privatpersoner säljer och köper också begagnade produkter via digitala kanaler.

3.2 Avfallsslag och mängder

I detta kapitel redovisas uppkomna avfallsmängder i Östhammars kommun. Avfall som omfattas av kommunalt ansvar innefattar sju olika avfallskategorier; mat- och restavfall, returpapper¹, grovavfall, trädgårdsavfall, latrinavfall, slam och farligt avfall. Avfallet som samlades in 2020 presenteras i Tabell 2, där det även framgår hur avfallet behandlades.

¹ Från 1 januari 2022.

Tabell 2 Insamlade och behandlade mängder avfall och som omfattas av kommunalt ansvar för avfallshantering år 2020, ton per år.

	Material- åter- vinning	Biologisk behand- ling	Energi- åter- vinning	Depo- nering ¹	Annan behand- ling	Totalt
Mat- och restavfall		760	4 800			5 560
Returpapper	480					4 80
Grovavfall			2 570			2 730
Trädgårdsavfall		65	35			100
Latrinavfall		12				12
Slam totalt, varav:						1 565
- slam från enskilda anläggningar		1 214				1 214
- fettavskiljarslam		35 ¹				35 ¹
Farligt avfall totalt, varav:						Ingen uppgift
- tryckimpr. Trä						
- asbest						
- övrigt farligt avfall						
Summa, ca	640	2 402	7 405	0	0	11 532

- 1) Uppgifter om deponerade mängder av avfall under kommunalt ansvar saknas

Under 2020 insamlades och behandlades totalt ca 11 532 ton avfall som omfattas av kommunalt ansvar. Av denna mängd uppgick mat- och restavfallet till ca 5 500 ton, vilket utslaget på antal folkbokförda invånare i kommunen överstiger riksgenomsnittet enligt Avfall Sverige. Även mängden returpapper utslaget på antal folkbokförda invånare överstiger riksgenomsnittet. En bidragande orsak till att avfallsmängden per invånare överstiger riksgenomsnittet bedöms vara kommunens omfattande turism och ett stort antal fritidsboende.

3.3 Insamling och behandling

3.3.1 Mat- och restavfall

I Östhammars kommun utförs insamlingen både på fastlandet och på öar av entreprenör.

På fastlandet sker insamling av mat- och restavfall i separata kärl. Restavfallskärnen är i storlekarna 240, 370 eller 660 liter, där 240 liter används för villor samt fritidshus medan den vanligaste kärlstorleken för flerbostadshus är 660 liter. Storleken på matavfallskärnen är 140 l och matavfallet samlas in i papperspåsar. Matavfallsinsamlingen i kommunen är obligatorisk för hushåll på fastlandet.

På öarna sker insamling av mat- och restavfall i säck från bryggor som en blandad fraktion. Säckhämtning sker framförallt sommartid men från vissa öar sker insamling även vintertid.

Hemkompostering förekommer både i villor, fritidshus och vid något enstaka flerbostadshus. Antalet hushåll som har anmält hemkompostering är sammanlagt 1 062 stycken. Det finns möjlighet att kombinera matavfallsinsamling och hemkompostering.

Omlastning av matavfall och restavfall sker vid Vaddika avfallsanläggning, det lastas i containrar för vidare transport till behandling.

Matavfallet transporteras till Uppsala biogasanläggning där det rötas och blir biogas och biogödsel. Biogasen används som fordonsbränsle medan biogödslet sprids på åkrar och möjliggör att näringsämnena och mull återförs till naturen.

Restavfallet och det blandade mat- och restavfallet från öar transporteras till Stockholm Exergis anläggning Bristaverket i Märsta för produktion av fjärrvärme och el.

3.3.2 Returpapper

För närvarande sker ingen fastighetsnära insamling av returpapper från villor i kommunen. I flerbostadshus sker fastighetsnära insamling av returpapper hos de fastighetsägare som valt att ha insamling. Insamling sker i separata kärl placerade i respektive fastighets avfallsutrymme. Insamling av returpapper sker idag också via föreningar i kommunen.

Villahushåll och hushåll i flerbostadshus som inte har möjlighet att lämna returpapper inom fastigheten kan lämna returpapper i container på en av Förpacknings- och Tidningsinsamlingens återvinningsstationer och på ÅVC:erna. Återvinningsstationerna är ofta placerade vid butiker eller i anslutning till genomfartsvägar. I kommunen finns 17 stycken återvinningsstationer där returpapper kan lämnas, se Tabell 4 för placering.

3.3.3 Grovavfall och trädgårdsavfall

Sorterat grovavfall och trädgårdsavfall lämnas på kommunens återvinningscentraler. Avfallet som lämnas på återvinningscentralerna behandlas och återvinns på olika sätt, se kapitel 7.1.1. Ingen övrig

grovavfallsinsamling sker i kommunen idag, varken på fastlandet eller från öar.

Trädgårdsavfall som innehåller invasiva arter tas inte emot på återvinningscentralerna utan detta avfall kan lämnas på Vaddika avfallsanläggning förpackat i knutna plastsäckar. Behandling sker genom förbränning.

3.3.4 Latrinavfall

Hämtning av latrinavfall sker från totalt 208 fastigheter som saknar kommunalt vatten och avlopp. Av dessa är 5 st åretruntabonnemang och resterande sommarabonnemang. Latrinkärlen skickas idag till Norrtälje för behandling.

3.3.5 Slam från enskilda avloppsanläggningar

Slam från slamavskiljare och slutna tankar i enskilda anläggningar töms minst en gång per år. Slam från enskilda avloppsanläggningar som trekammarbrunnar avvattnas i fordonet och komposteras på Vaddika. Slam från slutna tankar och minireningsverk töms på avloppsledningsnätet vid avloppsreningsverken.

3.3.6 Fett och matolja

Mindre mängder utsorterat matfett och olja tas emot på återvinningscentralerna. Utsorterat matfett hämtas och behandlas av Svensk Fettåtervinning.

3.3.7 Fettavskiljarslam

Om stora mängder fett kommer ut i det kommunala vattennätet kan det orsaka problem, exempelvis stopp i ledningarna. För att undvika detta ska fettavskiljare vara installerad på verksamhet som genererar större mängder fett, såsom restauranger, gatukök, m.m. Kommunen tar emot och utför tömningar men tillåter även att fastighetsägaren eller verksamhetsutövaren har egna avtal med entreprenörer för tömning av fettavskiljare.

Behandling sker för närvarande vid mottagningsstation i Uppsala biogasanläggning.

3.3.8 Textilavfall

Textilavfall tas mot i behållare för insamling av textilier på återvinningscentralerna i kommunen. Textilavfallet hämtas och behandlas av Human Bridge.

3.3.9 Farligt avfall

Farligt avfall från hushåll lämnas på en återvinningscentral. Det farliga avfallet som samlas in på återvinningscentralerna hämtas av en entreprenör för behandling och eventuell återvinning.

3.4 Kundnöjdhet

Ingen kundundersökning avseende avfallshantering har genomförts under senare år.

Utställningshandling

4 Avfall från kommunal verksamhet

Avfall från kommunal verksamhet utgörs av avfall som omfattas av kommunalt ansvar för avfallshantering och som uppstår i t.ex. förskolor, skolor, äldreomsorg och kommunkontor samt kommunalt verksamhetsavfall från bl.a. avloppsreningsverk, fastighetsskötsel och gatudrift.

I det följande beskrivs översiktligt avfallstyper som uppstår i olika kommunala verksamheter och hur avfallet sorteras och behandlas.

4.1 Förebyggande och återbruk

Insatser för att förebygga och återbruka avfall som uppkommit inom kommunala verksamheter (förvaltningar och bolag) görs i olika omfattning.

Östhammars kommun arbetar med att förebygga matsvinn vid tillagning och servering enligt den s.k. Östhammarmodellen. Insatserna som görs är exempelvis att informera elever i skolorna, omvandla matrester till andra maträtter, mäta och följa upp svinn för återkoppling samt beräkna portioner.

Genom samarbetsprojekt mellan förvaltningarna och upphandlingsverksamheten har användningen av engångsprodukter och plastprodukter, exempelvis köksredskap och plastmuggar minskat.

Datorer som använts i fem år återanvänds som lånedator inom organisationen.

Det förekommer även att möbler omhändertas av arbetsmarknadsenheten för återanvändning inom organisationen men brist på ändamålsenliga lagerlokaler föreligger och rutiner saknas för att återanvändning ska gå före nyinköp.

Hjälpmiddelscentralen lånar/hyr ut sina hjälpmedel vilket gör att dessa kan återbrukas på ett bra sätt.

Lokalvårdsverksamheten strävar mot kemikaliefri städning där förutsättningar finns.

4.2 Skolor, förskolor och storkök

Matavfall sorteras ut på majoriteten av alla förskolor, skolor och storkök i kommunen. Mat- och restavfall hämtas av kommunens entreprenör. Verksamheter som hanterar livsmedel, exempelvis tillagningskök, har fettavskiljare som töms regelbundet.

Gällande förpackningar och returpapper saknas idag ett tydligt heltäckande sorteringssystem. I flera fall saknas tillräckligt stora avfallsutrymmen för sortering. En handlingsplan är upprättad och dialog har skett mellan fastighetsfunktionen och köken men brist på ekonomiska resurser har

försvårat investering i avfallsutrymmen. Det förekommer dock att förpackningar sorteras ut där wellpapp, pappersförpackningar och plastförpackningar dominerar. Olika interna lösningar finns för att transportera avfallet till ÅVC då avtal med samlingsentreprenör saknas.

Farligt avfall (t.ex. batterier, lysrör, annat elavfall och kemikalier) från skolor, förskolor och storkök sorteras ut och transporteras av Fastighetsdriften till ÅVC.

Grovavfall (t.ex. möbler, cyklar), som inte omhändertas av arbetsmarknadsenheten för återbruk, körs till ÅVC.

4.3 Äldreomsorg och hälso- och sjukvård

Matavfall sorteras ut i den övervägande delen av äldreomsorg och hälso- och sjukvårdsverksamhet i kommunen. Mat- och restavfallet hämtas av entreprenör. Verksamheter som hanterar livsmedel, exempelvis tillagningskök, har fettavskiljare som töms regelbundet.

Gällande förpackningar och returpapper saknas idag ett tydligt heltäckande sorteringssystem men utsortering av vissa förpackningsmaterial främst well förekommer. Olika interna lösningar finns för att transportera förpackningsmaterialet till ÅVC eftersom det idag inte finns något avtal med entreprenör för insamling. I flera fall saknas tillräckligt stora avfallsutrymmen för sortering.

Farligt avfall och elavfall sorteras ut och körs till återvinningscentralerna av Fastighetsdriften.

Kanyler samlas i särskilda kanylburkar som lämnas till avtalad entreprenör. Kasserade läkemedel skickas till apoteket.

Avfall som berörs av sekretess läggs i särskilda sekretessbehållare eller hanteras i dokumentförstörare och samlas in av entreprenör.

4.4 Fastighet, kontor och lokalvård

Matavfall sorteras ut och mat- och restavfall samlas in av entreprenör.

Gällande förpackningar och returpapper saknas idag ett tydligt heltäckande sorteringssystem men utsortering av vissa förpackningsmaterial främst well förekommer. På kommunhuset och övriga kommunala kontor förekommer också viss sortering av returpapper. Olika interna lösningar finns för att transportera förpackningsmaterialet till ÅVC eftersom det idag inte finns något avtal med entreprenör för insamling. I flera fall saknas tillräckligt stora avfallsutrymmen för sortering.

Farligt avfall och elavfall sorteras ut. Normalt saknas uppmärksatta insamlingsbehållare på givna platser. Grovavfall såsom kasserade möbler och

dylikt lämnas till avfallsanläggning eller möjligen återanvänds. Fastighetsdriften ser till att avfallet transporteras till ÅVC.

Den största delen av det avfall som samlas in vid lokalvård består av restavfall från städning och tömning av papperskorgar. Restavfallet samlas in av entreprenör.

Bygg- och rivningsavfall transporteras till avfallsanläggning för sortering. Innan rivningsprojekt görs en inventering av fastigheten utifrån olika avfallsfraktioner. Vid bygg- och rivningsprojekt med inhyrd entreprenör tar entreprenören själv hand om avfallet för sortering och behandling. Massor som uppstår vid större entreprenader transporteras till godkända deponianläggningar beroende på massornas beskaffenhet.

4.5 Vatten- och avloppsreningsverk

I kommunen finns vatten- och avloppsreningsverk som sköts av Gästrike Vatten AB. Vid vattenverken uppkommer mindre mängder slam, som leds till avloppsreningsverken för vidare behandling.

Vid behandling av avloppsvatten i avloppsreningsverken uppkommer grovrens, sand och slam. Grovrens tvättas och pressas innan det behandlas genom förbränning (energiåtervinning). Sand från reningsverken samlas upp i sandfång och tvättas före vidare behandling av entreprenör. Slam från avloppsreningsverken avvattnas innan leverans till entreprenör. Det avvattnade slammet komposteras idag på Vaddika avfallsanläggning och används efter det på deponin. Någon långsiktig lösning för slammet finns inte idag.

Uppstår farligt avfall och elavfall sorteras det och körs av intern personal till ÅVC.

4.6 Energiproduktion

I kommunen finns två mindre kommunala värmeverk som eldas med träpellets. Fjärrvärmen används till ett antal kommunala fastigheter.

Avfall från energiproduktionen utgörs framför allt av bottenaska och slagg. Uppsala Vatten tar idag emot förbränningsresterna från värmeverken.

4.7 Gata, park och hamnar

Inom verksamheterna gata, park och hamnar uppstår många slags avfall:

- Grus från gatusopning sorteras för att kunna återanvändas i så stor utsträckning som möjligt.
- Park- och trädgårdsavfall transporteras till avfallsanläggning för kompostering alternativt flisas av entreprenör och används till jordförbättring, marktäckning eller till energiutvinning.

- Avfall från skräpplockning och papperskorgar på allmän plats lämnas på Vaddika och skickas sedan till energiåtervinning.
- Rännstensbrunnar slamsugs av entreprenör. Gruset transporteras till avfallsanläggning.
- Asfalt skickas till extern mottagare, där det smälts ner och blir till ny asfalt.
- Invasiva växtarter, exempelvis björnloka och parkslide, ska samlas in separat och tas emot på Vaddika avfallsanläggning. Det behandlas genom att skicka det till förbränning.
- Massor samt bygg- och rivningsavfall transporteras till avfallsanläggning.
- Grovavfall, t.ex. cyklar, skickas till avfallsanläggning.
- Övergivna bilar skrotas hos bilskrot.
- Snö från snöröjning samlas vid behov på särskilda snöupplag.
- Farligt avfall, elavfall, möbler eller annat som har dumpats på allmän plats transporteras till avfallsanläggning.

För fritidsbåtshamnar finns lagstadgade regler för mottagning av avfall från fritidsbåtar och krav på avfallshanteringsplan enligt SJÖFS 2001:13. I kommunala hamnar finns möjlighet för både fritidsbåtar och husbilar att lämna blandat mat- och restavfall. Mottagning av latrin från husbilar finns i Öregrund och mottagning av latrin från båtar finns i Öregrund, Hargshamn och Östhammar.

5 Avfall som omfattas av producentansvar

I Sverige tillämpas producentansvar, vilket innebär att den som producerar en vara har miljöansvaret för produkten. Det betyder att producenterna ska se till att varan tas omhand på ett miljöriktigt sätt efter konsumenternas slutanvändning. Producenterna ansvarar därför för insamlingssystemet för varorna. Producentansvaret omfattar idag² förpackningar, elektriska och elektroniska produkter, batterier, däck, bilar, läkemedel och radioaktiva produkter.

5.1 Avfallsslag och mängder

Under år 2020 samlades det in ca 830 ton förpackningar samt ca 425 ton elavfall och batterier som omfattas av producentansvar i Östhammars kommun. I Tabell 3 presenteras insamlade mängder förpackningar, returpapper och elavfall utslaget per invånare. Uppgifter om insamlade mängder bilbatterier, däck, bilar, läkemedel och radioaktiva produkter saknas.

Tabell 3 Insamlade mängder förpackningar, returpapper och elavfall utslaget per invånare 2020. Uppgifterna är hämtade från AvfallWeb och El-Kretsen.

	Kommunen, kg/invånare	Sverige, kg/invånare
Förpackningar totalt, varav:	37,5	51
- Glasförpackningar	13	23
- Pappersförpackningar	17	17
- Plastförpackningar	6	9
- Metallförpackningar	1,5	2
Elavfall totalt, varav:	19,1	15
- kyl, frys, vitvaror m.m.	9,28	6,2
- bärbara batterier	0,33	0,33
- ljuskällor	0,15	0,24
- övrigt elavfall	9,32	8,2

Under 2020 samlades totalt ca 38 kg förpackningar per invånare in, vilket ligger under riksgenomsnittet enligt Förpacknings- och Tidningsinsamlingen AB.

Under 2020 insamlades ca 19 kg elavfall per invånare, vilket ligger över riksgenomsnittet enligt El-Kretsen AB.

² Producentansvaret för returpapper upphörde att gälla 1 januari 2022.

5.2 Förpackningar

I flerbostadshus sker fastighetsnära insamling av förpackningar hos de fastighetsägare som väljer att ha sådan insamling. Insamling sker i separata kärl placerade i respektive fastighets avfallsutrymme. Den fastighetsnära insamlingen är idag inte brett utbyggd. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem introducerade fastighetsnära insamling av förpackningar under 2020 och bygger ut den där det går att fysiskt inrymma fler kärl. Det kan också vara privata fastighetsägare som har fastighetsnära insamling av förpackningar men omfattningen är inte känd. I dagsläget sker ingen fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper från villor i Östhammars kommun. Kommunens verksamheter har heller ingen fastighetsnära insamling av förpackningar.

Hushåll som inte har tillgång till fastighetsnära insamling kan lämna förpackningar i containrar på en av Förpacknings- och Tidningsinsamlingens återvinningsstationer. Återvinningsstationerna är ofta placerade vid butiker, på ÅVC:er eller i anslutning till genomfartsvägar. I Östhammars kommun finns totalt 22 stycken återvinningsstationer där förpackningar kan lämnas, där tre stationer endast är avsedda för glasförpackningar, se Tabell 4.

Tabell 4 Platser för återvinningsstationer i kommunen 2021 och vilka fraktioner som samlas in på respektive station

Återvinningsstationer	Adress	Ort	Glas	Papp	Metall	Plast	Returpapper ¹
Brukshandeln Forsmark		Forsmark	X	X	X	X	
Bygdegård		Ekeby	X	X	X	X	
Coop	Energivägen 2	Östhammar	X	X	X	X	X
Eknäsvägen	Eknäsvägen	Österbybruk	X	X	X	X	X
Gammelbygatan/nära Ingo	Gammelbygatan 18	Östhammar	X	X	X	X	X
Gräsöbadens Camping	Västerbyn 296	Gräsö	X	X	X	X	
ICA Sjöboden		Gräsö	X	X	X	X	X
Ishallen	Hallgatan	Östhammar	X	X	X	X	X
Kajen	Strandgatan 1	Öregrund	X				
Kommunförrådet (utanför ÅVC)	Bryggaregatan 6	Öregrund	X	X	X	X	X
Konsum	Strandgatan 30	Öregrund	X	X	X	X	X
Käbboda	Karl Kihlboms Väg	Österbybruk	X				X

Återvinningsstationer	Adress	Ort	Glas	Papp	Metall	Plast	Retur-papper ¹
Länsökiosken		Sandika	X				
Parkering vid Vårdcentralen, Torget		Gimo	X	X	X	X	X
Preem, Uppsalavägen	Korsbovägen	Gimo	X	X	X	X	X
Statoil/Gamla Vägen		Norrskedika	X	X	X	X	X
Södra Industriområdet (ÅVC)		Alunda	X	X	X	X	X
Torpvägen	Torpvägen	Alunda	X	X	X	X	X
vid FD butiken	Storvägen 2	Hargshamn	X	X	X	X	X
Väddika avfallsanläggning (ÅVC)		Hökhuvud	X	X	X	X	X
Österbybruk (ÅVC)	Östra Industriområdet	Österbybruk	X	X	X	X	X
Östhammar (ÅVC)	Energivägen 12	Östhammar	X	X	X	X	X

¹ Returpapper är ingen förpackning och övergick dessutom till kommunalt ansvar 1 januari 2022. Platserna för insamling redovisas samlat med insamlingen av förpackningar för att göra det överskådligt.

5.3 Däck

Svensk Däckåtervinning har producentansvaret för däck. Däck med eller utan fälg tas emot på Väddika avfallsanläggning eller kan lämnas till däckfirmor.

5.4 Batterier

El-Kretsen ansvarar för insamlingen av batterier.

Batterier från hushåll kan lämnas på återvinningscentralerna. Batterier kan även lämnas i s.k. batteriholkar som finns på Förpacknings- och Tidningsinsamlingens återvinningsstationer. Vid vissa affärer finns även möjlighet att lämna batterier och mindre elavfall (se även kapitel 5.6).

Bilbatterier kan antingen lämnas i retur när ett nytt batteri köps eller på en återvinningscentral.

El-Kretsen transporterar batterierna till en behandlingsanläggning. Där sorteras först knappcells-batterier ut med hjälp av en skaksikt, då de oftast innehåller kvicksilver. Därefter sorteras övriga batterier ut manuellt efter innehåll; bly, litium, NiMH, NiCd samt alkaliska. Respektive fraktion krossas och hanteras i ett slutet system, där så mycket som möjligt material- eller energiåtervinns, och resten tas omhand som farligt avfall.

5.5 Bilar

I första hand är det fordonsägarens ansvar att det uttjänta fordonet kommer till en bildemontering. Övergivna skrotbilar på kommunal mark faller under kommunalt ansvar om skrotbilen bedöms utgöra en olägenhet för människors hälsa och miljön. Övergivna skrotbilar kan också anses vara nedskräpning, om den finns på en plats som allmänheten har tillträde till eller insyn till. På enskild mark eller tomtmark är det markägaren som ansvarar för att den förvaras säkert ur miljösynpunkt, om markägaren godkänt placeringen. På allmän vägmark, det vill säga allmänna vägar utanför tätort samt parkeringsfickor och rastplatser längs dessa, är Trafikverket ansvarig för skrotbilar. På övrig allmän mark är det kommunen som beslutar om hämtning och skrotning av uttjänta fordon. Med uttjänta fordon menas fordon som är i dåligt skick, övergivna samt har ett mycket lågt värde.

En bil som ska skrotas lämnas till ett mottagningsställe för uttjänta bilar eller till en auktoriserad bilskrotningsfirma. Efter omhändertagande återanvänds vissa delar av bilen, andra delar materialåtervinns och en liten del förbränns.

5.6 Avfall från elektriska och elektroniska produkter

El-Kretsen ansvarar för insamlingen av elektriska och elektroniska produkter (elavfall).

Elavfall från hushåll kan lämnas på återvinningscentralerna eller till återförsäljare.

Nedan finns exempel på hur några olika typer av elavfall omhändertas:

- Ljuskällor transporteras till en anläggning för krossning och sortering. Först krossas lamporna i ett slutet system för insamling av kvicksilver. Därefter sorteras återstående material i glas och metall för att sedan återvinnas.
- Kylar och frysar skickas till en anläggning där farliga komponenter avlägsnas och övriga fraktioner förbereds för återvinning. Först avlägsnas farligt avfall i form av olja och kylkretsar. Därefter töms kyl och frysar på hyllor och annat löst material som återvinns som glas och plast. Kyl och frysar krossas sedan för att isolering, metall och plast ska kunna sorteras ut och eventuella freoner samlas upp.
- Stora vitvaror såsom spisar och tvättmaskiner skickas till en anläggning där farliga komponenter avlägsnas och övriga fraktioner förbereds för återvinning. Först avlägsnas miljöfarliga ämnen som exempel PCB. Sedan krossas vitvarorna så att glas, plast och metall kan återvinnas.

5.7 Läkemedel

Överblivna läkemedel ska lämnas till apotek. Inlämnat läkemedel behandlas genom förbränning på godkända avfallsförbränningsanläggningar med effektiv förbränning och rökgasrening.

Utställningshandling

6 Övrigt avfall

Övrigt avfall avser avfall som inte omfattas av kommunalt ansvar eller producentansvar och utgörs av avfall från företag och andra verksamheter och som uppkommer i samband med en verksamhets produktion av varor eller tjänster. Avfallet samlas in av entreprenörer på uppdrag av den enskilda verksamheten och transporteras till av verksamheternas avtalade anläggningar för omhändertagande.

6.1 Avfallsslag och mängder

6.1.1 Radioaktivt avfall

Ett avfallsslag som är utmärkande i kommunen är det radioaktiva avfallet som uppstår vid Forsmarks kärnkraftverk. Det finns inte något krav på att hantering av radioaktivt avfall ska beskrivas i en avfallsplan men eftersom det är en viktig verksamhet i Östhammars kommun beskrivs det översiktligt här.

Kortfattat uppkommer avfall från kärnkraftverket i olika riskklasser där kärnbränslet och styrtstavarna inne i reaktorn står för det mest farliga och mest radioaktiva avfallet. Detta högaktiva avfall fraktas med båt till Oskarshamns kärnkraftverk där det mellanlagras och svalnar i bassänger. Efter avsvalning i 30-40 år ska avfallet kapslas in i kopparkapslar i Oskarshamn för att sedan transporteras till Forsmark för slutförvaring. I januari 2022 fick Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) klartecken från regeringen för att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Slutförvaret planeras att byggas ca 500 meter under mark och ska, när det är fullt utbyggt, rymma 6 000 ton använt kärnbränsle från de svenska kärnkraftverken.

Det finns idag ett befintligt slutförvar för kortlivat låg- och medelaktivt driftavfall vid Forsmark där även radioaktivt avfall från sjukvård, industri och forskning deponeras. SFR (Slutförvar av kortlivat radioaktivt avfall) är beläget ca 50 meter ned i berget under havet. Då avfallet är av olika karaktär emballeras det olika innan slutförvar. Avfallet emballeras vid källan och kommer till anläggningen i sitt emballage från de svenska kärnkraftverken eller från anläggningar i Studsvik som hanterar radioaktivt avfall från sjukvård, industri och forskning. I december 2021 fick SKB klartecken från regeringen att bygga ut SFR. Befintlig anläggning rymmer 63 000 m³ radioaktivt avfall men efter utbyggnad ska anläggningen rymma 180 000 m³ drift- och rivningsavfall.

Båda ovanstående slutförvarslösningar ska vara säkra under ca 100.000 år och har en drifttid på ca 70 år mellan deponeringsstart och slutlig förslutning.

Utöver dessa båda slutförvarslösningar pågår även planering för ett tredje slutförvar för hantering av långlivat låg- och medelaktivt avfall (SFL). Detta

slutförvar är än så länge bara ett förvarskoncept och det finns i dagsläget ingen föreslagen plats för anläggningen.

Kortlivat mycket lågaktivt radioaktivt avfall som uppstår i kärnkraftverket deponeras vid Forsmarks kärnkraftverk, på en markdeponi som kallas Svalören. Efter några år kan detta avfall friklassas från radioaktivitet och deponin övergår till en "vanlig" deponi.

Slutförvar för radioaktivt avfall är en nationell angelägenhet där samtalen förs på nationell nivå. Radioaktivt avfall regleras under särskild lagstiftning och därför berörs inte det avfallet närmare i denna avfallsplan.

6.1.2 Avfall från företag och andra verksamheter

Avfall från företag och andra verksamheter kan i övrigt utgöras av exempelvis följande avfallstyper:

- Avfall från tillverkande industri
- Avfall från jordbruk, skogsbruk m.m.
- Avfall från bygg- och anläggningsverksamhet
- Avfall från fastighetsskötsel
- Avfall från energiutvinning

Uppgifter saknas om mängden avfall som uppstår i kommunen från företag och andra verksamheter.

6.2 Hantering av avfall från företag och andra verksamheter

Alla företag och verksamheter ska ha ett abonnemang för sådant avfall som omfattas av kommunalt ansvar. Matavfallsinsamling är obligatorisk för företag och verksamheter. Hos fastigheter som inhyr en verksamhet så är det fastighetsägaren som har abonnemanget.

Alla företag och verksamheter har också skyldighet att sortera ut förpackningar, däck med mera som anges i förordningarna om producentansvar. För hämtning av förpackningar och returpapper ska företagen i första hand teckna abonnemang med extern part.

Härutöver ska även farligt avfall sorteras ut och lämnas separat. Flertalet företag sorterar också ut återvinningsbart avfall såsom trä, skrot, plast, papper etc. Företag får lämna mindre mängder sorterat avfall på kommunens återvinningscentraler genom ett köpa ett särskilt klippkort.

7 Anläggningar för återvinning och bortskaffande av avfall

I det följande beskrivs översiktligt de viktigaste anläggningarna som nyttjas för hantering av avfall från kommunen.

7.1 Avfallsanläggningar i kommunen

7.1.1 Återvinningscentraler

I Östhammars kommun finns återvinningscentraler i Alunda, Öregrund, Österbybruk och Östhammar samt vid Vaddika avfallsanläggning strax utanför Gimo. Centralerna drivs och bemannas av Östhammars kommun. Återvinningscentralerna är främst avsedda för privatpersoner som är fast- eller fritidsboende i kommunen. Företag kan kostnadsfritt lämna avfall med producentansvar på återvinningscentralerna samt begränsade mängder sorterat grovavfall genom ett klippkort. Vid återvinningscentralerna eller i närområdet till återvinningscentralerna finns även ristippar.

Återvinningscentralerna har öppet enligt följande:

- Östhammar och Gimo: måndag-lördag
- Öregrund:
Oktober till april: två vardagar i veckan samt vissa lördagar
Maj till september: 4 vardagar i veckan och lördagar
- Alunda: två vardagar i veckan och varannan lördag
- Österbybruk: två vardagar i veckan och en lördag i månaden

På återvinningscentralerna kan exempelvis följande avfallsslag lämnas:

- Bildäck
- Brännbart
- Wellpapp
- Metall
- Trä
- Elektronik
- Farligt avfall
- Trädgårdsavfall (ej invasiva arter, dessa lämnas förpackat i
plastsäckar till Vaddika avfallsanläggning)
- Inert avfall
- Förpackningar och tidningar

Mätning av avfallsmängderna från ÅVC:erna har införts under 2021 men är inte fullständig för samtliga ÅVC:er. Ingen mätning av antalet besökare på ÅVC:erna har gjorts.

7.1.2 Vaddika avfallsanläggning

Vaddika avfallsanläggning drivs av Östhammars kommun och ligger på fastigheten Vaddika 9:28 i Hökhuvud utanför Gimo. På anläggningen sker omlastning av kommunalt avfall inför vidare transport till behandling, utsortering av återvinningsbara fraktioner ur inkommande avfall från hushåll och verksamheter, kompostering av slam och park- och trädgårdsavfall samt deponering av deponirest. På anläggningen sker även mellanlagring av farligt avfall. År 2020 hanterades ca 34 000 ton avfall på anläggningen. Vid Vaddika avfallsanläggning finns även en återvinningscentral, se kapitel 7.1.1.

7.1.3 Reningsverk

Vid reningsverken i Alunda, Gimo, Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar, tar Östhammars kommun emot slam från de kommunala avloppsneten men även från enskilda anläggningar (slutna tankar och minireningsverk) i kommunen. Reningsverken sköts av Gästrike Vatten.

Slammet från reningsverken komposteras på Vaddika. Slammet används sedan på deponin.

7.1.4 Övriga anläggningar

Utöver de kommunala anläggningarna finns även ett flertal privata anläggningar som är av betydelse för avfallshanteringen. I Tabell 5 redovisas en översiktlig sammanställning över tillståndspliktiga och anmälningspliktiga avfallsanläggningar samt avfallsanläggningar som hanterar större mängder avfall i kommunen.

Tabell 5 Övriga avfallsanläggningar i Östhammars kommun.

Huvudman	Lokalisering	Behandlingsmetoder	Avfallstyper som hanteras
Svalören, Forsmarks kärnkraftverk, Vattenfall	Forsmarks kärnkraftverk	Deponering	Kortlivat radioaktivt avfall

Huvudman	Lokalisering	Behandlingsmetoder	Avfallstyper som hanteras
Einarssons Recycling	Hargshamn	Sortering och bearbetning av ickefarligt avfall och mellanlagring av farligt avfall	Metall, brännbart avfall, farligt avfall (batterier)
Roslagens metallåtervinning	Långalma	Sortering och bearbetning av ickefarligt avfall, mellanlagring av farligt avfall	Metall, farligt avfall (oljor, batterier, köldmedier)
Jarmos bilskrot/Reservdelsboden	Österbybruk	Demontering, lagring, tömning av uttjänta fordon	Metall, farligt avfall (oljor, batterier m.m.)
Östhammars Miljöåtervinning	Östhammar	Bearbetning och mellanlagring av ickefarligt avfall	Schaktmassor, metallskrot, kabelskrot
Thyrs Schakt	Långalma	Sortering av ickefarligt avfall	Schaktmassor

Andra viktiga anläggningar som hanterar avfall är hamnar som hanterar avfall från fartyg i hamn. Hargs Hamn AB är en bulkhamn och närmaste allmänna hamn för bulktrafik norr om Stockholm. Hamnen utgör ett logistiskt nav, då den knyter samman sjövägs-, lastbils och järnvägstransporter. Hargs Hamns specialitet är biobränslen till regionens värmeverk, men hamnen hanterar även andra godstyper. Avfall kommer balat via fartyg och lastas på lastbil för vidare transport till kraftvärmeverk. Hargs Hamn AB har också en mottagning för fartygsrelaterat avfall samt tar emot lastrester från fartygen som anlöper till hamnen.

Andra anläggningar som hanterar avfall i kommunen är bildemonteringsanläggningar samt anläggningar som enbart hanterar avfall från egen verksamhet.

7.2 Anläggningar utanför kommunen

Utanför kommunen finns flera anläggningar som används för återvinning och bortskaffande av avfall från kommunen, varav de viktigaste beskrivs kortfattat nedan. Övriga anläggningar som nyttjas är ett antal anläggningar för exempelvis återvinning av industriavfall eller avfall som omfattas av producentansvar. Sådana anläggningar kan vara till exempel sorteringsanläggningar, industrier som använder återvunna materialråvaror i produktionen (glasbruk, stålverk, kartongbruk etc.).

7.2.1 Uppsala Vattens biogasanläggning i Uppsala

På Uppsala Vattens biogasanläggning i Uppsala behandlas för närvarande matavfall och fett från fettavskiljarslam från Östhammars kommun. Matavfallet rötas och blir biogas och biogödsel. Gasen används till Uppsalas bussar och sopbilar medan biogödslet sprids på åkrar och möjliggör att mull och näringsämnen går tillbaka till naturen.

7.2.2 Stockholm Exergis förbränningsanläggning Bristaverket i Sigtuna

På Stockholm Exergis anläggning Bristaverket i Sigtuna kommun behandlas för närvarande restavfall från Östhammars kommun genom förbränning med produktion av fjärrvärme och el. Förbränning sker även av industriavfall som uppkommer i kommunen.

7.2.3 Övriga anläggningar

Utöver Uppsala Vattens biogasanläggning och Stockholm Exergis anläggningar finns flera andra anläggningar utanför kommunen av betydelse för återvinning och bortskaffande av avfall från Östhammar kommun. Några av dessa anläggningar är:

- Fortum i Kumla, behandlingsanläggning för farligt avfall.
- Svensk Glasåtervinning i Hammar och Svensk Plaståtervinning i Motala är ett par exempel på återvinningsanläggningar för förpackningar.

För samtliga utsorterade fraktioner finns idag god avsättning och det är inte problem att leverera något avfallsflöde för vidare behandling.

Bilaga 3 Nedlagda deponier

1 Genomförd inventering och riskklassning

I kommunen finns flera nedlagda deponier, d.v.s. upplagsplatser som inte längre tillförs avfall. Någon gång före 2008 gjorde kommunen och länsstyrelsen en gemensam inventering enligt MIFO fas 1 där tidigare anställda intervjuades. Det finns inga uppgifter om att det skulle finnas någon samlad rapport från inventeringen av de nedlagda deponierna i kommunen.

För de tre deponier som i inventeringen fick riskklass 1 gjorde kommunen och länsstyrelsen en översiktlig undersökning enligt MIFO fas 2 under 2008. Risken för de tre objekt som hade riskklass 1 i MIFO fas 1 visade sig vara överskattad och objekten bedömdes kunna ligga kvar utan åtgärd så länge ingen exploatering planeras på platsen.¹

Inga ytterligare underökningar eller åtgärder av nedlagda deponier har utförts i kommunen efter 2008.

¹ Miljöteknisk utredning av Edstippens deponi, Gammelbyn 1:70 m.fl, Östhammars kommun, Structor Miljöbyrån Stockholm AB, 2008-06-12
Miljöteknisk utredning av Sunnanötippen, Öregrund 5:7, Östhammars kommun, Structor Miljöbyrån Stockholm AB, 2008-06-12
Miljöteknisk utredning av Sjöbergssområdets deponi, Östhammar 1:2 m.fl, Östhammars kommun, Structor Miljöbyrån Stockholm AB, 2008-06-12

2 Resultat av inventering och riskklassning

I Tabell 1 presenteras grundläggande uppgifter om de nedlagda deponier som finns i kommunen.

Tabell 1 Nedlagda deponier i Östhammars kommun

Namn, ID	Typ/Avfallsslag	Fastighets-beteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifttid	Verksamhets- utövare	Riskklass enligt MIFO fas 1	Kommentar
Sjötorgsområdets deponi	Kommunalt avfall, ev nedgrävda bilar		Utredd 2008 enligt MIFO fas 2	Till i början av 60-talet.		1 (år 2006)	Enligt MIFO fas 2: Kan lämnas utan åtgärd om ingen exploatering sker
Edstippens deponi	Kommunalt avfall, skrot, bilar, m.m.		Delvis utredd enligt MIFO fas 2	1955-1966		1	Riskklassningen kvarstår, då osäkerheter förekommer i MIFO fas 2.
Sunnanödeponin			Delvis utredd enligt MIFO fas 2	1950-1967		1	Riskklassningen kvarstår, då osäkerheter förekommer i MIFO fas 2.
Hökhuvudstippen	Kommunalt hushållsavfall ² , byggavfall, skrot, okynnestippning har förekommit		Ej utredd enligt MIFO fas 2	1966-1981		2	

² Begreppet hushållsavfall försvann i svensk lagstiftning 2020. I beskrivning över nedlagda deponier har begreppet behållits för att inte riskera att förlora information om deponierna.

Namn, ID	Typ/Avfallsslag	Fastighets- beteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifttid	Verksamhets- utövare	Riskklass enligt MIFO fas 1	Kommentar
Gamla Österbytippen	Kommunalt hushållsavfall	██████████ ████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	1945- 1963		2	
Harvikstippen	Kommunalt hushållsavfall, skrot, bilar	██████████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	1963- 1972		2	
Gimotippen	Kommunalt hushållsavfall	██████████ ██████████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1960- talet		2	
Betlehemstippen	Ohärdade och härdade mineralullsrester, ”diverse avfall” från allmänheten	██████████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	1958- 1982		2	
Herrgårdstippen	Kommunalt hushållsavfall	██████████ ████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	1951(?) - 1972 (?)		2	
Hargshamnstippen	Hushållsavfall, skrot, bilvrak	██████████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1960-tal		2	
Gamla Egnahemstippen		██████████ ████	Ej utredd enligt MIFO fas 2			3	
Nya Österbytippen	Hushållsavfall, skrot, bilvrak	██████████ ████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1966		3	
Dannemoratippen	Kommunalt hushållsavfall	██████████	Ej utredd enligt MIFO fas 2	1944(?)- 1963(?)		3	

Namn, ID	Typ/Avfallsslag	Fastighets- beteckning	Planerade/ Genomförda åtgärder	Drifttid	Verksamhets- utövare	Riskklass enligt MIFO fas 1	Kommentar
Hargstippen	Rivningsvirke, trädgårdsavfall. Avfallet har bränts på platsen.		Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1970-talet (?)		3	
Pudderettladetippen	Latrinavfall, diverse skrot		Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1960- talet		3	
Norrgårdstippen	Kommunalt hushållsavfall		Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1960- talet (?)		3	
Alundatippen	Kommunalt hushållsavfall, förekommit att avfall bränts på plats		Ej utredd enligt MIFO fas 2	1952(?)- 1966		3	
Soptipp A	Kommunalt hushållsavfall		Ej utredd enligt MIFO fas 2	Driftslut 1915 (?)		4	
Soptipp B	Kommunalt avfall		Ej utredd enligt MIFO fas 2	1915 (?)- 1936 (?)		4	
Soptipp C	Kommunalt avfall		Ej utredd enligt MIFO fas 2			4	
				1936- 1950			

Bilaga 4 Uppföljning av tidigare avfallsplan

Den tidigare avfallsplanen för Östhammars kommun (Avfallsplan Östhammars kommun, 2011-03-03) innehåller sex stycken avfallsmål inom följande områden:

- Farligt avfall
- Minska mängden hushållsavfall
- Matavfall
- Slam och latrin

Flera av målen i avfallsplanen kan i praktiken betraktas som åtgärder och i planen ges exempel på tänkbara aktiviteter men planen innehåller inte någon handlingsplan med åtgärder.

I denna bilaga till Östhammars kommuns avfallsplan presenteras resultatet av en översiktlig uppföljning av målen i tidigare avfallsplan. Bedömningen måluppfyllelsen har gjorts baserat på uppgifter från intervju med avfallschefen i kommunen i juni 2021.

1 Resultat av uppföljning

Farligt avfall

Mål: Eventuellt farligt avfall i hushållsavfallet utsorteras i enlighet med rutin vid Vaddika.

Plockanalyser för kontroll och dokumentation av utsorterad mängd avsågs göras fram till 2015.

Rutin för utsortering av farligt avfall ur inkommande avfall vid Vaddika avfallsanläggning saknas. I den mån utsortering av farligt avfall ur avfallet sker så görs det vid enkla plockanalyser av avfall som kommer in till anläggningen, exempelvis med fokus på ljuskällor och batterier.

Bedömning: Målet bedöms vara delvis uppfyllt, eftersom plockanalyser genomförs för att ha kontroll på hur förekomsten av farligt avfall utvecklas över tid.

Minska mängden hushållsavfall

Mål: År 2015 är mängden hushållsavfall 10 % lägre per invånare jämfört med år 2008.

Med hushållsavfall avsågs mängden hushållsavfall som omlastades på Vaddika avfallsanläggning. I planen nämns möjliga aktiviteter såsom information, samråd med producenterna för att förbättra insamlingssystemen för producentansvarsavfall och införande av matavfallsinsamling.

Inget aktivt arbete för att minska mängden inkommande avfall inom kommunalt ansvar till Vaddika avfallsanläggning finns dokumenterat.

År 2015 infördes obligatorisk matavfallsinsamling.

Information till hushållen om vikten av utsortering av förpackningar har skett.

Mängden inkommande restavfall till förbränning som passerar Vaddika avfallsanläggning har legat på nivån 6 000 ton/år under åren fram till 2015 då matavfallsinsamling infördes. Därefter har mängden minskat med ca 25 % jämfört med tiden före införande av matavfallsinsamling.

Bedömning: Målet bedöms vara uppfyllt.

Matavfall

Mål: En utredning avseende möjligheten att samla in matavfall för central behandling genomförs under 2011.

Målsättningen med utredningen var att inför kommande entreprenadupphandling införa lämplig behandlingsmetod för det organiska avfallet.

Utredning om matavfall saknas.

Matavfallsinsamling infördes 2015 för villor, flerfamiljshus, fritidshus och verksamheter. Fritidshus på öar omfattas inte. Systemet är inte heller fullt utbyggt hos flerbostadshus och verksamheter.

Bedömning: Målet bedöms vara uppfyllt genom att matavfallsinsamling har införts, även om inte samtliga hushåll och verksamheter är anslutna.

Mål: År 2015 hemkomposterar 10 % av invånarna.

Möjliga aktiviteter som nämns i avfallsplanen är information och erbjudande om månadshämtning vid hemkompostering av matavfall. I planen nämns även att antalet anmälda hemkomposter avsågs följas upp.

Frågan har tidigare drivits inom kommunen.

Hemkompostering har svagt ökat under senaste femårsperioden. 2015 var det 1024 hushåll som hemkomposterade och under 2021 var det 1062 hushåll.

Ca 5 % av hushållen hemkomposterar.

Bedömning: Målet är inte längre relevant, eftersom inriktningen nu är att matavfall ska samlas in och användas som råvara vid produktion av biogas för fordonsdrift, som ett led i arbetet för att minska klimatpåverkan.

Slam och latrin

Mål: Antalet abonnemang för latrinhämtning ska minskas med 25 % från 2008 års nivå till 2015 och med 50 % till 2018.

Möjliga aktiviteter som nämns i avfallsplanen är taxestyrning, krav i renhållningsordningen och information om alternativa torrtoaletter.

Latrinhämtning sker främst från fritidshus men även från vissa typer av kommunal verksamhet såsom badplatser och fritidsområden. Inga åtgärder i frågan har vidtagits förutom att styra med höjd taxa för latrinhämtning. I dagsläget sker latrinhämtning från 208 abonnenter. År 2015 fanns det 298 abonnenter. Äldre statistik är inte tillgänglig.

Bedömning: Kompletta underlag för att göra en slutlig bedömning av måluppfyllelsen saknas. Eftersom inga aktiva åtgärder har vidtagits och ett betydande antal abonnemang med latrinhämtning återstår, bedöms målet inte vara uppfyllt.

Mål: En utredning av möjligheterna att tillvarata fosforföroreningar i avlopp görs till år 2015.

Efter att det fastställts i vilken utsträckning fosfor återförs vid kommunens reningsverk föreslogs i avfallsplanen att behovet av utökad rening skulle undersökas.

En enklare utredning genomfördes i samband med att en projektbeskrivning togs fram. Projektet genomfördes som ett "Lovaprojekt".

Det har drivits en testanläggning, i form av en befintlig gödselbrunn, vid Bolka för behandling av slam genom hygienisering. Vid anläggningen har slam från trekammarbrunnar tagits emot med start 2013. Anläggningen togs aldrig i drift i fullskala och blev inte godkänd för slamhantering och leverans till åkermark.

Bedömning: Målet bedöms inte vara uppfyllt.

2 Samlad bedömning av måluppfyllelse

Av de sex målen i avfallsplanen har fem mål fortfarande bedömts vara relevanta. Av dessa bedöms två vara uppfyllda (mål om minskade mängder hushållsavfall till Vädrika och mål om insamling av matavfall) och ett vara delvis uppfyllt (mål om utsortering av farligt avfall ur inkommande avfall till Vädrika) och två inte vara uppfyllda (mål om minskad latrinhämtning och mål om utredning om fosforföreningar i avlopp).

Utställningshandling

BILAGA 5

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

(MKB) AV AVFALLSPLAN

Utställningshandling

Östhammars kommun

16 maj 2022

Utställningshandling

Icke-teknisk sammanfattning

Östhammars kommun har tagit fram en avfallsplan. Avfallsplanen beskriver bland annat nuvarande avfallshantering, mål för framtidens avfallshantering, åtgärder för att nå målen och hur uppföljning ska ske av att åtgärderna genomförs och att målen uppnås.

Avfallsplanen bygger på prioriteringarna som anges i EU:s avfallshierarki, det vill säga att man i första hand bör minska avfallsmängden, i andra hand återanvända produkter, i tredje hand återvinna material, i fjärde hand utvinna energi och bara som sista utväg deponera.

Avfallsplanens mål bidrar till att uppfylla Sveriges nationella miljö kvalitetsmål, etappmål och de globala målen.

Avfallsplanens genomförande bedöms inte leda till att relevanta miljö kvalitetsnormer överskrids.

Positiv miljö påverkan bedöms uppstå bland annat till följd av arbete med information och kommunikation om det leder till att beteenden ändras så att mängden avfall minskar och andelen material som materialåtervinns ökar. Positiv miljö påverkan bedöms också uppstå genom genomförandet av åtgärder som syftar till att förebygga att avfall uppstår, öka återanvändningen och öka mängden som återvinns. Kommunens roll genom att erbjuda en god service och att ge goda förutsättningar för människor att sortera sitt avfall men även i att stödja återanvändning är avgörande pusselbitar för att lyckas. Det är också viktigt att kommunen föregår med gott exempel. Alla kommuner har ett ansvar för att minska avfallet, källsortera och vara förebilder för kommuninvånarna.

Negativ miljö påverkan bedöms som liten vid genomförande av avfallsplanens åtgärder. Negativ miljö påverkan bedöms kunna uppstå främst om mängden transporter ökar, vilket ger upphov till klimatpåverkande gaser och buller.

Sammanfattningsvis bedöms genomförandet av avfallsplanen främst medföra positiv miljö påverkan. Det som bedöms vara viktigast att beakta vid genomförande av planens åtgärder är att det tillsätts tillräckligt med resurser och kompetens för att möjliggöra att utveckla både kommunens egen verksamhet och avfallshanteringen för att möta dagens och framtidens utmaningar. Vid genomförande av planens åtgärder bedöms det vidare vara viktigt att ha uthållighet beträffande informationsinsatser kring förebyggande av avfall och ökad sortering för återvinning, eftersom det tar lång tid att förändra beteenden.

Innehåll

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Behov av och syfte med miljökonsekvensbedömning	7
1.3	Beslut om betydande miljöpåverkan	7
1.4	Avgränsningssamråd	7
2	AVFALLSPLAN FÖR ÖSTHAMMARS KOMMUN.....	8
2.1	Avfallsplanens syfte	8
2.2	Avfallsplanens innehåll.....	8
2.3	Avfallsplanens förhållande till andra planer och program	9
3	METOD FÖR MILJÖBEDÖMNING AV AVFALLSPLANEN.....	10
3.1	Bedömningsgrunder och avgränsningar	10
3.1.1	Miljöaspekter och huvudområde	10
3.1.2	Geografisk och tidsmässig avgränsning.....	11
3.1.3	Klimatanpassning	11
3.1.4	Svårigheter i samband med MKB	12
3.2	Alternativ	12
3.2.1	Nollalternativet, om avfallsplanen inte genomförs	12
3.3	Miljökvalitetsnormer	12
3.4	Globala mål för hållbar utveckling.....	13
3.5	Miljömål inom EU.....	13
3.6	Miljökvalitetsmål	14
3.7	Nationella etappmål.....	14
3.7.1	Avfallsområdet (inklusive cirkulär ekonomi och matsvinn)	14
3.7.2	Begränsad klimatpåverkan.....	14
3.7.3	Luftföroreningar.....	15
3.8	Nationell avfallsplan	15
3.9	Uppfyllelse av miljökvalitetsmål	15
3.9.1	Begränsad klimatpåverkan	15
3.9.2	Giftfri miljö	15
3.9.3	God bebyggd miljö	15
4	BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN.....	16
4.1	Människors hälsa	16
4.1.1	Nuläge och förutsättningar.....	16
4.1.2	Negativ miljöpåverkan.....	16
4.1.3	Positiv miljöpåverkan	17
4.1.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	17
4.2	Materiella tillgångar och resurshushållning	17
4.2.1	Nuläge och förutsättningar.....	17
4.2.2	Negativ miljöpåverkan	18
4.2.3	Positiv miljöpåverkan	18
4.2.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	19
4.3	Bebyggelse och kulturmiljö	19
4.3.1	Nuläge och förutsättningar.....	19
4.3.2	Negativ miljöpåverkan	19
4.3.3	Positiv miljöpåverkan	20
4.3.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	20
4.4	Luft- och klimatfaktorer	20

4.4.1	Nuläge och förutsättningar	20
4.4.2	Negativ miljöpåverkan	21
4.4.3	Positiv miljöpåverkan	21
4.4.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	23
4.5	Förorening och exploatering av mark och vatten	24
4.5.1	Nuläge och förutsättningar	24
4.5.2	Negativ miljöpåverkan	24
4.5.3	Positiv miljöpåverkan	24
4.5.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	24
4.6	Inbördes förhållande mellan ovanstående miljöaspekter	24
5	SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	25
5.1	Betydande miljöpåverkan	25
5.2	Nationella och internationella miljömål	25
5.3	Åtgärder mot negativ påverkan	26
6	UPPFÖLJNING	26
7	REFERENSER	27
1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Behov av och syfte med miljökonsekvensbedömning	7
1.3	Beslut om betydande miljöpåverkan	7
1.4	Avgränsningssamråd	7
2	AVFALLSPLAN FÖR ÖSTHAMMARS KOMMUN	8
2.1	Avfallsplanens syfte	8
2.2	Avfallsplanens innehåll	8
2.3	Avfallsplanens förhållande till andra planer och program	9
3	METOD FÖR MILJÖBEDÖMNING AV AVFALLSPLANEN	10
3.1	Bedömningsgrunder och avgränsningar	10
3.1.1	Miljöaspekter och huvudområde	10
3.1.2	Geografisk och tidsmässig avgränsning	11
3.1.3	Klimatanpassning	11
3.1.4	Svårigheter i samband med MKB	12
3.2	Alternativ	12
3.2.1	Nollalternativet, om avfallsplanen inte genomförs	12
3.3	Miljökvalitetsnormer	12
3.4	Globala mål för hållbar utveckling	13
3.5	Miljömål inom EU	13
3.6	Miljökvalitetsmål	14
3.7	Nationella etappmål	14
3.7.1	Avfallsområdet (inklusive cirkulär ekonomi och matsvinn)	14
3.7.2	Begränsad klimatpåverkan	14
3.7.3	Luftföroreningar	15
3.8	Nationell avfallsplan	15
3.9	Uppfyllelse av miljökvalitetsmål	15
3.9.1	Begränsad klimatpåverkan	15
3.9.2	Giftfri miljö	15
3.9.3	God bebyggd miljö	15
3.10	Åtgärdsprogram för havsmiljön	15
4	BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN	16

4.1	Människors hälsa	16
4.1.1	Nuläge och förutsättningar	16
4.1.2	Negativ miljöpåverkan	16
4.1.3	Positiv miljöpåverkan	17
4.1.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	17
4.2	Materiella tillgångar och resurshushållning	17
4.2.1	Nuläge och förutsättningar	17
4.2.2	Negativ miljöpåverkan	18
4.2.3	Positiv miljöpåverkan	18
4.2.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	19
4.3	Bebyggelse och kulturmiljö	19
4.3.1	Nuläge och förutsättningar	19
4.3.2	Negativ miljöpåverkan	19
4.3.3	Positiv miljöpåverkan	20
4.3.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	20
4.4	Luft- och klimatfaktorer	20
4.4.1	Nuläge och förutsättningar	20
4.4.2	Negativ miljöpåverkan	21
4.4.3	Positiv miljöpåverkan	21
4.4.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	23
4.5	Förorening och exploatering av mark och vatten	24
4.5.1	Nuläge och förutsättningar	24
4.5.2	Negativ miljöpåverkan	24
4.5.3	Positiv miljöpåverkan	24
4.5.4	Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan	24
4.6	Inbördes förhållande mellan ovanstående miljöaspekter	24
5	SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	25
5.1	Betydande miljöpåverkan	25
5.2	Nationella och internationella miljömål	25
5.3	Åtgärder mot negativ påverkan	26
6	UPPFÖLJNING	26
7	REFERENSER	27

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Den avfallsplan som denna miljökonsekvensbeskrivning (MKB) omfattar är för Östhammars kommun och är en avfallsplan enligt 15 kap. 41 § miljöbalken (1998:808).

1.2 Behov av och syfte med miljökonsekvensbedömning

Behovet av en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) utvärderas vid framtagandet av en avfallsplan enligt miljöbalken och miljöbedömningsförordningen. Syftet med en MKB är att integrera miljöaspekter i framtagandet och antagandet av planen. Bedömningen om avfallsplanen innebär betydande miljöpåverkan genomförs utifrån 6 kap. miljöbalken och miljöbedömningsförordningen (SFS 2017:966). Miljöpåverkan kan vara både positiv och negativ.

Avfallsplanen anger förutsättningar för att bedriva verksamheter och genomföra åtgärder med hänsyn till hur de kan påverka miljön. Avfallsplanen har ambitionen att förebygga avfall och öka återanvändningen, förbättra sortering och avfallshantering, förändra beteenden på viktiga punkter och förenkla för kommuninvånare att göra rätt. I huvudsak är denna miljöpåverkan positiv.

Med ovanstående resonemang som grund görs bedömningen att avfallsplanen kommer att ha stor betydelse för hållbar utveckling inom såväl resursanvändning som avfallshantering. Genomförandet av avfallsplanen bedöms innebära betydande positiv miljöpåverkan.

1.3 Beslut om betydande miljöpåverkan

Beslut om att avfallsplanen kan innebära betydande miljöpåverkan (i huvudsak positiv) togs av kommunstyrelsen 31 maj 2022 .

1.4 Avgränsningssamråd

Enligt 6 kap 10 § miljöbalken ska ett avgränsningssamråd hållas med de kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som på grund av sitt särskilda miljöansvar kan antas bli berörda av planen. För Östhammars kommuns avfallsplan berörs Länsstyrelsen i Uppsala Län.

2022-03-10 skickades ett underlag för ett avgränsningssamråd till Länsstyrelsen i Uppsala län. Ett svar från Länsstyrelsen inkom 2022-04-05. Länsstyrelsen delar kommunens uppfattning om att betydande miljöpåverkan föreligger. Länsstyrelsen hade inget att invända mot den inriktning som översiktligt angavs för MKB:n men gav medskick om innehåll i avfallsplanen. Medskicket omfattade sammanfattningsvis:

- Bygg- och rivningsavfall
- Avfall som innehåller invasiva arter
- Möjlighet för små företag att lämna farligt avfall

- Tidplan gällande åtgärder för nedlagda deponier

Hänsyn till synpunkterna har gjorts i arbetet med avfallsplanen.

2 Avfallsplan för Östhammars kommun

2.1 Avfallsplanens syfte

Syftet med avfallsplanen är att:

- vara ett aktivt verktyg för att förebygga att avfall uppstår och att det avfall som uppstår ses som en möjlig resurs
- bidra till kunskap och engagemang om förebyggande och hantering av avfall och därigenom inspirera till handlingar som leder till att avfallsplanens mål uppnås
- bidra till inriktningen i andra styrdokument och planer och skapa förutsättningar för att kommunala planer och styrmedel strävar i samma riktning mot en hållbar och attraktiv kommun

2.2 Avfallsplanens innehåll

Avfallsplanen innehåller tre mål, styrtal och åtgärder för att uppnå målen och beskrivning av hur måluppföljning ska genomföras. Målen är:

- Cirkulera mera
- Sortera mera
- Minimera miljöpåverkan

Ur miljösynpunkt bedöms de enskilt viktigaste åtgärderna i avfallsplanen vara:

- Flera åtgärder för ökad cirkularitet för medborgarna, såsom att utveckla möjligheterna och stödja initiativ gällande avfallsförebyggande och återbruk och undersöka möjligheterna till att starta konceptet Fritidsbanken. Även åtgärder som innebär resurshushållning inom kommunala verksamheter, såsom att minimera användningen av engångsprodukter, minska matsvinnet och skapa förutsättningar för återbruk av kontorsmöbler och IT-utrusning.
- Genomföra hållbara och cirkulära upphandlingar med fokus på resurshushållning.
- Utveckla eftersortering och behandlingsmetoder vid kommunens avfallsanläggning.

Flera av planens aviserade utredningar kan ha stor inverkan på miljöpåverkan under förutsättning att utredningarna resulterar i verkliga åtgärder. Informationsinsatser kan, om de får avsedd effekt, göra stor skillnad ur miljösynpunkt.

Avfallsplanen innehåller även åtgärder inom följande områden:

- Öka insamlingen av det matavfall som uppstår
- I samband med tillsynsbesök hos företag uppmärksamma källsorteringsmöjligheter för återvinningsmaterial och hantering av farligt avfall
- Säkerställa att avfallsenheten medverkar i plan- och bygglovsprocesser och därmed bidrar till att källsorteringsmöjligheter skapas vid ny- och ombyggnationer
- Säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns, och används, i samtliga kommunala verksamheter
- Samordna insamling av utsorterat avfall från kommunala verksamheter (förpackningar, FA, elavfall etc)
- Ta fram en övergripande plan för minskad nedskräpning
- Underlätta för besökare att lämna avfall, i syfte att minska nedskräpningen och förbättra sorteringen, genom information och god service som är strategiskt placerad och med möjlighet till källsortering
- Vid samråd med producentorganisationer diskutera hur nedskräpning vid återvinningsstationer kan minska
- Ställa krav på fossilfria bränslen i kommunala upphandlingar av insamling och transport av avfall
- Ta fram en handlingsplan för nedlagda deponier
- Utveckla sorteringsmöjligheterna för farligt avfall genom t.ex. mobila lösningar
- Undersöka möjligheten att nyttja slam från avloppsreningsverk och från enskilda avlopp som en resurs

2.3 Avfallsplanens förhållande till andra planer och program

I arbetet med att ta fram avfallsplanen har hänsyn tagits till planer och program i kommunen, såsom exempelvis ny översiktsplan (framtagande sker parallellt), kommunens antagna hållbarhetslöften inom delprogrammen klimat/energi, vatten och biologisk mångfald (ingår i Färdplan för ett hållbart län) samt policy avseende hållbarhet, inköp, upphandling och kost.

3 Metod för miljöbedömning av avfallsplanen

3.1 Bedömningsgrunder och avgränsningar

Syftet med kommunala avfallsplaner är att främja hållbar utveckling. Föreliggande avfallsplan bidrar i huvudsak till positiv miljöpåverkan. Åtgärder i planen syftar till att främja hushållning med naturresurser genom ökade möjligheter till förebyggande, återanvändning och materialåtervinning av avfall samt minimera miljöpåverkan från avfallshanteringen.

3.1.1 Miljöaspekter och huvudområde

I denna MKB fokuseras redovisningen av de mest väsentliga miljöaspekterna och miljöeffekterna av dessa, se nedan. Dessa miljöaspekter är de åtgärder eller tjänster som omfattas av avfallsplanen och som väsentligen kan påverka miljön. I MKB:n har även hänsyn tagits till kumulativa (samverkande) effekter där det bedömts relevant.

I miljöbalkens 6 kap. 2 § anges de miljöaspekter som ska beaktas vid framtagande av en strategisk miljöbedömning. Av dessa bedöms följande miljöaspekter, och därmed miljöeffekterna, vara väsentliga eller eventuellt kunna vara väsentliga för genomförande av avfallsplanen:

- *Människors hälsa*; här behandlas främst aktiviteter för förbättrad insamling av farligt avfall, åtgärda nedlagda deponier samt minskad nedskräpning.
- *Materiella tillgångar och resurshushållning*; här behandlas främst åtgärder för att minska mängden avfall, förebygga att avfall uppstår, samt öka återanvändning och återvinning, t.ex. genom att minimera användning av engångsprodukter, minska matsvinnet, skapa förutsättningar för återbruk både inom kommunens organisation och för kommuninnevånare, öka insamling av matavfall och säkerställa att källsorteringsmöjligheter finns och används i samtliga kommunala verksamheter.
- *Bebyggelse och kulturmiljö*; här behandlas främst om- och tillbyggnationer på grund av eventuella ändrade insamlingssystem eller liknande, på en mycket övergripande nivå.
- *Luft och klimatfaktorer*; här behandlas främst matavfallsinsamlingens bidrag till att ersätta fossila bränslen och utsläpp från transporter.
- *Föroreningar till mark och vatten*; här behandlas främst förändringar i form av utvecklade behandlingsmetoder vid kommunens avfallsanläggningar, förändringar för återvinningscentralerna och åtgärder avseende nedlagda deponier, samt minskad nedskräpning.

Enligt 6 kap. 7 § miljöbalken är det planens genomförande som ska miljöbedömas, alltså det som kommer genomföras för att nå avfallsplanens mål och målnivåer.

Påverkan beskrivs övergripande utifrån vad som har bedömts rimligt med hänsyn till planens innehåll och detaljeringsgrad och den kunskap som finns tillgänglig. Det görs ingen djupgående beräkning av konsekvenser, som det exempelvis görs i en livscykelanalys (LCA).

Miljöpåverkan från de anläggningar i drift som finns inom kommunen beskrivs inte i detalj utan detta hanteras inom ramen för tillståndsprövning/anmälningssärendet och tillsyn för dessa anläggningar.

3.1.2 Geografisk och tidsmässig avgränsning

MKB:n fokuserar på den lokala påverkan i kommunen. Avfallshanteringen är dock inte enbart lokal. Transporter till anläggningar utanför kommunen förekommer i stor utsträckning. Dessa transporters miljöpåverkan bedöms dock endast generellt som en del i beskrivningen av transporterna.

Miljöpåverkan som kan antas uppstå till följd av behandling av avfall vid behandlingsanläggningar i andra kommuner eller länder hanteras i tillståndsansökan till dessa anläggningar och berörs inte här.

Bedömningen av genomförandet av avfallsplanens mål görs i huvudsak under den tidsperiod som gäller för respektive mål.

3.1.3 Klimatanpassning

Även om arbetet med att minska klimatförändringarna fortsätter bör anpassning i samhället göras för att kunna hantera de klimatförändringar som redan har skett och som kan komma att ske. I arbetet med framtagande av avfallsplanen för kommunen samt därtill tillhörande MKB har följande klimateffekter identifierats som på olika sätt kan komma att innebära problem för avfallshanteringen:

- Problem med vägar (bärighet) på grund av förändrade vattenförhållanden (exempelvis översvämningar, skred/ras) samt ökad risk för tjälskador.
- Problem med nedlagda deponier på grund av förändrade vattenförhållanden (framförallt markvattenförhållanden) som kan medföra exempelvis sättningar eller förorening av grundvatten.
- Problem med lukt, mögel och skadedjur på grund av högre temperaturer och även värmeböljor.
- Problem med invasiva arter och ökad risk för spridning av invasiva arter. Vissa invasiva arter gynnas av högre temperaturer och fuktigare klimat.

I arbetet med genomförande av avfallsplanen bör hänsyn tas till ovanstående klimateffekter.

3.1.4 Svårigheter i samband med MKB

Avfallsplanen är ett strategiskt dokument, i jämförelse med exempelvis en detaljplan som är en fysisk plan. Utfallet av genomförande av planen är därför svårare att kvantifiera och bedöma i jämförelse med exempelvis fysiska åtgärder i en detaljplan.

Det är planens genomförande som ska bedömas. Det betyder exempelvis att undersökningar/utredningar och handlingsprogram i sig inte leder till någon positiv eller negativ miljöpåverkan, men kan däremot, om resultatet används till att genomföra förbättringar, leda till stora förbättringar ur miljösynpunkt. Samma sak gäller informationsinsatser, om de får avsedd effekt kan dessa göra stor skillnad ur miljösynpunkt.

I ett längre perspektiv krävs genomgripande förändringar av samhällets produktions- och konsumtionsmönster, vilket troligtvis inte fullt ut kan ske under de år som avfallsplanen gäller. Avfallsplanen är ett viktigt steg på vägen för att på längre sikt kunna uppfylla globala och nationella miljömål, och andra mål som har en koppling till förebyggande av avfall och avfallshantering.

3.2 Alternativ

Enligt 6 kap. 11 § miljöbalken, ska uppgifter om miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen eller programmet inte genomförs, anges i MKB:n.

3.2.1 Nollalternativet, om avfallsplanen inte genomförs

Nollalternativet avser en situation som kan uppstå om föreslagen plan inte beslutas och inte genomförs. Om inte förslaget till ny avfallsplan antas skulle kommunens tidigare avfallsplan fortsätta att gälla.

Uppföljning av tidigare avfallsplan finns i bilaga 4 till avfallsplanen.

Det kan konstateras att med nollalternativet skulle ett viktigt verktyg saknas för att fortsätta arbeta för minskade avfallsmängder och ökad återvinning av avfall och flera av de positiva effekter som beskrivs skulle riskera att utebli eller försenas. Enligt avfallsförordningen ska kommunala avfallsplaner ses över minst vart fjärde år och vid behov revideras. Nollalternativet innebär därmed att föregående avfallsplan inte skulle uppfylla nu gällande lagstiftning och är således ej ett relevant alternativ.

3.3 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är ett juridiskt bindande styrmedel i miljöbalken och används för att förebygga eller åtgärda miljöproblem. Det finns miljökvalitetsnormer för:

- Fisk- och musselvatten (normer för gräns och riktvärden)
- Vatten (normer för statusklassificering)
- Omgivningsbuller (målsättningsnormer gällande kartläggning och rapportering av bullerkällor)

- Utomhusluft (normer för halter)

Miljö kvalitetsnormer och miljö kvalitetsmål beaktas i avfallsplanen genom att planen som helhet syftar till att främja hållbar utveckling och att de åtgärder som kommunen väljer att göra ska genomföras med syfte att främja en god miljö och människors hälsa.

Miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten bestäms i förordning SFS 2001:554. Genomförandet av avfallsplanen bedöms inte innebära att miljö kvalitetsnormen för fisk och musselvatten överskrids.

Miljö kvalitetsnormer för vatten (SFS 2004:660) bedöms ej överskridas till följd av planens genomförande.

Miljö kvalitetsnormer för omgivningsbuller (SFS 2004:675) omfattar kartläggning och åtgärdsprogram för större kommuner och vägar för kommuner med över 100 000 invånare. Kommunen omfattas inte av dessa krav. Genomförandet av avfallsplanen bedöms inte bidra till att miljö kvalitetsnormen för omgivningsbuller överskrids.

Kraven på luftkvalitet i utomhusluft bestäms i "Luftkvalitetsförordningen" SFS 2010:477. Genomförandet av avfallsplanen bedöms inte bidra till att miljö kvalitetsnormen för luft överskrids.

3.4 Globala mål för hållbar utveckling

I september 2015 antog FN:s generalförsamling 17 globala mål för hållbar utveckling, den så kallade Agenda 2030¹. Dessa globala mål ska genomföras i FN:s samtliga medlemsländer, däribland Sverige. Vid framtagande av nationella mål tas hänsyn till de globala målen men det bedöms inte innebära behov av någon drastisk förändring av inriktningen på de nationella mål som finns i Sverige och som berör avfallshanteringen. I kapitel 3.5 - 3.9 anges därför de mål på både nationell nivå och EU-nivå som berör avfallshanteringen och som bedöms vara relevanta för kommunens avfallsplan.

3.5 Miljömål inom EU

Styrmedel och åtgärder på avfallsområdet utvecklas idag i många fall gemensamt inom EU. Målsättningar och strategier på övergripande europeisk nivå är av stor betydelse eftersom det finns direkta kopplingar till den svenska miljöpolitiken. I maj 2018 beslutades om en revidering av EU:s avfallslagstiftning. Ändringarna ska främja en mer cirkulär ekonomi genom minskade avfallsmängder, ökad återanvändning, ökad återvinning samt förbättrad avfallshantering. Bindande avfallsmål som ska uppnås till år 2025, år 2030 och år 2035 ingår också i beslutet.

¹ www.globalamalen.se

3.6 Miljökvalitetsmål

Riksdagen har antagit 16 nationella miljökvalitetsmål. Miljöpåverkan från avfallshanteringen berör främst miljökvalitetsmålen:

- God bebyggd miljö
- Begränsad klimatpåverkan
- Giftfri miljö

Uppfyllelse av miljökvalitetsmålen som en följd av kommunens avfallsplan finns redovisat i kapitel 3.9.

3.7 Nationella etappmål

För närvarande finns det ca 20 etappmål beslutade av regeringen. Etappmålen är tänkta att vara steg på vägen för uppfyllande av generationsmålet och miljökvalitetsmålen. De etappmål som är mest aktuella för denna MKB listas nedan. Dessa återfinns inom avfallsområdet, klimatpåverkan och luftföroreningar. Förutom de nedan listade etappmålen finns etappmål avseende genetisk mångfald och skydd av områden, etappmål angående hållbar stadsutveckling samt etappmål avseende farliga ämnen som syftar till förbättrad information om farliga ämnen i varor, utveckling och tillämpning av EU:s kemikaliereregler.

3.7.1 Avfallsområdet (inklusive cirkulär ekonomi och matsvinn)

Nedan listas de etappmål inom avfallsområdet som är mest aktuella för denna MKB:

- Öka andelen kommunalt avfall som materialåtervinns och förbereds för återanvändning till 2025
- Mer bygg- och rivningsavfall materialåtervinns och förbereds för återanvändning till 2025
- Ökad utsortering och biologisk behandling av matavfall till 2023
- Återanvändning av förpackningar till 2030.
- Matsvinnet ska minska mätt i mängd livsmedelsavfall till 2025.
- Livsmedelsförlusterna ska minska och mer ska bli mat till 2025.

3.7.2 Begränsad klimatpåverkan

Nedan listas de etappmål inom klimatpåverkan som är mest aktuella för denna MKB:

- Utsläpp av växthusgaser ska minska med ca 63 % till år 2030.
- Utsläpp av växthusgaser ska minska med ca 75 % till år 2040.
- Utsläpp av växthusgaser till år 2045 ska minska till nettonollutsläpp.
- Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030.

3.7.3 Luftföroreningar

Nedan listas det etappmål inom luftförorening som är mest aktuellt för denna MKB:

- Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar till 2025

3.8 Nationell avfallsplan

I december 2018 antogs den senaste versionen av den nationella avfallsplanen. Den nationella avfallsplanen reviderades under 2020, främst utifrån EU:s avfallspaket. I den nationella avfallsplanen konstateras att Sverige behöver öka takten i omställningen mot cirkulär ekonomi. Den nationella avfallsplanen innehåller inga nya mål, men anger flöden som är fortsatt prioriterade att arbeta med; bygg- och rivningsavfall, matavfall, elektronikavfall, textilier, plast samt nedskräpning.

3.9 Uppfyllelse av miljökvalitetsmål

Ettappmålen till miljökvalitetsmålen och strategierna i den nationella avfallsplanen har varit vägledande i processen att formulera mål och identifiera relevanta styrtalet i avfallsplanen. Nedan sammanfattas avfallsplanens påverkan på de mest relevanta miljökvalitetsmålen. Målen och åtgärderna i avfallsplanen kan bidra till flera av miljökvalitetsmålen. I detta kapitel anges de åtgärdsområden i avfallsplanen som särskilt bidrar till uppfyllelse av de olika miljökvalitetsmålen. Sammantaget bedöms de nationella målen påverkas i positiv riktning av avfallsplanens åtgärder om de genomförs.

3.9.1 Begränsad klimatpåverkan

Miljökvalitetsmålet "Begränsad klimatpåverkan" beaktas särskilt genom mål och åtgärder för att minska avfallsmängderna och öka återbruk/återanvändning/återvinning och därmed främja en resurssnål livsstil.

3.9.2 Giffri miljö

Miljökvalitetsmålet "Giffri miljö", beaktas särskilt genom mål och åtgärder som syftar till att förbättra insamlingen av farligt avfall, minska nedskräpningen och genomföra åtgärder gällande nedlagda deponier.

3.9.3 God bebyggd miljö

Miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö" beaktas genomgripande i planen genom mål och åtgärder inom ramen för preciseringen "Hållbar avfallshantering" som varit ledstjärna i arbetet med framtagande av mål och åtgärder. Miljökvalitetsmålet beaktas därutöver genom mål och åtgärder för att minska nedskräpning och planera för en god avfallshantering i exempelvis detaljplaner.

3.10 Åtgärdsprogram för havsmiljön

Grundat på havsmiljöförordningen (2010:1341) har Havs- och vattenmyndigheten beslutat om en marin strategi och ett åtgärdsprogram för havsmiljön. Den senaste versionen är beslutad 2022 och gäller till 2027. I åtgärdsprogrammet finns en åtgärd (ÅPH 23) som åligger Sveriges

kommuner att genomföra: Att vid ändring och uppdatering av de kommunala avfallsplanerna hitta och visa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp samt sätta upp målsättningar för ett sådant arbete.

4 Betydande miljöpåverkan

Här bedöms hur genomförandet av avfallsplanen påverkar miljön (miljöeffekterna) och de nationella miljömålen utifrån de föreslagna väsentliga miljöaspekterna för avfallshanteringen enligt kapitel 3.1.1. Varje enskilt mål, målvärde och åtgärd kommenteras inte. Bedömningen görs utifrån hur mål, målvärden samt åtgärder inom respektive område sammantaget påverkar miljön och de nationella målen.

4.1 Människors hälsa

Här behandlas främst arbete för att utveckla sorteringsmöjligheter för farligt avfall, minska nedskräpning samt insamlingens påverkan genom buller. Konsekvenser för människors hälsa till följd av negativ påverkan på luftkvalitet anges i kapitel 4.4. Avfallshanteringen ger även upphov till utsläpp till mark och vatten, vilket kan ge effekt på människors hälsa om det sker exponering av farliga ämnen. Hur avfallsplanen påverkar utsläpp till mark och vatten behandlas i kapitel 4.5.

4.1.1 Nuläge och förutsättningar

Farligt avfall innehåller ämnen som kan vara skadliga för människor och miljön. Om farligt avfall inte hanteras på ett säkert sätt finns risk för direkt eller diffus spridning av skadliga ämnen och risk för att människor påverkas negativt. Därför är en av avfallshanteringens viktigaste uppgifter att skapa förutsättningar för en säker hantering av farligt avfall.

Nedskräpning på offentliga platser upplevs idag vara ett problem i många kommuner och har därför lyfts fram i den nationella avfallsplanen och i föreskrifterna om kommunal avfallsplanering. En skräpig offentlig miljö, skräp i naturområden och skärgård bidrar också till skräp i hav och vattenmiljö. Nedskräpning kan även bidra till diffus spridning av farliga ämnen.

Buller uppstår från avfallshantering i insamlingsledet på flera sätt, exempelvis från både insamlingsfordon och hantering av behållare. Bullret är i dessa fall dock kortvarigt. Buller kan generellt sett ge upphov till störning av människors hälsa genom stress och störd sömn, vilket i sin tur kan leda till irritation, trötthet, högt blodtryck och hjärt- och kärlsjukdomar. Det nationella miljökvalitetsmålet "God bebyggd miljö" innefattar att störningar från trafikbuller ska minska.

4.1.2 Negativ miljöpåverkan

Negativ påverkan bedöms kunna uppstå på människors hälsa exempelvis genom ökade bullernivåer och luftföroreningar orsakade av

avfallstransporter vid insamlingsplatser och på vägnät. En viss risk finns för ökade transporter med tunga fordon vid införande av fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Ett eventuellt införande behöver därför planeras noga.

Omfattningen av den negativa miljöpåverkan på människors hälsa vid genomförande av föreslagen avfallsplan bedöms som liten (se även kapitel 4.4).

4.1.3 Positiv miljöpåverkan

I avfallsplanen finns en åtgärd som handlar om att utveckla sorteringsmöjligheterna för farligt avfall genom t.ex. mobila lösningar. Om åtgärden genomförs och om det medför förändrade beteendemönster kan detta i sin tur medföra minskade mängder farligt avfall i restavfallet, vilket innebär en positiv påverkan på människors hälsa.

Positiv påverkan bedöms även kunna uppstå på människors hälsa genom exempelvis minskad nedskräpning i kommunen. Minskad nedskräpning innebär positiva effekter i bebyggd miljö och bidrar även till positiv upplevelse vid vistelse i naturen och andra områden, som är viktiga ur rekreationssynpunkt för boende och besökare. Det bidrar även till en upplevelse av ökad trygghet. Om arbete med utgångspunkt från den övergripande plan för minskad nedskräpning som kommunen ska ta fram genomförs kan detta medföra minskad nedskräpning, både på land och i vattenmiljö.

4.1.4 Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan

För att minska risken för negativ påverkan på människors hälsa vid genomförande av planen bör det bland annat säkerställas att inga gifter som borde ha fasats ut ur kretsloppet återförs i produkter som återanvänds/återbrukas.

4.2 Materiella tillgångar och resurshushållning

Materiella tillgångar och resurshushållning omfattar avfallsminimering, återanvändning och materialåtervinning. Här behandlas främst:

- avfallsförebyggande arbete
- öka andelen material och produkter som återbrukas
- förbättra utsortering av matavfall
- öka andelen förpackningar och returpapper som sorteras ut
- utveckla eftersortering och behandlingsmetoder vid kommunens avfallsanläggning

4.2.1 Nuläge och förutsättningar

Matavfallet som uppstår i kommunen samlas in i papperspåse i separat kärl. Matavfallet som samlas in behandlas genom rötning där biogas och biogödsel

produceras. Biogasen kan användas som fordonsbränsle och ersätter därmed fossilt bränsle, se kapitel 4.4 om påverkan på luft, där även minskad klimatpåverkan kopplat till minskat matsvinn tas upp. I rötningsprocessen bildas biogödsel som används som gödningsmedel. Biogödsel ersätter användning av en ändlig resurs i form av fosforgödselmedel.

Under 2020 samlades i Östhammars kommun ca 37,5 kg förpackningar per invånare in för återvinning, vilket innebär att mängden insamlat förpackningsmaterial ligger under det nationella genomsnittet på 51 kg/invånare och år². Med tanke på det stora antalet besökare och fritidsboende som vistas i kommunen sommartid och som kan tillföra utsorterade mängder av förpackningar till statistiken så bedöms det finnas stor potential till att öka insamlade mängder.

Kommunen är en viktig aktör när det gäller att minska miljöpåverkan genom källsortering i den egna verksamheten, samt att arbeta för att återbruka och minimera det avfall som uppstår. Ett aktivt arbete pågår inom kommunens måltidsenhet med att minska matsvinnet enligt den så kallade "Östhammarsmodellen", vilket innefattar att genomföra och analysera mätningar av olika typer av matsvinn samt utifrån dessa resultat genomföra önskvärda och möjliga förändringar. Både källsortering och arbete med att återbruka materiella resurser görs i övrigt i mycket begränsad omfattning inom kommunala verksamheter idag.

4.2.2 Negativ miljöpåverkan

Föreliggande avfallsplan bedöms inte innebära någon negativ miljöpåverkan på materiella tillgångar och resurshushållning.

4.2.3 Positiv miljöpåverkan

Positiv påverkan på materiella tillgångar och resurshushållning kan uppstå om mängden avfall totalt sett minskar eller om mängden avfall till återanvändning samt återvinning ökar.

Arbetet med att informera allmänhet, skolelever, anställda och företag om förebyggande av avfall, återanvändning och om sortering av avfall kommer, under förutsättning att det genomförs och skapar beteendeförändring, att ha en positiv inverkan på användandet av materiella resurser.

Om initiativ gällande avfallsförebyggande och återbruk stöds och leder till konkret återanvändning och om Fritidsbanken öppnar och används så kommer det få en positiv påverkan genom att människors möjlighet att minska användningen av materiella resurser underlättas.

Om arbete genomförs med förebyggande, återanvändning och sortering av avfall inom kommunala verksamheter, kan kommunen vara en förebild och gå före i arbetet för att utveckla en mer cirkulär verksamhet som får positiv påverkan på användningen av materiella resurser.

² Avser Förpacknings och Tidningsinsamlingens insamlingsresultat för 2020.

Om utredningar avseende fastighetsnära insamlingssystem för förpackningar och returpapper samt utredningar avseende utveckling av återvinningscentralerna kan bidra till ökad service, vilket gör det lättare för människor att sortera rätt, kan det få en positiv påverkan genom att materialåtervinningen ökar.

Om återanvändning och återvinning av material ökar, så kan behovet av att ta ut jungfruligt material från jordens ändliga resurser minska. Det är alltid mer resurseffektivt att använda ett material flera gånger än att förbränna det och tillverka nya produkter av jungfruligt material (se även kapitel 4.4). Omfattningen av de positiva miljökonsekvenserna beror på i vilken utsträckning människors beteenden förändras. Beteendeförändringar tar tid, men på lång sikt bedöms de positiva miljökonsekvenserna kunna bli stora.

4.2.4 Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan

Resurser och kunskap behöver tillföras arbetet med att utveckla rutiner och strukturer inom kommunen för att organisationen ska genomföras av ett arbetssätt som förebygger att avfall uppstår och återanvänder materiella resurser så långt möjligt.

Genom god sortering inom kommunala verksamheter möjliggörs återvinning av det avfall som ändå uppstår. Alla kommuner har ett ansvar för att sortera avfallet och vara förebilder för kommuninvånarna. Det behöver säkerställas att de insamlade och sorterade materialerna uppfyller de krav och den kvalitet som återvinningsindustrin ställer för att återvinna materialerna till ny råvara.

4.3 Bebyggelse och kulturmiljö

Här behandlas främst om- och tillbyggnationer på grund av ändrade insamlingssystem eller liknande, och hur dessa påverkar bebyggelse och kulturmiljö.

4.3.1 Nuläge och förutsättningar

Kommunen har fem större tätorter – Östhammar, Gimo, Alunda, Österbybruk och Öregrund. I kommunen finns en rik kulturbygd med flera välbevarade vallonbruk och herrgårdar. Den rika kulturbygden med många äldre byggnader bör bevaras. Detta kan innebära utmaningar i arbetet med att utveckla avfallshanteringen.

4.3.2 Negativ miljöpåverkan

Negativ miljöpåverkan bedöms kunna uppstå på bebyggelse och kulturmiljö utifrån förändringar gällande avfallshanteringen.

I avfallsplanen finns åtgärder som handlar om att utreda fastighetsnära insamlingssystem av förpackningar och returpapper och att utreda utveckling av återvinningscentraler. Om utredningen avseende fastighetsnära insamling leder till införande av ett fastighetsnära insamlingssystem kan det i vissa områden påverka bebyggelse och kulturmiljö negativt. Om utredningen avseende återvinningscentralerna

leder till förändrad placering eller hur verksamheten bedrivs kan det eventuellt påverka omgivande bebyggelse och kulturmiljö negativt.

I avfallsplanen finns också åtgärder som handlar om att säkerställa källsorteringsmöjligheter i samtliga kommunala verksamheter. Införandet av avfallsutrymmen för fler fraktioner i kommunala verksamheter kan eventuellt påverka bebyggelsen negativt.

Föreliggande avfallsplan bedöms sammantaget inte innebära någon betydande negativ miljöpåverkan på bebyggelse och kulturmiljö. Det är dock viktigt att vid eventuella förändringar gällande avfallshanteringen göra bedömningar på specifika och berörda platser avseende påverkan på bebyggelse och kulturmiljö för att minimera eventuell negativ påverkan.

4.3.3 Positiv miljöpåverkan

Om arbetet med att förbättra samarbetet avseende avfallshantering i planprocessen genomförs kan detta medföra positiv miljöpåverkan eftersom ombyggnationer i efterhand ofta blir svårare och dyrare att genomföra.

Föreliggande avfallsplan bedöms inte innebära någon ytterligare positiv miljöpåverkan på bebyggelse och kulturmiljö.

4.3.4 Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan

Inga ytterligare åtgärder föreslås.

4.4 Luft- och klimatfaktorer

Luft- och klimatfaktorer omfattar de växthusgaser som bidrar till den globala uppvärmningen och övriga luftföroreningar som är farliga för människa och miljö. Här behandlas främst minskad mängd avfall, återvinning av avfall, matavfallets bidrag till minskat beroende av fossila drivmedel samt transporternas påverkan.

4.4.1 Nuläge och förutsättningar

Livsmedelsproduktionen står för en stor påverkan på miljön. All mat som produceras och inte äts upp har därmed producerats helt i onödan och bidrar till onödiga utsläpp.

De vanligaste luftföroreningarna består av kväveoxider, marknära ozon samt luftburna partiklar av olika storlek. Luftföroreningar kan ställa till problem lokalt, till exempel för människors hälsa, när höga halter uppstår nära en föroreningskälla eller inom ett tätbefolkat område. I en studie som presenterades år 2018 uppskattades antalet dödsfall till följd av luftföroreningar (NO₂ och partiklar) till ca 7 600 i Sverige per år³.

Utsläpp från vägtrafik utgör, tillsammans med utsläpp från industrin, större delen av de totala utsläppen av klimatpåverkande gaser.

³ IVL 2018, " Quantification of population exposure to NO₂, PM_{2.5} and PM₁₀ and estimated health impacts", C 317

Avfallshanteringen är idag starkt beroende av transporter, främst med tyngre fordon för insamling av avfall och transporter till behandlingsanläggningar, men även av privatpersoners personbilstransporter för avlämning av avfall vid återvinningsstationer och återvinningscentraler. Det är dock bara en mycket liten del av utsläppen av klimatpåverkande gaser inom kommunen som kommer direkt från transporter och hantering av avfall. Utsläpp av klimatpåverkande gaser begränsas vid användande av förnybara bränslen, men idag sker samtliga avfallstransporter med fossilt bränsle i kommunen. Däremot behandlas insamlat matavfall genom rötning där biogas produceras som kan ersätta fossila bränslen.

4.4.2 Negativ miljöpåverkan

Negativ miljöpåverkan bedöms kunna uppstå på luftkvalitet och klimat. Detta bedöms kunna ske om mängden transporter ökar när avfall i högre utsträckning sorteras i olika fraktioner som ska transporteras till olika platser för återanvändning eller återvinning.

Miljöeffekterna av ökade transporter är ökat utsläpp av främst kväveoxider, koldioxid och partiklar till luft, vilket påverkar luftkvalitet och klimat negativt. Konsekvenser på människans hälsa kan bli exempelvis att fler får nedsättning av lungfunktion och cancer⁴. Konsekvenserna på miljön kan bli förhöjd temperatur och förändrat klimat. Miljökonsekvensernas omfattning av ökade transporter bedöms dock som små med hänsyn till avfallshanteringens ringa andel av transportsektorns utsläpp av föroreningar.

4.4.3 Positiv miljöpåverkan

Positiv miljöpåverkan bedöms kunna uppstå på luftkvalitet och klimatfaktorer. Detta bedöms uppstå främst av arbetet med åtgärder som syftar till att:

- Minska mängden avfall som uppkommer genom förebyggande och återbruk
- Öka materialåtervinningen
- Öka andelen matavfall som sorteras ut, vilket rötas och där biogasen kan ersätta fossila bränslen för transporterna
- Fossilfria drivmedel vid insamling och transport av avfall

4.4.3.1 Minska mängden avfall

Genom att förebygga att avfall uppstår minskar miljöbelastningen genom minskade utsläpp, både vid tillverkning, transport och vid behandling av avfall.

Livsmedelsproduktionen står exempelvis för en stor påverkan på miljön. Cirka en tredjedel av all mat som produceras äts inte upp utan blir matsvinn

⁴ Lunds Universitet, Medicinska fakulteten 2017, "Fine and ultrafine particle exposure: Health effects and biomarkers", ISBN 978-91-7619-386-0. Det har visats samband mellan exponering för partiklar, särskilt mycket små partiklar till sjukdomar i luftvägarna, astma, kronisk bronkit och cancer.

och har därmed producerats helt i onödan. I genomsnitt beräknas varje person i Sverige ge upphov till ca 44 kg matsvinn per år⁵, mat som istället hade kunnat ätas upp.

I Tabell 1 presenteras två exempel:

- Effekten från förebyggande av avfall om invånarna i kommunen minskade mängden mat- och restavfall med 50 kg/invånare och år (som kan jämföras med totalt insamlade mängder mat- och restavfall under 2020 på 250 kg/invånare i Östhammars kommun).
- Effekten om arbetet med att minska matsvinnet skulle falla väl ut och det skulle innebära en minskning av mängden matavfall med 10 kg/invånare och år (jämfört med den genomsnittligt beräknade mängden matsvinn i Sverige på 44 kg/år)

Tabell 1 Minskning av klimatpåverkan vid förebyggande av avfall. Källa: Avfall Sverige Rapport 2019:19

	Mängd förebyggt avfall per person, kg/år	Mängd förebyggt avfall ¹ , ton	Minskad mängd CO ₂ e, ton/år ²	Motsvarar mil/år ² (person- bil, bensin)
Ex. Förebyggande, mat- och restavfall	50	1 113	2 448	1 891 335
Ex. Minskat matsvinn	10	223	490	378 267

¹Beräkningen utgår från den folkmängd som är totalt i kommunen 2021 på 22 251 personer.

²Enligt Avfall Sveriges rapport 2019:19 kan minskad mängd mat- och restavfall ge minskade utsläpp av koldioxid med ca 2,2 kg koldioxidekvivalenter (motsvarar ca 17 km bilkörning) per kg mat- och restavfall.

Bedömningen utifrån beräknade exempel ovan är att arbetet för ökad återanvändning och förebyggande av avfall som planeras kommer att ha stor positiv miljöpåverkan på luft och klimat om det får de effekter på människors beteenden som önskas.

4.4.3.2 Ökad materialåtervinning

Resultat från livscykelanalyser⁶ visar att nyttan ur ett miljöperspektiv är större vid materialåtervinning än vid förbränning, trots att mängden transporter bedöms öka. Det är således bättre ur miljöhänseende att återvinna material så många gånger som möjligt innan det förbränns.

⁵ Naturvårdsverket rapport "Matavfall i Sverige 2018", Hushåll kastar totalt ca 95 kg matavfall per person (varav ca 26 kg är flytande som går till avlopp och ca 69 kg är fast avfall), av detta är ca 44 kg onödigt matavfall, matsvinn. Av matsvinnet är ca 18 kg fast avfall och 26 kg flytande enligt rapporten.

⁶ Nordiska ministerrådets rapport 2015:547

Miljöeffekterna av att öka mängden produkter och material som kan återanvändas respektive återvinnas, är minskade utsläpp till luft i hela produktionskedjan - från utvinning till tillverkning och distribution av varor samt vid behandling av avfallet.

Genom att öka mängden material som samlas in för återanvändning och återvinning kan behovet av att framställa produkter från jungfruliga råvaror minska, åtminstone på lång sikt. Därmed kan utsläppen minska vid nyproduktion av produkter.

Tabell 2 visar beräkningar kring att förpackningar och returpapper som samlades in i kommunen år 2020 skulle kunna bidra till att CO₂-utsläppen (antalet koldioxidekvivalenter) minskar med ca 680 ton om allt materialåtervinns, vilket motsvarar ca 145 varv runt jorden med en medelstor personbil.

Tabell 2 Minskning av klimatpåverkan från förpackningar och returpapper som återvinns. Källa: Avfall Sverige Rapport 2019:19

Material	Mängd avfall, ton/år	Minskad mängd CO ₂ , ton/år	Motsvarar mil/år (person-bil, bensin)
Returpapper	480	340	288 000
Pappersförpackningar	378	80	75 700
Plastförpackningar	134	80	66 800
Glasförpackningar	289	100	86 800
Metallförpackningar	45	80	62 300
Totalt	1 326	680	579 600

4.4.4 Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan

De viktigaste åtgärderna för att säkerställa att de beskrivna positiva effekterna uppstår, eller till och med blir större, är att säkerställa att de informationsåtgärder som föreslås i avfallsplanen omsätts i förändrade vanor och rutiner så att mängden avfall verkligen minskar och att mängden som materialåtervinns verkligen ökar. Förändrade vanor underlättas av god service där åtgärder för att utveckla avfallshanteringen bedöms kunna spela en stor roll.

Kommunens egna verksamheter råder också över ett flertal åtgärder inom sina egna verksamheter, de arbetssätt och rutiner som tillämpas och att kommunägda lokaler har ändamålsenliga utrymmen för avfallshantering. Alla kommunala verksamheter har ett ansvar för att minska avfallet och att

sortera. Det är viktigt att kommunala verksamheter föregår med gott exempel och är förebilder för kommuninvånarna.

4.5 Förorening och exploatering av mark och vatten

Här behandlas främst åtgärder vid nedlagda deponier, Vaddika avfallsanläggning men även till viss del återvinningscentralerna.

4.5.1 Nuläge och förutsättningar

Utsläpp till mark och vatten sker i form av lakvatten från aktiva och nedlagda deponier.

Som berörts tidigare i kapitel 3.1.3 om klimatanpassning så riskerar vissa invasiva arter gynnas av ett förändrat klimat till följd av klimatförändringarna. Redan idag finns invasiva arter som behöver bekämpas och där spridning behöver förhindras. Östhammars kommun har rutiner, som beskrivs i avfallsplanen, för att förhindra spridning och omhänderta invasiva arter på ett säkert sätt.

4.5.2 Negativ miljöpåverkan

Vid genomförandet av planen bedöms utsläpp till mark och vatten från nedlagda deponier och anläggningar vara oförändrad.

4.5.3 Positiv miljöpåverkan

Genom att motverka en ökning av mängden avfall i samhället med hjälp av informationsarbete avseende förebyggande av avfall och ökad återanvändning kan mängden material som utvinns ur jordskorpan på lång sikt minska och därmed även tillförseln av mängden giftiga ämnen till omgivande natur och miljö. Den positiva miljöpåverkan av ökad återanvändning och ökad materialåtervinning kan därför på sikt bli stor.

4.5.4 Åtgärder för att minska negativ miljöpåverkan eller öka positiv påverkan

Inga ytterligare åtgärder föreslås.

4.6 Inbördes förhållande mellan ovanstående miljöaspekter

Miljöaspekterna ovan hänger tätt samman. En åtgärd kan påverka flera aspekter samtidigt, både positivt och negativt. Ett exempel på detta är att information om avfallshantering kan leda till ökad sortering och bättre behandling av farligt avfall, vilket kan bidra till positiv miljöpåverkan genom bättre resurshushållning och minskad risk för exempelvis elavfall i restavfallet. Ökad källsortering skulle dock även kunna bidra till negativ miljöpåverkan på "Luft och klimatfaktorer" om transporterna vid insamling ökar. Miljövinsten med ökad källsortering är dock större än de negativa konsekvenserna av ökade transporter.

5 Sammanfattande bedömning

5.1 Betydande miljöpåverkan

Miljökonsekvenserna av genomförandet av föreslagen avfallsplan bedöms i huvudsak vara positiva. Åtgärderna syftar till att förebygga att avfall uppstår, öka återanvändningen och öka andelen som återvinns. De negativa konsekvenserna av genomförandet av planen bedöms vara små och främst vara kopplade till risk för ökad mängd transporter av olika typer av avfall och återanvändbara produkter. Vinsten av återanvändning och återvinning är dock större än de negativa konsekvenserna av ökade transporter.

De viktigaste åtgärderna för att säkerställa att de beskrivna positiva effekterna uppstår, eller till och med blir större, är att säkerställa att de informationsåtgärder som föreslås i avfallsplanen omsätts i förändrade vanor och rutiner så att mängden avfall verkligen minskar och att mängden som materialåtervinns verkligen ökar. Kommunens roll i att erbjuda en god service och att ge goda förutsättningar för människor att sortera sitt avfall men även i att stödja återanvändning är också avgörande pusselbitar för att lyckas.

Kommunen råder också över sin egen verksamhet, att de åtgärder som pekas ut i planen genomförs och att källsortering inom den kommunala verksamheten införs. Det är viktigt att kommunen föregår med gott exempel. Alla kommuner har ett stort ansvar för att minska avfallet och sortera sitt avfall och genom det göra faktiskt skillnad men även vara förebilder för kommuninvånarna.

Risken för negativ miljöpåverkan bedöms som liten vid genomförande av avfallsplanens åtgärder. Negativ miljöpåverkan bedöms kunna uppstå främst om mängden transporter ökar, vilket ger upphov till klimatpåverkande gaser och buller. Negativ miljöpåverkan kan också uppstå på bebyggelse och kulturmiljö vid förändringar gällande avfallshantering.

Det tar lång tid att förändra beteenden, men på lång sikt och om informationsinsatserna får genomslag kan det få stor positiv påverkan. De positiva effekterna kommer framför allt visas genom bättre resurshushållning och minskade diffusa utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen.

Sammanfattningsvis bedöms den negativa påverkan av genomförandet av avfallsplanen vara liten.

5.2 Nationella och internationella miljömål

Avfallsplanens mål och måluppföljning ligger i linje med nationella miljö kvalitetsmål och mål i Sveriges nationella avfallsplan med avseende på exempelvis: ökad återanvändning, ökad återvinning av avfall, minskad nedskräpning, ökad utsortering av matavfall och minskat matsvinn.

Avfallsplanens inriktning ligger i linje med hållbar utveckling och ansluter väl till globala miljömål, nationella miljö kvalitets- och etappmål samt kommunens ansvar enligt åtgärdsprogrammet för havsmiljön i Nordsjön och

Östersjön och havsmiljöförordningen. Sammantaget bedöms de nationella miljö kvalitetsmålen påverkas i positiv riktning av genomförandet av avfallsplanen om målen uppnås.

5.3 Åtgärder mot negativ påverkan

Nedan beskrivs förslag att beakta vid genomförande av planen för att motverka negativ miljöpåverkan eller optimera positiv miljöpåverkan:

- För att minska risken för negativ påverkan på människors hälsa vid genomförande av planen bör det säkerställas att inga gifter som borde ha fasats ut ur kretsloppet återförs i produkter som återanvänds/återbrukas.
- Resurser och kunskap behöver tillföras arbetet med att utveckla rutiner och strukturer inom kommunen för att organisationen ska genomsyras av ett arbetssätt som förebygger att avfall uppstår och återanvänder materiella resurser så långt möjligt.
- Genom god sortering inom kommunala verksamheter möjliggörs återvinning av det avfall som ändå uppstår. Orsaken till de svårigheter som kan finnas med införande av källsortering i kommunala verksamheter behöver identifieras och åtgärdas för att källsortering ska kunna införas i samtliga kommunala verksamheter. Till detta arbete behövs resurser för exempelvis inventeringar, utveckling av befintliga lokalytor och i några fall utbyggnad av utrymmen för avfallshantering
- Det behöver säkerställas att de insamlade och sorterade materialen uppfyller de krav som återvinningsindustrin ställer för att återvinna materialen till ny råvara.

6 Uppföljning

Miljöpåverkan kommer att ingå som en parameter i uppföljningen av genomförandet av avfallsplanen. Uppföljning och utvärdering av avfallsplanens mål och åtgärder kommer att ske årligen, initieras av kommunstyrelsen och genomförs inför nämndernas årliga budgetprocess, vilket bidrar till att avfallsplanen blir ett levande dokument.

Det är viktigt att det säkerställs att det finns resurser för uppföljningen av målen och miljöpåverkan.

7 Referenser

Avfall Sverige	Nationell sammanställning av plockanalyser, rapport 2016:28.
Avfall Sverige	Klimatpåverkan från olika avfallsfraktioner, rapport 2019:19.
FN:s utvecklingsprogram, UNDP	De globala målen, www.globalamalen.se
Förpacknings- & tidningsinsamlingen	www.ftiab.se
Håll Sverige Rent	www.hsr.se
IVL 2018, Naturvårdsverket	Quantification of population exposure to NO ₂ , PM _{2.5} and PM ₁₀ and estimated health impacts, C 317
Miljöbalken med föreskrifter	www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/
Naturvårdsverket	"Att göra mer med mindre - Sveriges avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023", www.naturvardsverket.se
Naturvårdsverket	"Matavfall i Sverige 2018", www.naturvardsverket.se
Nordiska ministerrådet	"Climate Benefits of Material Recycling: Inventory of Average Greenhouse Gas Emissions for Denmark, Norway and Sweden", Rapport 2015:547, https://www.norden.org
Regeringen	Nationella miljö kvalitetsmål
Havs- och vattenmyndigheten	Marin strategi för Nordsjön och Östersjön - Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen www.havochvatten.se
Östhammars kommun	www.osthammar.se

Biblioteksplan

för Östhammars kommun

2023-2026

Antaget av	Instans
Antaget	Datum och §
Ersätter tidigare version	Instansförkortning, datum och §
Gäller för	KS, nämnder, bolag/koncernen
Dokumentansvarig	Roll

Innehåll

Bakgrund och syfte.....	3
Bibliotekens uppdrag.....	3
Folkbibliotek	4
Biblioteken och kommunens strategiska inriktningsområden	4
En hållbar kommun	4
En lärande kommun	5
En öppen kommun	5
En attraktiv och växande kommun.....	5
Folkbiblioteksverksamhet	5
Folkbibliotekens fokusområden	6
Barn och unga med fokus på språkutveckling samt läsfrämjande arbete.....	6
Funktionsnedsättning	7
Digitalisering.....	7
Nationella minoriteter samt personer med annat modersmål än svenska	7
Skolbibliotek	8
Skolbiblioteksverksamhet	8
Skolbibliotekens fokusområden	9
Samverkan	9
Styrande dokument förutom bibliotekslag och skollag.....	10
Internationellt antagna styrdokument.....	10
Nationellt antagna styrdokument	10
Regionalt antagna styrdokument.....	10
Lokala styrdokument.....	10

Bakgrund och syfte

Enligt bibliotekslagen ska kommuner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Biblioteksplanen för Östhammars kommun 2023-2026 omfattar folkbiblioteken och skolbiblioteken. Det är ett styrdokument som ger vägledning för bibliotekens verksamheter under perioden 2023-2026.

Biblioteksplanen ska användas som ett styrdokument för bibliotekens arbete och anger mål och principer som biblioteken ska sträva efter att uppnå. Dessa ska konkretiseras genom handlingsplaner. Biblioteksplanen kommer att revideras och utvärderas efter fyra år medan handlingsplanerna utvärderas och omarbetas årligen.

Östhammars kommun består av fem orter, Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Kommunen är flerkärnig och till ytan stor med mycket landsbygd vilket har stor betydelse i planering och drift av biblioteksverksamheten. Huvudbiblioteket är placerat i Östhammars kulturhus Storbrunn.

Bibliotekens uppdrag

Folk- och skolbibliotek tillhör det allmänna biblioteksväsendet och regleras av bibliotekslagen (2013:801). Skolbiblioteksverksamheten regleras även av skollagen (2010:800). Förutom lagstiftningen regleras biblioteksverksamheter av olika styrdokument på internationell, nationell, regional och lokal nivå. De internationella dokumenten av störst betydelse för biblioteksplanen är UNESCO:s och IFLA:s folk- och skolbiblioteksmanifest, samt Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. Det senare dokumentet är sedan 1 januari 2020 svensk lag. På regional nivå är det Region Uppsalas kulturplan 2023-2026 och Biblioteksplan Region Uppsala 2020-2023 som är de främsta styrdokumenterna.

I bibliotekslagens paragraf 2 anges att ändamålet för det allmänna biblioteksväsendet är att verka för det demokratiska samhällets utveckling, bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning, främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Det anges även att biblioteket ska finnas tillgängligt för alla.

I bibliotekslagen stadgas att biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av informationen. (2013:801 § 4)

Likaså ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Detta bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken samt andra språk än svenska.

I UNESCO:s och IFLA:s folkbiblioteksmanifest står att folkbibliotekens huvuduppgift är att verka för information, läskunnighet, utbildning och kultur. (Bibliotekens internationella manifest)

I tider av samhällskris och osäkerhet är bibliotekets roll som informationsförmedlare extra betydelsefull, och bibliotekarierna fyller med sin källkritiska kompetens en viktig funktion.

I Barnkonventionens fjärde artikel fastslås att varje stat ansvarar för och utnyttjar sina resurser till fullo för att uppfylla barns rättigheter.

Region Uppsalas kulturplan stöder sig på nationella kulturpolitiska mål och understryker vikten av att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Vidare betonas bland annat kvalitet och konstnärlig förnyelse och främjandet av ett levande kulturarv. Barn och ungas rätt till kultur ska särskilt uppmärksammas. (Kultur i hela länet – hela livet. Region Uppsalas kulturplan 2023-2026)

I den regionala biblioteksplanen har fyra fokusområden formulerats. Dessa är stärkt demokrati, inkludering, det digitaliserade samhället och det lärande biblioteket. (Biblioteksplan Region Uppsala 2020-2023)

Folkbibliotek

Bibliotekslagen fastslår att varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. För att säkerställa detta ska kommunens bibliotek ha en fastställd mediepolicy. Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Biblioteken och kommunens strategiska inriktningsområden

Kommunens flerårsplan 2022-2026 specificerar fyra strategiska inriktningsområden: hållbar, lärande, öppen och en attraktiv och växande kommun.

En hållbar kommun

Biblioteken är en funktion för alla medborgare och i ett hållbart samhälle måste alla inkluderas. Biblioteksverksamheten ska vara en källa till läsande, information, kunskapsinhämtning, kulturella upptäckter och livslångt lärande. Biblioteken ska stimulera till alla former av läsning oavsett medieformat och erbjuda möjligheter att uppleva berättelser i olika former. I enlighet med uppdraget att verka för samhällets demokratiska utveckling, ska biblioteken arbeta för fri åsiktsbildning samt öka kunskapen om hur MIK (medie- och informationskompetens) kan användas för lärande och delaktighet i kultur- och samhällslivet. Biblioteken ska vara öppna, personliga och kompetenta bibliotek. Det vill säga en attraktiv mötesplats som enligt lag är till för alla invånare.

En lärande kommun

Både skol- och folkbiblioteken arbetar aktivt med att främja språkutveckling, läsning och lärande på olika sätt. På biblioteken finns ett brett mediebestånd för att inspirera barn, unga och vuxna att utforska nya intressen och fritidsaktiviteter.

En öppen kommun

Ett gott bemötande och bästa möjliga service är en central fråga för biblioteken och hela Sektor samhälle. För att öka tillgängligheten för kommuninvånarna kommer folkbiblioteken att införa så kallat meröppet. Detta är en möjlighet för besökare att komma in på biblioteket utanför bemannade öppettider. Öregrunds bibliotek beräknas starta under 2022 och därefter utvärderas.

För att stärka bibliotekens roll i lokalsamhället krävs aktiv marknadsföring för att kommuninvånarnas kännedom om bibliotekens utbud ska öka.

Medskapande aktiviteter är en del av bibliotekens verksamhet. Biblioteket i Storbrunn har liksom hela kulturhuset medskapande i fokus, och samma strävan finns på de andra orterna där biblioteken ska ta en drivande roll i aktiverande av barns och ungas kreativitet. Öppna bibliotek ska ge utrymme för eget skapande. Ett viktigt mål när det gäller verksamheten med och för barn och unga är att deras egna idéer och önskemål tas tillvara till exempel genom samarbete med kommunens fritidsgårdar.

På biblioteken ska alla känna sig inkluderade och erbjudas lika tillgång till bildning och kultur.

En attraktiv och växande kommun

Inom de närmaste åren är det satsningar på tillväxt i Alunda och Österbybruk. Tillgång till kultur och bibliotek är en faktor som kan bidra till en kommuns attraktionskraft. I Region Uppsalas kulturplan 2023-2026 är ett mål att Uppsala län ska vara en hållbart växande region med en attraktiv livsmiljö. I detta framhålls konst och kultur som utvecklingsfaktorer och delar i ett hållbart samhällsbygge. Biblioteken lyfts fram som en betydelsefull kulturell infrastruktur i länet.

Biblioteken utgör lokala kulturcentra i sina närområden. De är öppna mötesplatser där besökarna kan ta del av många slags kulturyttringar, från litteratur till musik, konst och teater. Facklitteratur och databaser ger tillgång till kunskap och samhällsinformation inom olika områden. Bibliotekens samlade verksamhet bidrar på flera sätt till att öka attraktiviteten och stimulera företagsklimatet i kommunen.

Folkbiblioteksverksamhet

Östhammars kommuns folkbibliotek är placerade i Östhammar, Öregrund och Gimo. I Alunda och Österbybruk finns integrerade skol- och folkbibliotek.

Varje bibliotek fungerar som kulturcentra i sina närsamhällen där tillgången till skön- och facklitteratur, tidskrifter och tidningar är viktig. Biblioteken arrangerar även författarträffar, teaterföreställningar, konserter, filmvisningar, utställningar, bokprat för barn och unga och

olika typer av skapande verksamhet. Programverksamheten i kommunen strävar efter ett varierat innehåll och att vara tillgänglig för alla. Särskilt fokus har de prioriterade grupperna, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer som har annat modersmål än svenska, samt barn och unga. Programverksamheten ska öka delaktigheten i lokalsamhället genom samverkan med föreningar, näringsliv och kommuninvånare. Verksamheten ska även bidra till skapande av nätverk och mötesplatser för lokala kulturutövare samt att ge kommuninvånarna möjlighet att möta lokala kulturutövare.

Kreativa bibliotek är en pågående satsning där de olika biblioteken ses över. Behov och önskemål utifrån det lokala perspektivet beaktas men också utifrån ett omvärldsperspektiv. Gimo var först ut i satsningen och utvärdering av resultatet väntas.

Folkbibliotekens fokusområden

Barn och unga med fokus på språkutveckling samt läsfrämjande arbete

Barn och ungdomar nämns specifikt i lagtexten: "Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till lästning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar"

Barnkonventionen är numera svensk lag och hänsyn till denna ska särskilt tas.

Kommunen har många olika slags verksamhet som riktar sig till barn och unga. För att nå fler i målgruppen ska biblioteken

- erbjuda alla föräldragrupper inom barnhälsovården ett biblioteksbesök där information om läsning och språkutveckling ges
- Ägna särskild uppmärksamhet åt målgruppen både när det gäller lokalernas utformning och utbudet av medier och program. Biblioteken ska upplevas som en angelägen plats där de både kan studera, låna medier, få boktips, ordna egna arrangemang och bara mötas.

Bibliotekarien med barn- och ungdomsansvar arbetar ständigt med olika läsfrämjande insatser och i nära samarbeten med de andra bibliotekarierna samt skolbibliotekarierna i kommunen. Väl fungerande nätverk finns med bl.a. BVC och de olika förskolorna i kommunen. Medel har erhållits från statens kulturråd för att bedriva utökad verksamhet gällande barns språkutveckling. Bokstartsprojektet i samarbete med BVC, logopedi och öppna förskolan arbetar med språkutvecklande insatser för barn och ungdomar.

Biblioteken ska stödja individen i övergången från barndom till vuxenlivet. Detta genom att ge tillgång till både resurser och en stimulerande miljö som tillgodoser ungdomars behov när det gäller språklig, intellektuell, känslomässig och social utveckling.

Samverkan sker mellan folkbibliotek och ungdomsgårdar kontinuerligt i olika teman.

Litteratur tillhandahålls med fokus på lässtimulans och läsutveckling i grupp och för den enskilde med prioritering utifrån ett jämställdhets-, hbtqi, mångfalds och interkulturellt perspektiv.

Funktionsnedsättning

Enligt bibliotekslagen skall biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning och erbjuda service på den enskildes villkor. Detta sker genom att

- bibliotekarie med tillgänglighetsansvar har anställts
- bibliotekspersonalen har genomgått fortbildning avseende bemötande av personer med funktionsnedsättning
- tillgänglighet för alla medborgare ska säkras i de lokaler och miljöer där kommunen bedriver biblioteksverksamhet
- bibliotekens utbud ska finnas tillgängliga även för individer som har begränsad möjlighet att ta sig till ett bibliotek. Det råder stort behov av uppsökande verksamhet varför biblioteket kommer arbeta med förslag på lösningar.
- det digitala biblioteket erbjuds som ett strategiskt redskap för att nå dessa användares behov
- med olika insatser stimulera läsning på särskilt boende och andra mötesplatser
- information om och handledning kring lättillgängliga medier och material för språkutveckling ska erbjudas på alla bibliotek

Digitalisering

Bibliotekarien med digitalt ansvar har i uppgift att utveckla både personalens digitala användande och att se till att våra besökare och användare får så bra service som möjligt. En av förutsättningarna för det är att det digitala nätverket, wifi, fungerar på ett enkelt, tydligt och lättillgängligt sätt. I dag är detta inte tillfredsställande och behöver ses över.

Att knyta nätverk och arbeta bl.a. med transformation av det digitala användandet i kommunen är en stor del i vårt kommande arbete. Att få in det digitala än mer naturligt i alla våra olika arbetsmoment.

Biblioteken har i uppdrag att öka kunskapen om informationsteknik och möjliggöra för fler att ta del av det digitala samhället. Detta sker genom att

- fortsätta kompetensutveckla biblioteksmedarbetarna i Digitalt först vilket är en nationell satsning med fokus på kompetenshöjning inom digital kompetens. Detta för att kunna ge biblioteksbesökarna bättre stöd och hjälp
- tillhandahålla användarvänliga digitala tjänster och vägledning till allmänna digitala resurser
- bidra till att öka både kunskapen om informationsteknik och den digitala delaktigheten. Detta har stor folkbildande betydelse, och att göra alla delaktiga i den digitala utvecklingen är en viktig demokratifråga.

Nationella minoriteter samt personer med annat modersmål än svenska

Biblioteken ska ägna uppmärksamhet åt minoritetsspråken, och eftersom Östhammars kommun är ett finskt förvaltningsområde ska biblioteken främst uppmärksamma finsk kultur och litteratur.

Bibliotekens utbud ska stämma överens med närsamhällets efterfrågan och behov varför litteratur på andra språk som talas i kommunen ska erbjudas. Omvärldsbevakning och inköp sköts av bibliotekarie med särskilt språksansvar för biblioteken i kommunen.

Skolbibliotek

Skolbiblioteken regleras i skollagen (2010:800 2 kap 36§). Där anges att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller även för de fristående skolorna.

Skolhuvudmännens utgångspunkt ska vara att skolbiblioteket är en rättighet för eleverna som ska anpassas efter deras förutsättningar och behov. Sedan är det rektors ansvar att se till att alla lärare på skolan använder skolbiblioteket regelbundet i sin undervisning. För att uppnå största möjliga likvärdighet mellan skolorna i kommunen är det viktigt att huvudmannen arbetar aktivt för att en samsyn mellan rektorerna råder. Användningen av skolbibliotek specificeras i läroplanerna som utfärdas av regeringen. I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, reviderad 2017, står i del 2.8: Rektorns ansvar: "ett särskilt ansvar för att (---) skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens". I gymnasiets läroplan 2:6 står det samma sak under rektorns ansvar.

Skolinspektionen som har i uppdrag att följa skolornas arbete har ställt upp följande krav för att eleverna ska anses ha tillgång till skolbibliotek:

1. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
2. Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur samt möjlighet för elever att använda digitala hjälpmedel.
3. Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolbiblioteksverksamhet

Skolbibliotek finns idag på Bruksgymnasiet (inklusive vuxenutbildningen), Österbyskolan, Olandsskolan, Frösåkersskolan, Vallonskolan samt Öregrunds skola.

Skol- och gymnasiebibliotek är en pedagogisk resurs för undervisning och skolarbete som planeras och utgår utifrån respektive skolas identifierade utvecklingsområden. Skolbiblioteket är, enligt riktlinjerna i Lgr-12, en verksamhet och inte bara ett rum med böcker även om det fysiska biblioteket i sig är grundförutsättningen för ett fungerande skolbibliotek.

Skolbiblioteket blir en viktig plats för elever och personal som vill hitta en lugn och inlärningsvänlig oas i en skolmiljö som annars kan vara bullrig och stressig. Även läroplanen för gymnasieskolan betonar vikten av ett väl fungerande skolbibliotek. Där står det att det är rektors ansvar att skolbiblioteket används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens. Samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier bidrar till att elever får bättre förutsättningar att lära sig. Ett tydligt exempel är att en god läsförmåga är en nyckelfaktor till framgång i samtliga skolämnen. Biblioteksvisningar, bokprat för klasser och undervisning i källkritik är exempel på sådana samarbeten.

Digitala resurser som talböcker via Legimus tillhandahålls också av skol- och gymnasiebiblioteken.

Skolbibliotekens fokusområden

Alla elever i kommunen ska ha tillgång till skolbibliotek enligt skollagen. Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift att fylla när det gäller läsande, men också för att stärka elevers kompetenser i bland annat informationssökning, digital kompetens och källkritik. När det gäller informationssökning, digital kompetens och källkritik finns förbättringspotential. Här kan skolbibliotekarierna få bättre förutsättningar genom de lokala planerna som ska upprättas på varje skola.

Skolbibliotekens arbete stärks genom:

- en handlingsplan för hur skol- och folkbiblioteken ska samverka. En sådan ska göras så snart biblioteksplanen är färdig
- en gemensam strategi för Sektor bildning och Sektor samhälle som gäller läsfrämjande för barn och unga. Denna strategi ska presenteras i ovan nämnda handlingsplan
- fortbildning av skolbibliotekarierna
- att respektive skola upprättar en lokal plan för hur biblioteket ska användas utifrån skolans utvecklingsbehov och möjligheter
- att de lokala handlingsplanerna garanterar en fortsatt strukturerad verksamhet oavsett om skolbibliotekarien eller skolledningen på en skola byts ut
- att det finns en samverkan mellan rektorerna och ansvariga för folkbiblioteken
- Skoleleverna är framtidens biblioteksanvändare!

Samverkan

Biblioteken samverkar med andra sektorer och enheter som skolor, förskolor, introduktionsenheten och Sektor omsorg.

Inom Språknätet, Region Uppsalas länsövergripande samverkan, samarbetar bibliotekarier, BHV-sjuksköterskor(barnhälsovård), förskollärare och logopedier kring små barns språkutveckling.

Bibliotekspersonal deltar i regionbibliotek Uppsalas lärtillfällen, projekt och seminarier. Regionbibliotekets nätverk för bibliotekscheferna och barn- och ungdomsbibliotekarier och tillgänglighetsansvarig är andra forum för samarbete.

Kontinuerlig fortbildning ska ske för folkbibliotekspersonalen tillsammans med skolbibliotekspersonalen, dels inom olika fokusområden men även inom generell biblioteksverksamhet för att förbättra förutsättningarna för ökat samarbete.

Styrande dokument förutom bibliotekslag och skollag

Internationellt antagna styrdokument

IFLA.s/UNESCOS Folkbiblioteksmanifest

Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)

Nationellt antagna styrdokument

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk, 2009:724

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011

Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011

Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen)

Regionalt antagna styrdokument

Kultur i hela länet – hela livet. Region Uppsalas kulturplan 2023-2026

Regional biblioteksplan för Uppsala län 2020-2023

Lokala styrdokument

Kommunfullmäktiges prioriterade mål 2015-2018, 2017 års revidering

Flerårsplan 2019-2021

Skolplan 2017-2022

Strategi för jämställdhetsintegrering

Policy för tillgänglighet

Äldreplan 2018-2022

Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun 2023-2024

Antaget av	Kommunfullmäktige
Antaget	Datum och §
Ersätter tidigare version	Nytt styrdokument
Gäller för	X
Dokumentansvarig	X

Innehåll

Inledning.....	3
Friluftsliv i Östhammars kommun	3
Friluftspolitiskplan	5
Åtgärdsplan	6
Lästips	7

Remiss

Inledning

Tillsammans är vi många inom Östhammars Kommun som på olika sätt arbetar för ett attraktivt och tillgängligt friluftsliv. Såväl kommunala verksamheter som lokala och regionala organisationer möjliggör att så många som möjligt kan ta del av naturen och dess effekter för hälsa och välmående. Friluftslivet berör fler av kommunens nämnder och verksamheter och därför behöver vi samordna oss. Med en gemensam plan för arbetet kan vi jobba systematisk mot lokala behov och med rätt saker. Vilket gör att vi kan förvänta oss att uppnå våra mål på ett resurseffektivt sätt och med god effekt för invånare och besökare.

Kultur-och fritidsnämnden tar därför fram *Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun 2023-2024*. Friluftsplänen är framtagen för de nämnder, sektorer och verksamheter inom Östhammars kommun som arbetar för ett attraktivt och tillgängligt friluftsliv. Eftersom friluftslivet berör fler än ett verksamhetsområde antas planen av kommunfullmäktige.

Syftet med friluftsplänen är att främja hälsa och välmående och göra Östhammars kommun till en attraktiv plats att leva och vistas på. Målet är att göra friluftslivet mer tillgängligt för invånare och besökare. Friluftsplänen består av en tvåårig tidplan med fokusområden, åtgärder och ansvarsfördelning.

Friluftsliv i Östhammars kommun

Friluftslivet i Östhammars kommun ska vara tillgängligt för alla. Att vistas i naturen främjar hälsa och välmående och ett rikt friluftsliv främjar såväl folkhälsa som biologisk mångfald. Ett rikt och tillgängligt friluftsliv skapar både en attraktiv boendemiljö och attraktiva besöksmål. Vi använder Naturvårdsverkets definition för friluftsliv: *"Friluftsliv är vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling."* Östhammars Kommun har med sina 400 mil av strandlinjer och mångfald av öar gott om platser för friluftsliv vid både sjö och skog. Inom kommunen finns även 40 naturreservat och 13 friluftsbad. Kommunens verksamheter har i samverkan med Upplandsstiftelsen iordningställt sju smultronställen, som är utflyktsmål med höga natur- och kulturvärden. Inom kommunen finns 10 kilometer kommunala elljusspår och flertal vandringsleder. Vikingaleden och Upplandsleden är två långa vandringsleder som går genom kommunen. Här finns även ett flertal kortare vandringsleder som exempelvis Harvikaleden och Vallonstigen. Spritt över kommunen finns 35 lekplatser och 55 allmänna grillplatser varav 13 är belagda med vindskydd och eller mullekojor. Dessa platser är viktiga för att boende och besökare ska kunna ta del av naturens hälsofrämjande effekter i sin boende- och vardagsmiljö.

Naturvårdsverket lyfter att det finns olika typer av naturområden som är viktiga för friluftslivet. Under 2021 genomfördes en inventering och en klassificering av dessa naturområden i Östhammars kommun. Följande naturområden identifierades som viktiga för friluftslivet i kommunen:

- Bostadsnära lek- och rekreationsområden, som är park och/eller natur för lek- och rekreation som finns inom gångavstånd från bostad, skola, förskola eller äldreboende.
- Tätortsnära natur, som omfattas av natur- och skogsområden inom 3 km från bebyggelse.

- Tätortsnära friluftsområden, vilket innebär större naturområden som är iordningställda för friluftsliv och som finns på gång- och cykelavstånd från bebyggelse.
- Långa leder för vandring, cykling, paddling eller ridning.

Inventeringen visade att Östhammars Kommun har gott om tätortsnära friluftsområden och långa leder för vandring. Medan bostadsnära lek- och rekreationsområden samt tätortsnära natur kunde utvecklas. Exempelvis visade inventeringen att Alundas tätortsnära natur hade stor utvecklingspotential.

Statistik från Naturvårdsverket (2021) visar att utövandet av friluftsliv i Sverige ser ungefär likadant ut som tidigare år men att det finns variationer mellan olika grupper i befolkningen. Vissa hinder för utövandet var: tidsbrist, avsaknad av någon att utöva friluftsliv med och brist på lämpliga platser. De tio nationella frilufts målen handlar om att genomföra åtgärder så att förutsättningarna för friluftslivsutövandet förbättras. Särskilt målet *friluftsliv för god folkhälsa* (mål 9), handlar om att skapa förutsättningar för människor att på lika villkor vistas i naturen.

Vidare beskriver Naturvårdsverket att arbetet för friluftslivet knyter an till såväl de miljömässiga som sociala och ekonomiska delarna i arbetet med Agenda 2030. Östhammars Kommuns friluftspolitiskaplan kopplar särskilt an till *God hälsa och välbefinnande* (mål 3), *Minska ojämlikheter mellan och inom olika länder* (mål 10), *Hållbara städer och samhällen* (mål 11), *Hållbar konsumtion och produktion* (mål 12) samt *Ekosystem och biologisk mångfald* (mål 15).

Naturvårdsverket lyfter tio mål för det nationella arbetet för friluftslivet, där den här planen omfattar åtta av dessa mål. *Tillgänglig natur för alla* (mål 1) och *Ett rikt friluftsliv i skolan* (mål 8) är fokusområden för planperioden.

Nationella mål

Mål 1 Tillgänglig natur för alla

Mål 2 Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet

Mål 3 Allemansrätten

Mål 4 Tillgång till natur för friluftsliv

Mål 5 Attraktiv tätortsnära natur

Mål 8 Ett rikt friluftsliv i skolan

Mål 9 Friluftsliv för god folkhälsa

Mål 10 God kunskap om friluftslivet.

Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling (mål 6) samt *Skyddade områden som resurs för friluftslivet* (mål 7) omfattas av andra styrdokument och samverkansstrukturer inom kommunen.

Friluftspolitiskplan

Friluftspanen tar utgångspunkt i kommunfullmäktiges strategiska inriktningsområden *en lärande kommun* och *en hållbar kommun*. Planen knyter an till såväl nationella som regionala och lokala mål för friluftsliv och folkhälsa. Till exempel till kommuns antagna *Hållbarhetslöften*. Syftet med friluftspanen är att främja hälsa och välmående och göra Östhammars kommun till en attraktiv plats att leva och vistas på. Målet är att göra friluftslivet mer tillgängligt för invånare och besökare. Friluftspanen består av en tvåårig tidplan med fokusområden, åtgärder och ansvarsfördelning. Målet mäts med en rankinglista från Naturvårdsverket och genom aktiviteter i åtgärdsplanen.

En projektorganisation är tillsatt på tjänstemannanivå med styrgrupp, referensgrupp och projektledare. *Styrgruppen* består av Sektor Samhälles sektorchef, verksamhetschefer och enhetschef fritid. Styrgruppen ansvarar för att en projektorganisation finns utsedd och stödjer arbetet med planen (omfattning, innehåll syfte, mål och tidplan). Styrgruppen ska årligen få ta del av uppföljning av planen och dess åtgärder.

Referensgruppen Naturnavet, är ett internt samarbetsforum för naturvård och friluftsliv. I gruppen ingår tjänstepersoner som i sitt dagliga arbete arbetar med naturvård och friluftsliv samt förvaltning och avtal gällande natur- och friluftsområden på olika sätt. Främst berörs verksamheterna Attraktivitet och Växande inom sektor Samhälle. Gruppen ska bidra med ämneskunskap och kan utgöra plattform för att kommunicera och förankra planen såväl internt som externt.

Projektledare: Tjänsteperson (fritidsenheten, Samhälle) ansvarar för att ta fram underlag till såväl styrgrupp som referensgrupp och driver projektet framåt genom att föreslå tidplan och hålla kontakt med styr-och referensgrupp. Projektledaren ska ta fram en kommunikationsplan och ansvara för den samlade kommunikationen under framtagandet av planen. Projektledaren ska också ansvara för att åtgärderna i planen sätts i verket och följs upp.

Fokusområden för planperioden 2023-2024

Tillgänglig natur för alla

Tillgänglighet handlar om människors kunskap om att friluftsområden existerar och deras föreställningar om hur tillgängliga områdena är. Det handlar också om att bevara och sköta om naturen och friluftsområden på ett långsiktigt och hållbar sätt.

Ett rikt friluftsliv i skolan

Sveriges barn och unga ska inom skolans verksamhet ha möjlighet att ta del av olika natur- och kulturmiljöer för upplevelser och rekreation. För att skapa goda förutsättningar för friluftsliv i skolan behövs att natur finns i närheten av skolan.

Samverkan

Med samverkan avses den samverkan som sker inom och mellan kommunens sektorer och verksamheter och mellan kommunen och andra organisationer.

Upplandstiftelsen är en etablerad aktör inom natur- och friluftsliv som Östhammars kommun har flera pågående samarbeten med. Länsstyrelsen i Uppsala län är en också en viktig samverkansaktör för Östhammars kommun.

Budget

Åtgärderna i planen bör om möjligt finansieras inom ordinarie verksamhetsram. Vid utökad verksamhet ska kartläggning av medfinansiering göras som inkluderar beräkning av utökad driftbudget.

Uppföljning

Friluftsplanen är tvåårig och följs upp årligen av styrgruppen. Ett nyckeltal är valt för att följa utvecklingen av friluftsplanen och det är Sveriges friluftskommun 2021 (Naturvårdsverket). Östhammars Kommun hade år 2021 ranking 63 av landets 290 kommuner.

Åtgärdsplanen följs upp kontinuerligt av projektledaren via ordinarie verksamhetsuppföljning i kommunens digitala verktyg Stratsys.

Åtgärdsplan

Åtgärderna i planen baseras på:

- Inventeringen av natur och friluftsområden från 2021
- Planens fokusområden
- Resultat av webbenkät riktad till medborgare och föreningsliv, om friluftslivet i Östhammars Kommun
- Resultat av enkätundersökning riktad till förskola och grundskola, om förutsättningar och utvecklingsbehov för att genomföra friluftsliv inom verksamheterna

Sju åtgärder identifierades och utgör åtgärdsplanen (se nedan). Ansvarig funktion ska tillsammans med utpekad samverkanspart omsätta åtgärderna till aktiviteter som ryms att genomföra inom planens giltighetstid 2023-2024. Skuggade fält är pågående processer.

Åtgärdsplan

Åtgärd	Ansvar	Samverkanspart
1. Remiss 7juni-12september 2022	KFN	Kommunens övriga nämnder, lokala och regionala organisationer inom friluftsliv
2. Undersök hur närområdet vid kommunens förskoleverksamhet kan förbättras, med målet att alla förskolorna ska ha möjlighet att samlas i naturen. Det kan handla om att säkerställa grillplats, bänkar och vindskydd inom 300m avstånd.	Samhälle, Fritidsenheten	Bildning, verksamhetschef Samhälle, Utemiljö

3. Stärka aktivitetsutbudet för grundskolans friluftsliv. Genom att tillsammans med respektive skola, utifrån enkätsvaren, undersöka hur aktivitetsutbudet för grundskolans friluftsliv kan förstärkas. Gärna i samverkan med lokala eller regionala organisationer.	Samhälle, Fritidsenheten	Bildning, sektorchef och rektorerna
4. Undersöka möjligheterna till att tillgängliggöra de kommunala Smultronställena så att alla kan ta del av naturen. Detta avser; Krutudden, Tallparken, Vällensbadet, Aspbo samt Gimobadet.	Samhälle, Fritidsenheten	Verksamhetsstöd, Fastighet: verksamhetschef och driftchef.
5. Förstärka arbetet med kommunikation av friluftslivet genom att ta fram och implementera en kommunikationsplan. Planen ska inkludera kommunikation av allemansrätten och lagen om rökfria miljöer.	Samhälle, Fritidsenheten	Referensgrupp
6. Utveckla och stärk samverkan med lokala och regionala organisationer med syfte att stärka friluftslivet i Östhammars kommun	Samhälle, Fritidsenheten	Lokala och regionala organisationer inom friluftsliv
7. Analysera ytterligare behov av åtgärder, baserade på inventeringen av natur-och friluftsliv.	Samhälle, Fritidsenheten	Referensgrupp samt Bildning, Verksamhetsstöd och Omsorg

Lästips

Läs mer om friluftsliv och Agenda 2030 på:

[Naturvårdsverket](#)

[Agenda 2030, Globala målen](#)

Remiss - förslag till Friluftspolitiskplan för Östhammars kommun 2023-2024

Hej!

Friluftslivet berör fler av kommunens nämnder och verksamheter och därför finns ett behov av en gemensam plan för arbetet. Kultur-och fritidsnämnden tar därför fram en Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun. Planen tas fram för de nämnder, sektorer och verksamheter inom Östhammars kommun som arbetar för ett attraktivt och tillgängligt friluftsliv.

Arbetet med friluftslivet genomförs också i stor utsträckning av och tillsammans med lokala och regionala organisationer. För att planen ska bli så bra som möjligt sänds den nu ut på remiss till berörda nämnder och organisationer, för att på så sätt samla in och omhänderta era synpunkter.

Om den Friluftspolitiskaplanen

Planen tar utgångspunkt i kommunfullmäktiges strategiska inriktningsområden *en lärande kommun* och *en hållbar kommun* och knyter an till såväl lokala som regionala och nationella mål för friluftsliv och folkhälsa. Friluftslivet i Östhammars kommun ska vara tillgängligt för alla. Att vistas i naturen främjar hälsa och välmående och ett rikt friluftsliv främjar såväl folkhälsa som biologisk mångfald.

Syftet med friluftspanen är att främja hälsa och välmående och göra Östhammars kommun till en attraktiv plats att leva och vistas på. Målet är att göra friluftslivet mer tillgängligt för invånare och besökare. Den friluftspolitiskaplanen består av en tvåårig tidplan med fokusområden, åtgärder och ansvarsfördelning.

Så här gör du för att ge synpunkter:

Vi tar gärna emot synpunkter på planen i första hand där ni anser er berörda, men synpunkter kring andra delar och kring helheten är också välkommet. Vi vill ha era synpunkter digitalt **senast den 12 september 2022**.

Svaren skickas till [REDACTED] I ämnesraden ange "Dnr KFN-2021-69 Remiss - Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun 2023-2024".

Planen skickas på remiss till; Barn- och utbildningsnämnden, Bygg- och miljönämnden, Kommunstyrelsen, Socialnämnden och Kommunala rådet för pensionärer och funktionsnedsatta samt externa lokala och regionala organisationer enligt bifogad lista.

Vad händer sen?

Inkomna remissvar sammanställs efter remissperioden till Kultur- och fritidsnämnden och ett slutligt förslag till friluftspolitiskplan arbetas fram. Slutlig version av Friluftspolitiskplan för Östhammars Kommun 2023-2024 beslutas av kultur- och fritidsnämnden i oktober för att därefter antas i kommunfullmäktige i december 2022.

Vid frågor kontakta oss gärna via [REDACTED]

Välkomna med ert remissvar!

Caroline Henning, på uppdrag av Kultur- och fritidsnämnden

DET GODALIVET SOM ÄLDRE I
ÖSTHAMMARS KOMMUN, 2023-2026
REMISSUPPLAGA 2022-08-30

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund och syfte	1
1.2	Arbetsätt.....	1
1.3	Definitioner och begrepp	3
2	Omvärld och nuläge – utveckling av befolkningsstruktur och behov	5
2.1	Andelen äldre ökar i relation till den övriga befolkningen	5
2.2	Geografisk fördelning	7
2.3	Behov av stöd ökar kraftigt för personer 80 år och äldre	7
2.4	Behov av stöd i det egna hemmet (hemtjänst)	8
2.5	Behov av särskilt boende	11
2.6	Redan idag är det svårt att rekrytera, utveckla och behålla medarbetare med rätt kompetens	11
2.7	Slutsatser	13
3	Omvärld och nuläge – forskning, trender och pågående omställningar.....	14
3.1	Forskning inom äldreområdet	14
3.1.1	Hälsa och välbefinnande	14
3.1.2	Fysisk aktivitet	14
3.1.3	Maten och måltiden	15
3.1.4	Alkohol, tobak och övrigt missbruk.....	15
3.1.5	Social gemenskap, delaktighet och meningsfullhet.....	16
3.2	Omställningen till "God och nära vård"	16
3.3	Omställningen till "Trygg och hållbar äldreomsorg i Östhammars kommun"	17
3.4	Välfärdsteknik som hjälpmedel och stöd.....	19
4	Det goda livet som äldre	21
4.1	Min 88-åriga mamma	22
4.2	Flytten till Östhammar	23
5	Utvecklingsområden	24
5.1	Utvecklingsområde Livsmiljö.....	24
5.1.1	Behov av bostäder som passar livssituationen	24
5.1.2	Utbudet av anpassade bostäder i kommunen.....	25
5.1.3	Behov av förbättringar i utemiljön.....	26
5.1.4	Behov av förbättringar av service och kommunikationer.....	26
5.2	Utvecklingsområde Jämlikhet och delaktighet	27
5.2.1	Information om kommunens verksamheter	27
5.2.2	Social gemenskap, aktiviteter och mötesplatser	27

5.2.3	Lönearbete och ideellt arbete	28
5.2.4	Användning av informationsteknologi.....	29
5.2.5	Medborgarinflytande.....	29
5.3	Utvecklingsområde Hälsa och välbefinnande	30
5.3.1	Egenansvaret	30
5.3.2	Förebyggande hälsoarbete i Östhammar	30
5.3.3	Anhöriga	31
5.3.4	Civilsamhället	32
5.3.5	Attraktivitet som arbetsgivare	32
6	Uppföljning och utvärdering	33

REMISSUPPLAGA

1 Inledning

Äldreplanen är ett övergripande dokument som visar på kommuninvånarnas synpunkter och förutsättningar som är av vikt för att åstadkomma det goda livet för äldre. Äldreplanen ska inte läsas som en traditionell plan med mål och medel utan användas av nämnderna i deras ordinarie arbete med att sätta upp mål för och planera verksamheten. Mer information om detta finns under rubrikerna *bakgrund och syfte* samt *uppföljning och utvärdering*.

1.1 Bakgrund och syfte

Den nuvarande äldreplanen är giltig till och med år 2022. Äldreplanen behöver därför revideras och aktualiseras inför perioden 2023-2027. Syftet med planen är att beskriva förändringar i samhället utifrån olika perspektiv och ge insikter om behovet av förnyelse under de kommande åren för att påverka utvecklingen av de äldres livssituation i kommunen.

Kommunens alla nämnder och förvaltningar har ett gemensamt ansvar att bidra till det goda livet som äldre. Äldreplanens inriktningar och ambitioner ska därför konkretiseras i en gemensam genomförandeplan. I varje nämnds verksamhetsplan ska det framgå vad nämnden ska bidra med för att realisera den kommungemensamma genomförandeplanen för det goda livet som äldre.

Det goda livet innebär att som äldre känna sig trygg, uppleva gemenskap och delaktighet i samhället. Att bibehålla sin förmåga att vara självständig och göra egna val utifrån intressen, önskemål och behov. Det innebär också att känna sig behövd och att de erfarenheter och kunskaper som förvärvats genom livet tas till vara.

Att bli äldre innebär inte att man plötsligt ingår i ett kollektiv där alla är lika. Åldrandet är mycket individuellt och något generellt mönster finns inte. Det finns stora skillnader i behov, möjligheter och önskemål. Vi behöver respektera varandras olikheter och ta vara på varandras resurser för att kunna känna livsglädje och se fram emot en ålderdom värd att leva för.

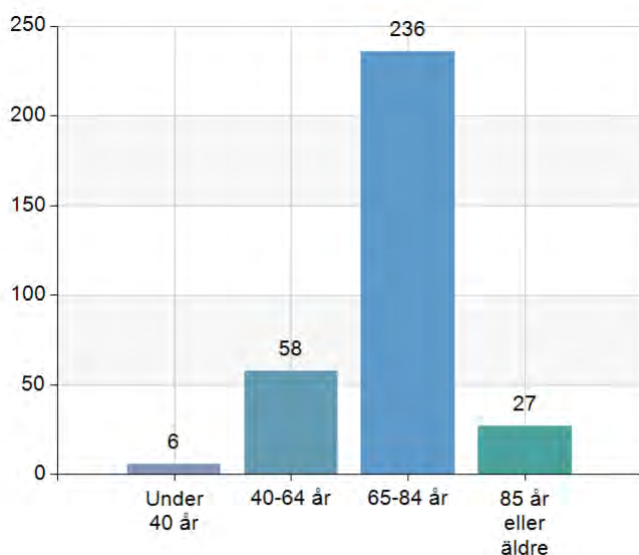
Det övergripande målet med äldreplanen är att äldre i Östhammars kommun ska uppleva ett tryggt samhälle och en god livsmiljö samt känna sig uppmuntrade till att ta hand om sin hälsa.

1.2 Arbetssätt

Arbetet med äldreplanen inleddes i januari 2022 på initiativ av socialnämnden. Beslutet var att revidera befintlig plan och att dialogen med de äldre framförallt skulle ske via det kommunala pensionärsrådet, KPR. Arbetet med att revidera äldreplanen har genomförts av en arbetsgrupp i kommunen med stöd av en styrgrupp.

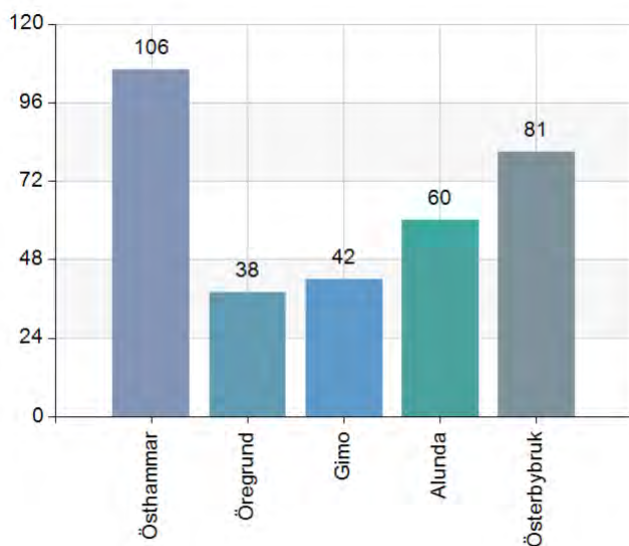
Arbetsgruppen har vid flera tillfällen träffat KPR och även haft kontakt via telefon och e-post. Under våren 2022 har en enkät om hur det är att vara äldre i kommunen funnits tillgänglig på kommunens hemsida samt delats ut i pappersform via pensionärsföreningar och genom att en grupp medarbetare från kommunen delat ut enkäter på de fem serviceorterna. Samtliga kommuninvånare oavsett ålder har haft möjlighet att svara på enkäten och totalt har 327 fullständiga enkätsvar registrerats.

Antal svarande i olika åldersintervall

Diagrammet ovan visar att ca 80% av de svarande är i ålderskategorin 65 år och äldre. Det är intressant att notera att 64 personer som är yngre än 65 år har svarat på enkäten och visat sitt engagemang för äldre frågor. En annan intressant aspekt är att sju av tio svarande är kvinnor.

Antal svarande per ort

Diagrammet visar fördelningen av enkätsvaren utifrån servicesort. Österbybruk och Alunda har en större andel äldre svarande i relation till befolkningmängden än övriga orter.

Förutom flervalsfrågor gav enkäten utrymme för fritextsvar. Enkäten med samtliga fritextsvar har analyserats och relevanta delar har använts i kapitel 5, Utvecklingsområden.

Det fortsatta arbetet beskrivs under hösten:

- Dialog med KPR
- Dialog kommunens ledningsgrupp
- Remissrunda
- AU/Nämnd/KF

1.3 Definitioner och begrepp

Nedan följer definitioner och begrepp som används i dokumentet.

Anhörig används om den person som ger omsorg, stöd eller vård till någon som är långvarigt sjuk, äldre, eller har en funktionsnedsättning. Anhöriga kan i det här sammanhanget omfatta både en familjemedlem och någon utanför familjekretsen, till exempel en vän eller granne.

App(ar) är en förkortning av ordet mobilapplikation. En mobilapplikation är ett litet datorprogram för mobila enheter som smartmobiler och läsplattor.

Brukare är en term som Socialstyrelsen rekommenderar för benämning av en person som får, eller som är under utredning om att få, individuellt behovsprövade insatser från socialtjänsten.

Esther. För att personifiera dokumentet så används ”Esther” som representant för de äldre i Östhammar. I dokumentet används också ”vi” för att uttrycka att samhället formas av alla vi människor som bor i kommunen. Förändring skapas tillsammans.

God och nära vård kan beskrivas som ett övergripande mål för den omställning som sker inom hälso- och sjukvården. Omställningen syftar till att vården i högre grad organiseras och bedrivs med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar.

Närstående är den person som tar emot stöd eller hjälp från en anhörig.

Servicegrad visar andelen äldre i relation till befolkning 65 år + som är beviljade insatser enligt SoL (socialtjänstlagen). Servicegraden är en indikator på nivån av omvårdnadsbehovet och nivån av oberoende av omvårdnad för gruppen 65 år +.

Serviceort används som samlingsbegrepp för orterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. När statistik redovisas utifrån serviceort är övriga tätorter och glesbygd inkluderade.

Ädelreformen (vars namn kommer av äldredelegationen, ÄDEL, inrättad 1987) genomfördes i Sverige den 1 januari 1992. Ädelreformen innebar en helhetssyn för den äldre människan, inte bara medicinska utan även sociala behov skulle tillgodoses inom vård och omsorg. Innan reformen hade landsting (numera regioner) och kommuner delat på ansvaret för äldreomsorgen. Brister i samordningen bidrog till Ädelreformen där kommunerna fick ett samlat ansvar för boende, service och stora delar av vården. Samverkan mellan Region och kommun regleras via ViS (Vård i samverkan) dokumenten. ViS är de styrande dokument som stödjer huvudmännens samarbete inom Uppsala län.

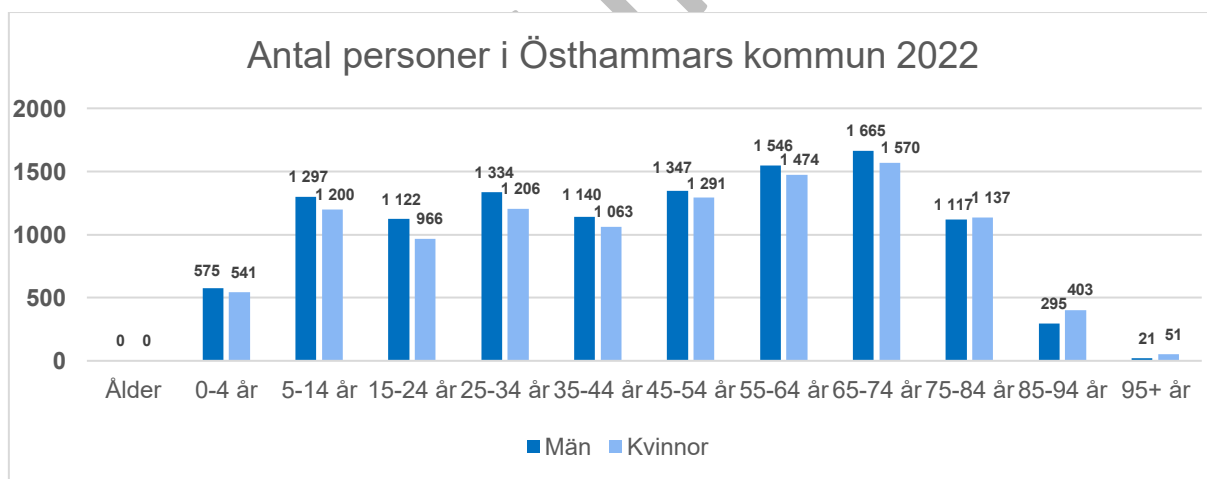
2 Omvärld och nuläge – utveckling av befolkningsstruktur och behov

2.1 Andelen äldre ökar i relation till den övriga befolkningen

I likhet med många andra länder blir Sveriges befolkning allt äldre. Särskilt gruppen 80 år och äldre kommer att öka väsentligt under de kommande åren vilket är en konsekvens av de stora barnkullarna i slutet av 1940-talet. Andelen personer i yrkesverksam ålder minskar samtidigt vilket innebär att färre personer ska finansiera välfärdssystemen.

I figuren nedan ses befolkningsstrukturen för Östhammars kommun uppdelad på män och kvinnor per den 1 maj 2022.

Antal personer i Östhammars kommun

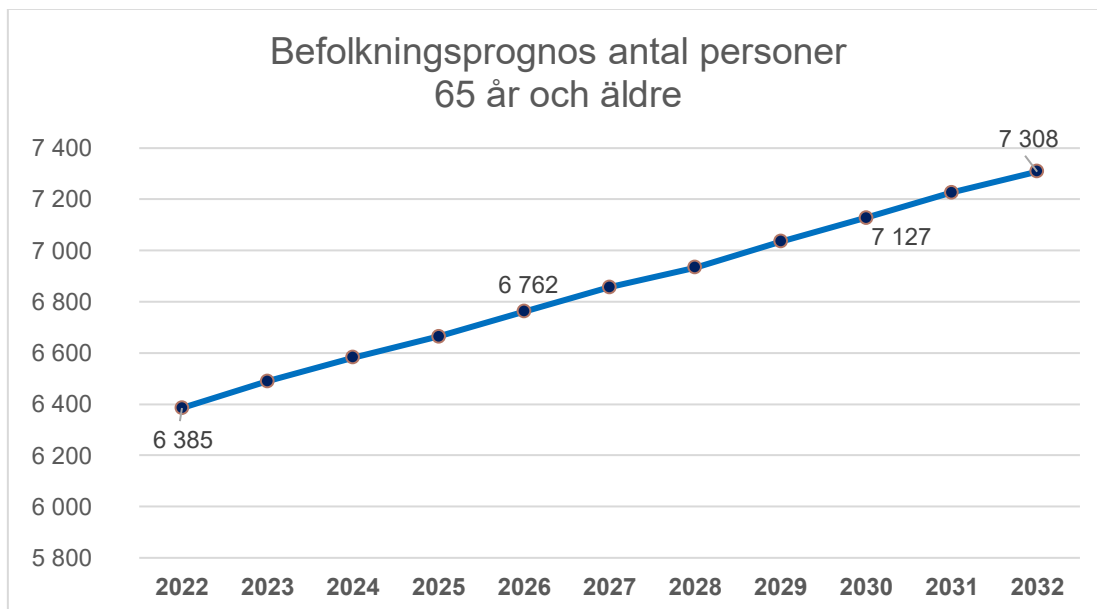

I vår kommun pekar prognoser mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring år 2025. Åldersfördelningen skiljer sig något åt mellan orterna i kommunen. Det är framför allt Öregrund som har en högre andel äldre invånare vilket kan bero på att många äldre flyttar ut till sitt fritidsboende¹. Den förväntade medellivslängden är knappt 85 år för kvinnor och drygt 81 år för män.²

¹ Översiktsplan Östhammars kommun

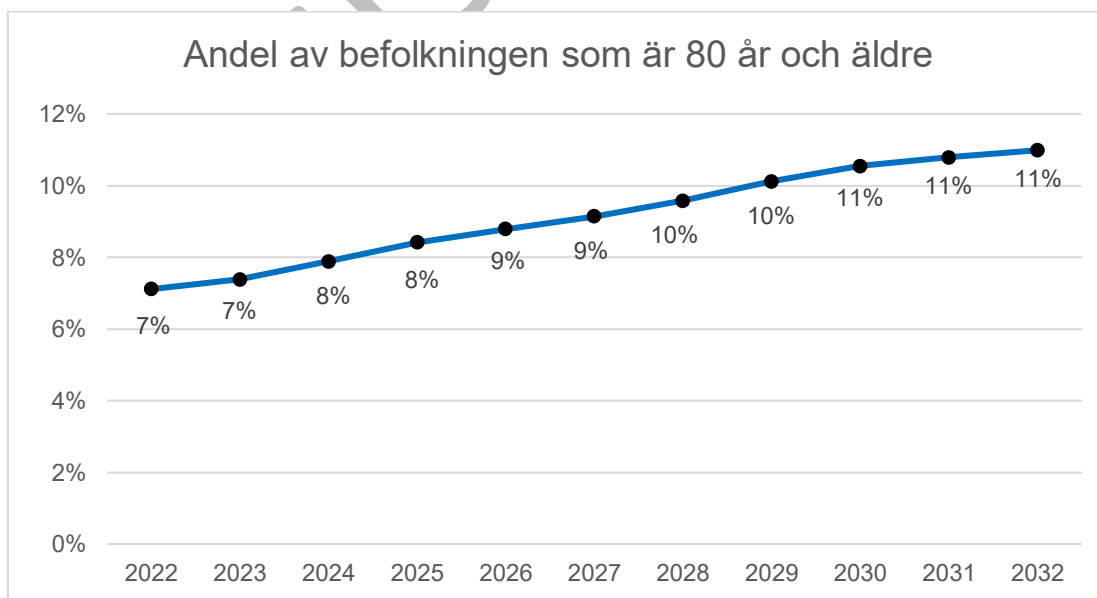
² Vård och omsorg om äldre, Socialstyrelsen 2020

Befolkningsprognos för personer 65 år och äldre i kommunen

Antalet personer som är 65 år eller äldre beräknas öka från nuvarande ca 6 400 personer till ca 6 800 personer fram till år 2026. Om 10 år, år 2032, beräknas antalet ha ökat med ytterligare ca 550 personer och uppgå till ca 7 300 personer. Sammantaget beräknas antalet personer 65 år eller äldre öka med nära 950 personer vilket motsvarar en ökning på ca 14% under den kommande tioårsperioden. En motsvarande ökning i åldersgruppen har vi också haft under de senaste tio åren, från år 2012 till år 2022.

Andelen av befolkningen i kommunen som är 80 år eller äldre

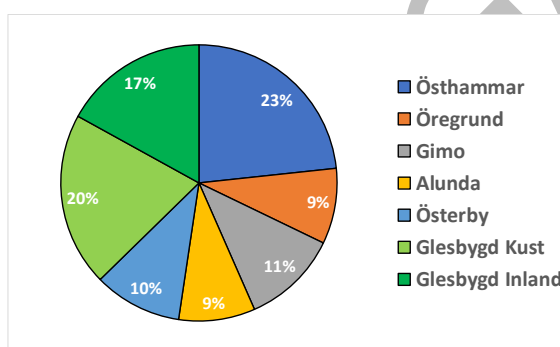
Andel av befolkningen som är 80 år eller äldre ökar från 7% år 2022 till 11% år 2032. I absoluta tal innebär det från ca 1600 personer till ca 2600 personer vilket innebär att hela ökningen i antalet personer i åldersgruppen 65 år och äldre sker i åldersgruppen 80 år och äldre. Det här är den stora skillnaden mellan den tioårsperiod vi har bakom oss och den vi har framför oss.

2.2 Geografisk fördelning

Äldre personer bor i högre utsträckning på landsbygden än personer i yrkesverksam ålder.

Bostadsort för personer 65 år och äldre (2022)

Ort	Antal	
Östhammar	1 488	23%
Öregrund	565	9%
Gimo	719	11%
Alunda	571	9%
Österby	659	10%
Glesbygd Kust	1 299	20%
Glesbygd Inland	1 084	17%
Totalt	6 385	100%

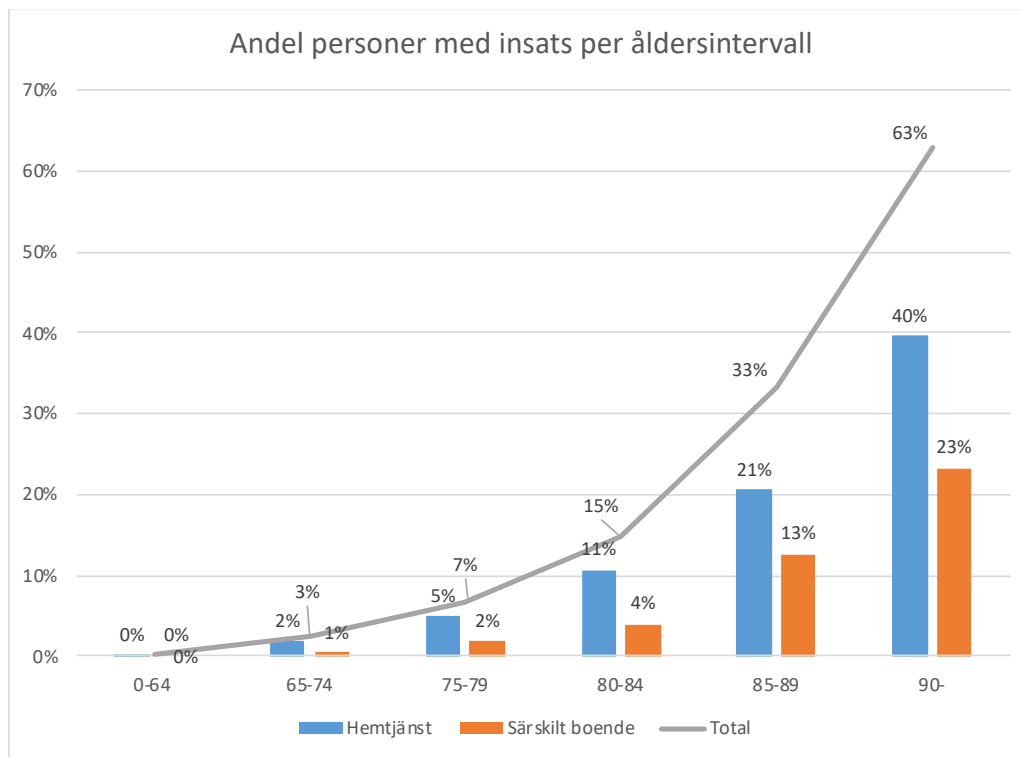

Fyra av tio personer 65 år och äldre bor utanför de fem serviceorterna. De två geografiska blocken som benämns som glesbygd är områden som har ett begränsat serviceutbud och där det inte finns särskilda boenden. De som bor på glesbygden bor mestadels i egna hem. Gränserna mellan områdena utgår från så kallade nyckelkodsområden. Nyckelkodsområden används i olika sammanhang för redovisning av statistik.

2.3 Behov av stöd ökar kraftigt för personer 80 år och äldre

Andelen äldre i kommunen med beviljade stödinsatser från socialtjänsten ser ut på följande sätt i de olika åldersgrupperna.

Andel personer med insats per åldersintervall år 2022

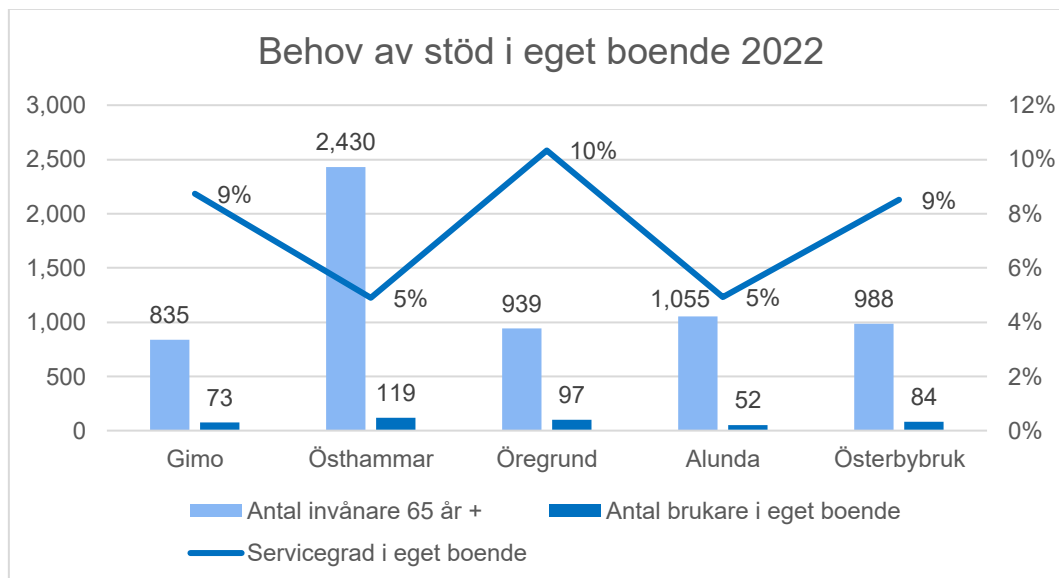
Diagrammet visar att andelen personer med beviljade insatser ökar kraftigt i takt med stigande ålder. Det finns en tydlig brytpunkt i behovsutvecklingen från 80 år och uppåt.

2.4 Behov av stöd i det egna hemmet (hemtjänst)

I genomsnitt har 7% av befolkningen 65 år eller äldre myndighetsbeslut om stöd i eget boende. Andelen (servicegraden³) har legat på en stabil nivå under de senaste åren men varierar relativt mycket mellan de olika serviceorterna (där glesbygd inland och glesbygd kust är inräknade).

³ Servicegrad = antal brukare med omsorg i relation till befolkningsantal 65 år + i eget boende

Behov av stöd i eget boende 2022

I Alunda och Östhammar har ca 5 % av den äldre befolkningen beviljade stödinsatser i hemmet medan i Gimo och Österbybruk ligger servicegraden på ca 9% och i Öregrund på ca 10%. Variationen mellan orterna kan bero på många olika faktorer (exempelvis fysisk och psykisk hälsa, familjesituation, boendesituation).

En generell trend är att det genomsnittliga behovet per person och månad har ökat på alla orter.

Utveckling av beviljad tid och antal brukare inom hemtjänsten			
År	Antal brukare	Beviljad tid (tim)	Genomsnittlig tid per brukare och månad
2019	423	13 093	31
2020	425	14 876	35
2021	451	18 574	41
2022	468	17 761	38

Den beviljade tiden för hemtjänst har ökat med nästan 23 % under en treårsperiod, från i genomsnitt 31 timmar till 38 timmar per månad och brukare mellan åren 2019 till 2022. Det ökade behovet kan härledas till de personer som har de största behoven vilket innebär att allt fler äldre med omfattande behov får stöd av hemtjänsten.

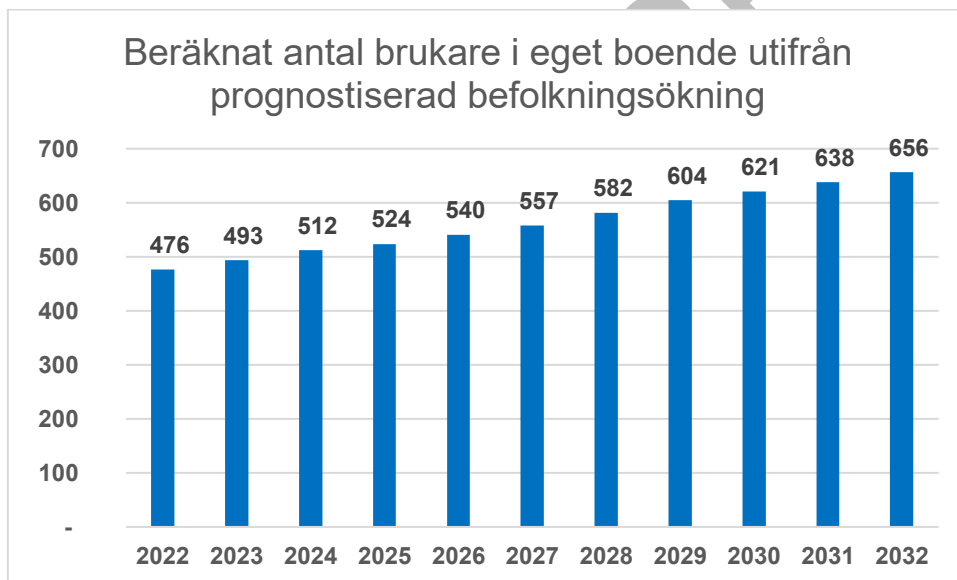
Det genomsnittliga behovet per brukare varierar en del mellan orterna.

Ort	Genomsnittligt behov per brukare och månad
Östhammar	35 tim
Öregrund	25 tim
Gimo	30 tim
Alunda	29 tim
Österbybruk	33 tim

Skillnaderna mellan orterna i servicegrad och behov går inte att förklara på något enkelt sätt utan kräver fördjupade analyser.

Med utgångspunkt från nuvarande servicegrad i olika åldersintervall ser prognosen över behovet av hjälp i hemmet ut på följande sätt.

Beräknat antal brukare i eget boende utifrån prognostiserad befolkningsökning

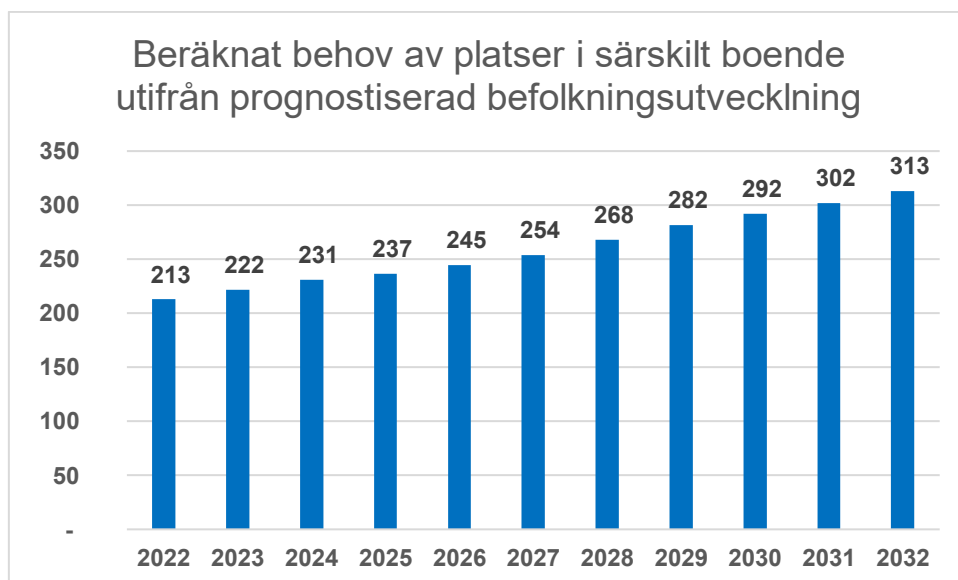
I mitten av maj 2022 hade 476 personer⁴ beviljat stöd från hemtjänst. År 2032 beräknas 656 personer behöva stöd. Det handlar om ytterligare 180 personer vilket innebär en ökning på ca 38%. Av dessa 180 personer bor ca 70 personer i glesbygd.

⁴ Genomsnittsvärde per månad under de senaste 6 månaderna (december 2021 – maj 2022)

2.5 Behov av särskilt boende

Framtidens behov av särskilt boende kommer att bero på möjligheterna att bo kvar i det egna hemmet. Med en linjär utveckling av behovet utifrån nuläget och prognostiserad befolkningsutveckling ser behovet av platser på särskilt boende ut enligt tabellen nedan.

Beräknat behov av platser i särskilt boende utifrån prognostiserad befolkningsökning

I maj 2022 finns det 223 platser i särskilt boende men i genomsnitt har 213 platser använts. Kommunen har under de senaste åren inte haft någon kö till plats på särskilt boende. För att möta behoven av särskilt boende som den beräknade befolkningsutvecklingen innebär, behöver kommunen ytterligare 100 platser fram till år 2032 vilket motsvarar en ökning med 47 %.

Trenden under de senaste åren i Östhammars kommun visar att prognoser för särskilt boende överskattat behovet medan prognoserna för hemtjänst har legat i underkant både när det gäller antal och omfattningen av behoven.

2.6 Redan idag är det svårt att rekrytera, utveckla och behålla medarbetare med rätt kompetens

En kraftig ökning av antalet äldre som behöver stöd får omfattande konsekvenser för behovet av personal. Många fler än idag kommer behöva arbeta inom både kommunens vård och omsorg och inom den regionalt organiserade vården.

Välfärdens kompetensförsörjning är en av decenniets viktigaste frågor för Sveriges kommuner och regioner. Antalet personer i arbetsför ålder, 20-66 år, ökar relativt långsamt under hela planperioden. Invandringen till Sverige är avgörande för att det överhuvudtaget ska ske någon ökning av antalet personer i arbetsför ålder under 2020-talet.⁵ SKR (Sveriges Kommuner och Regioner) bedömer att nyrekryteringar av vård- och omsorgspersonal inte kommer att räcka till för att möta de ökade behoven av äldreomsorg.⁶

För att klara kompetensförsörjningen behöver kommuner och regioner fortsätta att rekrytera men också förmå utveckla och behålla medarbetare med rätt kompetens. Mellan 2018 till 2021 har personalkostnaderna inom hemtjänsten i Östhammar ökat med 38 miljoner. Kostnadsökningen motsvarar ca 65 årsarbetare.

Pandemin har synliggjort brister inom äldreomsorgen. Coronakommissionens delbetänkande⁷ visar på flera områden där förutsättningarna behöver förbättras bland annat bemanning, arbetsvillkor, kompetens och språkkunskaper, ledarskapets förutsättningar, hälso- och sjukvård, bristande hygienrutiner och tillgång till skyddsutrustning och samverkan.

Det finns ett säkerställt samband mellan yrkeskompetent personal och god kvalitet i vård och omsorg. Kompetensnivån måste därför vara jämn och hög och på sikt höjas.⁸ Äldreomsorgslyftet är en statlig satsning som innebär att kommunerna får medel under 2021–2023 för att höja kompetensen inom äldreomsorgen.

Situationen i Östhammars kommun skiljer sig inte jämfört med övriga Sverige. Kommunen har redan idag brist inom vissa kompetenser och situationen kommer kontinuerligt att försvåras i takt med att andelen äldre ökar och behoven av välfärdstjänster ökar. Kommunen kommer att behöva arbeta intensivt för att behålla och nyrekrytera socionomer, beteendevetare, sjuksköterskor, arbetsterapeuter samt fysioterapeuter. De resurser som finns tillgängliga måste användas mer effektivt samtidigt som arbetet med att skapa en god arbetsmiljö på sikt kan sänka såväl personalomsättning som sjuktal.

En styrka är att kommunen samarbetar med Bruksgymnasiet i Gimo när det gäller kompetensutveckling. Kommunen gör fortsatta satsningar på kompetensutveckling bland annat med stöd av Äldreomsorgslyftet⁹. De planerade satsningarna på välfärdsteknik och på fortsatt utveckling av ”trygg och hållbar äldreomsorg”¹⁰ förväntas bidra till att attrahera och behålla kompetenta medarbetare.

⁵ SKR 2020:80. Möt välfärdens kompetensutmaning – rekryteringsrapport.

⁶ SOU 2020:80. Äldreomsorgen under pandemin. Delbetänkande av Coronakommissionen.

⁷ SOU 2020:80. Äldreomsorgen under pandemin. Delbetänkande av Coronakommissionen.

⁸ SOU 2017:21. Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer.

⁹ Socialstyrelsen (<https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/kommuner/alldreomsorgslyftet/>)

¹⁰ Tillämpning av äldreplanen, Socialnämnden, April 2021

2.7 Slutsatser

Mot bakgrund av åldersstrukturen i befolkningen och det prognostiserade behovet av stöd är det helt avgörande för kommunen som helhet att arbeta med att skapa så goda förutsättningar som möjligt för äldre att leva oberoende och självständigt så länge som möjligt. Det är också i linje med vad de flesta äldre önskar.

En linjär behovsutveckling i relation till åldersstrukturen medför omfattande kostnadsökningar, inte minst beroende på att en så stor andel äldre bor ute i glesbygden vilket innebär att kommunens vård- och omsorgspersonal behöver lägga mycket tid på resor. Kostnadsutvecklingen påverkas även av organisatoriska vägval, kvaliteten i det arbete som utförs samt förmågan att utveckla och behålla personal samt göra kloka teknikval.

För att lyckas förändra den prognostiserade behovsutvecklingen är det viktigt att lyssna på de äldre och på forskningen för att förstå och påverka de faktorer som har störst betydelse för det goda livet i olika livssituationer.

3 Omvärld och nuläge – forskning, trender och pågående omställningar

En ökad andel äldre behöver inte betyda att behovet av stöd ökar i samma takt. Verkligheten är inte linjär och vägen till ett gott åldrande ser olika ut för olika människor. Det går att åstadkomma trendbrott genom att förbättra förutsättningarna för det goda livet så att fler kan leva oberoende och självständigt högt upp i åldrarna.

Vad säger forskningen om vilka faktorer och förutsättningar som främjar hälsa och välbefinnande? Vilka förändringar pågår i samhället som påverkar dessa förutsättningar?

3.1 Forskning inom äldreområdet

3.1.1 Hälsa och välbefinnande

Världshälsorganisationen definierar hälsosamt åldrande som att bibehålla eller förbättra sin funktionsförmåga att kunna göra saker man värdesätter i livet. En god funktionsförmåga ger Esther en upplevelse av välbefinnande.¹¹

Funktionsförmåga påverkas av både inre och yttre faktorer och förutsättningar. Inre faktorer är mentala och fysiska kapaciteter som att gå, se, höra, prata, fatta beslut och minnas. Yttre faktorer är samhället runt Esther, miljön i och utanför hemmet, normer, attityder och politik. För att bidra till ett hälsosamt åldrande är både de inre individuella och de yttre omgivningsfaktorerna viktiga. Livet har många dimensioner och det går inte att arbeta isolerat med en faktor i taget eftersom Esthers liv är en odelbar helhet.

Statens folkhälsoinstitut lyfter fram följande faktorer som har stor betydelse för ett gott åldrande; fysisk aktivitet, bra matvanor, social gemenskap och delaktighet.¹²

3.1.2 Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet påverkar vår hälsa i positiv riktning och bidrar till ett ökat välbefinnande, oavsett ålder. Studier visar att vinsterna av fysisk aktivitet är större än vad man tidigare trott och långvarigt stillasittande är en riskfaktor för ohälsa. Huvudbudskapet i WHO:s riktlinjer för fysisk aktivitet¹³ är att bryta stillasittande med rörelse och att all rörelse är bättre än ingen.

¹¹ Världshälsorganisationen, 2015

¹² Agahi et al, 2005

¹³ WHO, World Health Organization. WHO Guidelines on physical activity and sedentary behaviour. 2020

Ingen aktör kan ensam åstadkomma ett samhälle som främjar fysisk aktivitet och minskar stillasittande. Att skapa samhällseliga förutsättningar kräver ett arbete inom flera sektorer och på alla nivåer i samhället. Det handlar om den fysiska och sociala miljön och det sociala sammanhang i vilket Esther lever och verkar.

3.1.3 Maten och måltiden

Måltiderna har stor betydelse för äldres livskvalitet, inte bara genom att ge energi och näring. Måltiden kan vara ett positivt avbrott i vardagen och bidra till glädje, gemenskap och meningsfullhet.

Att stärka det friska och förebygga ohälsa är centralt för att stödja ett hälsosamt åldrande. Med hög ålder ökar risken för nutritionsrelaterade problem och undernäring är det vanligaste problemet.. Undernäring leder bland annat till minskad muskelmassa, vilket ökar risken för fallskador, minskad funktionsförmåga och möjlighet för Esther att klara sig själv. Även den psykiska hälsan kan försämrast.¹⁴ Undernäring medför mycket lidande, ett ökat vårdbehov och höga samhällskostnader.

3.1.4 Alkohol, tobak och övrigt missbruk

Daglig tobaksrökning är en av de främsta riskfaktorerna för sjukdom och är förknippad med ökad risk för att Esther ska få lungcancer, diabetes, KOL och hjärt- och kärlsjukdomar. Den dagliga tobaksrökningen minskade under 2006 – 2021 bland både kvinnor och män i alla åldersgrupper.¹⁵ Det finns stora ojämlikheter kring tobaksbruk, rökning är betydligt vanligare i socioekonomiskt sårbara grupper. År 2018 var rökning dubbelt så vanligt bland dem med kort utbildning jämfört med dem med lång utbildning.

Snus är den vanligaste tobaksprodukten bland män, medan cigaretter har varit vanligast bland kvinnor. Snus har börjat utgöra en allt större del av tobaksanvändningen i Sverige, framförallt bland kvinnor.¹⁶

De senaste 15 åren har den totala alkoholkonsumtionen i liter alkohol per person minskat i Sverige. Bland personer under 50 år har alkoholkonsumtionen sjunkit med 27 procent sedan 2004. Samtidigt har den stigit med 16 procent i gruppen 65-84 år. Äldreomsorgen och hälso- och sjukvården är viktiga för att upptäcka och stödja äldre personer med riskbruk eller missbruk av alkohol.¹⁷

¹⁴ Livsmedelsverket. Nationella riktlinjer för måltider i äldreomsorgen. 2021

¹⁵ Folkhälsomyndigheten. Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2022

¹⁶ CAN Centraförbundet för alkohol – och narkotikaupplysning. Tobaksvanor i Sverige 2003 – 2019. 2020

¹⁷ Socialstyrelsen. Vård och omsorg för äldre. Lägesrapport 2021

3.1.5 Social gemenskap, delaktighet och meningsfullhet

Social delaktighet och starka, goda sociala kontakter har en positiv inverkan på Esthers psykiska mående medan begränsade sociala nätverk riskerar leda till psykisk ohälsa. Alla åldras på sitt eget individuella sätt. Vissa börjar trivas bättre i lugn och ro i sitt eget sällskap, medan andra söker en mer aktiv livsstil.

Ensamhet och ångest är ett problem framförallt för Esther som bor på ett särskilt boende.¹⁸ Det visar den enkätundersökning som Socialstyrelsen skickar ut årligen där äldre personer får besvara frågor om äldreomsorgen. En orsak till att de som bor på ett särskilt boende känner sig mera ensamma kan vara att de som bor i eget boende har bättre tillgång till sociala kontakter.¹⁹

Ensamhet har två dimensioner, den emotionella och den sociala dimensionen.²⁰ Den emotionella dimensionen handlar om avsaknad av en nära vän, någon att anförtro sig åt, medan den sociala dimensionen handlar om att inte ingå i något större nätverk eller höra till en grupp. Denna skillnad gör det möjligt att förstå hur Esther kan uppleva (emotionell) ensamhet trots en stor bekantskapskrets, eller att hon kan uppleva (social) ensamhet trots att hon lever tillsammans med någon annan eller har en nära vän.

3.2 Omställningen till "God och nära vård"

God och nära vård är ett övergripande mål för den omställning som nu sker nationellt inom hälso- och sjukvården. Omställningen syftar till att vården i högre grad organiseras och bedrivs med utgångspunkt från Esthers behov och förutsättningar (personcentrerat hälsoarbete). Primärvården ska vara navet för samarbetet med annan hälso- och sjukvård samt med socialtjänsten.²¹

Omställningen av det svenska hälso- och sjukvårdssystemet, från sjukhus till nära vård kommer att påverka förutsättningarna för den kommunala vården och omsorgen riktad till äldre.²² Redan idag utförs drygt en fjärdedel av all hälso- och sjukvård av kommunerna. Under coronapandemin blev kommunernas viktiga roll i hälso- och sjukvårdssystemet uppmärksammas och synliggjord.

När antalet personer över 80 år ökar kraftigt förutspås att den kommunala hälso- och sjukvården kommer att ta hand om allt sjukare patienter med allt mer omfattande och komplexa vårdbehov.

¹⁸ Socialstyrelsen 2020. Ökning av äldre som upplever ensamhet, oro och ångslan.
www.socialstyrelsen.se

¹⁹ Nyqvist, Cattan, Andersson, Forsman & Gustafsson (2013). Social capital and loneliness among the very old living at home and in institutional settings: a comparative study. *Journal of Aging & Health* (25).

²⁰ Lena Dahlberg. Forskningsperspektiv på europeisk ensamhet. www.aldreicentrum.se

²¹ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/god-och-nara-varld/>

²² SOU 2020:80. Äldreomsorgen under pandemin. Delbetänkande av Coronakommissionen.

En utveckling som vi redan nu kan se i statistiken. En fungerande samverkan mellan kommunens vård och omsorg samt regionens hälso- och sjukvård är avgörande för att omställningen till en ”god och nära vård” ska bli framgångsrik.²³ Medarbetare inom kommunen behöver ha etablerade och goda relationer med medarbetare inom regionen för att kunna samarbeta bra och ansvarsfullt och på så sätt ge förutsättningar för ett personcentrerat hälsoarbete i den nära vården av Esther.

En viktig del av den pågående omställningen av hälso- och sjukvården är att arbeta hälsofrämjande. Att förebygga sjukdom genom hälsofrämjande insatser är avgörande för att klara framtidens hälsoutmaningar och vårdbehov. Genom att arbeta hälsofrämjande och förebyggande ökar livskvaliteten för Esther samtidigt som skador som exempelvis fallolyckor minskar. Tidigt insatta förebyggande åtgärder ger även möjlighet att skjuta fram funktionsnedsättning och den tidpunkt då Esther blir beroende av vård och omsorg.²⁴ Ytterligare en betydelsefull aspekt i det förebyggande arbetet är att genom anhörigstöd förebygga ohälsa hos dagens anhörigvårdare när de själva blir äldre.²⁵

En personcentrerad vård förutsätter att information delas så att alla som arbetar med Esther har förutsättningar att utforma de insatser som behövs tillsammans med henne.²⁶ Det finns med andra ord behov av en samlad dokumentation som följer Esther och som är nåbar när den behövs.²⁷ Dagens informationssystem är byggda utifrån vad organisationer behöver dokumentera och följa upp. Systemen utgör därför ett hinder för att kunna dela information mellan medarbetare som tillhör olika organisationer i Esthers kontaktnätverk.

Idag finns en närvårdsenhet i Östhammar som är ett samarbete mellan region Uppsala och Östhammars kommun. Den primära målgruppen är multisjuka äldre som inte kräver sjukhusets olika specialistfunktioner. Närvårdsplatserna tillgodoser stora vårdbehov och avlastar andra delar i vårdsystemet.

3.3 Omställningen till ”Trygg och hållbar äldreomsorg i Östhammars kommun”

”Vår förmåga att samarbeta, att tänka fritt och tänka nytt kommer att vara helt avgörande för hur resultaten sedan blir”, citat från Lisa Norén, ordförande i socialnämnden, vid uppstarten av omställningen till ”trygg och hållbar äldreomsorg i Östhammars kommun”.

²³ SOU 2018:39. God och nära vård. En primärvårdsreform-

²⁴ SKR, 2021. Fakta om äldreomsorgen – i ljuset av coronapandemin.

²⁵ SOU 2017:21. Läs mig! Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg om äldre personer

²⁶ SPU 2020:19. God och nära vård – en reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem

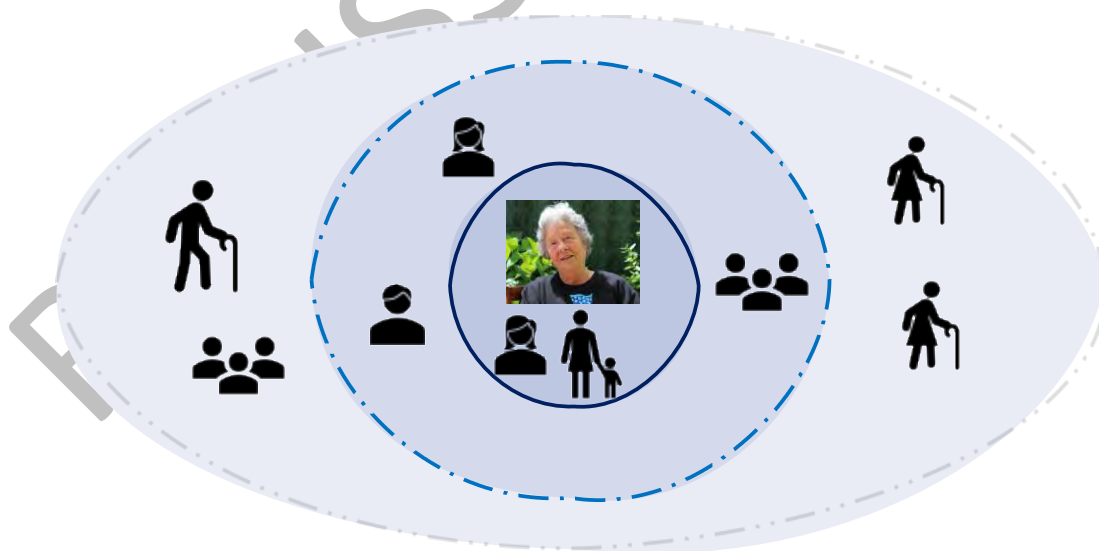
²⁷ SKR, 2020. Vård och omsorg i hemmet.

Sedan år 2020/2021 arbetar kommunen aktivt med omställningen till en ”trygg och hållbar äldreomsorg”. Syftet är att påverka behovsutvecklingen av vård- och omsorg och både uppnå en god kvalitet (trygghet, delaktighet och välbefinnande) och en god ekonomisk hushållning i äldreomsorgen.

Det handlar om att ta tillvara Esthers egna resurser och möjligheter i hemmiljön genom att ha ett stödjande förhållningssätt som uppmuntrar Esther till att bibehålla sina förmågor både fysiskt och psykiskt. Allt för att undvika passivitet och att Esther tappar de funktioner och förmågor som hon faktiskt har. När Esther kan bibehålla sina förmågor och sin självständighet upplever hon en god livskvalitet samtidigt som kommunens kostnader stannar på en hållbar och förutsägbar nivå.

Trygg och hållbar äldreomsorg innebär att alla som möter Esther arbetar med ett stödjande förhållningssätt och utifrån målet att hon ska uppleva en meningsfull och trygg vardag där hon kan leva så oberoende och självständigt som möjligt och samtidigt uppleva att hon finns i ett sammanhang.

En viktig förutsättning för ett sådant arbetssätt är att det finns etablerade och fungerande relationer mellan professionella medarbetare, anhöriga, vänner och med Esther själv och att samtliga kontinuerligt lyssnar och arbetar med att utveckla förståelsen för Esthers situation, behov och sammanhang så att man i handling tar **tillvara samtliga involverades kunnande och kompetens** för att möta behovet. Speciellt viktigt är det att lyssna på Esther och vad som är viktigt för henne och inte fastna i vad som är viktigt för organisationen.

Vägvalet illustreras med bilden ovan, **ögat**, där Esther finns i mitten tillsammans med sina närmast anhöriga. I ringen utanför finns kommunens och regionens medarbetare och i den yttre ringen finns vänner och nätverk i civilsamhället som är viktiga för Esther. Som en aktör bland

många kan kommunen underlätta tillsammansarbetet genom att skapa förutsättningar för fysisk aktivitet, bra matvanor, social gemenskap och delaktighet.

3.4 Välfärdsteknik som hjälpmedel och stöd

Med välfärdsteknik avses utrustning i bostaden för hjälp med personlig hygien, planeringshjälp eller ”kom-ihåg-hjälp”, telefon, tv eller annan kommunikation. Smarta appar och hjälpredor, pålitlig automatik, en enkel fjärrkontroll, sensorer, digitala medicinskåp, trygghetslarm, smarta hem och digitala dörrlås samt nyckelsystem kan vara intressanta digitala hjälpmedel.

Andra områden där välfärdsteknik kan vara ett hjälpmedel är förflyttning inomhus eller utomhus, utbud av och nya kombinationer av mobila tjänster för exempelvis inköp av mat och apoteksvaror men även för kontakt med anhöriga, läkare och annan vård- och omsorgspersonal samt för träning.

Med bättre och mer användarvänlig teknik i bostäder ges bättre förutsättningar för många äldre att långt upp i ålder bo tryggt och bekvämt. Tekniken kan bidra till att²⁸

- o öka Esthers självständighet
- o avlasta personalen
- o göra jobbet mer attraktivt

Det handlar om att använda teknikens möjligheter för att frigöra tid till det som teknik inte kan ersätta: mötet människor emellan, den nära omsorgen och kontakten.²⁹ Men tekniken kan också bidra till mer social samvaro med anhöriga och vänner för att bryta upplevd ensamhet och isolering.

En rad olika rapporter har visat att det finns en betydande potential att automatisera arbeten med ny teknik, men att automatisera yrken inom vård och omsorg är svårare och kommer att ta längre tid.³⁰ I stort sett all vård och omsorg sitter ofta fast i mer eller mindre bra it-system. Dessa system är byggda i olika plattformar vilket försvårar både uppskalning och kommunikation mellan system. Teknik som inte visar sig användbar är ett stort slöseri.

En förutsättning för digitala lösningar är en stabil digital infrastruktur. Kravet är särskilt viktigt på landsbygden där avstånden till fysiska mötesplatser är stora.

²⁸ Riksföreningens Äldres Hälsa

²⁹ SKR, 2020. Att driva omställningen till Nära vård.

³⁰ Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden. Rekryteringsrapport 2018. SKR

Socialstyrelsen³¹ har undersökt vad tekniken innebär för äldre, anhöriga, personal och kommunerna. Det visade sig att nattkameror påverkade de äldres nattsömn positivt, då de fick sova ostört. Många upplevde även en stärkt integritet, då personal inte behövde komma in i lägenheten mitt i natten och göra rutinmässiga tillsynsbesök. Nattkamerorna påverkade även personalens arbetssätt och effektivitet genom att de kan vara där de gör störst nytta, hos Esther som verkligen behöver ett personligt besök.

I nuläget är både infrastrukturen och välfärdstekniken svagt utvecklade i Östhammars kommun. På våra särskilda boenden finns wifi (offentligt nätverk) men anslutningen är endast tillgänglig för personalen. Endast cirka 30 personer som bor i Östhammars kommun har nattkameror installerade i sina hem.

³¹ Välfärdsteknik, en studie av användningen av trygghetskameror och gps-larm i 12 kommuner, 2018

4 Det goda livet som äldre

Nedan följer ett par berättelser om hur det goda livet kan se ut. Berättelserna har publicerats i media under våren 2022.

4.1 Min 88-åriga mamma³²

Jag har en pojkvän, vill du träffa honom? Min 88-åriga mamma ställde frågan till mig i fredags. Efter en dag på konferens stannade jag till för att lite snabbt hjälpa henne med ett strulande internet. Vi satt och pratade lite och hon berättade vad hon gjort under veckan. Hon och hennes vänner herr E och fru S hade varit och fikat på det nyöppnade caféet runt hörnet. De tre hade också varit iväg och ätit lunch på annan ort. Hon fortsätter berätta att herr E och hon skulle på lokalrevy tillsammans i sommar, hon hade lånat hans dator och internet när hennes inte fungerade. Förresten hade herr E varit hos henne varje kväll och tittat på TV senaste veckan, för det är ju så ensamt att sitta själv. ”Så jag har visst fått en pojkvän, vill du träffa honom?” Inte direkt det man förväntar sig att få höra från sin 88-åriga mamma.

Det är snart 7 år sedan pappa gick bort. Det gick fort, 6 månader från första läkarbesöket tills han var borta. Under åren mamma bodde kvar i deras hus var det många gånger som ordet ensam kom upp. Det är så ledsamt, det är så ensamt. Efter 2 år bestämde hon sig för att flytta till det lokala trygghetsboendet mitt i centrum, men de var kö till lägenheterna med 2 rum och kök som hon ville ha, så hon fick bo kvar ”ensam” i huset ytterligare 2 år.

Hösten 2019 gick äntligen flyttlasset till en fräsch och mysig liten 2:a i centrum med gångavstånd till butiker och torgdagen, med möjlighet till samvaro med andra i samma ålder. Det tog inte lång tid innan ordet ensam försvann ur konversationen med henne. För den ensamhet hon pratade om handlade inte om bristande kontakt med familj, släkt eller vänner. Hon tillhör tvärtom dem som har många som bryr sig och hon pratade med någon varje dag, ofta mer än en person, och träffade ofta släkt och vänner. Nä, den ensamheten hon pratade om var avsaknaden av att ha någon att dela sin vardag med. När hon under hela livet levt ihop med andra, först med föräldrar och syskon och sedan man och barn, så blev det helt enkelt väldigt tomt i hemmet. Det saknades någon vid frukost, lunch och middag och framförallt framför TV:n på kvällen.

För min mamma innebar flytten till ett trygghetsboende att hon kunde träffa vänner, både gamla och nya, varje dag, vid lunch och vid olika aktiviteter. Tillsammans planerar de utflykter och går på aktiviteter eller sitter bara och pratar, varje dag. Tillsammans är de en del av varandras vardag. Tillsammans är de inte ensamma.

³² Berättelsen publicerades på LinkedIn under våren 2022. Vi har inhämtat godkännande för användning av texten från källan.

Det pratas mycket om att vi måste förbättra äldreomsorgen och vården av äldre, men ibland är det faktiskt så enkelt som att se till att det finns bra äldreboenden med bra gemensamma sällskapsytor. Att möjliggöra för de äldre att vara en del av varandras vardag, utifrån vars och ens egna villkor och behov. Med bra trygghetsboende för de äldre skapar vi möjligheter att kunna leva livet fullt ut även de sista åren. Vi skapar möjligheten för en 88-åring att kunna säga ”Jag har en pojkvän, vill du träffa honom?”

4.2 Flytten till Östhammar³³

Det har gått nästan precis 12 år sedan min mor dog och jag och maken har hunnit bli 12 år äldre. Visst har krämporna tilltagit, men vi är så lyckliga att vi har varandra och kan hjälpas åt med allt för att få ett rikt liv och en fungerande tillvaro. Vi inser att vi är lyckligt lottade på alla sätt och vis.

Förra året sålde vi vårt älskade hus i Herrhagen, två våningar och med en fin liten trädgård med sluttande mark. Vi valde att flytta från Uppsala då det inte satsas alls på boende för äldre som till exempel enplans seniorvillor eller lägenhetskomplex som Bovieran. Vi ville själva bestämma var och hur vi vill bo så det var bara att leta utanför Uppsala kommun innan ålder och ork "tvingade" oss att flytta!

Nu bor vi i underbara lilla Östhammar i en ny modern lägenhet anpassad för att kunna ha rullator eller rullstol den dag vi behöver det. Vacker utsikt över Östhammarsfjärden från båda balkongerna, gångavstånd till nästan allt och en Vårdcentral som till och med har en akutmottagning!

Vi har det lite mindre än i huset, men fullt tillräckligt och valt så att om/när en av oss blir ensam kvar är det fortfarande ett lämpligt boende. Här finns ett rikt kulturliv, underbar natur "in på knuten" och ett lugnt småstadstempo som passar oss perfekt! I dagsläget klarar vi oss alldeles utmärkt själva, men en dag kanske vi är i behov av hjälp. Och med dagens RUT-avdragssystem finns det alternativ om kommunal eller privat hemtjänst inte fungerar.

Sammanfattningsvis och med hänsyn tagen till den negativa utvecklingen av äldreomsorgen samt det faktum att vi gamlingar blir fler och fler anser jag att det bästa vi kan göra är att i god tid se om vårt eget hus och förbereda oss inför ålderns ljuva/bitterljuva höst.

³³ Insändare i UNT den 1 juni 2022 av Solweig Uttermalm Wahlström i nerkortad version.

5 Utvecklingsområden

Livsmiljö, jämlikhet och delaktighet samt hälsa och välbefinnande är tre utvecklingsområden för det goda livet som äldre i kommunen. Störst effekt får vi när de verkar tillsammans. En äldrevänlig livsmiljö underlättar oberoende och självständighet medan jämlikhet och delaktighet bidrar till att skapa en bra livsmiljö som svarar mot de behov som finns. Hinder och utmaningar i såväl livsmiljö som för jämlikhet och delaktighet blir samtidigt lättare att ta sig an ju bättre fysisk och psykisk hälsa man har. Helheten skapar förutsättningar för trygghet i vardagen och därmed till självständighet och oberoende.

Det här kapitlet beskriver utvecklingsområdena och de förslag till förbättringar som framkommit i enkätsvaren.

5.1 Utvecklingsområde Livsmiljö

Begreppet livsmiljö innefattar de fysiska miljöer där vi bor, arbetar och tillbringar större delen av vår fritid.³⁴

5.1.1 Behov av bostäder som passar livssituationen

För de allra flesta är bostaden och närområdet en viktig del för livskvalitet och trygghet, särskilt om man bott i bostaden länge. När man blir äldre och livssituationen förändras ställs många äldre inför valet mellan att flytta eller att försöka bo kvar. Det som upplevs viktigt är möjligheten att själv bestämma hur och var man ska bo.

Flyttfrekvensen bland äldre är generellt låg vilket beror både på ett begränsat utbud av bostäder anpassade för äldre och på att många av dagens äldre vill och kan bo kvar i sin nuvarande bostad. Det senare är ett resultat av den förbättrade hälsan och funktionsförmågan samt en medveten politik från samhällets sida att styra resurser mot bättre möjligheter att bo kvar hemma. Detta har skett genom en utökning av hemtjänsten men också genom ett ökat stöd från anhöriga, möjligheten till ruttjänster och genom tekniska hjälpmedel.

I Östhammars kommun finns ett stort antal villor i förhållande till andra bostadsformer vilket bidrar till en låg flyttfrekvens. Detta förstärks genom tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre delar och den som vill byta bostad söker i första hand alternativ på den egna boendeorten. I kommunens översiktsplan beskrivs behovet av att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter i samklang med befolkningsutvecklingen.

I enkätsvaren är det endast 10% av de svarande som upplever att det finns anpassade bostäder

³⁴ Vår livsmiljös betydelse för en god och jämlik hälsa; Artikel 21125, Folkhälsomyndigheten maj 2021

till rimliga priser i kommunen. Det finns för få attraktiva boendeanternativ för de som vill flytta från sitt hus.

Enkätsvaren visar att attraktiva boendeanternativ är centrala bostäder nära mataffär och apotek, med balkong eller egen uteplats. Boendet får gärna vara nära gemensamma träffpunkter där man kan äta och delta i aktiviteter. Det ska vara lätt att vara en del av varandras vardag. Lägenheterna behöver inte vara utrustade med dyra detaljer men behöver vara funktionella.

Östhammarshem är en central aktör för att utveckla nya boendeanternativ och hitta lösningar inom kommunens befintliga fastighetsbestånd men samverkan behövs också med både privata aktörer och med civilsamhället för att skapa ett intresse för att investera i bostäder.

En utmaning för många är den förändrade ekonomiska situation som en flytt för med sig. Bor Esther i eget hus sedan lång tid tillbaka så innebär en flytt i princip alltid ökade boendekostnader. I den andra vågskålen finns möjlighet till en lättare och bättre vardag. Många kan behöva stöd och hjälp för att öka kunskapen om vilka alternativ som finns, vad ett annat boende skulle kunna innebära för vardagslivet men även hjälp med att genomföra själva flytten.

5.1.2 Utbudet av anpassade bostäder i kommunen

Kommunens ska enligt socialtjänstlagen bland annat verka för att äldre får möjlighet att leva och bo självständigt. Dagens utbud av anpassade bostäder består av särskilda boenden och servicelägenheter. Enkäten visar tydligt att det är mellanboendeformen (trygghetsboende/seniorboende) som efterfrågas, bostäder som är funktionella och som inte kräver något myndighetsbeslut.

Särskilt boende är ett boende för de som har ett stort och omfattande behov av tillsyn och omvårdnad. På ett särskilt boende finns det personal dygnet runt. Det finns även tillgång till sjuksköterska, läkare, arbetsterapeut och sjukgymnast/fysioterapeut. Den boende har en egen lägenhet eller eget rum, men det finns också gemensamma utrymmen för sällskap och aktiviteter. För att flytta in på ett särskilt boende krävs myndighetsbeslut. De särskilda boendena i Österbybruk och Östhammar har demensinriktning. I Gimo, Alunda och Öregrund är boendena inriktade mot omvårdnad. Sedan år 2021 finns ett psykiatriboende på Lärkbacken i Gimo.

Tabellen nedan visar antal platser på särskilda boenden på kommunens serviceorter.

Alunda	Gimo	Öregrund	Österbybruk	Östhammar	TOTALT
53	39	23	48	60	223

Det finns 10 platser för *tillfälligt* boende (växelboende, korttidsvistelse och trygghetsplats). Där kan Esther bo och återhämta sig efter en tids sjukhusvistelse eller för att anhöriga ska

få avlastning. Två av växelvårdsplatserna är utformade för att ta emot personer som har demens.

I kommunen finns även servicelägenheter som förvaltas av Östhammarshem. Kommunen har anvisningsrätt till servicelägenheterna men det krävs inget myndighetsbeslut för att få en sådan lägenhet.

5.1.3 Behov av förbättringar i utemiljön

I kommunens översiktsplan betonas ambitionen att utveckla attraktiva centrumområden på serviceorterna samt en god kollektivtrafik. I orternas stadsbild är målet en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse. Viktiga målpunkter för handel och rekreation ska bindas samman med gång- och cykelnät och den sociala miljön ska utvecklas med tillgängliga och attraktiva allmänna mötesplatser.

Att vistas utomhus i naturen ger goda hälsoeffekter och utemiljön är mycket viktig för alla kommuninvånare.

Enkätsvaren visar att följande faktorer är särskilt viktiga att förbättra i utemiljön:

- Separata gång- och cykelvägar, separata gång- och bilvägar
- Promenadvägar som är framkomliga även med rollator (gärna även i skogen). Bra belysning och papperskorgar längs promenadvägarna.
- Fler soffor, bänkar att vila på (på vackra platser)
- Fler offentliga toaletter
- Gator och vägar ska vara väl underhållna alla tider på året (plogat, sandat) och håll ska fyllas igen i gång- och vägbanorna
- Tillgänglighet på gator och torg (utan hinder som exempelvis skyltar, utbredda uteserveringar mm)

5.1.4 Behov av förbättringar av service och kommunikationer

På alla serviceorter finns livsmedelsaffär och apotek. En vårdcentral finns på alla serviceorter utom i Alunda men det står nu klart att det kommer att byggas en vårdcentral i Alunda inom en snar framtid.

Närheten till service är mycket viktig för att kunna leva oberoende och självständigt. Förutom mataffär, apotek och vårdcentral visar enkätsvaren att det är viktigt med tillgång till gym (både inomhus och utomhus) och matställen. Ett förslag som framkommit är möjligheten att äta lunch på skolor. Förutom en måltid till rimlig kostnad skulle en sådan möjlighet kunna bidra till att skapa positiva kontakter mellan generationerna.

När det gäller busstrafiken efterfrågas rabatt på enstaka resor samt bussar utan höga trappsteg så att det är lätt att gå ombord och stiga av på bussen.

5.2 Utvecklingsområde Jämlikhet och delaktighet

5.2.1 Information om kommunens verksamheter

En grundläggande förutsättning för kommuninvånarnas jämlikhet, delaktighet och inflytande är att det finns information om kommunens verksamheter, tjänster och planer. Informationen ska alltid utgå och utformas utifrån den som ska ta emot informationen. Det betyder att den behöver se olika ut beroende på vem man kommunicerar med. Informationen behöver finnas på olika språk och i olika format, som exempelvis uppläst text, information via webb eller tidningar.

Drygt 50% av de som svarat på enkäten anser att information om kommunens verksamheter är tillgänglig men ca 50% svarar också att de inte vet om det ordnas aktiviteter och evenemang för äldre i samhället. Flera svarande upplever att det är svårt att hitta information på kommunens hemsida och att det är svårt att få svar på sina frågor i kontakt med Östhammar Direkt.

I enkäten framkommer förslag att skapa en "äldreportal" där all information som rör äldre frågor är samlade på kommunens hemsida samt att kommunen har en egen informationsruta i det veckovisa Annonsbladet. Informationsrutan skulle även kunna innehålla positiva berättelser från kommuninvånarna.

5.2.2 Social gemenskap, aktiviteter och mötesplatser

Eftersom social gemenskap har betydelse för hälsan och välbefinnandet är det viktigt att på olika sätt stödja och stimulera äldre till samvaro och aktiviteter.

Nio av tio som svarade på enkäten upplever att de har möjlighet att träffa de människor de vill och delta i de aktiviteter de önskar. De flesta (61%) känner sig aldrig ofrivilligt ensamma, men ca 15 % känner sig ensamma minst en gång i veckan. Även om enkätsvaren indikerar att ensamhet inte är något stort problem i kommunen kan det finnas anledning att vara uppmärksam på de två dimensionerna av ensamhet, den emotionella (någon att anförtro sig åt) och den sociala (att ingå i ett sammanhang).

I kommunen finns mötesplatser på de särskilda boendena i Alunda, Gimo, Österbybruk, Öregrund och Östhammar. Mötesplatserna på särskilda boenden är även en träffpunkt för anhöriga att kunna träffa människor i samma situation.

Under pandemin har inga aktiviteter kunnat anordnas eftersom det inte varit möjligt att träffas. Aktiviteter som musikunderhållning, gymnastik, andakt, berättardagar, teater och filmvisning har börjat komma igång igen under 2022. I enkätsvaren framkommer synpunkter på att de aktiviteter som anordnas inte lockar och att det saknas mötesplatser i närområdet.

För att öka antalet mötesplatser och nå fler äldre föreslår flera som svarade på enkäten att kommunen kan använda befintliga kommunala fastigheter bättre, exempelvis skolor och bibliotek. Pensionärsföreningar skulle exempelvis kunna anordna aktiviteter i skolornas matsalar på kvällarna och biblioteken skulle kunna bjuda in till exempelvis författarträffar.

I enkäten framkommer också att många inte bara vill träffa jämnåriga utan även umgås med yngre personer. Några citat:

”Jag tror det är viktigt att skapa förutsättningar för alla åldrar och mötesplatser där människor kan mötas över generationer”

”Saknar aktiviteter som inte är traditionellt åldersinriktade”

”Satsa mer på ungdomarna + seniorerna!”

”Tycker att när man blir äldre så blir allt så ”gammalt”, vill leva i nutid”

Svaren visar att aktiviteterna behöver utvecklas och anpassas så att de lockar äldre med olika intressen. Det finns även önskemål om att utbudet av aktiviteter från kyrka, kommun och föreningsliv ska samordnas så att aktiviteter inte krockar i alltför hög utsträckning.

5.2.3 Lönearbete och ideellt arbete

Det kommer att bli allt viktigare att ta tillvara äldres kunskaper och förmågor med tanke på att antalet personer som är i arbetsför ålder (definierad som 19-65 år) inom en snar framtid kommer att vara färre än de som inte är det. I enkätsvaren framkommer att ca 15% av de äldre som inte lönearbetar skulle kunna tänka sig att göra det.

Av de som svarat på enkäten är nästan 50% engagerade i någon form av frivilligarbete. I den grupp som idag inte har något sådant engagemang kan 20% tänka sig att engagera sig.

Svaren visar tydligt att många äldre vill bidra mer till samhället än vad de faktiskt gör idag. För att det ska bli möjligt för Esther att bidra måste hela samhället vara med och skapa förutsättningar genom att öppna upp. Exempelvis finns förslag om att äldre kan hjälpa till i förskola och skola och om att föreningar och enskilda skulle kunna ha promenadgrupper och att handlarna skulle kunna ställa upp med handlingssällskap och hjälp.

5.2.4 Användning av informationsteknologi

Användningen av informationsteknologi bland äldre har ökat kontinuerligt men många upplever att de inte känner sig delaktiga i informationssamhället och att förändringarna har gått för långt³⁵. Samhället ställer allt högre krav på både ny kunskap och kognitiv färdighet vilket kan leda till att många människor idag behöver hjälp med sådant som tidigare var enkelt – som att handla, betala räkningar, beställa tågbiljett eller åka buss. Med utgångspunkt från att teknikutvecklingen är fortsatt snabb är risken stor att den upplevelsen kommer att infinna sig även för de som idag precis lämnat sitt yrkesverksamma liv bakom sig.

För att kunna vara delaktig i sociala nätverk och aktiviteter samt för att kunna påverka samhället behöver Esther kunna använda digitala plattformar och tjänster.

Av de som har besvarat enkäten använder ca 85% internet. När det dyker upp problem vänder sig de flesta till anhöriga för att få hjälp. Enkätsvaren betonar vikten av att arbeta bort äldres digitala utanförskap. Det kan ske genom att äldre lär andra äldre, exempelvis genom SeniorNet, eller genom att den yngre it-vana generationen ställer upp som volontärer och lär äldre om teknik och it.

Enbart ca 15% av de som besvarat enkäten upplever att de blir tillfrågade om hur olika produkter och tjänster kan utvecklas för att bättre möta äldre personers behov. Detta har självklart också betydelse för förmågan att använda informationsteknologi. Äldre bjuds inte in i själva utvecklingsarbetet. Utvecklare behöver därför ”skapa med och inte för”³⁶ äldre.

5.2.5 Medborgarinflytande

I kommunen finns ett kommunalt pensionärsråd. Det kommunala pensionärsrådet (KPR) är ett organ för överläggningar, samråd och ömsesidig information mellan företrädare för äldre och kommunens styrelse och nämnder. Rådets ledamöter består av politiker och representanter från pensionärsföreningar. I kommunens organisation finns rådet knutet till kommunstyrelsen. Rådet sammanträder fyra gånger per år. Från enkäten framkommer att enbart 15% av de svarande upplever att de har möjlighet att påverka de beslut som fattas i kommunen.

Ett starkt önskemål är att utveckla en löpande dialog genom dialogmöten mellan kommunens politiker och äldre och att vid beslut som påverkar äldre alltid beakta äldreperspektivet.

³⁵ Nationell kvalitetsplan för vård och omsorg för äldre personer, SOU 2017:21

³⁶ Enkät svar ”Det goda livet som äldre”, Östhammars kommun 2022

5.3 Utvecklingsområde Hälsa och välbefinnande

5.3.1 Egenansvaret

Vi vill alla (oavsett ålder) må bra, både fysiskt och psykiskt. Forskning, utredningar och rapporter visar att hälsofrämjande åtgärder bidrar på sikt både till förbättrad hälsa hos människor och till minskade kostnader för hälso- och sjukvården. Den största samhällsnyttan finns i att människors behov av stöd inte uppstår eller skjuts framåt i tiden.

Vi äger vår egen hälsa och behöver få goda förutsättningar att ta ansvar för vår hälsa. Det är också helt avgörande med tanke på en framtid med förändrad demografi (färre personer i yrkesför ålder) och brist på resurser när det gäller personal, vårdplatser och pengar. Den snabba digitala utvecklingen och ett aktivt samarbete mellan organisationer kan skapa förutsättningar för möten, informationsdelning, mätning och monitorering hälsa samt behandlingar och förbyggande hälsoarbete som gör Esther mer delaktig.

5.3.2 Förebyggande hälsoarbete i Östhammar

Östhammars kommun erbjuder de som har fyllt 80 år och som inte redan har insatser från kommunens äldreomsorg ett förebyggande hembesök. Förebyggande hembesök syftar till att behålla självständighet och hälsa hos äldre personer. Innehållet i hembesöken omfattar information om olika verksamheter, tjänster och aktiviteter som kan främja hälsan och underlätta vardagen. Även information om risk för fallolyckor och åtgärder som kan förebygga fall ingår i hembesöket. I Sverige är fallskador den överlägset vanligaste typen av skada som kräver slutenvård bland personer som är 65 år och äldre.

Hembesöken skulle också med fördel kunna innehålla dialog om livsstilsrelaterade faktorer som motion, sömn, kost och näring men även kunna ta upp frågor som rör boendeanternativ, ekonomi mm.

Enligt Socialstyrelsen finns också exempel på verksamheter där de förebyggande hembesöken omfattar hälsokontroller och kartläggning av olika funktionsförmågor. Regionen skulle vid sådana hembesök vara en självklar samarbetspartner. Inte minst genom att göra läkemedelsgenomgångar eftersom läkemedelsanvändning har stor betydelse för människors hälsa under åldrandet. Det har visat sig att det är tämligen vanligt med överrespektive underkonsumtion och att man använder fel läkemedel eller fel kombinationer av läkemedel. Eventuella åtgärder eller förändringar som den äldre eller kommunen/regionen ska enligt Socialstyrelsens rekommendation följas upp vid ett efterföljande besök³⁷.

³⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/forebyggande-hembesok-hos-aldre/>

Kommunen erbjuder idag en kostnadsfri ”fixar-tjänst” som omfattar hjälp i hemmet med sådant man på grund av ålder eller funktionshinder inte klarar själv. Det kan exempelvis handla om byte av glödlampor och proppar, tunga lyft, hänga upp tavlor och gardiner, flytta enstaka möbler, viss snöskottning.

Det finns behov av ett mer proaktivt hälsofrämjande arbete från kommunens och regionens sida. I enkätsvaren finns önskemål om en PT (personlig tränare) för äldre som arbetar förebyggande och hälsofrämjande och även har uppsökande verksamhet. Appen ExorLive³⁸ används av kommunens rehabiliteringsenhet men det finns möjlighet att utöka behörigheten så att även Esther kan använda de träningsprogram som finns tillgängliga i appen.

Förebyggande hälsoarbete är viktigt för alla men behovet ser olika ut för olika människor. Förmågan att genomföra omställningarna ”god och nära vård” samt ”trygg och hållbar äldreomsorg” kommer att bli avgörande för att möta variationen i behoven.

5.3.3 Anhöriga

Anhöriga är en stor resurs för många äldre personer och även för aktörer inom vården och omsorgen. Den vanligaste omsorgsrelationen är att vuxna barn ger hjälp eller stöd till sina föräldrar men det är också vanligt att personer över 65 år ger omsorg till en make, maka eller partner.³⁹ Det händer att även den som ger omsorg har nedsatt hälsa eller funktionsförmåga, vilket kan medföra att omsorgsansvaret innebär en stor belastning för den anhöriga.⁴⁰

När hälso- och sjukvården styrs om från sjukhusen till vård i hemmet, i en tid då allt fler äldre med komplexa behov bor kvar hemma måste även anhöriga vara i fokus. Anhöriga som bor tillsammans med den som vårdas, men även anhöriga som på olika sätt stöttar den enskilde även om de inte bor ihop. Anhöriga utför ett omfattande praktiskt, organisatoriskt och emotionellt arbete som utgör en avlastning för den offentliga vården och omsorgen. Därmed fyller anhöriga en samhällsbärande funktion.⁴¹

Anhörigas behov kan delas in i tre övergripande kategorier:

1. Att välfärdens insatser till den enskilde fungerar, vilket är en förutsättning för att anhörigas insatser ska vara frivilliga och inte så omfattande
2. Att den information de delger beaktas, att de insatser de gör uppmärksammas och att deras egna behov tas hänsyn till - anhörigperspektiv
3. Anhöriga kan ha behov av stöd för egen del, såsom information, utbildning, avlösning, ekonomiskt stöd och samtalsstöd.

³⁸ [ExorLive | ExorLive för Kommuner & Regioner](#)

³⁹ Socialstyrelsen. Anhöriga som ger omsorg till närstående. 2014

⁴⁰ Departementspromemorian *Stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående* (Ds 2008:18)

⁴¹ Socialstyrelsen. Anhöriga som ger omsorg till närstående. 2014

De konsekvenser som anhörigskapet kan medföra på individnivå får i förlängningen effekter på samhällsnivå. Det kan handla om ökade vård- och omsorgskostnader, minskade skatteintäkter samt ojämlika och ojämställda livsvillkor. Anhörigas situation är därmed en folkhälsofråga och bör ses som en del av kommuners och regioners hälsofrämjande och förebyggande ansvar.

Anhöriga riskerar att drabbas av ohälsa och enligt Socialtjänstlagen (SoL, 5 kap, 10§) har kommunerna en skyldighet att erbjuda stöd till personer som ger vård eller stöd till närstående som är långvarigt sjuka, äldre eller har en funktionsnedsättning.

I kommunen finns en anhörigkonsulent till vilken man kan vända sig och samtala om situationen som anhörig samt få information, råd och stöd. Stöd kan ges genom olika hemtjänstinsatser eller regelbunden vistelse på en av kommunens korttidsplatser. Som anhörig kan man även få avlastning genom att någon kommer till hemmet och ger stöd och hjälp så att den anhörige kan lämna hemmet för att koppla av eller göra någon egen aktivitet.

Anhörigcentrum finns på Vårdcentrum i Östhammar. På Anhörigcentrum erbjuds den som är anhörig att delta i friskvårdaktiviteter, föreläsningar, anhöriggrupper med mera.

5.3.4 Civilsamhället

Civilsamhället i form av frivilligorganisationer, pensionärsorganisationer, studieförbund, kyrkor och samfund, handikapporganisationer och brukarorganisationer spelar en stor roll och utför stora insatser genom bl.a. besök, stödsamtal och ledsagning. Samarbete och samverkan samt stöd till civilsamhället är därför mycket viktigt, särskilt med tanke på det förväntade ökade behovet av stöd som äldre behöver i kombination med bristen på personal.

Det är framför allt med social verksamhet som civilsamhället kan bidra. Det handlar både om besök hemma hos Esther för att fika och samtala men också som arrangörer av promenader och andra aktiviteter (se även avsnitt 5.2.3). För att underlätta för civilsamhället att bidra behöver arbetet på något sätt samordnas.

5.3.5 Attraktivitet som arbetsgivare

Ett av kommunfullmäktiges prioriterade mål är att Östhammars kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare.

Upplevd stress och höga sjuktal har ett starkt samband med hur styrningen är utformad. Regeringen tillsatte under 2016 Tillitsdelegationen som definierade begreppet ”tillitsbaserad styrning och ledning” som ”styrning, kultur och arbetssätt med fokus på verksamhetens syfte och brukarens behov, där varje beslutsnivå aktivt verkar för att stimulera samverkan och helhetsperspektiv, bygga på tillitsfulla relationer samt säkerställa förmåga, integritet och

hjälpvillighet”⁴².

En faktor som har stor betydelse för en hälsosam arbetsplats är upplevelsen av att ha ett meningsfullt arbete vilket innebär att det finns ett tydligt uttalat syfte med varför man är på jobbet. Andra betydelsefulla faktorer är att det finns ett tydligt handlingsutrymme i arbetet som innebär att det finns ett mandat att bestämma om arbetet som ska utföras inom en tydlig ram samt att det finns goda möjligheter att utvecklas i sin yrkesroll.⁴³ Tillitsbaserad styrning och ledning skapar förutsättningar för att vara en attraktiv arbetsgivare, något som kommer att bli allt viktigare när konkurrensen om kompetent personal ökar.

En arbetsplats där medarbetarna är nöjda med sin arbetssituation och upplever att de har ett stimulerande arbete med möjlighet till utveckling och delaktighet, har enligt forskning en låg sjukfrånvaro. Östhammars kommun har det senaste året startat två olika projekt med fokus på att minska sjukfrånvaron och öka delaktigheten.⁴⁴

För att attrahera nya medarbetare behöver kommunen visa att äldreomsorgen är en framtidsbransch där arbetssätt och roller utvecklas snabbt genom kombinationen av en åldrande befolkning och digitaliseringens möjligheter. De som väljer äldreomsorgen får vara med och hitta lösningar för en av våra största välfärdsutmaningar. Östhammars kommun behöver attrahera de medarbetare som motiveras av att vilja bidra till samhällsnyttan via sitt arbete.

Äldreomsorgen erbjuder inte bara en viss typ av arbete. Det finns många olika yrkesroller, verksamheter och utvecklingsvägar vilket behöver kommuniceras på ett bättre sätt. Kommunen behöver även ge nuvarande medarbetare möjligheten att utvecklas i sina yrkesroller. Där är både den interna HR-avdelningen och bruksgymnasiet i Gimo viktiga samarbetspartners för kommunens sociala sektor.

6 Uppföljning och utvärdering

Äldreplanen ska årligen följas upp med hjälp av fakta om utvecklingen av i kommunen som helhet men även utifrån respektive tätort samt glesbygd. Uppföljningen omfattar även en dialog med KPR och de äldre som de representerar.

Respektive nämnd följer upp sitt bidrag utifrån genomförandet av sin verksamhetsplan som i sin tur ska bygga på den kommungemensamma genomförandeplanen för ”Det goda livet som äldre”. En utvärdering av äldreplanens effekter görs efter planperiodens slut.

⁴² Med tillit växer handlingsutrymmet – tillitsbaserad styrning och ledning av välfärdssektorn.,SOU 2018:47

⁴³ Edward Deci och Richard Ryan

⁴⁴ Projekt ”friskfaktorer” och ”tillämpningen av den tidigare äldreplanen”

Remiss – förslag till ny äldreplan "Det goda livet som äldre i Östhammars kommun", 2023-2026

Hej!

Äldrefrågorna berör flera av kommunens nämnder och verksamheter. Det finns därför ett behov av en gemensam och långsiktig plan för arbetet med äldrefrågor. Socialnämnden tar därför fram en äldreplan, "Det goda livet som äldre i Östhammars kommun". Planen tas fram för de nämnder, sektorer och verksamheter som arbetar med att skapa förutsättningar för att äldre personer ska kunna leva självständigt och oberoende så länge som möjligt.

Arbetet med äldrefrågor genomförs också i stor utsträckning av och tillsammans med lokala och regionala organisationer. För att planen ska bli så bra som möjligt skickas den nu på remiss till berörda nämnder och organisationer, för att på så sätt samla in era synpunkter.

Om äldreplanen "Det goda livet som äldre"

Äldreplanen är ett övergripande dokument som speglar kommuninvånarnas synpunkter och förutsättningar som är av vikt för att åstadkomma det goda livet för äldre i kommunen. Äldreplanen är inte en traditionell plan med mål och medel utan ska användas av nämnderna som en vägvisare i nämndernas ordinarie arbete med att sätta upp mål för och planera verksamheten.

Syftet med planen är att beskriva förändringar i samhället utifrån olika perspektiv och ge insikter om behovet av förnyelse under de kommande åren för att påverka utvecklingen av de äldres livssituation i kommunen.

Så här gör du för att lämna synpunkter:

Skriv hur ni ställer er till dokumentet, vad ni instämmer med, vad ni motsätter er samt era reflektioner och synpunkter.

Svaren skickas till [REDACTED] I ämnesraden ange "Dnr SN-2022-105 Remiss – förslag till ny äldreplan "Det goda livet som äldre i Östhammars kommun", 2023-2026".

Planen skickas på remiss till

- Politiska partier i kommunfullmäktige
- Kommunstyrelsen med önskemål om remissvar från:
 - o Kommunledningsförvaltningen
 - o Tekniska förvaltningen
 - o Kommunala pensionärsrådet och kommunala rådet för funktionsnedsatta
- Barn- och utbildningsnämnden
- Bygg- och miljönämnden
- Kultur- och fritidsnämnden
- Socialnämnden
- Regionen
- PRO, föreningar inom kommunen
- SPF, föreningar inom kommunen
- HSO
- Anhörigföreningen Östhammar

Vad händer sedan?

Inkomna svar sammanställs efter remissperioden till Socialnämnden och ett reviderat förslag till äldreplan arbetas fram. Slutlig version av "Det goda livet som äldre i Östhammars kommun, 2023-2026" beslutas av kommunfullmäktige i början av 2023.

Vid frågor kontakta gärna Siv Liedholm [REDACTED] eller Johan Steinbrecher [REDACTED]

Välkomna med ert remissvar!

Arbetsgruppen för reviderad äldreplan på uppdrag av Socialnämnden

Arbetsgruppen består av:

Carola Bertolino, Sektor omsorg

Monika Eriksson, Sektor omsorg

Johan Steinbrecher, Verksamhetsstöd

Siv Liedholm, Extern konsult